POGGII FLORENTINI
AD R. P. D. CARDINALEM CVMANVM LIBELLVS
DE VERA NOBILITATE
INCIPIT.

NON DVBITO PRESTANtissime pater nonnullos esse futuros qui hunc meū laborem, nō quidē apte rephendāt: quis n. tam iniquus est iudex qui honestū ociū culparet: sʒ imparem dicāt uiribꝫ meis qui nequerim onus suscepti muneris sustinē. quibꝫ ego forte assentiar, & opus a me incohatū maiori dignū ingenio & eloqntia pfitebor. sʒ & illud & addā exercitii grā potiusq̄ docendi studio descēdisse me in hoc ueluti certamē nobilitatis: in quo postmodū reliq maiori cū laude & dicendi copia uersarent. Eqdē miror aliqn, cū tam late pateat nobilitatis nom̄, cūqʒ de ea tā uarię sīt, nō solū inter rudes lrāꝝ, sʒ & inter doctissimos uiros sententię, nihil a latinis nisi paucis uerbis, neqʒ a grecis quoqʒ pt̄ aristotelē & metrodorū, quoꝝ uterqʒ unico libro nobilitatem cōplexꝰ est hac de re lrīs explicatū. Itaqʒ posteaq̄ & nr̄a deesse & carere alienis nos pspexi, haud absurdū uisum est mihi aliqd ueluti pncipiū eiꝰ rei disputādę afferre in mediū: quā postmodū doctiores a nobis excitati politiorē exqsitiorēqʒ sua sapīa qant reddē. In oī n. facultate pmi reꝝ scriptores ut plimū tardiores rudiōesqʒ sunt hīti. neqʒ qcq̄ in pncipio ita simul inuētū traditūqʒ extitit, vt nō multa posteriores tū addiderit, tū & in melius imutarit. quod & in ipā phia quę parēs ē sapię, & in his artibꝫ quas appellant liberales scimus contigisse, cū oēs additamīo ad sūmuʒ culmen puenerit, satis fuit poribꝫ illis incitamīta qdā & ueluti calcar indidisse pfectiora ingrendi. Eodē pacto huc meū libellū existimo alicuiꝰ ingeniū erecturū q ea quę a nobis aut pt̄missa aut errata cognouerit, reddat sua diligentia meliora. qd ut conentur q id p doctrnā & eloquētiā possūt, uehemēter hortor ob utilitatē coēʒ, hoc n. mō maxime latinę linguę splendorē ac decus augebit dissertiū industria, mihiqʒ in pmis grās agent q meis ineptiis illos ad scribendi studiū & laudem puocarim. A lectoribꝫ aūt ueniā peto, si nō eā quā uel rei dignitas, aut opīo eoꝝ reqrit, sciāʒ & elegantiā pstiti. Malui n. ruditer atqʒ indocte, q̄ nihil scribē, psertim ociosus & ea de re in cuiꝰ existimatione pauci uident recta sentire.

Ad te uō uirū hac nr̄a etate omni uirtutū & lra℞ gn̄e maiorib; compandū libellū destinaui veluti testem amoris erga te mei vt in tua auctoritate & nomīe conqescat. Adiciet .n. nō pa℞ ei fauoris & dīgtatis ex tua excellenti uirtute, cū omnes existimaturi sint qcqd ad te deferat emēdatū ac pfectū esse debere. Suscipe igr̄ huc libellū in quo de uera nobilitate disputatr̄, de qua cū alias sepius multos disceptātes audiui, tū uel maxīe dudū disertissīos mihi q; sūma familiaritate cōiūctos.

AM quom olim ex urbe in p̄riam secessissem aeris mutandi grā, uenerūt eo de rogatu meo doctissimi mihiq; amicissimi viri Nicolaus nicolus & Laurentius de medicis, quos ad id pellexerā p̄cipue nō nullo℞ que ex urbe aduexeram signo℞ ostentatione. hi quom eēnt in ortulo quem peregrinis quib; dā marmorib; celebrē reddē cupiebā puule supellectilis inditio, ridens cū oculos circūtulisset Laurentius. hic ospes nr̄ inqt cū legerit fuisse moris antiq apud p̄scos illos excellentis uiros vt domos, uillas, ortos, porticus gymnasia uariis signis tabulisq; maio℞ q; statuis exornaret ad glām & nobilitādū gn̄s uoluit cū pgenito℞ imagines deesset huc locū & se insup his pusillis & cōfractis marmo℞ reliqis nobilē reddē vt rei nouitate aliq ei ad posteros istis reb; gla emanaret. Si hoc appetit nicolaus inqt aliunde eruenda est matia nobilitatis nō ex signis & marmorū fragmentis mutis & uiro sapienti nō admodū appetēdis, ex aīo hoc ē ex sapia & uirtute excutienda nobis est. que sola erigit hoīes ad laudē nobilitas. Lic& Laurentius inqt ea plurimū ad largiendū nobilitatem putem cōferre, diuina .n. quedā res uirt9 hētur, & oīb; appetēda, tn̄ tabulis, signo℞ uarietate atq; elegātia, opibus, re℞ copia, magistratib; insup atq; impiis parari nobilitatē uidemus, & ī eis q in alio claret ornamto uirtutū eaq; ab egregiis ingeniis & appetita & culta legimus. Nam constat & p̄scos doctissimos uiros insignis & tabulis cōparādis plrimū opis studiiq; posuisse. Cicero ipse Varro Aristotiles cetiq; cū greci tū latini insignes omni doctna℞ gn̄e uiri q uirtutū spetie se ad studia cōtulerūt eiusmodi reb; suas q; bibliothecas & ortos excolebant ad loca ipa inquib; cōstituta erat nobilitanda, idq; laudis & industrie eē uolebāt, multū .n. ad imitādū excitādūq; aīu; cōferre existimauerūt imagines eo℞ q gle & sapie studiis floruisset āīi oculos poītas. Atq Nicolaus inqt siq signa & tabulas domi hn̄t nobilitatē ex eo cōsequnt, multo magis sculptores pictoresq; nobilitatis insignib; ceteris anteirēt. Feneratores quoq; si eēnt doctissimi ac in magistratu imperiisq; cōstituti, qtūuis impbi,

nefariiq; nobiles euaderet. quo nihil indigni dici pōt q̄ flagitiis uel
rapinis aut aliquo turpi questu aditū sibi quēpiā patefacē ad nobi-
litatē. Tum laurētius & statuarios inqt ac pictores quos ars sua
celebres atq; insignes reddidit. Opulentos insup ex re undecunq;
cōtracta, maximisq; facinoribꝫ notos, si uerbū inspexeris recte
nobiles dicem͛. Itaq; & phum studiis lraꝝ pstantē, & famosū la-
tronē nobilē dici licet, alteꝝ ob insigne flagitiū, alterū ob doctrinā
& sciaꝫ singularē. qd Cicero scribens ad fratrē de petitiōe cōsulat͛
cū de antonio & cathelina cōpetitoribꝫ loqret͛, nequaq̄ sunt inqt
tam gnē insignes q̄ uitiis nobiles. Nobilē .n. antiq appellabāt eum
qui ob aliquā pcipuā rē notus uulgatusq; ēēt et aliq̄ sco arteq; īsignis
erat & sermone hoīnū celebris. Cicero uir erat inqt ille ī cōspectu
pstanti sapientia & nobilitate pithagoras: alio ī loco de codē phus no-
bilis, a quo nō solū grecia & italia sꝫ oīs barbaries cōmota ē, p archia
itē de phis & qui pdicationē nobilitatēq; despiciūt pdicari de se
ac noīari uolūt. Liuiusq; hec pugna inqt alliensi cladi nobilitate
prope par. et alibi cū antea ferocibꝫ dictis rē nobilitassent. qbꝫ uer-
bis rem nobilē appellari cōstat sermone & fama hominū uulgatā.
Verū nō de ea nobilitate qrimus q̄ in uitio pōita turpitudīeꝫ affert,
sꝫ ea que nō respuit uirtutis societatē quā si negēs. ex his quas mō
retuli rebꝫ cōparari puulgāte de ea opiniōi & cōi oīuꝫ sensui repu-
gnas. Oēs .n. illū dici & esse nobilē affirmāt q antiq̄ familia, opu-
lentis maioribꝫ cū honore ac dignitate ī sua re. p. uersati originē
trahāt. Q̄obrē si nostris moribꝫ & inueterate hoīnū existimatiōi
acqescendū putas, si id ueꝝ existimas qd uulgus tenet q ī eiusmōi
rebꝫ plurimū auctoritatis possidet meū de nobilitate sentias opor͛t.
Doctissimoꝝ ne hoīnū inqt Nicolaus an uulgi & plebis iudicio dis-
putādū censes? Nā si opiōibꝫ & moribꝫ hoīnū ducaris ītelliges nullā
sedē ēē nobilitatis ī qua possit cōsistē. Cū .n. uarii sint interseq;
admodū repugnātes nō intelligo que certa ex his nobilitatis nor-
ma dici possit. Nomē qd apud omnes ↄuenit, res admodū discre-
pat ut nihil minus psepe credā nobilitatis nomē mereri q̄ eū qui
id nomē usurpet. Siqua ē .n. nobilitas atq; ea a certa re aut rōe put
cōcedendū est pficiscat͛ unā apud oēs atq; eandē ēē decet. Sꝫ cum
nihilominus uulgi opīo respiciat q̄ uirtutē aut rōnē in appellatiōe
nobilis, ac pprea admodū uariet͛ p cuiusq; gentis usu & opinione que
admodū sibi inuicē repugnāt, nō a certa ac determinata re, sꝫ a qdā
cōsuetudine hominū incōsulta uidet͛ duci. atq; ob eā rē hec de-
cantata sermone oīuꝫ nobilitas aliqd pter inane nomē existat, ali-
qn dubitare cogor. nā siqd ea est aut a uitio aut a uirtute pficiscit͛.

Ex uitio nobilitatē oriri stultū est credē. Virtus si nobilitatē parit
cū ea sit ... atq3 eadē semp nec usu hominū uariet᷑ ita sit, nobilitas
necesse ē. Sed hec ita apud nos nō auaritia tm̄ s3 diūsa ē & inuicē ꝯtria
ut nulla certā radicē hrē uideat᷑ ex qua possit oriri. Hanc diūsitatē
Laurentius inqt qd sentias nō satis intelligo, ob eāq3 cāz id lucidius a te
explanari uelim, & sil' scire qd maxīe pbes. Minime inqt Nicolaus
hui' loci & tp̄ris hec ē disceptatio, & huic forsan me intuēs nō iocūda.
Nequaq̄ inquā nicolae, qn pergratū mihi erit si hāc dubitatioz nobis
exolueris, que satis iocūda ē & cogitione dignissima. Ego qdē nō sū adeo
demens atq3 insulsus ut ex his collectitijs marmoribꝫ nobilitatem
aucupari uelim. alia ad illam uia descendi puto, hec aūt uolupta-
tis & ornamēti cā a me q̄sita atq3 cōpata sūt. Sed hic nr̄ Laurentius
iocatur mecū libens existimatq3 si hoꝝ cōtēptū mihi psuasit se ma
iorē ptē mihi ablaturū. postea uō q̄ in huc s̄monē incidim', narra
q̄so quo Laurētius postulabat. nō.n. miror si paꝝ de illa apud po-
pulos cōuenit. cū inter phos q3 hac de re sit adeo magna dissēsio.
ut dubitē cui potissimū sententie sit inherēdū. Tum Nicolaus q̄ mul
tiplex & uaria sit illi' inqt obseruatio haud ignotū opinor ē uobis, cū
— qd alijs nobile uideat᷑, alij specimen ignobilitatis uelint. Vt.n. ab
italis incipiā a qbus humanitas virtus ac omis uiuendi ratio & disci-
plina ad reliquas nationes defluxit. quid tam inter se differt neapo-
litanoꝝ Venetoꝝ, Romanoꝝq3 nobilitatis opinio. Neapolitani qui
p̄ ceteris nobilitatē p̄se ferūt, eā in desidia atq3 ignauia collocare uidē
tur. Nulli.n. p̄t̄q̄ inerti ocio intenti sedēdo atq3 oscitādo ex suis posses-
sionibꝫ uitā degūt. Nefas ē nobili rei rustice aut suis rōibꝫ cognoscēdis
opam dare. sedentes ī atrijs aut obequitando tpūs terūt & si ipbi
absurdiq3 fuerit dūmō priscis domibꝫ orti, se nobiles ptitēt. Merca-
turā ut rem turpissimā uilissimāq3 exhorrēt adeo fastu nobilita
tis tumētes ut q̄tūuis egenus atq3 inops citius fame interiret q̄ filiā
vl' opulētissīo mercatori matrimonio collocar&, mauultq3 furtis
& latrocinio q̄ honesto q̄stui uacare. scio uirū quēdā ex equestris
ordinis gnē atq3 opibꝫ p̄clarū q'aliqn ut prēm familias decet, vina
ex uarijs p̄dijs collecta simul uendē cēt solitus p mercatore uelut
īfamē hitum. filias & grandi dote uix nuptui dare potuisse. adeo
mercature nomē apud ignauos atq3 inertes turpe atq3 obscenū putat᷑.
Huic absurditati cōtraria ē uenetoꝝ cōsuetudo int' quos nobilitas ue
luti factio q̄dā ab reliq' populo disticta, mercaturā om̄s exercet.
eā quoq3 q equestris ordinis insigne putat᷑. Om̄es.n. q rei.p. muneribꝫ
fungūt᷑, quiq3 ut aiūt ex ordine sūt senatorio, nascūt᷑ atq3 appellāt᷑
nobiles adeoq3 hac uulgari aura inflāt᷑ nōnulli vt & siquis parēte

absurdo insidio inopi ipē q; haud dissimilis pri fuit ... ī popu
... uirū iciderit . q̄tuuis doctū ac sapiētē eū p̄se cōtēnat tumor
nobilitatis . At ego mallē apulei asinū . q̄ aut talis eēm aut ortus ex
eo . cui minusq̄ atauo tenuis ... uetic inest . Atq; hi omes p̄apu
mercaturę dāt opaz . neq; eā a nobiliū exercitio existimāt alienā .
q̄d aut nusq̄ gentiū repit . ipi p̄sępe nobilē reddūt exignobili . Nam q
ob aliq̄d ī eoꝝ rem . p . insigne facinus admissū & si scelere aliq̄ pro-
fuīt adsciscīt ad munia ciuitatis . nobiliū nūo adscribit̄ . Sed nil stul-
tius q̄ aliquē ignobilē pp nauata rei opā ciuilitate donatū nobilē
dici . aut q̄ uirtute aut recte factis acq̄ri sapientes uolūt id cre
dere aliq̄n malis artib; parari posse . Romani q appellāt nobiles
mercaturā ut rem uilē atq; abiectā cōtemnūt . cultu agroꝝ & rei rusti-
cę uacare gregis atq; armentoꝝ curā gerē . re pecuaria opes q̄rē q̄stum
honestū & uiro nobili dignū putāt . ideq; eis q possunt agē & si recēti
sint familia hoc lucri gn̄e patefit aditus ad nobilitatē . Est apud hos
honesta licet rusticana nobilitas longe distans a neapolitana . Nos
rectius de nobilitate sentire uidemur . hn̄tur . n . nobiles orti antiq̄ stirpe
quoꝝ maiores functi officijs ciuitatis ī rei . p . administratiōe uersati sint .
hoꝝ pars se ad mercaturā cōferet . pars titulo nobiliū gaudēs nulli exer
citio dediti uenatu & aucupio oblectant̄ . Ianuēsib; idē q̄d uenetis
usu euenit . Negotiationi dedūt p̄sertim maritime nobiles atq; igno-
biles q nulla alia re nisi origine distinguūt̄ . sūt ex his q̄dā ī castellis
mōtanis dispsi cacchi more itinerib; infesti q nobiles hn̄t̄ . Lōbardi
& item tractus omis uenetoꝝ qui dn̄r nobiles . uiuūt ex p̄dioꝝ fructu
& p̄rna hereditate nullo p̄terq̄ aucupādi uenādiq; studio ducti .
iis sola origo & negotioꝝ uacatio nobilitatē largitur . Quid loq̄r
de reliqs natiōib; quoꝝ usus plurimū dr̄t a maiorib; nr̄is . Germa-
ni atq; alamani quib; census patrimonij aduictu suppetit & is
procul urbib; aut q castellis & op̄idulis dn̄ant . quoꝝ magna pars
latrocinio deditur . nobiles censent̄ . q̄b; humanius ingeniū nā dedit
herēt p̄ncipib; quoꝝ ī aula assuescūt cultiori uitę . rudes tn̄ & mo
rib; asp̄i . Gallię omis una est nobiliū norma . nā rura & p̄dia
sua incollentes urbes fugiūt . in q̄b; h̄itare nobilē turpissimū ducūt .
qui ī illis degunt rustici hn̄t̄ atq; ig̊biles . Mercatores asp̄nāt̄ ut uile
atq; abiectū hoīū gn̄s . p̄dijs suis cōtentū ac p̄ligū ēē . neq; futuri q̄cq̄
periti h̄rē . signū nobilitatis uolūt . ea quottidie auget̄ ul pecunia uel
famulatu . Nā mercatoꝝ aut quoꝝuis opificū filij q diuitijs prestāt
aut empto p̄dio rus se cōferūt urbe relicta . atq; ei fructu cōtēti semi
ī nobiles euadūt . suisq; posteris nobilitatē p̄bent . aut famulātes prin-
cipib; aliquo p̄dio collato p nobilib; honorant̄ . ita plus illis rura &

& nemus cōferūt q̄ urbes atq3 ocij q̄ negocij ratio ad cōsequendā nobilitatem. Eos certe qui apud nos semirustici censent villarū incole illi nobilitatis laude cōmēdāt. Hos britani sequūtur angli hodie uocitati qui nobiles ī ciuitatibꝫ morari ignominię loco putāt. Rura siluis ac pascuis seclusa ībitāt nobiliorē ex censu indicāt. Rem rusticā curāt uendētes lanā & armētorū foetus, neq3 turpe existimāt admisceri q̄stui rusticano. Vidi ego hoīe3 relicta mercandi cura cū pdia p̄ciosiora emisset atq3 ī ea cū familia urbe posthita se cōtulisset auctoritatē nobilitatis filijs extitisse & ipsū haud reiectū a nobiliū cętu. Multos q3 ignobilis gnīs aliqd p̄stans ī bello facinus acceptis a pncipe donis nobilitauit. Hispania duplici nobilitate utitur. nā & qui ī suis ciuitatibꝫ antiquo gnīe orti cęteris p̄suūt diuitijs pditi & qui in cāpis cōmorāt nituntur expdiorū censu cum ornatiore quodā uiuendi ritu quo cętus p̄stent nobiliū nom̄ tenent. hos inter oēs equester ordo p̄mū nobilitatis locū hr̄. Apud grecos quicūq3 ad imperatoris aulā uocati seruitio ei insistūt q̄tūuis abiecti gnīs ob pncipis cōsuetudinē ac famulatū nobilitatis titulo potiūt. appellātq3 deinceps nobiles. Apud nr̄os uō pncipes is mos īoleuit ut Pontifex Imperator Reges, pncipes piuilegio & lr̄is faciūt nobiles nulla hita uirtutis rōne. Ita illi (qd risu dignū est) usu & obsequio: isti scriptura & cera nobilitatē adipiscunt. Barbaris q3 gentibꝫ diūsi sūt nobilitatis mores. Egyptijs & sirijs nulla hēt nisi eorū q milicię dedunt. q soli excellūt ac dominātur, reliqs seruorū loco hitis. at hos oēs cōstat eē emptitios suos qui postmodū p̄fecturas eqtū, puinciarū q3 sortiti usq3 adeo fortunę bn̄ficio efferūt ut ex eis potentior regnū occupet uiribꝫ armorū fretus. Teucros insup & supiores sarmatas arma nobilitāt. nā q ordines ducūt ditati pdijs nobiles dnr̄. ipi q3 ex seruitio maiori expte ad militiā adsciti. pueri .n. empti p̄tio militiā cōdiscūt, ī qua excellere parit nobilitatē. Tanta ḡ ut de reliqs sileā, uarietas tantaq3 morū int hoīes dissensio, nūqd nō cogit fateri nos qm̄ tam disparibꝫ modis obsuat, nullā eē certā tanq̄ nobilitatis formulā quā possis amplecti? qm̄ siqd ea ē, originē aliquā hre fundamētūq3 stabile ac firmū ē quo pdeat oportet. Tum Laurentius licet inqt p gentiū uarietate multiplex uideat, omnes tn̄ quos modo recēsuisti & esse & recte dici nobiles arbitror posse. Nam sicut nō oēs leges oībꝫ ciuitatibꝫ sūt accomodatę s3 uariant p re3 p. cōmodis & utilitate, cū alijs p̄sūt alijs obesse uideant, & tn̄ legū uim auctoritatēq3 cōseruāt, neq3 propterea nō hnt leges, q2 nō oībꝫ eadē cōferūt. Sic ego Italos, gallos, germanos, britānos, barbaros existimo q a suis nobiles dnr̄, eē, neq3 ego nobiliores appellabo ciues q̄ rusticanos neq3 mercatores q in sua re p. administranda cū laude uersant, q̄ illos desidiosos q se cōspici ī atrijs sedentes atq3 ociosos pulchrū ducūt. Cōsuetudinem n.

que q̃i moꝝ magistra uim maximã ĩ hoĩũ moribꝫ tenet, tanq̃ ducẽ
seq debem⁹ que licet paulũ inter se dissentire pͣuarietate diu̇saꝝ gẽtiũ
dicat̃, tñ id nobilitatis inditiũ oẽs putãt aut primonio ampliori aut ho-
nestiori uite rõe, aut uacatiõe q̃stus, aut armoꝝ laudibꝫ, aut uictu sple-
didiore aut dignitate ceṫis an̄ire. Longe inq̇t Nicolaus opinione
laberis Laurẽti. nã & ea ɔ̃suetudo ꝓbanda & accipiẽda est q̃ nõ paul
absit à recta rõe, altera .n. abusus noĩe appellabit̃ & leges ad ieoꝝ quibꝫ
dant̃ utilitatẽ & cõmoda referũt̃ que cũ nõ sit ubiq̃ gentiũ atq̃ oĩbꝫ eadẽ
pͣuarietate cõmodoꝝ & leges q̃ꝫ uariari oportet. Sꝫ tñ omnes eandẽ ori-
ginẽ hñt, cũ ab equitatis & iustitie fonte descendãt, vt q̇d cuiq̃ hone-
stũ est & utile suadẽ & ꝓpẽ uideant̃. at iste quas mõ explicauj nobiliũ
spẽs ita int̃ se uariant̃ ɔ̃trarie ac diu̇se vt nullã certe stirpẽ nullum
certũ genus preferãt q̇d ratiõe aliq̃ nitat̃. sꝫ à sola opinione instituto q̃ꝫ
quodã uoluntario cui⁹ nulla uera cã reddi pŏssit, uideãt̃ ꝓdire. quapp
fatebor ingenue neminẽ eoꝝ iure appellari nobilẽ posse. quõ .n. fieri
põt ut uir ocio marcẽs nullo honesto negocio intẽtus, nulla ꝓditus uir-
tute, nulla sapiã, nulla doctrina, maioribꝫ tñ ac stirpis origine fisus,
possit ullo ẽẽ pacto nobilis? Ego uõ istos uilissimi iumẽti loco hẽo, neq̃ &
fatebor unq̃ ciuẽ aut aliũ quẽuis impbũ, abiectũ, ɔ̃tẽptũ, flagitiosum,
aut nulla re clarũ, sꝫ tñ maioꝝ uirtute & dignitate fidẽtẽ nobilis no-
men mereri. At uõ ex mercatura nõ uideo que nobilitas acq̇rat̃, aut
quõ cũ illius iungat̃ exercitio q̇d uile atq̃ abiectũ sapiẽtes arbitrati sũt.
Cicero eã nõ admodũ uitupandã scribit si fuẽit opulenta illã ĩ sordido
q̃stus gñe ponẽs. Sꝫ q̇d aliq̃ñ uituperari põt nũq̃ admiscebit̃ cũ nobilitate
à cuius officio longissime is questus abest. Opifices itẽ artificesq̃ꝫ omẽs
expẽs illi erũt cũ in eo exercitio uersent̃ cui nulla ẽ uirtus adiũcta.
Turpe q̇dẽ omne gñs ei⁹modi hoĩuꝫ estimat̃. Sꝫ ne ex diuitijs q̃ꝫ ulla no-
bilitas eliciatur, siue eas nobis ipi ɔ̃parauim⁹, siue accepim⁹ relictas. qbꝫ
.n. acq̇rãt̃ constat, sane raro cũ uirtute. cui⁹ aliud munus ẽ q̃ parãdis
diuitijs uacare. Relicte uõ nihil nobis laudis afferũt aliena opa parte.
Aureã beatus hieronymus ꝓfert sñiam, diuitẽ aut iniquũ ẽẽ, aut iniq
heredẽ. neq̃ hoc in te Laurẽnti existimes dictũ cuius pr̃i uiro optimo
atq̃ humanissimo, tũ prudẽtia atq̃ industria tũ fortuna ĩ ɔ̃parãdis
opibꝫ fauit. nobilitare ergo nos minime possũt. At ne magistratus
q̇dẽ, dignitates, honores, impia, nã si his ꝑnitiosi, scelesti, nefarii, ꝓditi,
demẽtes, insani, fungãt̃ ꝓcul aberũt ab oĩni laude nobilitatis que nulli
uitio aut sceleri põt ẽẽ ɔ̃munis. Neq̃ uõ antiquã familiã & q̃uis
longã parẽtũ enũatione si iidẽ audaces facinorosi & sceleribꝫ inq̇nati
fuerĩt ɔ̃ferre ad filioꝝ nobilitatẽ iudicamus, sꝫ eo dicẽt̃ à nobilitate
remotiões quo diuturnior fuẽit parẽtũ scelus & turpitudo. Ab honestis

aūt atq̧ antiq̄s maiorib; manātes ignauos, somnolētos ac repbos parentū
q̧ uirtutib; carētes omi nobilitate uacuos dicā. Sin ea ab antiq̄tate pa-
raret omnes ęq̄ nobiles euaderēt, cū cuiuis origo ęquo ꝯ̄ílu a superiorib;
numeret nullusq̧ exsistat cui ꝑgenitores nō an̄ millesimū ānū possīt
recēseri. Sūt q̄ acceptā ut aiūt a maiorib; nobilitatē aucupio uenatuq̧
ꝯseruari putēt seq̧ nullo negotio & rerꝝ uacatiōe nobilē dicāt, maiorꝝ
tm̄ auctoritatē & gn̄is insignia ꝯmemorātes. s; hec ociosorꝝ atq̧ inhertiū
studia aues aut feras sectandi nō magis nobilitatē redolēt q̄ bn̄ oleāt fe-
rarꝝ, qb; oblectāt cubilia. Prestaret certe opus rusticū face more p̄scorꝝ
q̄rūdā atq̧ optimorꝝ uirorꝝ, q̄ uelut insanos ac fanaticos discurrē p nemora
& saltus ferarꝝ ritu. Non sūt hec uituperanda nobilib; si laxandi animi
cā nō dissoluēdi fiāt. S; ī eis ut plures uidem̄ curā omnē uitāq̧ assumē
nō nobilitatis indicia existimāt: s; signa expssa demētię. Iam uō eqst̄s
ordinis dignitas quā nr̄i militiā uocāt, quę multis ueluti officina q̄dā
ac theatrū nobilitatis uidet̄ qd ad eā decoris aut ornamti ꝯferat, igno-
ro. Aureā gestāt fibulā togati nō nulli ī belle sq̧ tanq̄ eqstris ordinis
notā, ipi sine equo q̄nq̧ atq̧ oīs militię muneris exptes. horꝝ opa cū
sint longe ab ornatu uestiū diuīsa, fictitia q̄dā res & ab inani pompa
pficiscēs nihilomagis nobilitare deferētē pōt q̄ timidū ī bello fortē
reddē, q̄q̄ uidem̄ aliquos ex eis mercaturę q̄stū facē, tm̄ a nobilitatis
splendore remoti q̄tū obscuritati exercitij ppinq. Non nulli tn̄ iactātes
auorꝝ paucorꝝq̧ equestrē nūc suā nobilitatē eiusmodi ꝯmemoratiōe extol-
lūt inscij q̄ parui ea sit nobilitati existimāda. Nūq̄.n. is ordo apud p̄scos
locū nobilitatis aut nom̄ tenuit ut admodū mirer nos tm̄ ab eorꝝ opini-
one differre. Eqster nāq̧ ordo apud romanos nō cēsebat̄ int̄ nobiles, qppe
q ex maiori pte publicāis emēdis exigendisq̧ uectigalib; uili officio excebāt.
Nobiles dicebāt patriorꝝ familię & quę ex triūphalib; ꝯsularib; senatoriisq̧
uiris longa stirpe originē trahebāt. Eqster ordo habebat̄ popularium loco.
Multi tn̄ ex eo ob res uel pace uel bello egregie gestas erāt suis posteris pnci-
piū nobilitādi gn̄is. G. Mariū & M. Tulliū nō nobilitauit gn̄s. At hi suis
filijs si patrū uirtutē imitari uoluissēt īsignē nobilitatē reliquē. Nos ē ꝯtra
ex hoc ordine nobilitatē trahim̄ iactarīq̧ maxīe uidem̄ eos q longa serie
maiores suos equestri dig̃tate functos ferāt. Assentirer forsan aliquē eos
nobilitatis gradū adeptos si quod bellis īmixti qd̄ susceptū nom̄ reqrit e-
didissēt. Ociosis uō ac pcul ab omi eqstri munē ꝯstitutis nihil aureū cal-
car magis q̄ eneū aut aureus baltheus magis q̄ argenteus nobilitatis im-
portat. ea siqd̄ magis diuitū q̄ nobiliū uident̄ insignia. Nā gallicam
britānicāq̧ nobilitatē rurī uillis, rusticis ac nemorib; insertā, Et itē
alamanicā montanā & latrocinio intētā a uera nobilitate reiicio. Non
.n. solicitudine, aut ocio ignauo, uel opū magnitudīe, s; uirtutis studio

cōparandā sapientes censēt: quā magis ī urbibꝰ & hoīuꝫ cetu exercē pos-
simus q̄ inter feras in solitudine & agrestiū cōmertio. Illud u̇o absurdis-
simū ē ħndū dona aut cōcessiones pncipū nobilitatē largiri, aut nobi
les eē q imperatoria ī aula uersant̃. possūt pncipes eiusmodi hoīes diuites
reddē aut extollē aliquo pncipatu nobilē u̇o nihilomagis q̄ prudētem
honestū aut sapiētē possūt efficē. Siqdē nō extrīsecus nobilitas puenit, sed
a ppria descēdit uirtute que int̃ pncipū munera nō admiscet̃. Hec igi͛
tanta tamq̄ꝫ puagata rez̄ uarietas mihi psuadet nihil hāc urāꝫ nobili-
tatē eē p̄ter pompā quādā ac inanē fastū abstultitia hoīnū & uanitate
cōfictū. Verū ut missas paulū faciam uulgares opiones, me qđ ratio
ipsa recte cōsiderātē hortari atq̄ꝫ admonē uidet̃, nullā eē hāc decātatā
nobilitatē. id quāobrē mihi psuadeā accipe. Ea q̄ sūt aut bona aut mala
aut eoz̄ media, q̄ indifferētia greci appellāt, dicunt̃. In malis eā nullus
unq̄ posuit. absurdū .n. eēt, rem adeo laudatā atq̄ꝫ appetitā malā cen-
seri. Sin eā bonū qđ dixeris, id uł ī āi bonis uł externis aut cōporis sitū
erit. In fortune bonis minime cōsistit que q adipiscūt̃ nō nobiles ſꝫ diui-
tes appellāt̃. Sꝫ ne corporis qdē bona que sūt ualitudo & forma egregia il-
lā largiūt̃. nā siqua ī ullo hoz̄ bonoz̄ ineēt deficiētibꝰ opibꝰ, forma, uali-
tudine, & nobilitas q̄ꝫ cessaret, ita ex ignobili nobilis, rursus ex nobili ig-
nobilis reddēt̃. In bonis āi que uirtutes dn̄r. eas aūt ī intellectualibꝰ & mora-
libꝰ distīguūt, an ulla sit inqrendū. Sꝫ prudētia prudentē, sapiā sapientē
iustū iustitia, tēperātia tēperātē, itēq̄ꝫ ex reliqs uirtuosū nō nobilem
fieri certū est. Nulla est qppe una uirtus que ex se nobilitatē producat,
neq̄ꝫ oēs q̄ꝫ illā gn̄abūt, ſꝫ felicitatē. Ita nec uirtus ea nec uitiū uidet̃ esse.
In his que media dicūt̃, cū nec bona nec mala ferāt̃ p uarietate utētiū
si nobilitas sita eēt, ea & bona & mala habēt̃. ex quo seq̄ret̃ ut boni maliq̄ꝫ
pariter nobilitate potiret̃, qđ cū sit absurdissimū, uidet̃ ex his nihil nobilita-
tis cōparari posse. Hoc & alia rōne uidet̃ eē pbabile. nā siqđ ea ē id aut
ī expetēdis aut fugiendis rebꝰ cōsistit. in his sitā dicē ridiculū sane uidetur.
cū nullus sane mētis appetat fugiēda. In expetēdis u̇o multominus. ea nāq̄ꝫ
appetē debem̄ q̄ ratio pscribit & sapiā, hec sūt honesta & quecūq̄ꝫ nos bea-
tos & felices pstāt. Sꝫ nobilitas cū neq̄ꝫ uirtutes aliquas, neq̄ꝫ bonū qđ affe-
rat nobis quo meliores, doctiores aut beatiores efficiamur, cur appetenda
sit nō intelligo, ergo ea nihil eē uidet̃. Eodē mō neq̄ꝫ ī laudabiliū neq̄ꝫ ī
uitupabiliū nu̇o adscribet̃. nō .n. uitupat̃ qđ laudat̃ atq̄ꝫ expetit̃ & a bonis,
ergo ī illis nulla ē nobilitas. At multominus ī reliqs. Laudabile .n. omne
a uirtute pgredit̃, si qđ bn̄ hoc est uirtuose agē laudabile ē, & id scdm
aliquā uirtutē. Sꝫ nulla ē uirtus que uocet̃ nobilitas, aut ex qua illa ori-
atur, neq̄ꝫ & ex nobilitate laus aliqua cupiā honesti opis descēdat ergo ī
laudabiliū cōsortio nō erit. Pretea siqua ē nobilitas aut ī hoīe aut in re

collocabit᷑. In hoīe aūt nā aut acq̄sitiōe. Si nā oēs simulr̄ nascēt᷑ nobiles. quod
nullus ul᷑ mediocriter doctus cōcedit. Si acq̄rit᷑ id agendo ul᷑ opando cōtinget.
at ex acti̇ōibꝫ opatiōibꝫq̄ꝫ boni, mali, prudētes, docti, īdustrii & sīilia red-
dimur nō nobiles. neq̄ꝫ ē aliq̄d opus ꝑum ex quo ueluti ex officina aliq̄ nobi-
litas excidat᷑. In rebꝫ uō si eēt pōita, et absq̄ꝫ studio nrō īquēūq̄ꝫ īcideret
nobilē ueluti diuitię diuitē redderet. his absentibꝫ ignobiles fierem᷑. quo
pacto sepi᷑ cum ipis rebꝫ a nobis migraret nobilitas. & iterꝝ tanq̄ in antiquū
hospitiū sua sponte rediret. Ex qbꝫ apparet nihil eē hāc ꝑter iactantiam
quādā q̄ nos deliros efficiat. Et n. absq̄ꝫ ulla affectiōe cogitās nō uideo cur
hęc inanis fabella adeo exoluerit, aut q̄d boni ul᷑ utilitatis hēat hęc quę
dr̄ nobilitas. cur tanti ab hoībꝫ pendi mereat᷑. nō n. nos sapiētes efficit non
doctos nō prudētes nō iustos nō fortunatos, nihil cōfert ad corporis ualitu-
dinē, nihil ad formā, nihil ad uitę honestatē, umbra nescio quę sbscura
mētes nrās uexat, somniis ~~talia~~ simillima quę cū dormientibꝫ falsis ima-
ginibꝫ satis exagitarit inania reddūt᷑ excitatis. Stomacor aūt ꝑsępe cū
in aliquos ꝑdicatores suę nobilitatis īcurro uiros ineptos, rudes, ociosos,
quos nihil pluris facio q̄ quēpiā ex his cantoribꝫ q̄ in triuiis, heroū gesta
decantāt. ipi᷑ nulli᷑ rei usui ꝑterq̄ recēsendis alioꝝ laudibꝫ accomodati. Sꝫ
iam satis cōfabulati sumus, & tempus admonet ut huc nostrū hospitē loq̄n-
di molestia liberem᷑. Nequaq̄ Laurenti᷑ inq̄t, tanq̄ apes abibis aculeo
relicto, sꝫ feres equo aīo paulo respōdētē nisi uelis eē nimiū morosus.
q̄d idem huic me intuēs intelligo uideri. Eq̄dē nō miror Nicolae qui tuus
mos est aduersari te oīuꝫ opinionibꝫ. Tu nullā uis eē nobilitatē, neq̄ꝫ
eā quę ē ī usu gentiū, neq̄ꝫ quā describūt sapiētes. Nihil adhuc de
sapiētibꝫ Nicolaus inq̄t sum locutus. tn̄ dixi aduersus opiōnē uulgarē
& iactātiā horꝝ nobiliū mētibꝫ infixā: q̄ nulla ꝑtq̄ inani pōpa & po-
pulari leuitate sulfulti nos quottidie nobilitatis cōmemoratiōe obtū-
dūt inscii qbꝫ ex rebus aut quibꝫ artibꝫ paret᷑. Si inq̄t Laurentius uo-
cibꝫ doctissimorꝝ uiroꝝ assentiris, aut nisi eis repugnes causā decidas oportꝫ.
Nam cōtra te insurgit Aristoteles nobilitatē diffiniēs & aliq̄d eē ostēdēs: cui᷑
acumen ingenii oībꝫ phis āncellit, sapiā uō tanta ē oībꝫ ī rebꝫ ut ei cōtraire
stultū eē uideat᷑. Fateor Nicolaus inq̄t ishū pncipē appellari phoꝝ: sꝫ
tn̄ nulla me cuiusuis impediet auctoritas, q̄n q̄d mihi simile uero uideat᷑,
& loquar & sentiā. Vt libet inq̄t Laurētius morē tuū omībꝫ aduersādi
sicut cepisti ꝑ me obsuas licebit, nō impediā quo minus tibi obsequaris,
ne ueti tuo instituto repugnes. Sed ut ad Aristotelē redeam᷑. Is ī q̄nto po-
liticoꝝ scribit, nobilitatē eē uirtutes & antiquas diuitias, & alio in loco
nobiles uideri dixit. qbꝫ exstiterēt uirtutes & diuitię ꝑgenitoꝝ. Vides igr̄
q̄ sapienter q̄ grauiter tibi Aristoteles nobilitatē designarit, nō tanq̄ umbrā
ut putas inanē sꝫ ueluti rē certā & diffinitā ut iā nulla dubitatio reli-

dere debeat, & ēē nobilitatē & eos dici nobiles q a ph̄o describūt. Atq̄
Nicolaus inqt hęc me uerba nihil dimouēt a sentētia ego aristotelē arbitror
nō ex aī iudicio, sʒ ex cōmuni opīone locutū. nā in ethicis ubi ex ueritate quod
sentit exp̄mit. illū appellat gn̄osum, cui a nā existit ut discernat quę uera sīt
& appetat uerū bonū, eamq̄ rē pulcherrimā dicit q̄m nec accipiat ab aliis
nec discat, hacq̄ nā aliquē natū ēē, uerā & pfectā nobilitatē appellat.
Deniqʒ eū gn̄osum uidet̄ uelle sentire q ad uirtutē a nā īstitutus hāc
usu & exercitatiōe pfecit, qui .n. a tanto ph̄o pbari opīo posset, quā retulisti.
dicat afferre nobilitatē uirtutes cū diuitiis cōiūctas. ergo uirtus absq̄ bo-
norū fortuitorū copia nobilitate carebit: qd̄ nullus ul' mediocriter doctus
cōcedat, aristotelis nōie & auctoritate remota. Valerii publicole. Fabritii
cōruncani Nasicę & asiatici scipionū ex tali familia ex tam claris parē-
tib;: quorū alter pp paupertatē publico funē elatus est. alteri' filię ex erario
nupserūt, multorūq̄ pterea excellentiū uirorū q cū summis imperiis pau-
peres uixerīt nō solū urbē sʒ terrarū q̄ orbē reb; a se gestis illustrarūt. filii
nepotesq̄. paternā uirtutē & paupertatē imitati ut ipos omittam' parētes
scd̄m aristotelis descriptiōēʒ nobilitatis lumīe puabūt̄. Aristidē inter
p̄ncipes athenienses ęqualē themistodi q solus pp eximiā uirtutē iust'
est cognominat', cū ita pauper excessisset ē uita ut uix, ūn efferretur
reliqsset, neqʒ fuisse nobilē dicę, neqʒ suis nobilitatē reliqsse, q̄uis
& ciuitate p̄nceps, & uirtute p̄clarus, quo qd insulsius q̄ aristidem,
scipionē reliquosq̄ summos in sua re. p. impatores qz p̄stare uirtute q̄
diuitiis maluerūt ul' nobilitate caruisse ul' p̄clusisse suis posteris no-
bilitatis iter. Sʒ si nobilis scdʒ aristotelē q ex parētib; uirtuosis ori-
atur ac diuitib;, ipē q̄ʒ paternā uirtutē & opes cōsecutus, attēde quę ex
aristotelis diffinitiōe absurditas subsequat̄. Nam cū diuitię sīt bona for
tuita q̄ dari & auferri queūt erit ī fortunę arbitrio sita nobilitas,
q̄m abeuntib; copiis & illa expte simul cū diuitiis abibit, rursus illis
redeūtib; reintegrabit̄. q̄ si saluis fortunis fieri .n. pōt; uitia p uirtutib;
succedāt amittet q̄ʒ nobilitatis portio. Ita nobilitas discedēs atq̄ reuer-
tens puerorū more uagabūda qdā res fiet, nulli' ī arbitrio sita. At si ex
fenore, rapinis, spoliis, ciuiuʒ pscriptiōe, & scelere fortunę pueniāt nūqd
nobilitare possidentē queūt̄. nihilomagis q̄ honestū ac bonū reddē. Quare
secernāt a uera nobilitate diuitię, et earū possessorē diuitē & opulentū,
nō nobilē dicam'. Sed diuitiis inqes uirtutes addidit Aristoteles. At eg̃ il
lū nobilitāt ī quo existūt, filios aūt nullo mō. siqdem sapiētis sn̄ia ē quę
ante nos fuerūt nihil ad nos spectare sicut neqʒ post nos futura. neqʒ .n.
magis ad nos parētū uirtus q̄ nr̄a ad parētes redundat. Ego aūt nō credo
aristotelē uoluisse nobilitatē in nos pferri trāsferri pgenitorū. Nam si
nobilitas uirtute & diuitiis cōparat̄: ut illi placet: diuitię qdem filiis

relinq possūt. virtutes .io minime. virtus .n. cū in actione cōsistat, actio
aūt sit opantis. sequit ut nobilitas i eo sit q exercuit officia uirtutū. sicut
.n. equū fortē pulchrū atqȝ acrē dicim', nō cui eiusmodi genitor fuit, sȝ
quē mēbroꝝ couenientia spectādū fecit, cui uires adsint ad ferēdū sessorē,
quē bucine cantus excitat. Ita nō eū q paretes pclaros enumerat, sȝ q suis
uirtutib resplēdet, nobilē appellabo. Itidē domū pulchrā iudicabo nō
quā formosus faber edificauit sȝ que splēdida & suis partib fuūt com-
posita. Rem qdem militarē eqtandi disciplinā, artesqȝ eas que doctrina
traduntur possum' filios edocē. Virtus nulla paretū eruditiōe sȝ diuino q-
dā numine fauoreqȝ pcipit' ac serie occulta fatoꝝ. Licet .n. uidere pnt-
tiosos ac nefarios uiros pcreasse filios, omī laude ac uirtute pstantes,
sitr illos q fama illustri & sūma glā claruerūt genuisse eos qui suis
flagitijs patnā laudē Labefactarūt. his neqȝ paretū istitutio pfuit
ad uirtutē, neqȝ illis quominus clari euaderēt patna scelera obstitē.
Itaqȝ cū neqȝ i uicioꝝ neqȝ i uirtutū hereditatē, filij succedāt paretib,
ne i splendorē qdē subeūt nobilitatis. Sȝ sic uirtutis sata & nobilitatis
sibi qsqȝ existit auctor & opifex. Si .n. nobilitas successiōe tradēt, seruus
neqssimus ascitus i aliquā amplā gentē heresqȝ institutus bonoꝝ nobi-
lis euaderet. qd nemo sane mētis affirmarit. Generatio isup medium
ē quo filij i lucē educūt, ea si turpis aut obscura fuit: utpote adulte-
rio, icestu, stupro qsita: nequaq turpi medio nobilitas descēdet ad
filios. in eo .n. qd fit iniquē nulla pōt admisceri uirtus, neqȝ quicqȝ
qd sit laudabile, p iniqtatē igr nulla erit gnūs laus. Iua hec ergo ari-
stotelica nobilitas, tū nulla uidet existē, tū posteris nō posse relinq.
Quis si suā quoqȝ diffinitiōȝ accipiam', tū aut nulli aut pauci erūt,
et hi ex interuallis nobiles. cū .n. praro accidat. vt cū uirtute diuitie
cōtrahāt societatē, cūqȝ uirtus rara sit ac difficilis. & qui uirtuosi fu-
erūt postmodū aliq turpi iudicio aut ifamia aut flagitio notari
possint, videt uirtus ignominia uolā antea partā amittē nobilitatē. The-
mistocles q grecoꝝ oiū pace & bello facile pitus est priceps porē etatē
adeo flagitijs uitijsqȝ inqnatā ferūt vt a prē q gsiosus erat exheredarēt,
hoc tpre discedēs a pris uirtute themistocles nobilitatē amisit. ad melio-
rē deīn uitā reuersus ob res pclarissime gestas & cōsecutas opes nobilitate
potitus ē, sȝ nō itegra cū patrie opes defuerūt, hinc rursus nobilitas deseru-
it, cū amissis opib damnat' pditionis exul a priā partā gloriā & Laudē
cōspiratiōe i priaȝ inqnauit. Quid dicam' de hānibale duce oīuȝ psta-
tissimo q ortus ex tali familia, tam insigni parēte adeo claruit rebus
gestis, an cū ei uirtutes vt titus aut liuius ingentia uitia equarēt, puat'
Laude nobilitatis. Si .n. paria erāt uitia & uirtutes neqȝ nobilis neqȝ igno-
bilis fuit. Iddē de pausania licet sentire quē i omi uita uariū tū uitijs

tũ uirtutib; deditũ tradũt. Vellem discẽ ab aristotele Laurẽti hoc .n. tuĩ en
ci gr̃a loquor, quã originẽ ẽẽ nobilitatis uelit. Si uirtutes solas pferet, for-
tassis assentiar. si adiũctas diuitiis audacter repugnabo. nã cũ he sint fortu-
ne munera que p illi' uolũtate tenent̃ & donari & auferri nobilitas pos-
set. Sed sit opulẽtus cũ uirtute aliqs dũ uixit, hic ptẽ nobilitatis diuitias uz.
virtus .n. residebit penes parẽtẽ potĩt ad filios trãsferre. q si neq; paternã
uirtutẽ sequẽt̃ & opes dissipabũt, ignobiles uiuent. Sin uõ i fortunã & uir
tutẽ succedẽt nobiles erũt. Sed cũ res hoĩu; sepe uariẽt̃ nec i eodẽ statu diu-
tius pseuerẽt. cõtiget ut nepotes fortune donis spoliati longe distẽt a uita su-
pio; ad hos nulla descẽdet nobilitas. Ite; pnepotes si pauo; auo;q; ỹtutes
& diuitias repñtent, nobilitate gaudebũt. Igitur longa pgenie exciabũt̃
ex eadẽ familia nũc nobiles nũc ignobiles, nulla certa serie nullo ordine
pstituto, nihil q; ad eã gñis nõie opitulante. Itaq; facessat a nobilitate
fortune res instabilis & arbitrii alieni. Nos aliqd eã ẽẽ arbitremur.
qd̃ situ existat i nr̃o iudicio & potestate, neq; nobis iuitis cõcedi aut eripi
q̃at. Aristotelẽ uõ cũ de re. p. scriberet existimo ul' cõez opio; secutũ, ul' plus
q̃ phm deceat diuitiis tribuisse. Tum Laurẽtius ego inqt Nicolae, cu;
multis uerbis usus fuis, nihil te docto uiro dignũ dixisse puto. Sñiamq;
aristotelis si uim uerbi greci cõsideres, cõtẽdo ẽẽ uerissimã. Nã quã lati-
ni nobilitatẽ, greci eugeniã appellat. hãc uerbo nr̃o recte gñositatem
dicem'. Qui .n. psto & ob uirtutẽ ac res gestas pclaro gñe nascebat̃ pp fa-
milie ac gñis claritatẽ gñosi ferebũt̃, hoc ẽ insigni gñe nati. Hanc
latini Nicolaus inqt meliori uocabulo ut uidet̃, q̃ greci appellauerũt.
Nos a reb; gestis, recteq; factis. ob aliquã insignẽ laudẽ atq; famam
que ppria sit alicui' hoĩs nobiles uocam'. Illi a bono gñe ẽẽ uolũt. Nõ
.n. ab his aliis, s; a nobismet ipis nobilitatẽ trahẽ uidemur. Vt ille pu-
tet̃ nobilis quẽ illustre & puagatũ aliqd̃ insigne & laude dignũ facinus
nobilitauit. Vt libet de ui nõis sentias Laurẽtius ait. ego aristoteli
herẽs ad nobilitatẽ cõparãdã, nõ solũ uirtutẽ spectare arbitror, s; diuitias
gñis, pria; cõporis & fortune adiumẽta. Nam diuitiis liberalitas grata oĩ-
bus uirtus, i usũ deduci ualet, belloq; & pace i qb; pecunia; sũptus sunt
necessarii gl̃a acqrit̃ a qua descendit nobilitas. Magñficẽtia q; exq̃ nom
nr̃u; ac fama admodũ auget̃, nulla erit absq; fortune bonis. Patria
i sup plurimũ pstat psidii ad nobilitatẽ. Sensit hoc themistocles cũ seriphio
iurgãti patrie illũ nõ sua laude clarere respondit, neq; se seriphium
nobilẽ euadẽ potuisse, neq; illũ atheniensem clarũ aut nobilẽ unq̃ fu-
isse futu;. neq; eni; ex aliquo oppidulo pfectus eadẽ re; utet̃ facultate
ad gloa; cõseqndã. qua florẽtinus ciuis, neq; & florẽtinus ex sola ciuitate
nobilitatẽ assequet̃. Genus pterea multũ opitulat̃ ad nobilitatẽ. Non .n.
solũ uirtuti qñq; s; multo plus maio; glorie & imaginib; demandata

legitīa imperia, puīcias & triūphos decretos. q̄ ad nobilitādos hoīes am-
plissimā mā suppeditarūt. Recte ergo sentit aristoteles q̄ uirtutes suffultas
diuitijs uoluit nobilitatē pbere. Diuitie quidē cū neq̄ bone neq̄ male sed
p modo utentiū habeant. si ad bonū uirū puenerūt illustrare illū &
uelut ī aciē educere uident ī qua elucescē uirtutes queant. utet fortune
bonis tanq̄ instrumēto ad uitę usum necessario, cōferet illa ī amicorū
subsidiū ī munificentiā, ī patrię defensionē, que uirtutes mance ac
debiles absq̄ opibus erūt, nullū earū officiū exercētes. Quid .n. mihi ad uitę
cōis sustētaculū psidij pot pdest stoicorū liberalitas ī ipo animi affectu,
nō ope collocata? preclare igitur aristoteles ītelligēs ad earū uirtutū rōes
ī qbus ciuilis uita uersat, necessarias eē fortunas qbus uirtute pditus
prudēter utitur, haud ī merito existimauit ad nobilitādū homīez
diuitias debē cū uirtute eē cōiūctas. Paupertas .n. quis a multis laudet,
uidem' tū phos tū uiros oīm laude dignissimos paupertatis laude q̄ diui-
tijs carē maluisse. Hoc inqt nicolaus nō illi culpa sz uitio hominū
cōtingit, qui cū doctrīa aristotelis depraui diuitias laudātis tū naturę
imbecillitate cōrupti paupertatē in extremis ponūt malis, & cū plus eque
diuitias appetāt, nullā sine eis ad uirtutē & bn̄ uiuendū uiā credunt.
Sed nos hoc loco nō quid corrupta opīo loquat, qrim', sz quid pnūtiet ueritas
que ī ea quidē sñia longe abest ab aristotelis descriptiōe. nā diuitię si
recte aduerteris supbū impotētē lasciuū, cōtumeliosū promptiorē
ad uoluptates & uitia solēt hoīez reddē: quidē & ipsemet scripsit solē pp
diuitias fieri hoīes deteriores. Quare cū rarā societatē hēant cū uirtute
rari gignūt nobilitatē, hoc & ipē ī politicis fatet dicēs nobilitatem
& uirtutē ī paucis eē, nō addēs diuitias que siqd nobilitarēt, archa
& sacculus meliores eēnt possessore. Illud insup asseuerabo nullas di-
gnitates, nullos honores, nullas res gestas, nullos magistratus, nulla
impia, nullos triūphos, uerā nobilitatē secū importare, nisi his fuit
admixta & tanq̄ rerū moderatrix adiuncta uirtus, famā quidē & ueluti
glorię umbrā secū ī uulgus ferūt, sz nobilitatis laus parit a uirtute.
Ista uō tua gn̄s, pr̄ia, maiores, & cętera q̄ mō retulisti absq̄ uirtute sūt
tanq̄ cauponularū īsignia q̄ denotāt ubi uēdāt uina, nihil tn̄ ad eī
suauitatē cōferētia. Virtus .n. ex se ipā sbsistēs & absq̄ istis admini-
culis nobis patet ad nobilitatē ex infimo eqz gradu eruēdā. M. catonē
pscū, nō pr̄ia, nō gn̄s, nō diuitię, tusculi .n. natus ē obscuro genere,
tenui cēsu. sz eximię plurimeq̄z uirtutes nobilitarūt. C. itē Marius
arpinas ignotus, paruo stipēdio militās a uirtute sola & rebus gestis
nobilitatē cepit. Sertoriū qz uirū nursinū, plures uirtutes insignē
ac nobilē effecerūt. Vides igitur & his & pluribus alijs a solis uirtutibus nō
a diuitijs uel extrīnis alijs adiumētis nobilitatē cōcessā. Tum Laurētius

hic nr̄ inqt more suo oīb; cōtradicēdi ac detrahēdi artē pfessus singu-
loꝝ sniās dāmnat. ipē nihil affert, quo qd sentiat, noscat. At id tua cul-
pa accidit Nicolaus ait. qui potius qd nō sentire q̄ qd sentire dicēdi mā;
pbuisti. Nam si q̄ probē q̄ris, fnalis ē explicatio. Non .n. diogenes siꝫ ille
ciniclus q nobilitatē irridēs, dicebat illā ēē maliciæ uelamētū. Sꝫ q mini-
me cōueniā cū uulgi opiōne. neq; id illā iudicē ēē qd ii q ī omī uita deli-
rare uident. Ego q̄ mihi sillior uero uidet stoicoꝝ sniā; Laudo q tum
oīb; ī reb; q̄ ad rectā uiuēdi rōe; ptinet pcepta nobis tradidē: tum uel
maxīe ī hac una ex ipī phiæ fonte nobilitatē auserūt. hi nō ad uulgarē
aurā sꝫ ad ueritatis pscriptū ac normā rōis locuti: nō fortunā rē fallacē
ac dubiā sꝫ uirtutē sequūt veluti certā recte uiuendi ducē ac magistrā
illā cetis precēē reb; ac modū ferre. Reliq̄ ei iubēē, & ab ea regi uoluerūt.
hi bonoꝝ finē ī honesto posuerūt, cui stabilis ac manēs, nrīq; iuris pos-
sessio. quæ uō sbiciūt fortunæ Labūt more fluminis, nulla ī parte
firma omib; infida. hi ut alia multa ita & hoc uerissime uidēt
dixisse nobilitatē ex sola nasci uirtute. Atq̄ hui sniæ auctorem ac
pncipē uident habuisse platonē, cui sapiā singularis & pené diuina
oīb; in reb; fuisse putat. hic cū quadrifariā ptiat nobilitatē vt in
ei uita refert Laertius diogenes. atq; unā eoꝝ asserat, qb; clari bo-
ni iustiq; parētes fuere. Alterā parētes quoꝝ potētes āt pncipes ex-
titerūt. Tertiā cū nri maiores fama ac reb; bello gestis vl publicis cer-
taminib; parta corona claruerūt. Quartā eamq; pstātissimā omiū
scribit, eoꝝ qb; nō aliena sꝫ sua uirtus & animi magnitudo nobili-
tatē donarit, quos solos uult dignos ēē ut nobiles appellēt: Platonis
hæc diuisio illā uerā germanāq; & suo robore nixā nobilitatē induat quā
uirtus pducat. Est .n. nobilitas qī splendor qdā ex uirtute pgrediēs q suos
possessores illustrat ex q̄cumq; cōditiōe emergētes. Nā uirtus maioꝝ, pncipat,
gīa certaminū, & gestaꝝ reꝝ illoꝝ bona st, illos ornāt & insignes reddūt,
qui ea sibi suo labore, sua īdustria peperē. Nos uō laudē & nobilitatē me-
remur nrīs meritis nō alienis, & his actionib; q̄ ex nrā pcedūt uolūtate.
qd .n. ad nos attinet q̄ multis seculis āā nos nrō neq; cōsilio neq; ope acta
sūt. Illa suis auctorib; lumen & gloriā pbuerūt, nobis ad imitandum
patefecerūt uiā, quā si seqmur tanq̄ parētū opib; suffulti, minoris tn̄
nos estimari necesse ē, q̄ eos q nullis maioꝝ innixi uestigiis sibi ipi ad iter
uirtutis & gloriæ autores extiterūt. q̄to .n. maioris hēt edificare domū
q̄ hītare aut ornare edificatā, tāto pstanti est atq; excellētius absq; par-
tū nobilitatē possidē q̄ seruare ab aliis acceptā, cū alter suis uirib; &
lumīe resplendeat alter pse ferat alienā. Quare solæ uirtuti palma no-
bilitatis tribuēda est. atria uō maioꝝ imaginib; referta, porticus &
signis ac tabulis ornati, magnifice uillæ, tēpla cōstructa, uaria domus

ornamenta plus admirationis aspicientibus q̄ nobilitatis secū ferūt. hunc
antisthenes secut⁹ scripsit eosdē sibi uideri nobiles & uirtutis studiosos in
sola uirtute nobilitatē cōstituēs. Stoici hāc platonis sniā cōplectuntur,
& solos sapiētes nobiles ēē uolūt. hoc & Cicero uir refert. Et Seneca ex
stoicorum septa phus excellēs cū multis ī locis tū max ī qdā ad Lucillum
epla, ea quarta ē & quadragesima ut opinor, nobilitatis fontē atqȝ
originē ai uirtutibȝ assignās. Ait .n. cū de nobilitate dissereret. Bona
mens oībȝ patet: oēs ad hoc sumus nobiles, patritius Socrates nō fuit,
platonē nō accepit phia nobilē sȝ fecit. quis ē gnosus? ad uirtutem
bn̄ a nā cōpositus: hoc unū ē intuēdū. nā si ad uetera nos reuocas, nemo
nō inde est, an qd nihil est, oēs si ad pmā originē reuocēt a diis sȝ
ci pmo mūdi ortu usqȝ ad hoc tps pduxit nos, ex splendidis sordidisqȝ
altna series. Plato ait neminē regem nō ex seruis oriūdū, neminēqȝ
nō huū ex regibȝ. Non facit nobilē atriū famosis imaginibȝ plenum.
nemo ī nrām glām uixit. Aiūs facit nobilē cui ex quacūqȝ cōditione
sup fortunā licet exurgē. hec senece uerba: qbȝ mihi uidet uir sapiē
tissimus, tanq̄ ex apollinis oraculo nihil ueri excogitare aut dicere
potuisse, q̄ illā uerā nobilitatē quā uirtus pbet & sapia, eosqȝ solos ēē
nobiles qbȝ uirtutū officia laudē subministrarūt & dignitatē. Iuuena
lis uō cū ī satyra quadā cōmunē nobilitatis opiōnē multis argumtis
repbasset, rectā rōēȝ secutus, neqȝ ex his pendē que tu paulo an̄ recen-
sebas ondens, hāc eādē sniā affirmat scribēs solā atqȝ unicā uir-
tutē nobilitatē ēē. Eūdē Cleantē phm̄ q aliqn̄ ad rigandos ortos aquā
traxit, & Demetriū quē Seneca ī stramētis cubantē cū uidet nō pceptō
rē sȝ testē uirtutis ac uitatis dicit, nobiliores pericle & themistocle credi
derim, quos magis pritē decus & impiū q̄ sua uirtus nobilitauit. Nam rerum
gestarum glorie extitūt ptiopes socii milites, fortuna, sine qbȝ nulla clarē
eorum uirtus at phie q̄ sola nos ad sapiā uirtutūqȝ oīūȝ qbȝ uita nrā fruat
& colit cognitionē pducit, is solus ē pticeps q illis īsudauit, nā prudēter sapi
enterqȝ uiuēs, nō aliunde sȝ a seipō bona uite refert accepta, eius sȝ pe
laudes nō ab alio mutuate qui uirtutū exercitio functus ē. is solus nullo
extno adiumto sibi glāȝ parit, ex q̄ pclarā eliat nobilitatē. Tum Lau-
rentius & si ad eā inqt arbitrer spectare uirtutē, magnūqȝ hrē pondus:
tn̄ nō ī ipā sita oīa uident sȝ nēcē ēē ut ei qui hoc noīe dignus uideatur,
adsint extna qȝ q̄ paulo an̄ repellebas, atria imaginibȝ referta, porticus, the-
atra, ludi & paulo facti, uenatiōes & reliq̄ eiusmodi p que nom nostrū
cū laude uulget, hec .n. claros & ī ore hoīūȝ celebres pstāt ac celebres effi-
ciūt. Nam sicut glā & uirtutis & recte factorum ē comes, ita ex his pgredit
splendor qdā hoc ē nom & fama nō uulgaris q̄ nobilitas appellat. hāc
maiorum qȝ nrōrum pclara facinora & uirtutes uident pbere posteris, &

paterne glorie decus nobis tribuē tanq̄ lumen q̄ clariores notioresq; ef-
ficiamur. q̄s n. negarit nos ꝓgenitoꝝ uirtutibꝫ redd̄i illustriores ac no-
biliores. Nam si q̄ agimus celebrari uolum̄ memoria posteritatis necē
ē ut ea commemoratio cōmēdatioq; tanq̄ ī parētū imagines refulgeat
ī filios ad quos hereditatē quo gl̄e transfundē uoluerūt. Est ꝑfecto m̄l-
toꝝ opīo nobilitatē queadmodū bona fortuita hereditariā nobis a parē-
tibꝫ relinq̄: que tn̄ abicē ac retinē ī filioꝝ sit licētia ac ꝑtate. Nā q̄ ma-
iorū uirtutes & ꝑrimoniū seruarit nobilitati respōdebit sup̄ioribꝫ.
qui deterioribꝫ studijs deditus uitijs & flagitijs uitā macularit pro-
fligabit nobilitatē paratā, nō secus ac ꝑrimoniū si ꝓdigus fuit & sūptibꝫ
ꝓfusus. nullo aūt pacto negādū ē ꝑrenaz nobilitatē migrare in filios
& eē & dici nobiles quoꝝ nōdū uirtus ē cog̃ta. hoc & sentit Cicero
ī orōne quā ꝓ Sextio scripsit ī ꝗens. uosq; adolescētes q nobiles estis ad
maioꝝ uroꝝ imitatiōez excitabo. Vult sapiētissimus Cicero & iam
illos nobiles eē q nō dū ꝑ etatē ꝑrenaꝝ uirtutū imitatores eē potue-
rūt. Atqui, loquar n. q̄d sentio citius appellabo nobilē q excellētis
parētes pōt referre. ipē ul' paululū uirtute ornatus: q̄ q obscuris ma-
ioribꝫ extiterit omi uirtutū gn̄e excellēs. priori patefactus ē adit'
ad lucē cōmēdatiōe maioꝝ, q̄ illos notissimos ī uulgus fecit, ut par-
uula q̄dā uirtutis lux ī eo plurimū refulgeat ꝑꝑ sup̄ioꝝ splendorem.
huic aūt cui nullus ꝓcessit aditus ad hoīuz famā, magno lumīe opus
erit ad illustrādā in q̄ natus ē obscuritatē, maiori n. q̄dā difficultate
ꝑ ignotū iter cogimur ꝓficisci. Alter partā glam ꝑuo labore sustētat.
alter cū obscuritate certās plurimo tp̄re, multo labore, opa diligēti
egēt ad amplitudiēz & laudē ex q̄ uenit nobilitas cōseq̄nda. Istā uō
nicolae tuā stoicā uirtutē nudā, egentē, & pene molestā q̄ nō ingre-
dit̄ ciuitates s; dēsta uidet̄ & solitaria. Licet multi laudauint, tn̄ q ap-
petāt pauci reꝑiunt̄, & q̄uis a sola uirtute duci nobilitatē uelīt, fateāt̄ tn̄
oportet, nisi ciuilē uitā refugiāt multis illis opus eē p̄sidijs. ualitu-
dine, opibꝫ, ꝑria, reliq̄sq; rebꝫ in q̄bꝫ fortuna dn̄at̄ ut q̄bꝫ si ꝑuata ēēt
uita mōtaliū. algebit ꝑfecto uirtus ura ueluti sola atq; egens neq; ī
hoīuz cetū & cōez usum ꝓdibit ut ex ea nata uideat̄ nobilitas q̄dā
rustica omi carēs nobilitate. nā q̄ nobilitas inerit ul' ꝑhio q suis
studijs cōtētus. latebit ī bibliotheca sibi ipi penit' ignotus. Vel ei qui
sobrie, pie, caste, sapiēter uiuens. abditus degit ī uillula nullis
hoīuz sermōibꝫ celebris. nullo noīe illustris. huic uirtutē cōcessiꝫ,
s; nullā adesse nobilitatē, studiosū uirtutis nō nobilē appellabo. Istā
nobilitatē stoicoꝝ pauci q̄rūt, pauciores adipiscūt̄. Ego aūt illā
appeto. illā ꝓbo: quā cōsuetudo mortaliū iādudū cōfirmauit, neq;
tū grecos tū latinos arbitror ita īscios reꝝ fuisse ut hoc nom̄ ī tam

multis usurparint quod aliud quidã q̄ uirtutē stoicoꝝ reddē nobiles
crediderūt. Non infitiabor Nicolaus inqt ciuē egregiū ī sua ciui
tate honoribꝫ & dig̃tate ꝑditū si idē fuit seruator nobilē eē. illūqꝫ
adiungam q ꝑaul a rei.p. negotiis uirtuti deditus sibi uacat & bone mēti.
neqꝫ minus forte appellabo eū q cū uitiis q̄ cū hostibꝫ bella gerat, neqꝫ
īprudētiorē eū q uite sue cursū ad honestatē dirigit, quiqꝫ q̄ appete
da quę ue fugiēda sit diducerit, q̄ qui rei.p. cure intētus de bello ac pace
ꝑ ipsi utilitate cōsulat, phos qꝫ & doctos uiros q suis studiis & uigiliis uitā
hoīuꝫ uarias partes excoluerūt. quiqꝫ ul' scriptis ul' exēplo nobis ad nobili
tādos mores & uicia ꝓpulsanda ꝓfuerūt q̄tūuis abditi nō tn̄ nobiles sed
nobilissimos fuisse dixerim. Illud qꝫ ne me ꝑtinacē putes utcꝫ tibi
paulū morē gerā cōcessero aliqd splendoris & dignitatis ī nos ex pa
tria & maioꝝ glā redūdare ut ei quādā ex portiuncula ꝑticipes
posteri dicāt. Sed tn̄ id cū mēte ratione flecto, quale sit nō satis
ꝑspicio. Mihi qdem ea uident̄ eē blandimēta quędā inhertiū & somno
lentoꝝ qui quod ipi assequi nequeūt tanq̄ ab aliis acceꝑint ignauię ti
tulū ꝑsefferūt, puluerē.n. solē qꝫ fugiētes delitescūt sub umbraculis alioꝝ
ac cōmemorātes ꝑ̄ſcoꝝ uirtutes ipi ī suis penitus obmutescūt. At uō prīa
oībꝫ eq̄ lucet. Illi aūt excellētissimi uiri nō magis filiis q̄ cętis sui imi
tādi uestigia reliquē, lum̄ qd qd ē ī publico luc& patetqꝫ oībꝫ magis tn̄
ei qui ꝓpe est lucet. q̄ qui remotior. ita q illoꝝ laudi magis herebit, no
bilior euadet q̄ qui a longe respiciet. Et.n. sic platonis & aristotelis nō filiis
magis q̄ aliis doctrīna & sapiā ꝓfuit, ita supioꝝ uirtus nō plus filios q̄ me
nobilitauit si illi' fuerim imitator. quare plus Aristotelicę nobilitatis
iudico ꝑticipasse theophrastū q illi ī scola & doctrīna successit q̄ nicoma
cū filiū q longe illi doctrina īferior fuit. Virtus.n. oībꝫ ē ī ꝓmptu. ei'
efficat' ꝓpria q illā amplectit'. Secordes ig' ignaui, impbi, puersi q se in
maioꝝ suoꝝ locū putāt successionē, eo socordiores q̄ cęti hn̄di st, quo lō
gius distāt ab imitatiōe parētū. Eqdem libertū Ciceronis Tironē no
biliorē cēsebo qui patroni uirtutibꝫ inhesit q̄ filiū disciscentē a nobi
litate paterna. Nam q uirtutē absqꝫ externoꝝ comitatu nudā egentē
īcōptā & tanq̄ solitariā credis uehemēter erras. nō eget alteri' ope aut for
tunę adminiculis uirtus quę oī ex pte ꝑfecta sua ui & dignitate, cultu
decore tanq̄ regina ī sūmo collocata resplendet, suoqꝫ fulgore totū orbē
collustrat. quid.n. ē illi opus rebꝫ externis? suis facultatibꝫ, suis opibus,
q̄ cętis ꝑstāt cōtēta ē neqꝫ aliq° indiget opitulamīto. qd extra eā pōitū
existat. Egere.n. defectus eē uidet', at uirtus cū ī ea sit satis ꝑsidii ad bn̄
beatoqꝫ uiuēdū neqꝫ aliq° extīno opitulamīto egeat, res.n. qdā ꝑfecta est
& suis ptibꝫ absoluta, nihil ad sui ꝑfectionē extra eā reqrit, neqꝫ qcqꝫ
ad eā addi pōt quo uirtuosior efficiat'. Sapienter ig' stoici qui uirtuti nllā

re ex se pōita, opus ēē iudicauē exq3 ea sola uoluerūt ꝑdire nob[illegible]itatē,
et q secus tenēt nō tā ueritatē ꝙ uulgi opīoēȝ uident seq: que [illegible]
qđ ē uerissima sūmā utilitatē uitę nrę uidet afferre. Nā si ꝑsuasū
erit hōib; honestate & bonis artib; nobilē fieri, eāq3 uerā ēē nobilitatē
quā sibi quisq3 recte agendo q̄sierit, nō q̄ sit alt'ius īdustria & labore
parata, excitabim(mihi crede) magis ad uirtutē, neq3 desidia cōtecti
nihil agentes dignū laude alioꝝ gła acqescem', s3 ipi erigemur ad no-
bilitatis insignia ꝑuestiganda. Licet uidē illos qb; diuitię absq3 Labore
suo obtigerūt inertiores ac negligentiores ī eaꝝ custodia ꝙ si suo sudo-
re acq̄sitę ꝑuenissēt. Eodē pacto q sibi hereditario iure nobilitatē
relictā arbitrāt' tardiores ad q̄rēdā laudē lentescūt quodāmō ac torpes-
cūt, nec cōmouēt' ad studia honesti, satis sibi ēē ducētes recēsere supi-
orū ꝓbitatē. quib; uō ꝑsuasū fuit nullā nisi ꝑ ꝓpa uirtute & gła nobili-
tatē possideri inflāmabūt' ardore quodā ad ea efficienda, ex quibus
elucēat ī eis supioꝝ uirtus et siue sequēt' exempla parētū siue aliis ex-
emplo se ēē uol& adipiscat' uerā nobilitatē: quā certe iudico clario-
rem eius q suapte nā & opa cultuq3 uirtutis fuit nobilitatus, ꝙ qui
iam pta succedit. Colenda est ig' ꝑc̄tis uirtus, quę nos nō tātū
nobiles efficit, s3 & beatos, redditq3 fama hōiuȝ & memoria īmor-
tales. Ab hac nobilitas, ab hac gła, ab hac uitę cursus petēdus ē, ab
hac oīs recte uiuēdi rō expectēda. Sed iam satis collocuti sumus.
Vtrius aūt uerior sit sententia, hi uiderint quib; est acrius inge-
niū ad disputandū. Liberū est oīb; sentire qđ uelint. Nunc
aūt qm̄ uis ęstus paulum declinauit, deambulandū extra opidū
censeo, uisendūq3 fluuium, quem iste nobis sępius ob fertilita-
tem piscium Laudauit. FINIS. D. S. L. & V. M. & B. H.

. M. CCCCLXVII. XV. KL MAIAS.

AD FRANCISCVM BARBARVM POGGII FLORENTINI IN AVARITIAM LIBER INCIPIT.

VONIAM PLVRES MOR
taliū mi Francisce nō uiuūt sȝ agūt uitā: hoc .n. oīuȝ
ē: illud p paucoꝝ. Fortunati illi eē uident̃ & pene
felices: qb; dono īmortalis dei cōtigit ut possit̄ dicē
se uixisse. Id ego nō nullis etatis nr̄e uiris accidisse puto q reb; a se edi-
tis magnā laudē assecuti sūt & nomē multis seculis duraturū. Nam &
uaria scriptoꝝ gn̄a e grecis latina reddiderūt nobis: & ipsi sua q̄
dā cōscripserūt sūma cū doctrina atq; eloqntia: qb; latine musae
p̄rimū decoris susceperūt atq; ornamēti. Quā qd̄ rem haud p̄difficilē
illis fuisse arbitror & greca facūdia eruditis & omī doctrinaꝝ genē
p̄stātib;. At uō mihi durior q̄dā scribendi ratio uidet̃ eē p̄posita
q neq; e greca lingua ad usum nr̄uȝ traducē possum, neq; eę sint
meę facultates ex qb; aliqd adhuc ī publicū ausim p̄mē. Verū cū
audaces q̄nq; fortuna adiuuet, tentādum mihi q̄; uisū est an ego
qcq̄ possem afferre ī cōmunē utilitatē, quo & si nō uixisse ut illi,
at saltē nō omīo ignauiter uixisse dicerer. Itaq; sumpsi onus ne-
scio an gratū multis, mihi certe iocundū & ut extimo ceteris non
īutile, ut referrem sermonē hītum cōtra auaritiā ab his quos scis haud
īferiores illis qui hn̄t̃ uiri hui9 seculi doctissimi, si mō assequ potuero
ut ea p̄inde atq; ab illis disputata sint a me lr̄is mandent̃. Atq
hoc eo audenti9 aggressus sum quo pauciores ex eis fuere qui uacarēt
ad cōreptionē uitioꝝ, que cū sint diūsa que uitā nr̄aȝ cōturbēt, id
potissime ī hāc disputationē ē collatū ex quo scelera oīa & malefi-
cia ut ait cicero gignūt̃. Q; si cui forte aut planū nimis atq; hu-
mile uidebit̃ dicendi gn̄s, aut nō satis explicata rō muneris susce-
pti. is intelligat p̄mū me delectari ea eloq̄ntia ī qua nō maior ex-
istat intelligendi q̄ legendi labor. deīn aduertat nō q̄tū de ea re mo-
re dixi, sed qd ingeniolū meū scribendo cōsequi potuerit. Satis
.n. eē mihi uisum ē p̄ponē in mediū copiolas quęcūq; eę sint meas
ex qbus ul' queāt sumē si qui forsitan dignas extimatione aliq̄
arbitrarent̃ ul' absoluē aliqd p̄fectius q uoluerit emendādi atq;
ampliora dicēdi curā suscipe. Tibi aūt mi Francisce viro & ami-
cissimo mihi & ingenio excellentissimo cuius labore & īdustria
nostrę lr̄ę magnū incremētū sumpsere. hoc opusculū tanq̄ studi-
oꝝ meoꝝ p̄mitias dicaui obiciēs illud examini censurę tuę. qd

si pbaris ecce illud qz fultu͂ tua auctoritate & ab aliis q͂z cõprobatum
iri cõfido. Sin uõ mutuis picto i igne͂ ueluti re͂ i cui iactura par[illegible]
menti sit fumu[illegible] satius sit cõpmi errata amicoꝝ q̃ efferi. Sz ut sen
tentiã rite ferre possis, audias iam qd ii loquat͂ inter quos s͂mo est
institutus. Sũt.n. quibꝫ cũ tibi sũma dum hic aderas & pcocida fuit
uite cõsuetudo. quos cũ audieris colloquẽtes & si nõ scribẽtis at saltẽ
disputãtiũ g͂rã existimo nõ aspnaturũ te hoc munusculũ quod suscipias oro
i tutelã tuã, nõ tanq̃ horridus iudex & seuerus arbiter sz tanq̃ disertus
atqꝫ elegans patronus qui cẽseas & agẽdã tibi illi' cãz. & errata & defẽdẽda.

VM cenarẽt Antonius luscus. Cincius romanus, nõnulli
qꝫ alii expontificis secretariis cũ Bartholomeo de montepoli
ciano: eos.n. inuitauerat estiuis diebꝫ more romano aduineã
suam que ẽ ppe basilicã lateranẽsem. euenit. ut sermo post cenã seden-
tibꝫ illis, cũ uariis de rebus ut fit sepius, tũ uõ de laudibꝫ fratris Bernar-
dini, nam is tũ rome predicabat, oriret͂; quẽ cũ Ant. qui eũ freq̃nt͂ audi-
erat maiorẽ inmodũ cõmẽdaret. Homo ẽ inqt inter omẽs quos quidem
audierim mea s͂nia eloq̃ns & satis eruditus. sed quod ego pcipuã dicendi
ptem puto, una ire maxiẽ excellit ipsuadendo ac excitandis affectibus,
flectit populũ & quo uult deducit mouẽs ad lacrimas & cũ res patit͂ ad risũ.
Tum Cincius huc ego uirũ inqt cõtinuo uellẽ cõmorari i hac urbe, mul-
tũ.n. pfuit uox sua huic populo. & salutaris fuit cũ ad emẽdationẽ moꝝ
tũ uel maxiẽ ad sedandas que multe & graues erãt discordias ciuitatis.
Est qppe i eo ut dicis magna uis ad mẽtes hoĩuz pmouẽdas atqꝫ ipellẽ-
das. Verũ una i re pace sua dixerim errare mihi uident͂ & ipẽ & cẽti
eiusmodi pdicatores. Nam cũ satis multa loquat͂ nõ accomodãt orõnes
suas ad utilitatẽ nr̃az sz ad suam loquacitatẽ, nõ curãt q̃admodũ mede-
ant͂ egris ãĩs quoꝝ curã pfitent͂ sz quõ se plebi insinuẽt & ei' captẽt plau-
sum. Itaqꝫ cũ hẽant res quasdã pmeditatas quas apud omnes omnibꝫ
i locis tractare cõsueuerũt, partim loquũt͂ de rebꝫ recõditis & obscuris
apud indoctos quas nõ capit uulgus: partim fundũt uerba i que inca-
dũt apud femellas & rudem plebem quã uideas abire multoq̃ accessat
stultiorẽ. Nonnulli ita rephendũt uitia psepe ut docẽ illa uideãt͂,
nõ q̃tũ psint uerba eoꝝ pensantes sz quãti fiãt a mulierculis q̃ꝝ donis
& muneribꝫ anhelãt. ex quo ppauci uel nulli potius euadũt s͂monibꝫ
eoꝝ meliores. Risi multotiẽs quorũdã stultitiã q eũ egregie laudauer͂t
quẽpiã quẽ audierint pdicantẽ, si roges qd dixerit quã ob rẽ illũ lau-
dent hesitãt atqꝫ obmutescũt aut se respondẽt nescire. Hic Ant.
nequaq̃ hoc mireris inqt, nullũ.n. ad hãc diem ex ipis audiui cui hũc

nostrũ excipio qui mihi aliq̃ ĩ re satisfaceret q̃ qđ ad eloquẽtiã ptineret,
r ĩ cũ tria existãt ĩ qbꝫ ars dicẽdi oĩs & facultas cõsistit ut doceãt auditores
ut delectent ut moueant, ita multi eoꝝ docẽt ut ignorãtię artẽ & stultitię
doctrinã suscepisse uideãt. ita delectãt ut nil sit ipoꝝ uoce & orõne molestius.
ita pmouẽt audiẽtiũ aĩos ut nulli accedãt tam uigilãtes tamqꝫ attenti ad
audiẽdũ quin ad oscitatiões soporẽqꝫ incitent. Est ita Antoni ut dicis inqt
Cincius & multis oĩa & huic ipi quẽ excipis multa desũt. Sꝫ ego nõ requiro ab
eis q̃ sũt eloq̃ntię ppria cui se ignaros fatẽt. Illud ualde admiror cum
docẽdi admonẽdi emendãdi corrigendi munus pręseferãt tam paul ab-
ẽẽ a facultate atqꝫ officio eoꝝ q̃ pfitent. nã cũ totũ annũ exclamauerit
atqꝫ oblatrauerit multa pollicẽtes, neminẽ uidim⁹ suis uocibꝫ effectũ
paulo emendatiorẽ, cui rei illa ẽ pcipua cã qđ nõ accomodãt uerba
ad submouẽdas eas ĩfirmitates qbꝫ languẽt animi nr̃i sꝫ passim dis-
currũt ac uagant p uaria morboꝝ gña put fert libido loq̃ndi ĩnul-
lius cura insistẽtes. qd si bonos imitarẽt medicos aliquẽ fructũ nobis af-
ferret ipoꝝ labor. Sicut .n. illi cũ adhibent ęgris nãꝫ ei⁹ & uim morbi
penitus inspiciũt quo rectius curẽt. Item isti a qbꝫ suscipit aĩaꝝ salus
nisi diligenter scrutent rimentqꝫ quo quisqꝫ uitio maxime sit ĩfecti
ei qꝫ opem pstent loq diu ac multũ possũt, sanare nulla rõe possũt, nõ
plus q̃ ęgrũ ignarus morbi medicus. Tum Bartholomeus sane hoc
recte sentis inqt nã cũ uita nr̃a sit oĩs obnoxia ac referta uariis ui-
tiis qbꝫ mederi oporteret, alia tam̃ sũt aliis & cõmuniora ẽẽ & pniti-
osiora ueluti luxuriã atqꝫ auaritiã quaꝝ tanta ẽ labes ut difficile sit
ĩmaculatũ se ab eis suare. Hę sũt tanq̃ duę humani gñis pestes acer-
rimę quę nullũ fere intẽtatũ relinquũt, & cũ grauioribꝫ indigeant
remediis tñ pleuiter curant nulla de his uitiis fit ab illis nisi curlis
mẽtio. Si qñ uõ illa repħenderit ita ieiune, aride, insulse id agunt
nulla cũ dignitate neqꝫ uerboꝝ neqꝫ sñiaꝝ ut satius fuũt siluisse, nõ
odiũ ingerũt peccãdi sꝫ studiũ ita apte turpia facta aliqñ describũt.
ob eã cãm multos cognoui q cũ studiose accurateqꝫ longũ tp̃s int̃fuissent
eiusmodi s̃mõibꝫ nihil neqꝫ uita neqꝫ moribꝫ pfecerũt, neqꝫ id iniuria,
nõ .n. curãt p modo suę ęgtudinis, quid aũt pdest medicina nõ accomo-
data uulneri, sꝫ audiũt q̃dã q obliuiscũt priusq̃ discesserint, oleũ atque
opam (ut aiũt) pdentes. At uõ si hęc duo insectarẽt uitia, qbꝫ magna ps
mortaliũ uexat, si his insisterẽt, si detestarẽt magis ipoꝝ pdesset audiẽ-
tibꝫ orõ. Ita .n. sentio auaritiã luxuriãqꝫ tanq̃ sedem ẽẽ ac fundamẽtũ
maloꝝ omniũ. Ut uerissima sit p̃sci Catonis sapiẽtissimi uiri sententia:
Ciuitates luxuria atqꝫ auaritia laborare: quę pestes oĩa magna imperia
euerterũt. Eoꝝ alterũ cũ uideat originẽ ducẽ a nã tñ ratio adhiberi
põt & modus qdã ne se efferat utqꝫ infra certas metas cõtineat, alterũ

cũ sit nature aduersum, nulla ratiõe regi põt, neq3 moderãdũ est id
gnis mali s3 excidendũ. Nam luxuriã licet multoꝝ maloꝝ cãm sapiẽtes
dixerĩt ẽ tñ aliq̃ ex pte ut possit fieri ueluti q̃ admiscet pcreatiõi liberoꝝ
blandũ malũ s3 sibi soli nocẽs nõ alt'i neq3 aliemũ a cõsuatiõe gnis humãi.
At auaritia ẽ ad sbuersiõz et' extirãdũ scelus omib3 nocẽs, omnes ledẽs,
õib3 infensũ: cui nihil laudabilis nihil honesti põt ẽẽ cõiũctũ, mõstrũ
ingens horrẽdũ ad pnitiẽ gentiũ pcreatũ, & ad delẽdã int' se hõinum
societatẽ. Nihil ẽ (mihi credite) fœdius auaritia nil turpi', nil
horribilius, cui' si posset facies uideri magis nos terrẽt q̃ furiaꝝ
agmen ex infimo tartaro eductũ. Nolo exemplis uti neque uerba
mea offendãt, at si liceret õndere ac re ipã docerẽ, nullũ ẽẽ malũ
nullũ flagitiũ quod illa nõ suadeat nõ importet secũ, nihil non
bonitatis qđ nõ auferat ab eo quẽ occupauit, denudat illũ uirtu-
te omni, spoliat amicitia, beniuolẽtia, caritate, replet odio, frau-
de, maliuolẽtia, impietate, reddẽs ex hõie, scelestũ portẽtũ ac
crudele. vt si reliq̃ oĩa ĩ unũ uitia cõgerãt, cũ hoc solo nõ putem
cõparãda, tanta ẽ illi' imanitas. hãc Bernardinus tuus Antoni
quẽ adeo laudas nũq̃ tetigit, semel dixit in usurarios magis po-
pulũ mouẽs ad risum q̃ ad horrorẽ tanti criminis. Auaritiã uero
q̃ fœnus psuadet ĩtactã reliq̃t. At in hãc erat ĩuehendũ in hãc
excitãde ingenij uires siquomõ posset eius ardor ul' restingui uel
mitigari. Sed postq̃ ab his rabulis nr̃is de hisce uitijs aut silet'
aut dicit' ridicule, nõ ẽẽt alienũ a re nr̃a qui & illa euitare &
boni ẽẽ cupimus qñ corpori satisfecim' aliqđ int' nos dissẽri siue
de utroq3 siue de alt'o. qđ aiõ & pdẽẽt nisi & nox iminer& &
redeũdũ ẽẽt ad publica negocia q̃ st' nobis a pontifice demandata.
Immo uõ inq̃t Ant. & tp̃is paulũ superest ad disputãdũ & du3
hoc agimus publica q3 tractamus negotia neq3 paruo extimanda.
Egregie q̃ppe scriptũ ẽ a pceptore moꝝ seneca ĩ libro q̃ ẽ de tranq̃llitate
aĩ nõ solũ eos pdesse rei p. q̃ adsiũt aliis qui tuent' reos q̃ de pace belloq3 cẽ-
sent s3 illos q3 q̃ uirtute ĩstituũt aĩos q̃ ĩ luxuriã pecuniãq3 currẽtes pre-
sant ac retrahũt. Quare tẽtem' & ipi siq̃d possum' pdesse hoc s̃moẽ nr̃o
& si nõ cet'is at saltem nobis. Eqdem letor nos incidisse ĩ hec uerba, ut
disceptem' paulisp de hoꝝ uitioꝝ ui atq3 nã, qua cognita illoꝝ crimẽ
culpãq3 facilius euitemus. q̃q̃ fatebor uobis ĩgenue, alterũ ne q posse3
iam anni effecerũt, alteꝝ ne uellẽ cũ nã cõsecutus sum. tũ uõ plurimũ
lr̃is & doct'na. Mallẽ tñ dici aduersus auaritiã cũ uerear ne sit nẽcẽ
nos fieri auaros ob tenuitatẽ lucri quo uix possum' tueri officij nr̃i
dig̃tatẽ. Prosequẽ ig' bartholomee & qđ cepisti ad extremũ pducas.
Immo te inq̃t ille aut Cinciũ oportet, nec q̃dẽ fuerũt partes ut cenaretis

affatim & laute, uerũ nũc e humanitatis efficẽ ut uideamini bñ cenauis-
se: qđ plurimo ſmone atq̃ altercatiõe aliqñ solet fieri, & antiquũ ẽ bene
ĩflatas tibias meliorẽ sonũ solẽ reddẽ. Probe inqt Cincius & uocat &
partit cõuiuij magister, ut cũ ipẽ corpoꝝ curã suscepit, nos aliqd animo
tribuamus. Tuũ igr̃ inqt Ant. sit hoc munus qñ qđẽ pbas ptitionem
suã. Video te cincius ait dicendi laborẽ subterfugẽ repletũ cibo, sed
releuarẽ te hoc onere ego nõ nimiũ a cena leuis, ni fieri uideretur
iniuria huic nr̃o hospiti ornatissimo viro cui prudẽtia reqrit ut nõ
minorẽ animi recreãdi facultatẽ q̃ corporis pascẽdi diligẽtiã hr̃e uideat,
tũc n. refectũ erit omni uoluptate cõuiuium si auis q̃ꝫ exce degustarit
cui satisfacẽ certe te cõuenit. Gerã inqt ille morẽ uobis licet hic pro
meo iure uos possem cogere. Dicã aut̃ que ĩ mẽtẽ ueniũt hac tñ lege pri-
mũ ut mihi succedas indicẽdo Antoni, dein ut nõ expectetis a me accu-
ratã orõnẽ, aut sententias graues, nõ n. post cenã aut nimiũ prudens
& grauis sermo, aut dicẽdi ordo ẽ reqrendus. Hec cũ diceret super-
uenit Andreas cõstantinopolitanus vir insignis & lr̃is & religione:
qui & ipẽ ĩuitatus ad cenã occupationibꝫ impeditus tardius uenerat:
Is cũ plausu oĩuꝫ exciperet cenaui inquit ſꝫ huc accessi deambulandi
grã atq̃ꝫ una cõfabulandi. Cũ uõ taceret oẽs qđ ille inqt silentiũ int̃ uos
erat sumpta pr̃sertim cena, an ego effeci ut sileretis? Istuc ipm̃ inqt
Ant. Ingressi qđ eram̃ cum ſmonẽ ut Barthol. cõtra auaritiã aliqd
pollicẽtur se dictuꝝ cũ ĩ huc deuenissem̃ ex suis uerbis q nõnulla di-
xerat ĩ auaritiã ac luxuriã detestans utrũq̃ꝫ ſꝫ auaritiã magis q̃ cũ
soleat eẽ q̃ĩ cognata senectutis dixi me de ea malle audire ex q̃ maĩ
pic̃ulũ ĩmineret. Te uõ pñte tacemus pudore cõmoti ne fias nr̃aꝝ cẽ-
soꝝ ineptiaꝝ q̃q̃ si qđ insulsius aut ineptĩ dicẽt̃ hñda eẽ nobis uenia,
Bartholomeo aũt tribuẽdũ q uinũ patriũ sbministrauit ĩ cena sed ipẽ
sui ẽrati poena luet. At ille hoc inqt tũc recte dicẽt̃ Antoni si eẽtis
quales legi ĩ simposio platonis obscitantes ebrii somnolenti, sed uideo
uos admodũ sobrios. Quare pge Bartholomee & me uelis eẽ participẽ
tue sententie. Ea est inqt ille ut taceam, te audiamus & uirũ doctis-
simũ & theologũ. Sed ego imparatus Andreas inqt uenerã, nõ eniꝫ
disputationũ ſꝫ cõpotationũ huc meminerã solere eẽ locũ. Tu ne inqt
Ant. admodũ paratos nos cẽses cibo refectos ac uino? nõ q̃rim̃ philoso-
phica aut acuta q̃dã ſꝫ que sint huĩ & loci & tp̃is. Cũ ille omnino
recusaret Nos inqt Ant. tẽpus hoc qđ pbreue est ad disputandũ terim̃
inani cõcertatione. quãobrẽ sequẽ qđ institueras Bartholomee hic
se rogari nimiũ patit̃. Faciam quod iubes ille inqt nõ tam dicendi
cã q̃ aut te aut huc puocãdi. Vt libet inqt Andreas, dũmõ ego te
audiã. Tum ille. Cum multa sint inqt tũ a Christianis doctis-

simis ac sanctissimis viris: tū uō a gentilibꝫ & grecis & Latinis cōtra aua-
ritiā scripta supuacaneū fortasse uideat᷑ de ea re ampli᷒ loq nobis ꝑstitiꝫ
quoꝝ uerba haud magni pensabūt᷑. Sed postq̄ cōferēdi inter nos grā &
ad utilitatē nr̄āꝫ aliqd dici placet. Mihi qd̄ ī p̄mis q̄rendū uidetur
vn̄ auari nom̄, nā inde auaritia ē dicat᷑. Existimo aūt auaros ideo ap-
pellatos nō nullos qꝫ auidi eēnt eris qui.n. cupidi illi᷒ nimis erāt atqꝫ in
eo q̄rendo sūmā opam plurimūqꝫ studij ponebāt auari nōiabāt᷑. Si
hoc ueꝝ ē inqt subridēs Ant. nulli mō exuūt auari, auri.n. argentiqꝫ
nr̄i hoīes cupiditate ducūt᷑ nō eris. Atqꝫ inqt Barth̄ id nom̄ ei᷒mōi
hoībꝫ tūc inditū fuit cū nōdū eēt ullus usus ul᷑ auree monete uel
argētee, nam es solū ī p̄tio ē hitū apud romanos usqꝫ ad bellum
punicū p̄mū. quinqꝫ.n. annis ante id bellū argentū p̄mo ē signatū
bigaꝝ & quadrigaꝝ nota anno urbis cōdite .DLXXXV. Atqꝫ anno post
secūdo & sexagesimo nūmus aureus pcussus ē. Es aūt Seruius tul-
lius p̄mus signauit nota pecudū vn̄ & pecunia dicta cū antea rudi
ere uterēt᷑. Ita licet uariaret᷑ monete mā idem tn̄ auaro nomen
mansit vt auri, argenti, eris, opū cupidi atqꝫ ita cupidi ut oē in id
studiū suū cōferāt, semp q̄rāt, semp appetāt, sumptu abstineāt, nul-
lum q̄stū horreāt, nullo lucro satient᷑, oīa referāt ad suā utilitatē
ꝓprio cōmodo q̄qꝫ metiāt᷑ recte dicāt᷑ auari. aīus occupat᷒ ī q̄rendo
deditus studio thesauri obnoxius cupiditati pecuniaꝝ huius quaꝝ
cura & sollicitudine dies ac noctes torquet᷑. nūq̄ ut satis saciat᷑ aut
explet᷑ cupiditatis sitis, semp appetit, semp eget, nā ueteri ꝓuerbio tā
deest auaro qd̄ h̄t q̄ qd̄ nō h̄t. Cruciabit᷑ g᷒ cōtinua thesaurizandi
siti, nulla dies, nulla hora ꝑmittet᷑ uacua abhac cogitatiōe estuabit
semp fluctuabitqꝫ anxius ad sedandū famescētem auri appetitū.
Igitur īseruiet p̄uate utilitati ad eā accomodabit dc̄a sua, oīa facta,
cogitatus sibi soli & rei sue intētus erit oblitus publici cōmodi. Quo fit
ut id uitiū sit repugnāte atqꝫ adūsante nā cui᷒ ꝑscriptū atqꝫ lex ē
ut comunē utilitatē nr̄e anponam᷒ impellamurqꝫ ut uellimus
ꝓdesse q̄plurimis. Vnde Stoicus ille Cato apud Ciceronē disputat
nō eē magis uitupandū ꝓditorē p̄rie q̄ cōis utilitatis desertorē ꝓp
suā utilitatē. Cū g᷒ auarus sibi soli deditus sibi cōsulēs nō solū desertor
sꝫ oppugnator sit cōis utilitatis atqꝫ hostis, sui cōmodi causa neqꝫ ꝑsit
multis sꝫ noceat oībꝫ, certū ē ipm̄ ueluti ꝓditorē desciscē ab ipi᷒
lege nature cōtra qꝫ eā eē auaritiā remotā atqꝫ aduersam ab uti-
litate publica ad quā cōseruādā tuendāqꝫ editi sumus. hoc cōstituto
& illud seqt᷑ auarū nulla rōne posse eē uirū bonū, ut.n. qsqꝫ refert
refert ad suū cōmodū q̄cūqꝫ agit ita minime ē uir bonus ut tulli᷒
nr̄ testat᷑ ī libris officioꝝ. At auarus nulli dubiū est qn ad suū

commodum reducat omnia que agit, ideo nullus unquam avarus erit vir bonus, non solum autem non bonus, sed et summe malus. Ipsum enim nomen avari cum sit in initio, designat malitiam. Nam fieri nequit ut qui in avaritia versetur absque detrimento atque iniuria multorum, in quo precipue offenditur regina virtutum iusticia, cum omnes avari actiones et opera ab iniquitate proficiscantur. Dum enim cupit augere opes, dum nititur congregare pecunias, dum occupare terras possessionibus, iusticiam omnem exuit, ut ait Beatus Ambrosius. Igitur cum vacet iusticia nullum scelus omittet spe commodi oblata: fraudabit pauperes, divitibus insidiabitur, expilabit socios, ignotos vexabit, extorquebit infirmis, rudes decipiet, nulla excogitabitur turpitudo, nullum malum facinus, nullum dedecus cui non assentiatur, quod non perpetretur oblata spe utilitatis. Ita nec amicitiam colere poterit nec moveri benivolentia. Nam que benivolentia in eo erit cui nihil est acceptius pecunia? aut quem amabit qui se ipsum odit? Verissimum vetus proverbium est. Avarus in nullum bonus est, in se pessimus. Quam vero amicitiam servabit qui que agit et cogitat, pensat ac metitur propria utilitate, quo sublevabit alios nummis quos propter opprimit vitam suam, quonam hoc sibi detrahet alteri inopiam qui se iudicat egentissimum. Non precibus movebitur, non lacrimis, non fletu, per medias lugentium erumnas transibit ad cumulandas opes, ipsa miserorum corpora calcabit siquid proficui exprimere se posse putabit, acerbus crudelis impius. Quam ob rem est hic dignus communi odio mortalium veluti publicus omnium hostis, amovendusque ab hominum consortio tanquam seminarium malorum. Nam quem habere eum decet qui ut cetera omittam, duo hec scilicet amorem et benivolentiam humane societatis vincula, sine quibus nulla neque privata neque publica res consistet, aufert a nobis, quod quid est aliud quam delere funditus humanum genus. At ipse potius delendus esset, ipse aqua et igni interdicendus, inutilis civitati, rei publice perniciosus. Iniquum est enim ei locum esse in civitate, quem si omnes imitarentur nullas omnino civitates haberemus. Nam sublatis benivolentia et amicitia digladiabuntur homines inter se rapinisque et cedibus omnia permiscebuntur. Sed vide queso quale hoc sit malum et quam cavendum omni etati. Consueverunt esse homines in senio prudentiores sapientioresque quam in reliqua vita, nam et usu experientiaque rerum multarum quas longa etate tractamus prudentiam et legendo discendoque diutius sapientiam consequimur, ut quo longius vixerimus eo propius ad sapientiam soleamus accedere. Unde quidam e grecis sapientie cultoribus questus est moriens, tum se exire e vita cum inciperet sapere. At hec perversa labes in senes potissimum invadit, eam etatem expugnans cui ad obsistendum plus roboris ac virium esse deberet. Eo autem imbecillitatis mentes eorum deducit ut quibus minimo satis esset, nam parvum est eis iter conficiendum, eo querant plura quo egent paucioribus. Multa monstra dicuntur a poetis fuisse in terris, sed avarus senex cuiusvis monstri exuperat deformitatem. Verum ut tanquam faciem et picturam quandam avarorum conspiciatis,

referā illos uirgilij uersus eximios qb; arpias descripsit exprimēs in eis nā
formāq; auaritię, tenetis memoria ut opinor. Virginei uolucrū uult'
foedissima uentris, proluuies uncęq; manus, & pallida semp. ora fame.
Qui potuit pingi elegantius forma q̄dā cupiā auantis q̄ id uiciū a Vir-
gilio ē uersib; expssum. Dixit uolucres uultu uirgineo nō hoīnem
sigficās eē auar₄ s₃ monstrū cuius sb uultu humano latet truculēta
bestia ad oē nefas parata. Vultus uirginei testāt' uirescēte semp cupi-
ditatē, augetr n. quotidie & tpre sumit uires fitq; ī diem adolescentior
crescēs, corpore decrescēte, neq; etate infirmat' s₃ assurgit ualidior, Vo-
lucres finxit pp appetitus mobilitatē uelocitatēq;, nūq̄ qescit mens auari nūq̄
sedat', inhiat opib; semp uaria auferēdi gnā uersans aīo. Ventris uō pluuies
expssit apte īmēsā eius cupiditatē ex quo ille uulgatus est uersus. Auarus
diues nullo satiat' lucro, nulla n. copia replet', nulla satiurat' abundātia. stat
ore patulo nō famelicus s₃ rabidus tanq̄ cerberus pmptus ad excipiēdum
uorādūq; qcqd obiciat'. Fedissimā q; ait nō solū pp obscenitatē uitij sed
pp auari uitā īmūdā & sordidos mores, sūt impuri aspi inculti ut ueste
utant' ut plurimū uili atq; abiecta & nō nulli adeo expauescāt timore
sumptus ut refugiāt & tonsorē. Vidimus quosdā notę auaritię q barbā
capillosq; nutrirent longius q̄ ferat cōsuetudo, neq; eā deponerēt nisi ad
moniti & pudore inducti quos sepe solem' ridere cū se offerūt nobis
plissa ac suffulta barba ueluti rusticani. At manus uncas q̄ recte ad-
didit ad mōstrādā auari rapacitatē, aufert, eripit, extorquet, nihil
tractat ex q° aliqd nō abradat exhauriens notos sil' atq; ignotos. Nā
q; pallida ptulit ora famę, nil potuit dici uerius, pmū torqt' fame
cōparādi thesauri cōgregandiq;, que eū cura cogitatioq; extenuat,
cū nulla det' sibi intmissio ab eiusmodi solicitudine qua affiat' sēp
& quo plus creuit pecunia eo maior sboritur cupiditas, Deīn bibēdi
edendiq; fame macerat' quā raro sedat nisi cibo incōdito & uili.
quō n. pstātiores aut ptiosiores parabit epulas miser ille, Fuit eniz
Florentinus ut aiūt nobilis auarus qui cū eēt opulētissim' & duo
porri ī cenā aliqn afferrēt' iussit auferri alter₄ seruari q; īpostēz
diē castigato pus uerbis dispensatore tanq̄ prodigo. Nobis aūt notus
qspiā delectari se admodū asseuerabat cepe & alleis cū domi edēt
foris nō item. Alter cū eēt aduersa ualitudine, medicus aūt peteret
qb; uesceret' cibis ait carnib; bouis aut uituli rephensus q; nō pullis
gallinaceis uteret', respōdit, nō couenire morbo aut naturę suę
q2.s. maiori ptio emerēt' S₃ postmodū cū dono dati eēnt ab amico
q id nouerat, auide comedit. quare nō minus edendi fame palle-
bit q̄ multa possidendi. q; aūt tres describit arpias id puto supbiā
crudelitatē inuidiāq; intelligi uoluisse, nō. n. unico uicio laborāt

avari sed multa in eis accumulantur omni virtute expulsa. Habetis ava
ritie veluti picturam quandam quam si oculis cerni posset magnum incuteret
mentibus hominum terrorem, maiusque portentum videret quam scribant arpie. Nam et ipse
Virgilius antequam eos versus proferret videns se non consecuturum verbis suis rei de
formitatem dixit. Tristius haud illis monstrum nec sevior ulla pestis et ira
deum stigiis sese extulit undis. Etenim quid maius monstrum fingi potest quam esse aliquem
publicum predonem, libidine conflagrantem qui semper incubat questui inhiet auro, nullum
refugiat lucrum, petat, rapiat, extorqueat laceret qui cupiditate inexplebili vitam
agat, qui sine intermissione pecuniam cumulet, cumulatam summo angore custodiat
sit miser sumptibus famescens pavidus qui omnia trahat ad suum commodum horridus
asper incultus, qui omnes opprimat, nullum relevet. hunc ego omnia herculis monstra
immanitate atque acerbitate exuperare confitear. Itaque si hec diligenter que a me
dicta sunt consideretis, iudicabitis profecto avaros veluti monstra gentium semovendos
procul a nobis proiciendosque aliquo sicuti purgamenta civitatum spurcissima ubi
neque nos fetore lederent neque contagione nocerent. Hic cum dicendi finem
fecisset Bartholomeus. Quid nam cogitas Antoni; Andreas inquit assentiris
ne huic et ea probas que disseruit. an te quid movet? video enim te dum loqueretur
nescio qua in premeditatione defixum. Tum Ant. ego nequid sentiam queris
scite inquit dicta sunt multa a bartholomeo et meo iudicio minime con
temnenda in quo sane laudo ingenium suum qui licet sit occupatissimus
in his molestiis curie tamen tantum studiis impertit temporis ut hec non impolite
possit dicere. sed ea singula probem ne an improbem incertus sum animi.
Verum tamen ut ita sit quemadmodum disseruit ego tamen secutus morem achade
micorum qui contra ea que diceret ab aliis disputare consueverunt afferam
quedam secus atque ipse locutus est que an accipiantur a vobis vestrum erit iudi-
cium. Ego sane multos audivi neque contemnendos homines qui nulla ratione
unquam cum bartholomeo sentiret, qui et rem mea sententia gravissimam red-
didit leviusculam verbis suis, et item rem non admodum magni ponderis
nimium depressit mole sermonis ut si iret in suffragium populi non dubitarem
quin ferme omnes aliter ac vos essent iudicaturi cum in luxuria multa sint illis
arbitrio ac legibus constituta iudicia, in avaritiam nulla sed tamen ut non iudi-
cio populi disceptemus. Sed ratione dicam cur luxuria videatur esse mihi fe-
dissimum crimen. avaritia non item. Illud quippe maius ac foedius est vitium
iudicandum ex quo magis animus noster corpusque labefactatur et corrumpitur at certum
est luxuriam magis quam avaritiam enervare corpus et animum perturbare, ergo fit
ut luxuria turpius sit vitium. at vero luxuria et corporis et animi virtutes
infringi ac dissolvi satis constat, perdit enim omne robur intellectus et corporis
vires. adeo ut luxuriosos videas insulsos effeminatos imbelles, nocet illa quidem
ingenio, exhaurit valitudinem, mentem ex suo statu dimovet et privat ratione,
Ex quo Seneca preclare ut reliqua in prohemio declamationum nil esse dixit tam

mortiferū ingenij q̄ luxuria. hec aduersat̃ studijs lr̃a℞, q̄ssat mē-
bro℞ firmitatē ex uiro femellā reddit, ex docto ignaū, stultū ex sapiēte
memorie uō ē inimicissima. Itaq; uidebitis luxurie deditos nulli' aīi
nulli' uigoris, nulli' prudētie, uecordes, cōtēptos, abiectos. at auaros
cōtra fortis, prudētes, īdustrios, seueros, tēpatos & animi magni &
plurimi cōsilij. Luxuria q; semp nocuit, auaritia pfuit aliqñ, altā
nulli cōcessa etati, altā uidet̃ qī senectutis egtudo cōmunis & ita non
nihil tollerāda. nō sbuertit aīm, nō exagitat ingeniū, nō aufert stu-
dia lr̃a℞ & sapie disciplinā. nā & ī oī gñe doctrine excellētissimos
uiros & ī re. p. pstantes scimus auaros fuisse, reges insup & egregios
pncipes quo℞ uirtus maxīe claruit auaros accepim', ut si alter;
mihi sit eligendū malim aua℞ me q̄ luxuriosū uideri. neq;. n.
puderet adscribi ī eo nūo ī quo & reges plurimi fuissent & doctissi;
pho℞ aristoteles, multiq; ptea egregij ī suis studijs uiri & phie de-
diti ab luciano greco auctore fuisse enūant̃, quo℞ tāta ē auctoritas
tāta dignitas ut eo℞ nom̄ cōmemorationeq; absq; alio patrocinio absq;
argumētis possit auaro℞ cāz satis defendē. Sed seponam' auctorita
tē q̄ualib& & quid a te qua r̃one dicat̃ discutiam'. putasti pmum
ideo auaros dictos q̄ eēnt eris auri argenti nimiū cupidi q̄ si ita est
ut oēs cupidiores pecunie appellēt̃ auari, censebūt̃ rei hoc nomīe fere
oēs. oīa. n. ab oīb; agenda suscipiūt̃ pecunie grā. ducimurq; omes lucri
cupiditate neq; eius paru, qd̄ si sbstuleris negotia opa q; oīa penitus
cessabūt. Quis. n. qcq̄ aget remota spe utilitatis que quo maior ostē-
det̃ eo libentius negocia q̄lib& aggrediemur. illā sequūt̃ oēs, illā ap-
petūt, nā siue rē militarē, siue mercaturā, siue cultū agro℞, siue
artes has quas uocāt mercēnarias cōsideres, siue eas & quas appellāt
liberales, uidet̃ singulis ppōita eē ingens pecunie cupido ob eāq; adiri
labores & discrimina que subimus. qcqd tractamus, opamur, agimus
eo spectat ut q̄ multū cōmodi ex eo capiam', qd̄ quo ampli' fuit eo ma-
iori afficimur letitia atq; cōmoda nr̃a fere pecunia pēsant. Igr̄ pecu-
nie hoc ē auaritie cā fuit oīa. quid. n. ut de uilioribus exercitijs loq̄r
quo℞ late patet finis, leges & iura tractantes aliud ducat? qd aliud
trahit nisi pecunie cupiditas nō parua & uberior lucrādi facultas?
Quid item medicos qd reliquos q̄ se ad liberaliū artiū studia cōferūt,
nōne q̄stus auiditate pelliciūt̃ ut q̄ pmū facultatē suā ī medium
pferāt uenditioni illā exponētes & rei cogitiōe dignas nullā aliā ob
cāz se psecutos testāt̃ nisi ob auaritiā hoc ē auri & argenti cupidi-
tatē. Cōfer te ad sanctiores disciplinas phiaz & theologiā scīedi ne-
cā an plurimū lucrādi tanta ponit̃ ī his ediscēdis opa. qd loquar
de sacerdotib; nr̃is quo℞ studia manifestius apparet? nū aliud

spectāt. ꝯrūt, ambiūt ib̄ fidei uelamīto nisi ut ꝑuo labore diuites fiant.
quāta nō solicitudīe ſꝫ īportunitate & impudētia hec petūt que uocāt
bn̄ficia, mihi aūt ā'ıꝰ maleficia uidēt͛ diuitiaꝝ grā que quo s͛t opulētiōa
eo maiore ī ea ꝯcursū atqꝫ impetū fieri uidem͛, nisi forte ꝑꝑ saluandaꝫ
aīaꝫ nō ꝑꝑ uitā ī delitijs degendā ea tantope putas expeti. Illi ipi qui sub
ipocrisi hec aspnari se fingūt id agūt ut nō ꝗsita ab eis ſꝫ ultro uirtuti
sue ac meritis suis delata uideat͛. Perlustres lic& singula exercitia
siue que aīo siue que corpore administrāt͛ nihil uacuū repies ingenti
cupiditate, qcqd int͛ mortales tractari uides qcqd periculoꝝ suscipi eo
spectat ut inde aurū & argētū excudat͛. qd mihi qd͛ nulla uidet͛ rōne
impbādū. Est. n. ꝑoportuna ad usū cōmunē & ciuilē uitā pecunia, quā
nēcio aristoteles īuentā tradidit ad cōmertia hoīuꝫ resqꝫ mutuo cōtrahē-
das. Eius igr͛ appetitū si culpabis, culpes lic& & cet͛os quos nobis ipa de-
dit nā. nā qui te oro licet minus auri argentiqꝫ cupidū ēē q̄ potus aut
cibi reliquoꝝqꝫ reꝝ qbꝫ nr̄a uitā tuemur. nā qd͛ inē oībꝫ aīantibꝫ appetit͛
sui ꝯseruādi exq͛ & ea ꝗrim͛ que ad uictū spectāt & q̄ ad tutelā cōpōis
ac cultū. At ista cōparāt͛ pecunia nisi plane scire qdā ēē uelim͛. qd
mirū si sim cupidus si ꝗro eti aurū, argentū sine qbꝫ hec illa nō possūt.
hoc si ē auaꝝ ēē, nō ē cōtra nāꝫ auaritia ut paulo an̄ dicebat͛ ſꝫ ipa nā
indita atqꝫ impssa nobis ueluti cet͛e qbꝫ cū nascimur cupiditates. que
aūt nā insūt nobis minime s͛t uitupanda. hūc aūt appetitū pecunie
īēē oībꝫ nā, fatearis nēcē ē. Oēs siqdē quacūqꝫ ī etate quocūqꝫ ī statu
honore dignitate fuerit auri cupiditate hoc ē auaritia tenēt͛, auroqꝫ
gaudēt tanq̄ re nobis cognata & affini. Quere hoc ī pueris letabit͛ nu-
mis oblatis. quere ī adolos cētulis, uiris, senibꝫ, diuite, egenis, regibꝫ, ꝑn-
cipibꝫ, oēs eadē mēte letant͛ pecunia, sectāt͛ diuitias, neqꝫ aliā ob cāꝫ
nisi qa ita eos formauit edocuitqꝫ nā ut sciāt pecunia cōparari qbꝫcūqꝫ
uita nr̄a alitur ac fouet͛. Cū igr͛ admonēte atqꝫ hortāte nā cupiditatē
hāc sequāt͛ oēs nō ē auaritia uitupanda. At fuere qdā ingēs quos nul-
la eiusmōi cupiditas mouer&. fuere item qdā q nascerēt͛ capite su-
illo, neqꝫ tn̄ ꝑꝑea nō nā orimur humano capite, nō est puestigādū
qd͛ ꝑuersitas aut insulsitas aliquoꝝ horridoꝝ atqꝫ agrestiū aliqn̄ egerit,
sꝫ qd sibi postul& uita cōmunis quā sequi & seruare debem͛. Illud ad-
dam ꝑt͛ea quo fiat lucidius qd͛ sentio Beatus augustinꝰ uir doctissimus
int͛ latinos ī libro de libero arbitrio aliquāto leuius q̄ tu scripsit auari
tiā ēē plus uelle q̄ satis ē, hoc si ueꝝ sit fateamur oport& auaros nos
ēē nā naꝫ qd oēs appetūt id a nā emanare putādū est, eaqꝫ suadente fieri.
At uō neminē repies qn cupiat plusq̄ sit satis, nullū qn uelit multū sibi
sup ēē ergo nālis res auaritia. Percūras si plac& uniuersaꝫ ciuitatem,
forū, uicos, templa, siqs ꝑfiteat͛ se nolle ultra q̄ existat satis, paucis. n.

nā cōtenta ē, putato te phenicē repisse. Neq; tu mihi opponas uolo
uafros quosdā atq; agrestes existis ipochritis sarrisq; circūforaneis
q sub religiōis spē aucupāt uictū sine labore & sudore, paupertatemq;
rerūq; cōtēptū aliis pdicātes q ē eis qstus uberrim⁹. Non.n. ex istis
inertib; ac laruatis hoīb; q sūma cū qete fruūt nris laborib;, sūt
nobis ciuitates cōstituēde. s; ex eis q sint accōmodati ad cōsuatiōez
gnīs humani. quor; si unusq́sq; neglexerit opari qcqd excedat usū
suū, necē erit ut ōmittā reliq nos omis agrū colere. nullus.n. ser&
nisi qtū sibi & familię suę fuit satis futur;. Vide qta rer; omniū
sequat̄ cōfusio, si nihil hrē uelim⁹ pter q quod sit nobis satis. Tol
letur usus populo gratissimar; uirtutū, misericordię v;, & caritatis
nullus erit neq; benificus neq; liberalis. quid.n. dabit alteri cui ni-
hil ad dādū supest.' q̄mo munificus eē potit q tantū possidet qtum
sibi soli sufficiat.' Auferet̄ māgficētia oīs ciuitatū, tollet̄ cultus atq;
ornatus, nulla edificabūt̄ templa nullę porticus, artes omnes ces-
sabūt, pturbatio uitę nrę & rer; p. sequet̄ si qlib& eo qd sibi satis
erit acquiescat. Sed cū sciam⁹ fuisse atq; eē hoc appetitu ferme omnes
oīs; etatū ordinū nationū & uelīt & exgrāt & pluq̄ satis sit ad futu-
ros casus atq; impetus fortunę, ad auxiliū sotiis & amicis ferēdū. qs dubi
tabit qn ex ea diffinitiōe oēs sint auari appellādi.' ac ex eis cōstent uillae,
oppida. ciuitates. ex qb; si cēses eē auaros eiciendos, addas sane desendas
eē urbes atq; euertēdas. id.n. dicis nā qui ihabitabūt illas expulsis aua-
ris.' Nos qppe eiciemur quor; nullus ē qn hac rōne & cupidus sit & aua-
rus. vacua g desertaq; relinqnt̄ cultorib; menia urbiū tua hac sētētia.
Sed qd ego de singulis hoīb; disputo ciuitates puincię regna quid aliud
st̄ si recte aīū aduertas pter publicā auaritię officinā.' quę qz cōi ex-
ercet̄ decreto sumit ex publico cōsensu auctoritatē. queso te Cinci i tua
illa ueti romanor; re.p. atq; i ijs & quas postea uidim⁹ tot uectigaliū
uaria gnā sbditis iposita tot onera insueta deuictis gentib; idicta, tot
exqsiti hauriēdę pecunię modi ad replēdā erarij uastitatē nū tibi libe-
ralitatē repsentāt an sūmā auaritiā.' Cū dixit iugurta ille vrbem
uenalē & mature pituram si emptorē inuenerit nū tibi unū aut al-
ter; designauit auar; an ciuitatē uniūsam.' Si urbs illa erat auara
i qua pdicāt domiciliū fuisse uirtutis, qd sentiēdū est de nostris, quę
quotidie cōminiscūt̄ leges nouas qb; sbditi exuiscerēt̄. Verte te ad pnci-
pes ac reges. qd i eis repies nisi publica auaritię testimonia. nec ea par
ua h; amplissima. Robertus sicilię rex maior; nror; memoria hitus
est & dictus admodū auarus coaceruauit imēsam auri atq; argēti
qtitatē ipē parcissim⁹ fuit. At qd illustrius est & hodie regis illius
memoria, fama, noīe gla rer; gestar;: quę nō tantū cōmēdaret libris

fuit franciscꝰ petrarcha vir excellēti ingenio & exq̄sita doctrina si aua
ritia ī eo uirtutis laudem extinxisset. quoq̄ deflexeris mētis aciem
adstabit tibi documēta haud uilia & ꝑuate & publice auaritie. vt si
auaros existimes redarguēdos. uniuersus tibi reprehēdēdus sit terrarum
orbis, totumq̄ humanū gen̄s sit īmutādū ī alios mores ī aliā uiuendi
īstitutionē. his .n. adeo inoleuit pecunie cupiditas ut nō uitiū sȝ uirtꝰ
putet̄ auaritia, & quo quis ditior sit honoret̄ magis. Dixi paulo an̄
eos q iuri ciuili & canonibȝ operam daret̄ nō sciēdi sȝ lucrādi cupidi-
tate se ad eorum cognitionē cōferre. Ex eo uidetis q̄tus fiat ad has disci-
plinas cōcursus tanq̄ ad certā aurifodinā. At hi cuiusq; appellāt insi-
gnia doctorum, licet plures sint indocti, susceperūt hoc ē questus &
auaritie signa, satis q̄ frequēter q̄ honoret̄ ab oībȝ q̄ colāt̄, ornāt̄
q̄ȝ ꝑtiosioribȝ uestibȝ aurei anuli gestādi iꝰs datū est vt plane intel
ligāt hoīes id gen̄s facultatū solū auri cōrodendi cā susceptū qui si
audisset a uobis auaritiā ēē detestabiliorē ceteris uitiis, credo nō conti-
neret manus suas, cōtenderetq̄ȝ aut nullū ēē uitiū aut pleue & usitatū
& quo multa sint grauiora. Et q̄dem ego uobis haud cōcesserim q̄d paulo
an̄ dixit Bartholomeus oīa ī unū cōgesta uitia nō ēē cū hoc uno cōpa-
randa. nā si ita ēēt male de nobis meret̄ ꝑti legū cōditores īstitu
toresq̄ȝ rerum p. q cū singulis criminibȝ flagitiisq̄ȝ q̄bus turbaret̄ ciuita
tes hoīnūq̄ȝ societas uiolaret̄, suā penā cōstituisset, auaritiā reliq̄rūt
īpunitā, fures nanq̄ȝ raptores sicarios adulatores hoīcidas cetosq; sce-
leratos uiros puniendos lege sanxerūt, auari nulla multāt̄ poena
nulla sanctiōe ꝓhibent̄, atq̄ȝ ul ea rōe q̄d intelligebāt sapiētissimi uiri
īnatā ēē mētibȝ hoīum semina q̄dā auaritie tanq̄ ~~nec~~ necessarie ad
urbiū & uite ciuilis cōseruationē. Tu uō uis exterminari & ciuitatibȝ
auaros ueluti maximi criminis reos. Dicite uos oro si uitiū ēēt aua
ritia, uitiisq̄ȝ urbes ēēnt purgande, utrū satius ēēt auaritiā repelli
excis an ambitionē. Alterius ope rē p. sepe adiutā audiuimꝰ. alterius
malo oppssam. M. Crassus fuit auarus, Cesar liberalis sȝ cupidus
dominādi. quid romā euertit? crassi ne auaritia ī mēsa an Cesaris
ambitio? Videte q̄tū a uīa opīōe dissentiā. Sit aliq ꝑceteris auari ꝑter
q̄ȝ hāc comunē auaritiā cupidi vos extimatis e ciuitatibȝ hos abici opor-
tere. Ego cōtra aduocari illas tanq̄ oportuna adminicula ac sustētacula
populorum, abundāt .n. pecunia q̄ īfirmiores imbecilliores q̄ȝ sustētant̄,
qua multi iuuant̄ ī suis egestatibȝ ut & ꝑuatis uiris & rei p. opitulent̄.
Quā ob cāȝ ut bn̄ moratis populis ac ciuitatibȝ cōstituūt̄ horrea publica
ad subministrādū frumētū ī caritate annone, ita ꝓ cōmodū foret, plu
res ī oīs collocari auaros q ēēnt ueluti ꝑuatū horreū pecuniarum, quod
suppeditaret nobis ꝑuatim & publice subsidiū ad res ul pacis ul bello q̄

maxīe pecunia gerit̄ necessarias. est.n. pecunia ueluti nerui qdā qbus
sbstinet̄ res.p. cui cū copiosi exstāt auari tanq̄ rez p. basis & firm-
mētū iudicādi st̄. Et.n. siqn̄ egebit sbsidio ciuitas ad inopes ne & mer-
cenarios ac istos nescio quos diuitiaz cōtēptores an ad diuites hoc est
auaros, nā he raro absq3 auaritia cumulari possūt, cōfugiemus.
Vtris pstat referctā eē ciuitatē opulentissime qui se altosq3 suis opib3
tutāt̄. an egenis q nec alijs nec sibi sbuenire possūt. Mihi qdē optandū
uidet̄ eē cōpluris h̄ eiusmodi auaros ad quos tanq̄ in arcē ac psidiū
cōfugem̄ i difficultate rez. Non solū aūt diuitijs nobis adsūt s3 āpli
cōsilio, prudētia, patrocinio, auctoritate. Vidim̄ ipi qdem pmultos
q cū auari haberēt, tn̄ & recte cōsulerēt rei.p. & i ea plīmū aucto-
ritate pollerēt, quoz cōsilia pfuere nulla i re nocuit auaritia. adde
qd̄ afferūt psepe magnū ornamētū & decorē suis ciuitatib3. quot.n.
ut uetera omittā nostris dieb3 magfice domus, egregie uille, tē-
pla, porticus, hospitalia auaroz pecunijs cōstructa ut nisi ij fuiss&
carerēt oīo urbes maximis ac pulcherrimis ornamētis. At dicebas
auaros tū desertos amicis, tū nō sedare famē, tū seruos, inutes, pprijs
inētos cōmoditatib3. Non negauerim repiri nō nullos q̄z auaritia
sit i uitio, s3 & iustitiā q̄3 aliquā dicim̄ q̄ sit iniusta. vn̄ ortum est
uetus illud puerbiū sūmū ius, sūma iniustitia. Sūt qdē q̄plēs quos ego
& rephendo nō auari illi qd̄ s3 stipites stupidi, plūbei, miseri, truculēti,
tenaces. ex infima hoīu3 sorde ac fece. q mores duros atq3 aspos sortiūt
nō ab auaritia s3 ex nr̄e malignitate. Auaros uō cognoui multos lautos splē-
didos, ornatos, sūptuosos, humanos, pfacetos, quoz domus plena eēt hos-
pitib3 & amicis. Sit.n. uez qd̄ est absit pōitū, nō iuuari ab eis quenq3
pecunia, nō ne alia incidūt qb3 satisfiat amicis cōsiliū, solicitudo, dilig-
tia, auctoritas, opa, patrociniū, nō cōsistit i nūmis ius & munus amicitie
s3 i officio & beniuolētia, que cur ab auaro negant pstari haud satis in-
telligo. nā i amicitia cōseruāda minima pte pecunia ten&. nunqd illa
pithagoreoz adolescentiū amicitia adeo litteris celebrat̄ qualit̄ alterum
redemerit pecunia, an q se uolūtarie mōti obiecerit ut socius & amic̄
euadēt. Multa insup uitia i auari uitā cōtulisti, nō eadē ē ut dixi
cū auaroz oīu3, sicuti nec cetoz qd̄ Repies ex eis multos b̄nficos, hu-
miles, māsuetos, benignos, pbos, minime molestos. Tu cōtra recense-
bis plures malos, impbos, flagitiosos, imanes, supbos. Idem sane tibi
dicā de poetis, oratorib3, phis iuriscōsultis quoz qdā neqssimi eua-
sere. Eosq3 inuenies luxuriosos, fures, rapaces, cupidos, facinorosos
q i nullā unq̄ auaritie suspitionē deuenerūt. Itaq3 si q auari uixe-
rūt mise, libidinose, impure, cū fraude nō ē auaritie t̄buendū
s3 neqtie, luxurie, iniustitie. Quin & affirmas plurima mala aua

ritiam peperisse ego et plura bona. Quid hominis salutari aqua et igni et tum aquarum impetu regiones vastatas audivimus, et multas atque egregias urbes igni consumptas. Quod autem obiecisti avaros communis utilitatis oblitos studere privato. Hec non avarorum sed omnium fere est communis consuetudo. Qui enim sunt isti qui publicum querunt bonum seposito privato emolumento. Ego adhuc diem neminem cognovi qui id quidem posset impune. Dicuntur eiusmodi nonnulla a philosophis de preponenda utilitate communi magis speciose quam vere. Sed vita mortalium non est exigenda nobis ad stateram philosophie. Consuetum est et communi usu concessum atque ab ipso orbis ortu factitatum ut magis afficiamur propriis quam communibus rebus atque illud idem fatebimur omnes nisi velimus magnifica loqui quam consueta. Sin autem ideo habes infensam avaritiam quod ea importet secum multorum damna quibus parantur divitie, mercaturam quoque et quicquid est aliud in quo lucrum queritur oderis necesse est. Nullum enim fit lucrum sine alicuius detrimento cum quicquid emolumenti uni additur, detrahatur alteri. Nam quod extremo sermone tuo invidiam queritas in avaritiam affirmasti senes potissime in eam labi, id ego laudi dandum puto, neque iudico etatis vitio evenire sed providentia. Cum enim senes tanquam qui emensi periculosum pelagus iter confecerint tempestatibus plenum versent animo discrimina ac pericula que nos circumstant et egestates quibus premimur. Ad hec autem propellenda noverint pecuniam quam plurimum prodesse veriti ne in easdem reincidant quas experti sunt difficultates querendo ac conservando sibi prospiciunt et suis ac veluti usu edocti ea preparant adiumenta que precipua et utilia ceteris cognoverint. Non ergo imbecillitate animi sed firmitate non errore sed prudentia experientiaque rerum magistra comparant pecuniam ut firmissimum tutissimumque presidium ad inopiam egestatem egritudines reliquasque mortalium calamitates propulsandas. Quamobrem non videntur mihi senes errare si querunt si parant sed summa uti sapientia qui si quis et senilem avaritiam turpem duceret non hominis consilium qui se communit ad insperatos impulsosque casus sed nature fragilitatem deceret culpari que tot nos discriminibus subiecit tot addixit necessitatibus tot difficultatibus circumdedit, quarum rerum nisi inaniter et verbis magis quam re velimus philosophari a divitiis necesse est suffragia postulet, quo fit ut non tantum naturalem sed utilem ac necessariam rem quandam constet esse in homine avaritiam que docet ut iis se rebus muniat quas cognovit firmissimas ad substentandam nature humane fragilitatem et incommoda evitanda.

Que cum dixisset atque omnes Andream intuerentur cui videbatur munus ut Antonio responderet. Nequaquam inquit ille ulterius tacendi locus est, movit me indignitas defensionis importunissimi monstri quem inconcussum relinquere turpe nobis videretur. Deinde subridens certa ait non ex animi sententia sed gratia aliorum reor Antonium despuisse. Quod iste senum avaritiam defendit propterea agere causam visus est. Vir quidem doctus et prudens cum legerit apud Terentium etate nos fieri attentiores ad rem paulo quam sit necesse, veritus ne cum senex sit avari suspitionem subeat, senilis

tutelā suscepit auaritię. Vt autē accepim⁹ laudasse dionisiū sicu-
lum pessime uitę tiranū, platonē uō sanctissimū uirū uitupasse ad
eloquētię exercitatiōez. Ita & te uideo hoīez liberalissimū ad uitiū defē-
dendū suscepisse qđ noiūs eē pceptis oppugnādū. Nā nō ī excusatione
ei⁹ hęc te dixisse certe scio sʒ ī acusationez quo ex rōib; tuis magis tri
bueret̄ mihi facultas refellēdi quę p ea dici possēt ac detegēdi deformi-
tatē turpitudinēq; tanti mali. Nā te qđ antoni uiꝝ liberalē procul
eē nouim⁹ ab omī nō solū crimine auaritię sʒ suspitiōe. Siqs dixerit cupi-
dum fortasse nō mētiet̄ cū id absq; uitio possit cōtingē. Hoc ī loco duo
recognoscas uelim. pmū an lapsus sis ī significatu uerboꝝ q cupiditatem
& auaritiā duo uerba sensu disiūcta ita copulare uisus sis ac si idē
sigficaret. Deīn nā alia post uidebimus an satis recte posueris auaritiā
eē sedaꝫ nāꝫ. Aliud sane expmit auaritię nomē, aliud cupiditatis,
oīs auarus ardet cupiditate sʒ oīs cupidus auaritia. Siqs me cupidū
dixerit siqs itē bonos uiros nō negauerī. Sūt eīꝫ qdā nāles cupiditates
ut phi uolūt quę absūt a culpa, sicuti hndi ea quę suppeditēt ad ui-
uendi rōez & decorē: ut cū quis uictū & uestes necessarias cōcupiscat,
Cupit qs pecuniā sʒ ad usum uitę necessariū ad beneficētiā ad liberali-
tatē ad inopū sbstētationē nil hebit hęc rephensiōis cupiditas modica
& tēpata quā nō aberrabis si dixeris nālem. Est alia cupiditas im-
mēsa īsatiabilis cupiditas hndi ultra q̄ deceat plusq̄ oporteat, cupi-
ditas uehems excedēs modū quę est cū siti auferēdi cumulandiq;
cū studio pecuniaꝝ & anxietate animi ī qua est auaritia quę q̄ maior
extiterit eo est detestabilior. hāc sedaꝫ nāꝫ dicē, hoīs ē pace tua dixi,
parū nę munera atq; opa inspicientis. nā si ita res se hēt ut auaritia
ī eēt nā nobis nimiū pfecto de illi⁹ inīqtate queri possem⁹. Iniquū.n. fore&
atq; īdignū illa parēte reꝝ oīuꝫ atq; effectrice nā, si cū cętā ab ea pcreata
cōstituisset donis plena & munerib;, hoīez quē solū posuit suoꝝ opum
spectatorē, qdam uō pfecit, īferiorē reb; oīb; a se editis redidisset. & is
quē animatē effecit ac rationē pditū, deterior ppagatus eēt eis quę
aut ī animata pduxit aut carētia rōne. Contēpleris licet cęlū, maria,
terras & quę eis continēt, nullū repuet̄ ī illis auaritię uestigiū sʒ redū-
dabūt oīa liberalitate & munificētia. Quid.n. cęlū quod nobis solem
& lunā totq; luminaria uarietate distincta largit̄ ē qb; gignēdi pcreādiq;
causę pdeūt. qđ aer cui⁹ spiritu uiuim⁹. qđ aqua q̄ tot pisciū gnā tot cō-
moditates nullo munē nrō īuitata pbet. qđ terra q̄ tot frugū herbaꝝ
fructuū spēs tot aīalia gnī humano pducit, quę & siqđ ei credideris
reddit cū usura. qđ ista inq̄ nū uobis signa ulla mōstrāt auaritię an
cupiditatis. Oīa nę dona redūdāt donis multiplicib; ut illa nō solū
liberalis aut bnīfica sʒ pdiga uideat̄. quocq̄ uersū te uītas lice& nihil nę

rerum reperies cum auaritia coniunctum. sunt penitus contraria longeque semota. hec enim donat largitur. illa eripit aufert, hec ultro porrigit plena manu, illa extorquet oblata, hec nos alit, illa spoliat alimentis, hec complet omnia muneribus, illa exhaurit rapinis ut recte quodam modo dici possit esse contra naturam quam hanc unam naturalem. Sed attende queso quam ratio ipsa tecum pugnet non inficiatum ibis opinor quin oriantur omnes naturali quodam et infixo animis nostris appetitu non solum libertatis sed et principatus ut bene a natura instituti neque alteri subesse et ipsi eminere ceteris cupiamus. neque solum in nobis sed et in beluis hoc apparet que si quando uinculis eruperunt tamquam in libertatem restitute discurrunt ac gestiunt. qui ergo uoluntariam subit seruitutem utrum tandem naturam ducem sequitur an deficiat a lege nature? Atqui haud dubium est auarum se subicere spontanee seruituti concupiscentie cuius est seruus cui obtemperat quam sibi dominam constituit. Accipe quid loquatur in hanc sententiam Ioannes Crysostomus etenim inquit omni tyranno seuior est pecuniarum concupiscentia cui sit addictus auarus, delectationem nullam habet molestias uero plurimas et insidias atque odium et calumnias ac omnia que uirtuti sunt inimica hec liberos suos facit et quidem seruis emptitiis deteriores neque hominum suos sed teterrimarum passionum atque egritudinum animi quibus agunt ea que hominibus et deo displicent o amaram seruitutem et diabolicum dominatum. Ex his cognoscas uolo quam sit seruitus auri et quam scelesta. quo pacto igitur auaritiam aut pecuniarum concupiscentiam asseris naturalem per quam nature ipsius precipua iura subruuntur. quod si ea esset secundum naturam orirentur auari omnes, producuntur enim nobiscum naturales motus atque ita affigunt ut nulla auellantur arte, nulla ratione amoueantur, quemadmodum uidemus horrere ad subitum conspectum rei formidolose, ad repentinum timorem pallere. auaritiam uero nasci nobiscum quis sanus dixerit. pauci sunt illi quidem nec tales nascuntur sed fiunt errore opinionis. Insuper que sunt naturalia in hominibus non uituperantur nulli enim datur uitio si aut cecus aut claudus fuerit in lucem editus. At auaritia maximum crimen semper iudicatum est quocumque in homine statu dignitate. Nox me deficeret si recensere uellem singulatim que sunt scripta in auaritiam tum a grecis tum a latinis doctissimis et sapientissimis uiris a quibus nullum omnino uerbum platum reperies in ipsius uel laudem uel excusationem, ne ab illis quidem ipsis quos retulisti hitos fuisse auaros Scio Aristotelem auarum estimatum scio et aliquos credidisse adiunxisse illum ad uitam beatam bona fortune, ne si in sola uirtute animi felicitatem posuisset ut fecerat magister suus, adimeret sibi facultas petendi illa ab Alexandro a quo multa suscepit. Tamen nulla in parte operum suorum scitis ab eo auaritiam laudatam sed positam in uitio a uirtute admodum remoto ut etiam si fuit auarus nihilominus ui compulsus ueritatis eam dixerit malam.
At et ipse et multi philosophorum fuerunt auari, hoc non sunt assecuti aut munere aut disciplina philosophie sed culpa morum et nature deprauate. Philosophia enim dux est et magistra uite bene degende uirtutis indagatrix expultrixque

uitiorꝝ q̄ nō honestat malefacta ſʒ uitupat, nō tħ uit auctoritatē ſce-
leri ſʒ adimit, docetq; qđ ſit appetēdū qđ ue fugiēdū ut quo qˀ doctiō
ſit atq; eruditior, eo magis ī eo ſit uitia rephēdenda. Vide q̄tū patet ſt
uis honeſti & ré uigor cū tam late euagetˀ auaritia tā ſit uſitata tā
oīb; inſita ut dicis, tñ ad hāc diē nullus extitit aut phūs aut rerū ſcri
ptor tā impudēs q ſe ei patrnū ſit auſus pfiteri. q̄uis apte affirmauerī
nemīnē phūz fuiſſe unq̄ auarū qui qđ eēt dignus phī noīe. nā aut
carebit appellatiōe phī ſi fuīt auarus, aut ſi amator extiterit ſapiē
carebit auaritia. Itaq; acutū, pſpicacē, eruditū, īgenioſuz, doctum,
eloqntē eū q ſit auarus eē cōcedā, amatorē uō ſapiē hoc ē uirū bonū
equū iuſtū neq̄q̄ fatebor, naſcerī. n. nō poſſūt cōtraria neq; una
ī domo cohabitare uirtus & auaritia ī qua ueluti ī ſpurciſſimo ceno
& fetida ſentina ſordeſcit uirtutis ſplēdor omīs, q̄q̄ paulopoſt oñdā
manifeſto nullā ī auaro poſſe eē uirtutē. Nam qđ ī cāz tuā attu-
liſti patrociniū regū atq; pncipū quos plres dixiſti fuiſſe auaros, rex q;
& p. nulla ē defenſio criminis ſʒ exaggeratio delictorꝝ. ſʒ nō hoc ſo-
lo uitio laborat magna faſtigia. pmū ut ī oī fortuna & cōdictiōe
hoīūz ita & ī iſtis plures nouim̄ malos reptos q̄ bonos, nō. n. qz in
excelſo collocati ſt iō & uirtuoſiores euadūt, neq; potētiā ſeqtur
ſapiā. Deīn ſolēt eē pncipes ac dñi rerꝝ impotētes, ſupbi, tumidi, ira-
cūdi, ſeui, crudeles, luxurioſi neq; ppea eiuſmōi uitia illorꝝ potētia
excuſantˀ, qn & culpātˀ magiſq̄ ī hoīe puato. Eſt tñ ut aliq̄ ex pte
hec ī eis uitia diſſimulari poſſit. Magnū qppe ē & ſup multorꝝ uires
ī magno rerꝝ arbitrio rōni obtēpare & eī pſcripto regi. exagitat mētē
pncipatus, īflamat aīūz, pturbat rōez, ſbuit uarias cupiditates ut nō
multū mirētˀ hoīes cū illi efferūtˀ ira aut luxuria, cū qcqđ lib& li-
citū credat. At uō auarū eē regē aut quēuis pncipē ſile ē mōſtri,
cū nihil īmaniˀ nihil puerſiˀ nihil facinoroſiˀ excogitari poſſit q̄z
dominatiū auaritia ex q̄ oīā mala deſcēdūt. Referūt puati hoīes
auaritie culpā in timorē egeſtatis cū dicāt uereri ſe ne ī futurꝝ egeant
ne mendicēt. hic aūt timor q pōt cadē ī pncipes aut reges quorꝝ ī nutu
uoluntate ditione ſbditorꝝ bona ſt pōita oīa: qđ huiſ deeēt pōt pˀ aīūz
ac bonitatē: qđ eos hortatˀ ad auaritiā niſi puſillitas cordis & mentis
malignitas: nā potentia ipā qđ & magna rerꝝ facultas ad liberalitatē
īpellit, cetā ipōrꝝ uitia fomenta q̄dā atq; incitamēta hñt exteriˀ quibus
ſbducātˀ magno ī ſtatu pōiti. Luxuria ac uoluptas delectatiōe ſenſuū mo-
uetˀ, ira abultione uindicte oritˀ, crudelitas ab intēpantia puniēdi odiū
ab iniuria. At auaritia nullū hꝫ incitamētū niſi ā neqtia pfectū intus
naſcitˀ intus hꝫ radices q ī rege ac pncipe eo eſt peſtilentior quo nocet
pluribꝫ. Caue. n. putes maliciā illorꝝ ſolis eis obeē, plrimos ledat neceē

pmū damno tū imitatiōe. Preclare qd ut ceta a cicerone nro ī libris de
legib̄ e poitū, cupiditatib̄ pncipū & uitiis totā infici ciuitatē, nec tātū ee
mali peccare pncipes qq id sit p se ipm malū qtū illud qd multi imitato-
res pncipū existāt neq3 solū obsint qd corrūpūt s3 qd corrūput, plusq3 exēplo
q peccato nocēt. vn & platonis ē egregia sniā, quales ī re. p. eēnt pncipes
tales reliquos eē solē. Hec ēa extitit antoni cur tam late tam īpune p-
uulgaret auaritia, cur tantas sumpsit uires cū rudes atq3 impiti id bonū
existimaret ad qd deditā curā suoꝝ pncipū cerneret: quoꝝ mores imitari
pulchrū eē ducūt & pncipib̄ gratū. atq puatoꝝ hoīū3 auaritia ledit nō
admodū multos, pncipis uō publicā stragem ac pestē secū trahit. nulla e-
suabūt leges sb auaro pncipe, nulla iura, nulla iuditia. erūt scelera īpu-
nita si redimēt auro, īsontes puniet, elabent sontes, nullū erit tā atrox
facinus qd nō obumbret pecunię splendore. Latrocinia furta cedes licita
erūt si aliqd afferat lucri. oīa uenient tanq sb uoce pconis. qd plura
reꝝ oīū3 pturbatiōi3 suadebit eoꝝ cupiditas quę eo maius meret odiū
quo maiori dāno ppłoꝝ exercet. qq uide an reges aut dnī sit isti appel-
landi & nō sui misrimi oīq3 cōtumelia digni. quo. n. qs detiori atq3
īpuriori domino suit eo ē uilior atq3 abiectior cōditio suientis. at aua-
rū palā ē suū eē cupiditatis, ea aūt ex oīb̄ aī pturbatiōib̄ ē spurcissīa.
ergo q illi suit nō dominus s3 cōtēptissimus atq3 abiectissim̄ hndus est
suus. Vtinā tales & reges & pncipes euentū aut persei macedonum regis
aut galbę impatoris sortiret. quoꝝ Galba (nā de pseo post dicet) homo
sordidę auaritię cū semesū inter cęnā porcellū aut dimidiatā aliqn lactucā
in altam cęnā seruari iuberet, uesceret q3 admodū legumib̄ ac dietim ex
loculo expensā dispēsatori pferret, tātū populi cōtēptū odiūq3 cōtraxit ut
paucis mensib̄ regnarē & impio simul & uita puatus. Rex aūt Robertus si is
erat quē noīasti aut rex nō fuit s3 tyrānus aut si dignus extitit regis noīe
nō fuit auarus est. n. impossibile regē fieri auarū. Rex. n. ille dr qui ē spe-
culator ac patrator publici cōmodi, cui ē cordi utilitas sbditoꝝ q quęcūq3
agit refert ad eoꝝ qbus pest cōmoditatē. hic aūt auarus eē nulla rōe pōt.
qp si secus fecerit nō rex s3 tyrānus dicēdus ē. cui est ppiū uacare puato emolu-
mēto. hoc. n. drt rex a tyrāno. qp alter eoꝝ quos regit cōmodis inuigilat,
alt suis intentus est. Illud uō qd a te multis uerbis ē explicatū nō plerosq3
s3 oēs quo uerbo nulli excipiūt auari cupiditate adductos auaritia tenēi
refellat hi duo quoꝝ mores ab eius uitii labe sepōiti eoꝝ ē sue fame nō
decē.

Tum sbridēs Cincius. Atqui inqt cū oēs antonius dixit de sa-
cerdotib̄ uoluit ītelligi qb̄ iādudū hoc ē cōe malū & morbus cōsuetus.
Ab ipō. n. ut mihi uidet exordio religionis nrę cœpit hęc pestis uigere
ī illis. Iudas pmū ex discipulis saluatorē pdidit acceptis nūmis. &
ab eo ī reliquos ingluuies auri manauit pseuerauitq3 ad nrā3 ętatē

adeoq; meis resedit ut rarȝ sit sacerdotē reperiri cupiditatis expertē. Refert btūs
augustinꝰ queri sanctissimū uirū cipranū epm̄ cartaginēsem ee tp̄rib; suis
ī ecctia nō qualescūq; auaros ſ; raptores & feneratores nec quoslibet hoīes
ſ; epōs. Si tūc accidebat cū recēs estuaret fidei feruor cū floreret martyrū
uirtus cū redundaret orbis sanctitate fideliū. qd ī hac fece tp̄orȝ qd ī hac
morȝ puersitate, ī hac hoīnū corruptela & qsi senescente fide fieri putaȝ?
Recte Frācīscus petrarcha uir sue etatis optimus ac p̄stantissimꝰ auarā babylo-
niā nūcupauit. Vidit q̄ insita eēt huic gn̄i hoīnū auaritia, q̄ infinita cupidi-
tas q̄ta libido questus. quod mihi qd̄ maiorē ī modū mirādū uidet᷑ eos qb;
nihil unq̄ deēe pōt, militāt .n. stipēdio christi, qui ī sūma rerȝ copia mi-
nimeq; defutura uersent᷑, quos bona fortune ad nutū circūfluūt. tn̄ cru-
tiari semp ueluti tātalū apud inferos ppetua auri siti, & quo plra asseqūt᷑
eo ampliora ab eis cōcupisci. Loquūt᷑ nō seruāt uerba Isideri qui iubet eos fu-
gere amorē pecunie qsi cunctorȝ criminū materiā, surdis .n. narratur
fabula. Verȝ de his rectiꝰ puto sileri q̄ pauca loqui. Omittamus hec
andreas inqt. neq; .n. locus ē nūc neq; institutū deplorādi mores nr̄os
quos ī multis scio posse fieri meliores. Atq; ad Antonij dicta reuertamur
cuiꝰ disputatio multis enixa ē roib; cōcludē auaritiā & utilē ee & neces-
sariā: que q̄ uere sint & graues cōsiderem᷑. Dixisti qd̄ mihi qd̄ int᷑loquē-
dū re ridiculū uisuȝ ē, auaros pdeē ciuitatib;, q. & multis opitulent᷑ suis
pecunijs & rei p. sit adiumto: hoc mō pbes licet morbos & pestilentiaȝ
utiles ciuitatib; q. plres ditent᷑ hereditatib; defunctorȝ. Ita & uenefici
raptoresq; & testamētarij pderūt qm̄ falsis testamētis rapinis ueneno
nōnulli locupletent᷑, scelera qnq; & puatim & publice pfuerūt. Stuprū
Lucretie libertatē pepit .p. r. Seditio pmaxiā dedit tribunos plebi nec
tn̄ aut stupra aut seditiones nō acerrime legib; uindicāt᷑, nec q. scelus
aliqn̄ pfuit, iō scelera utilia sīt ceēnda. Si dixisses iuuari nos diuitijs
eorȝ cū moriūt᷑, dictū ee nō insulse, relinquūt .n. uicēda ceteris q̄ cōgregarūt,
cū asportare secū nequeāt ī quo cruciatus ē eorȝ pgrādis q. inuiti abstrahūt᷑
ab auro & reb; ijs quas tam caras tam diligenter custodiebāt. Fuit etate
nostra auarus q ī ipō mortis limine afferri an̄ se iussit peluim nūmis
aureis plenā, opem subsidiūq; uite ab eis orans, quos tandiu uelut aīam
suasset, & subinde murmurās, en qb; uos relinquā. Igr̄ nō ipōrȝ ſ; mortis
ē bn̄ficiū si eorȝ bona alicui pfuere. Vnde illud ē uulgatū puerbiū, aua-
rus nisi cū morit᷑ nihil recte facit. Qualē hūc gº hr̄i decet & q̄ carum
ciuē, cuiꝰ mortē nobis p̄stat optare q̄ uitā? At fert opem īdigentibus,
subleuat inopes pecunia. addas si lib& cū usura & eorȝ damno qb; opitulāri
uidet᷑. Nemo ad auarū recurrit nisi inuitus & extrema pulsus egestate. Sci-
unt .n. se cōfugē nō tanq̄ in portū ſ; uelut ī scopulū ī quo fit aliq̄ rerȝ suarȝ
facienda iactura. Nam si qn̄ subueniūt ciuitati id faciūt gemētes aut ui

coacti aut lucro aliquo illecti, eripi extorquerique abeo nēce ē, si qd opus
fuīt sponte nūq̄ dabit. est.n. tenax pusilli animi & oī beniuolētia ua-
cui. succurrē aūt ciuib₇ magni est animi, liberalis, beniuoli, excelsi. Sed
p deū īmortalē qui potest auarus alijs p̄sidio aut auxilio ēē, q se ipm
desit: qui extimādū est opē ferri abeo cuiq̄ pecunia q ne ipa careat
mauult q̄nq₃ uita carē. q̄ numis. qūo captiuū redimet cū nō nulli re-
pti sit qui ne redimerēt sibi ipis manus afferrēt. Verissim᷒ ē ille uer-
sus quē seneca ī q̄dā ep̄la refert. in nullū auarus bonus ē ī se pessim᷒.
hoc certi nihil ēē pōt, crudelior īsē ē q̄ in alios, neq₃ id mirū alios
abeo deseri q sibi ipi desit. Perseus rex macedonū si tn̄ hoc noīe dign᷒
fuit abundabat plrimo thesauro & qd̄ p̄parato a patre philippo cō-
tra potētiā romanoꝝ. is bello qd̄ cū romanis gessit quo & succubuit
cū multa milia bastarnoꝝ eqtū peditūq₃ cōducti p̄tio ad auxilium
ei᷒ descēdissēt: qb₇ nō solū se tueri s₃ romanos & repellē potuiss& mis-
sos eos fecit ne pecuniā cōuētā solueret, tāta erat auaritia ut cum
aurū dar& aīām efflare uideret. Alijs item militib₇ cū uasa aurea
p nūmis dediss& simulās postea se pecuniā daturū si uasa restituisset
receptis uasis milites elusit. ita ut suaret pecuniā oī se p̄sidio nudavit
victus igr̄ p̄lio, p̄uatus auro & regno ūiuus ī p̄tatē pauli emilij deuenit
ductusq₃ captiuus an̄ triumphantis currū. quid hoc nō rege s₃ uili
pecude abiectius: qui auꝝ tener& regnū amisit qī dedita opa utq̄
dictissim᷒ capet: Credo ut romani grās haberēt illi qd̄ tanti pōderis
auri atq₃ argenti tam diligēs custos extitiss&. Ampla igr̄ spes ē ponēda
in auri thesauro ut inopi & egeno sbsidiū impartiat, cū nō utat illo ne
ī suā qd̄ defensionē. s₃ hoc est p̄priū illius opus, nouit cumulare diui-
tias uti illis nescit. nūq̄ auarus expedit cū tp̄s expostit. ingemit ac dolet
ac si exenteret cū abeo seperāt nūmi. Auaros uō qd dixisti & abūdare
amicis & domū eoꝝ refertā hospitib₇. credo ea rōne abste platū ut
hoc ridiculo posito reliqua ate dicta dicēdaq₃ similia huic extimarēt
in quo admirat᷒ sum te risum cōtinuisse. nā qd desertius illoꝝ domibus,
qd solitari᷒, oēs mortales malis illos oīb₇ atq₃ execratiōib₇ p̄sequūt, illoꝝ
usū tanq̄ nefastū diē fugiūt. si beniuolentia odio parit᷒, reperies q plimos
illis ēē amicos. Si uō ab amore amicitia p̄ficiscat᷒ cū auarus nihil dili-
gat p̄ter auꝝ, nēce ē ut ipē q₃ a nemīē diligat᷒, cui᷒ rei piculū utinā
fieret sepi᷒. At dices multi eū sequūt᷒, nō hoīez spectāt s₃ auꝝ, nam
hoīez qd̄ pdituī iri cupiūt. Sed ut reliq̄ missa faciā hoc certe minīe
negabis, nemīnē q nō aliū amet ipm abeo posse amari, mutua.n.
sit oportet amicoꝝ affectio. Vt uō cognoscas nullū diligi ab auaro
ausculta, nisi forte cōtemnis Chrisastomi uerba. q pecuniā inqt
amat īnūabilib₇ pximū affliac& malis & se q₃ unā cū illo, & enī₃

facile irascet͂ / conuitiū faciet / stultū uocabit / iurabit piurabitq̧ nullū
uetis suas mādatū legis nunq̄ dilig& pximū q aurū diligit / q amat
pecunias nō solū nō diliget inimicos sȝ amicis utet͂ ut inimicis. & qd
amicos dixi? ipāȝ nāȝ ignorāt q pecunias amāt / nullā norūt cogna-
tionē / nō cōsuetudinis recōdāt͂ nō reuerēt ętatē / oēs odio hēbit
& seipm ī pmis nō solū pdendo aīam suā sȝ infinitis malis afflicti-
onibꝫq̧ se īmiscendo. Sed qd ego tecū auctoritate / ratio ipā si loq
poss& magna exclamar& uoce auaꝝ nō mō nō amicū eē alicui sȝ
oībꝫ cōtumeliosū atq̧ infensū. qui.n. totus pēdet ex cupiditate q se
q̄stui addixit nihil nō mali secū tractabit nihil nō puersū ac pniciosū
euenire cōcupiscet sui comodi spe obiecta optabit interitū cognati
affinis noti atq̧ ignoti si speret hereditatē ad se puēturā. impcabitur
aduersā fortunā uicino cui iminet aīo possessiōibꝫ / decoctiōes / cedes / nau-
fragia / icēdia affectabit / si alioꝝ damnū ī rē suā sit futuꝝ / letabitur
sterilitate ac fame si frumēto abundet. Memini quēdā auarū dicere
solitū ad id tps custodiri horrea oportere quo puer flagitaret a parē-
tibꝫ flendo panē / designās sterilitatis tps expectādū / qua uoce qd atro-
cius qd inhumanius pōt pferri? huic nō hoī sȝ portēto īmani qd aliud op-
tes nisi ut peat desiderio suo? At & dixisti auarū cōsulere prię.
hoc ē tn̄ impossibile q̄ eū nō eē cupidū. Profecto nūq̄ dabit rectum
cōsiliū mens sbdita auaritię / dedita cupiditati / quęcūq̧ cogitabit
loquet͂ aget / referet ad rōnes suas / id optimū factu cēsebit ex quo
plimū deriuet ī archā & cū publico detrimēto / puatū cōmodū sēp
coī anteūtet / nō dolebit minui ciuitatis opes dū augeāt͂ suę / nihil
sanctū erit apud eū / nil religiosū / nil ęquū / nil iustū / hortabitur
ad bellū & iniquū & cū piculo prię si qd ex eo se expilatuꝝ cōfidat /
pacē psuadebit pniciosam ac turpē ex qua domus sua fiat locuple-
tior. habebit uenalē uocē / opam / dignitatē / insidiabit͂ prię hostis
q̧ illius fiet pecunię grā. Quot.n. repti st̄ & memoria nrā qui
cōrupti auro empti p̄tio patriā pdē st̄ conati. Ita & cōsilio pni-
ciosos reddet auaritia & opa impbos. Hos tu Antoni cēsebas
& ī urbē cōuocādos utilitatis cā. Si qd uelis asilū īstituē ad quod
undiq̧ nefarii sceleratiq̧ hoīes cōfugiāt recte arbitraris. Si uō
statui ciuitatū cōsulē existimas / nō.n. malis ciuibꝫ sȝ bonis sunt
urbes replendę. Plato qd sapientissimꝰ grecoꝝ censuit fore res
p. btās, si aut eas sapientes regerēt aut sapię studiosi. tu si aut
auaris repleāt͂ / aut auaritię deditis quo qd ē absurdiꝰ? hoc ne ē
oro te stabilire an funditus sbuertē ciuitates? Unus aut alt̄ auarꝰ
hoc ē cōis oīuȝ expilator urbem cōturbat / q̄ seqt͂ uastitas si mul-
tos itroduxeris q uelut agmine cōcitato impetū faciāt ī fortunas

n̄ras & tu alijs utiles eos ēē quor͡ siles si darēt multi delerēt penit⁹
ciuitates. Ver͡ excutiam⁹ paulū hāc auaror͡ utilitatē. ēt. n. siq̄ est
nobis ab illis ea a uirtutū aliq̄ pficiscit͛ nā a turpitudīe aut uitio nō
pōt descēdē cū ea nulla sit dedecori cōiūcta, at auarus ē ex. oēz uir-
tutē g⁹ ab eo nulla utilitas emanabit. Virtutis aūt īmunē illum.
ēē haud dubiū ē. Primū iustitię actus ī eo nullus uigebit, firmis-
simū & publicar͡ & puatar͡ rer͡ fūdamētū. Nā cū duo dicant͛ a
Cicerone iustitię munera. Vnū ne cui noceat͛ alterū ut cōi suiat͛ utilita-
ti. auari ē & nocē oībꝫ & cōem utilitatē odisse. Tum aūt iustitię officiū
ē distribuē suū cuiqꝫ hoc ē pmio & poena afficē. At auarus nō distri-
butor ē sꝫ raptor alior͡ pmia sibi uendicabit inuidēs alteri⁹ bono.
poenā nullā īfert oblato ptio, ita īdando pmio erit remissus, cōrupt⁹
ī poena irroganda. quin reos tuebit͛, insontes mulctabit. id iustum
ducet qd sibi futur͡ sit q̄stuosū. Deīn uacuus erit gratissima xtutū
liberalitate ac munificētia. sūt. n. longe ab auaritia diuisa, cū altere
dādo ac pmerēdo crescāt, altā auferēdo. Carebit qꝫ magnificētia ac ma-
gnanimitate. nā quid excelso aīo dignū geret, hō tenuis, angustus,
remissus, pusillus. aut qd magnificū opabit͛, q exhorrescit ad nomen
impēsę. nūq̄ utet͛ pecunijs q affiat͛ ear͡ amore, suus ē. n. illar͡ nō
domin⁹, custos nō dispēsator, quas cū cupiat augere nūq̄ ad eas
admouebit manū nūq̄ efferet, nisi forsan ille nā nom̄ reticebo
nator͡ cā magni fuisse aī nob̄ uidet͛ qui cū p auaritiā maximas
cōtraxisset diuitias, filij aūt adolescētes domi sūptuosi⁹ cenitarēt
inter simphonias & cantus hō q raro famē sedasset nisi mēsa in-
cōposita cū magno dolore tacitus hec secū tulisset, semel tn̄ excitat⁹
pstrepētiū cōuiuar͡ uocibꝫ, sūma cū anxietate pdijt tanq̄ e carcere
ex camerula sua īsulatus. toruo uultu ac sbraucido, uix cōspicies iuuē
ac desup cōtēplatus discūbentes magna uoce appellauit dispēsatorē
& en suspirās inq̄t. postq̄ filij bona hec meo sudore pta comessationibꝫ
ac delitijs absumē pgūt, ego qꝫ mihi met uolo īdulgē & dare me uolu-
ptati. mihi acta ē etas illi de se uiderīt, pdāt oīa ut lubet dū mihi
ipē pspiciā, atqꝫ inde pferēs ex sordido loculo ereū numulū. accipe
ait pfligem⁹ dūdū res suppetit eme lactucas mihi ut nos & cōui-
uemur. Magno (mihi crede) aīo atqꝫ elato his usus ē uerbis ut nisi
uulgi extimuisset opiōz eiusmodi expēsis rei familiari male con-
suluisset. At credo assequet͛ tempantię laudē cū nulla ī re modū
suet cū ei⁹ mens aīus appetit⁹ pdeāt ex intēpantię fonte, tēpātia
. n. medij ē, auaritia extremor͡. Nā fortitudinē ī eo ēē qs dixerit
cū aīuꝫ uirile corpusqꝫ effeminari auaritia testis & auctor grauis
sit Salustius. Prudētia insup erit uacuus, a q̄. n. reliq̄ virtutes abst-

& hec aberit moderat^x reliquaꝝ, cōruptus qd̄ cupiditate aīus ca-
rebit recto reꝝ iuditio. Tuus ꝙ hic bonus hō destus ac destitut⁹
oī splēdore atq; ornatu uirtutū, nō ad cōsuādā re.p. erit utilis
ſ; ad delēdā nō ad ciuitates sbstētādas ſ; ad sbuertēdas. nā pnities
qdā bonoꝝ oīū ē auaritia, de qua audi qd Chrisostom⁹ (libent.n.
ei⁹ isentētijs tanq̄ i agro fertili u̇sor) sentiat & q̄lē arbitret. Pnitio-
sum qd inqt auaritia ē pnitiosū oculos hebetat atq; aures reddēs
hoīes fera bestia imaniores, nō amicitiā, nō societatē, nō ipi⁹ aie salutē
ullo mō excogitare pmittit ſ; ab oīb; ijs amouēs tanq̄ sceuus tyrānus
quos cepit suos sibi efficit & qd̄ deteri⁹ ē dilige cogit hui⁹ acerbe suitu-
tis auctorē ex quo fit incurabilis egritudo. hec decem milia induxit
bella, sanguine qd̄ uias, luctib; uō ciuitates replēs. His dictis pspicuū
ē que sit futura ei⁹ utilitas. qui ut cetera sileant⁹ luctu & sanguīe sit ur-
bes repleturus qui si te delectat aduoca illū i tuā re.p. nr̄a nō moleste
feret se carere hoc tam impbo architecto ciuitatū. Si mihi qd̄ liceret, si-
cuti plato ē re.p. quā iustā suis libris describit, poetas expulit, qd̄ eoꝝ
uerbis & doctrina ifici putaret uitā adolescētū & ciuitatis mores. Ita ego
si tñ hi mecū sentiūt auaros oīs decreto meo eiciendos sancio ē ciuita-
tib; quoꝝ nō uerbis ſ; factis nō doctrina ſ; ex̄ ciuium aīi cōrūpuntur.

Assentimur ut preliquis respōdeā Bartholomeus inqt, nā hoc nil potest
exquiri sanctius. nil iusti⁹ decerni. qd̄ si obsuaret, forēt res.p. imōtales.

Vtinā inqt Cincius una cū regib; ē nr̄a urbe exacti eēnt & ne iea de-
inceps reaperent ppetuo edito phibiti. Vigeret adhuc impiū illud quod
dū uacauit auaritia, creuit ad sūmā amplitudinē, postea uō q̄pala
& ciuitatē occupauit atq; illa Iugurte uox ē emissa impiū collapsū
ē dñante auaritia. Vnde miror Ciceronē quē beatus Augustin⁹ arti-
ficē gubernādę rei.p. appellat, legib; quas rei.p. dedit a se descripte
nō & hāc addidisse, auaros pelli urbib; oportē q̄ lex multo necessa-
rior salutariorq; fuisset q̄ quas aut de suandis sacris cerimonijsq; in-
stituit, aut de magistratib; creandis, utilior certe hui⁹ uni⁹ pmulgatō
extitisset eiecto eo uitio qd̄ uirtutū omniū cōplectit⁹ cōruptelā. Sz
uir prudētissimus obsecutus forsan temporib; solūmō mulcta plecten-
dā auaritiā censuit nō addēs grauiorē poenā. Nos uō excludamus
eā oīo ex habitaculo ciuitatum, neq; uestigiū ullū ieis tanti mōbi re-
linquam⁹. Itaq; ferat⁹ a nobis hec lex sanctior cetis oīb;. Auari i
urbib; ne sunto q fuīnt publico edicto eijciant⁹. Tūc Andreas
letor inqt pbari a uobis sniaz meā & cōtra Antoniū sentire, cui⁹
supest ut reijciā dictū. Videri sibi laudādā isenib; auaritiā ideq; pru-
dentia accidē. Sz nō psequar longius ueritus loquacitatis crimen licet
id possem multis impugnare argumētis. Vnā Ciceronis nr̄i sniaz referā

cõtra antonij opĩoẽ. nostis illã oẽs s; antoniũ fugit opinor cũ ea dixit,
Scribit. n. se nescire qd sibi uelit auaritia senilis neq; qcq̃ fieri ĩprudẽ
tius q̃ quo minꝰ uię supsit eo plus uiatici q̃rẽ. neq; uõ ẽ ut aliis cõsultũ
uelit ex eoꝝ cupiditate aut pspiciãt posteris: qd ab antonio dicebat, s;
hac excusatiõe utit ad obtegẽdã uitij sui culpã, ut aliq id rõe fieri ui-
deat nõ prauitate. Nã qd auaritiã rẽ dixisti nẽcaz pspicuũ ẽ ẽẽ id lon-
ge secus, nihil ẽ. n. nẽcz qd ipm sit inutile & pnitiosũ. At nulla res
pnitiosior q̃ ea ex q̃ mala oĩa ortũ trahũt. Oĩa aũt mala oriri ex
auaritia cõpbat Apostolus Paulus cuꝰ ẽ aurea tũa. Maloꝝ oĩv; radi-
cẽ ẽẽ cupiditatẽ ea ipaz intelligẽs ex qua ẽ auaritia. qd hoc uerius unq̃
editũ ẽ? qd platũ acriꝰ q̃ ex stipite auaritię pullulare germina õivm
maloꝝ? Ita si auaritia nẽcia eẽt mala qꝫ oĩa q̃ ĩ ea cõtinẽt ẽẽnt ex
necessitate. Si qd̃ nullũ repies uitiũ cuꝰ nõ illa sit parẽs & peratrix
pũtit. n. aĩv;, tollit rõẽz, ueri iudiciũ aufert & falsis imbuit opiniõib;
ut q̃stũ pietatẽ putet, fenus spẽm bñficij, lucrũ prudentię mercedẽ.
S; hoc p̃piuũ cupiditatis malũ. est una q̃ reliq̃ꝝ alitrix ṽtus caritas,
qua deficiẽtẽ ipẽ apostolus testat alijs uirtutib; carẽ. Nã cũ ĩ hac mul-
tiplices laudes cõgessisset, dicẽs illã nõ ĩflari nõ emulari patiẽtẽ beni-
gnã nõ q̃rẽtẽ quę sua st, & cetã q̃ nota st nobis, tãdẽ sbiũxit qui ĩ
hac una delĩq̃rit fieri oĩv; reũ. Vox cęlestis pfecto quę scelus auaritię
expssit, tũ ab hac una: tũ a cetis uirtutib; alienũ. Atq ĩ auaro nullã carita-
te cõsistẽ chrisostomꝰ affirmat dicẽs cũ neq; tangi misicõdia neq; caritate
moueri. Recte sane, adũsant. n. inuicẽ caritas atq; auaritia. Caritas dãdo
crescit: auaritia auferẽdo, hęc uestit inopes, illa spoliat, hęc pauperez
redimit ex cãcere, illa ĩ carcerẽ trudit, hęc famelicũ pascit, illa enecat
fame, hęc gaudet benĩgtate, illa malĩgtate letat, huic pietas cõdi ẽ.
illi crudelitas. hinc & chrisostomꝰ clamat. horreamꝰ auaritiã quam
Paulus radicẽ maloꝝ oĩv; appellat, fugiamꝰ hoc peccatũ, hęc orbem
tãꝝ ĩstabilẽ facit, hęc oĩa cõfundit, hęc nos abducat a btã suitute
xp̃i. cõtraria ẽ. n. pceptis suis. hic. n. dicat da indigentib;, illa rape
quę indigentiũ st, hic iniuriã faciẽtib; ignosce, illa rede plagas ad-
ũsus eos q nullã ĩiuriã intulerũt. hic esto misicors & mitis, illa cru-
delis & ĩmitis esto. Abijciamꝰ igr amorẽ pecunię. abijciemꝰ aũt si cogi-
tauimꝰ eos oĩs q auaritiã exercuerũt ẽẽ mortuos, eoꝝ laborib; alios
gaudẽ, ipõs tormtis & supplitijs affligi & oĩ gñe maloꝝ. nõne igr est
extremę demẽtię ut uiuẽtes cõtinuis ĩ laborib; ũsemur, & mortuj in
tollerabilia supplitia & tormta patiamur. Tum Bartholomeus egre-
gie iq̃t ista dñr a chrisostomo & magna cũ grauitate neq; ĩelegãter
q̃ me adeo delectarũt ut cupiã libris suis fieri familiarior. Multo
id qd̃ diceres magis inq̃t Andreas si tũ pat͞o Symone audisses. multa

hui' sanctissimi uiri scripta legi magno cū ornatu x̄boꝝ & sniaꝝ ꝯuita-
te: q̄ aūt retuli Burgūdio qdā pisanus uir haud sane eloq̄ns ductꝰ &
sexaginta ferme annis fecit latina q̄ lic& nulla cū elegātia ꝑmoīs fu-
erīt trāslata, tāta ē tn̄ dig̃tas reꝝ & uerboꝝ pōdus ut & ī obscura elo-
q̄ntia illi' aurei oris splēdorē ꝑuēt. Sꝫ existimo aliquē ex uestris, multi
.n. iā st̄ grecis lr̄is īstructi, hec illi' dicta uberiore stilo ac politiori ad uos
traducturi. Sanē ꝑ gratū Barth. inq̄t nobis fuit audire hec abs te ꝗ̄eo
hoīe doctissimoq̄ꝫ cui' ī ore resonabāt uberi' q̄ ꝓferāt' a nostris. oīum
tn̄ que audiuim̄' grauitatē snīa apostoli uidet' excedē. Ita ē inq̄t ille.
Sed quātū hoc apostoli dcm̄ ceťa āncellit tātū idip̄m ab altřa ei' snīa
supat'. Ait .n. alio ī loco. auaritiā ēē idoloꝝ ꝑuitutē: quo solo dicto ꝯcl-
lunt' oēs antonij rōes. nā & auari corp' afflígi ī hac uita declarauit ob
miꝑrimā ꝑuitutē, cui alligatus est & aīaꝫ torq̄ndā diabolo tradi quem
patnū sibi ī uita delegit. Dixit pmū auarū ꝑuitute sꝫ q2 ꝑuitus tollera-
bilior uidet' ob dn̄i dignitatē pessimi atq̄ꝫ īmūdissimi demonis ꝑuū uo-
cauit. Dicāt ceťi q̄tū lib&, nullū dictū meli' repit' nulla neruosior snīa.
Nā qd ab ullo aut uehemēti' uerboꝝ magno ambitu, aut graui' reꝝ pōdē
potuit ꝓferri q̄ auaritia fieri hoīeꝫ idolatrā hoc ē diabolo ꝑuientē. Ita
ē ꝑfecto auaꝝ .n. & q̄cq̄d id est qd recōdit auarus diligit, obꝑuat, colit
ueneratr' ut deū & uelutī rē diuinā, ueret' tangē, q̄ abducit' a cultu dei
ut idolis ꝑuiat. ob eā cāꝫ bt̄s Augustinus auaros cōperat hereticis ī libro
q̄ ē aduersus donatistas. quero .n. inq̄t qs peccet grauius an q̄ nesciēs in
heresim īcurrit an qui sciēs ab auaritia hoc ē idolatria nō recessit, tenet'
idolatrie crimine, deīn ſbdit. Sicut ergo heretici regnū dei nō possidebūt
ita & auari regnū dei nō possidebūt. ó snīaꝫ diuinā & tanq̄ ex oraculo dei
emissam. Quō .n. regnū dei ingrediet' aut quō fiet saluus q ē adūsus ab
illis maxīe mādatis ex qb3 & leges pendēt & ꝓphete, que cū duo sīt ī qb3
legis ꝯsistit plenitudo oīs, alterū ut deū, altřuꝫ ut ꝓximū diligam', neque
deus ullo mō diligi pōt ab auaro cū factus sit idoloꝝ ꝑuus, neq̄ꝫ ꝓximū
ullū recognoscat, ꝓut ē & rōe & testimonio cōpbatū. Quid ḡ supē nisi
ut ex supioribꝫ manifesto cōcludam', auaꝝ ēē hoīeꝫ detestandū, uita ꝑ
ditū, plenū sceleribꝫ, dedecore turpitudine, cui' uita nihil ē infelicius,
cū semp uariis angoribꝫ atq̄ꝫ anxietatibꝫ torqueat', morte nihil miseri'
cū sit futura ēťna. at saltem dū uiuūt aliq̄ uoluptate animi aut cōpo-
ris fruerent' aliq̄ uite iocūditate, aliq̄ q̄ete gauderet. sꝫ afflictāt' cōtinuis
malis extra oē bonū positi, odiūt eos q̄cūq̄ꝫ norūt, execrāt' diris oībus
ꝓsequūt'. augustin' cōparat illos hereticis, ab apto ꝓ idolatris hn̄t'. a chri-
sostomo turpiores īmūdissimis porcis dnr̄. Viuūt si uiuē ē ī detrima
atq̄ꝫ infima uite cōditione uersari semp anxii pēdētes aīo ac suspēsi
querūt absq̄ꝫ intermissione, nec utūt' q̄sitis. q̄ruli, gemētes, morosi, difficiles

sibi ipis diffidētes ut mihi qdē saracenoꝝ uita & mores tollerabiliores ui
deant q̄ auaroꝝ, qb; eēt satius mortē oppetē q̄ uiuē tā odibilē tā misam
uitā ī qua nulla dēt reqes, nulla respiratio, nullū gaudiū, nulla iocūditas.
qd loquar de cura qua cōtinuo exedūt auaroꝝ corda, qd de cruciatu quo
afficiūt thesauri āmittēdi metu, tanq̄ furiaꝝ flagella, fures ac latrones
ante oculos obsistant q̄ illos respirare nō pmittūt. Veniat ī mētē plau-
tini senis ī aularia, hic uos admonebit q̄ exulceratū sit cor auari q̄ af-
flictū q̄ oppssū timore, noctes ducat ī somnes, dies solicitos ac laboriosos
ut ij soli sint qb; nulla ē hn̄da inuidia cū careāt omī bono. Existimo
nullū mai malū nos impcari cupiā posse quē oderim q̄ ut fiat auarus,
quo uerbo oīa sibi mala impcamur hoc ē & corporis & aīe damnationē
qua re nil pei ne a deo qd pōt hōi infligi. Qd igr p īmōtalē deū eiusmōi
hoīes tā demētes ī pcipites trahit. nū auri aut argenti cupido. at illud
nihil pdest, nihil opitulatr nō utēti. nū aut opū aut diuitiaꝝ magnitudo,
At ea q̄tūuis ampla nullus ē usus illis quoꝝ fames nulla sedatr aut extin-
guitr copia. nū ut q̄ multa posteris reliquāt. at ea modicū durabūt, & cū
sint parata male, peius multo dilabētr. nū qd appetūt qetē, at ea nunq̄
dabit ī pecunia cōparāda. Nū potētia illos ducit & dominādi appetitus,
at indignissimū ē ut hoīb; pēē uelit q̄ se ascripsit uilissime suituti. Po-
nite ergo hūc errorē mētis & uel paulū aliqn̄ reuocate labentē rōez eiq;
monitis obtēpate, hec docebit hoīes eē uos, hoc ē umbrā & puluerē ut ait
Flaccus sz pditos aīo īmortali, vnū hūc eē ditādū, colendū, ornādū, reliqs
ī reb; nō magnū studiū ponēdū sz utēdū p comeatu hui breuissime uie
ac uelocissime. Qd.n. q̄ritis miserrimi mortaliū oīuz. que mens. q̄ cogi-
tatio tā pcul a uero deuios abducit. Si uultis diuites fieri citius id facilius
cōtemnēdo q̄ appetēdo cōsequemini. Si qetē cupitis alia rōe q̄rēda ē. mens
pura ac sincera qetē pstet oportet, nō archa, ī quā quo plra cōgesseris eo
te maiorib; molestijs implicabit. Si securitas nobis cordi ē, nō aurū
sz uirtus hāc pstabit pōita ex oēm metū. Si nobilitari placet aīus
excellēs & bono suo gaudēs nobilē facit. Si amplā hereditatē filijs
aut nepotib; relinquēdi cura uos tenet, nulla pclarior, nulla soli-
dior illis tradetr q̄ uirtutis & glorie. Si potentia uos delectat, Ille oīb;
impabit q̄ impat sibi, regnū mens bona possidet, pecuniā sectādo
impotētes eritis, ignobiles, tumidi, inqeti, paupes. Quo igr uos trās-
uersos ducit mala cupido, qua obcecati nil rectū, nil honestum
cōspicitis. Qd despitis uirtutē, rem firmā stabilē nr̄iq; arbitrij, et
ea appetitis quoꝝ usus labilis ē & incertus & ī arbitrio fortune pōit.
hec que tāto studio ac defatigatiōe pquiritis, que pp tot subitis labo-
res ī qb; etatē cōsumitis, diuitie, opes, agri, domicilia & qcqd id ē
qd hic magni extimatis. caduca st fragilia & que possidentur ex

cõmodo neq3 pmãsure diutius uobiscū, nihil hoꝝ uos comitat᷑ cū mi-
grabitis e uita destituēt uos abeuntes nudi, inopes, deserti descēdetis ad
inferos, dicturi ꝓpriā cāz sine aduocato apud tremēdū illū iudicē qui
nescit auro cõrūpi, nullū auxiliū uobis aderit, nulla defensio, nul-
lū patrociniū nisi qđ uirtute sibi quisq3 & recte factis uiuēs cõparabit.
Tum Bartholomeus adijcias licet inqt his uerbis & q̄ a luciano tuo
ĩ eādē sniāz ponūt᷑ et q̄ ab Silo italico poeta nobili. Quoꝝ Lucian᷒
O stulti inqt qđ estis circa ista terrena soliciti? quiescite aliqñ nā mo-
riēdū est uobis, eoꝝ aūt que apud uos st᷑ nihil ē ꝑpetuū, nemo cū mo-
rit᷑ aufert secū qcq̄ s3 nudus atq3 inops ad inferos trāsibit. Silius uõ
cū defunctū ĩ bello diuitē auaꝝ dixisset hos edidit uersus. Occūbis
generose uolunx ne clausa reposcas Pondera thesauri, patrio nec
regia quondā, ꝑfulgēs ebore & possessa mapalia soli ꝓfuerit, quid
rapta iuuāt, qđ gentib; auri. nūq̄ extincta sitis mõ quē fortuna
fouendo Congestis opib; donisq3 refersit opimis, nudū tartarea
portabit nauita cymba. Hic Andreas & hec abistis & multa
ꝑterea a plurib; scribūt᷑ S3 he nõ uni᷒ aut alteri᷒ sūt uoces s3 nature
& ipi᷒ ueritatis ad quas si hoīes adhiberet aīū3, procuidubio subsiste-
rent paulisꝑ nec ita ꝑni ceciq3 ĩ cupiditatū pelagus deferrentur.
S3 mirū ē cū tot monita excellentiū uiroꝝ tot sana cõsilia tot
plenas auctoritatis grauitatisq3 sniās habeam᷒ añ oculos poītas
qb; ꝑmoueri mētes mortaliū deberēt, tñ existūt aliquos qui omi
roē post hītā cupiditati deducēt se ac deuouēāt tanq̄ deo. Resipis-
cant ᷑ dū tps dat᷑ & aliquā roēz hēant uite future. Auscultent
sapientissimoꝝ hoīu sententijs. Parcāt docentiū se uocib;. Illaq3
ĩprimis M. tullij ĩscripta ĩ aīo habeāt & pectore ĩfixa. Nihil esse
tam angusti tamq3 parui animi q̄ amare diuitias, nihil honesti᷒
magnificentiusq3 q̄ pecuniā cõtemnē si nõ habeas, si hēas ad bene-
ficentiā liberalitatemq3 cõferre. Que cū dixisset. Letor inqt
antonius me ꝑ auaris sensisse, quo ista a te audirem᷒. Sint
mõ inqt ille digna aurib; uestris nam si ꝓbent᷑ uobis est ut nõ
ꝑtimescā alioꝝ iudiciū. S3 cū satis collocuti sim᷒ & nox superuenerit
abeundū censeo. Ita omēs cõsurrexerūt. 7 D.S.L. & V.M. & B.H.
.M.CCCCLXVII. PRIDIE KL MAIAS.

[illegible]

EM MINIME PROBATĀ

uulgo & quę haud psuaderi nisi admodū paucis q̄at hoc libello aggressus sum vir clarissime Thōma vt ondā q̄tū facultas ingenij tulit, regū ac p̄ncipū uitā multis cōfectā angoribꝫ omni felicitate carē. Difficile id q̄dem & prius a cōi existimatiōe alienū. Nā puetus ē & ea cōis oīum gentiū mētibꝫ ifixa opīo illos solos beatos ac felices ēē, quos fortunę munus i sblimi reꝝ statu p̄ectis collocauit, quę res a teneris usq̄ annis adeo nobis ē insita vt uotis singuli omībꝫ opes honores magistrat⁹ dignitates impia expetāt, tanq̄ in his btę sit finis uitę cōstitutus. Eo aūt hāc tam late patētē īsaniā puulgatā uidem⁹ vt q uirtutū & bonaꝝ artiū studijs paꝝ ab externaꝝ reꝝ cupiditate dediti hęc adumbrata fortunę bñficia cōtemnāt aut uecōdes aut ībecilli animi aut stulti ēē dicāt. Et n. ferme oēs mortales ueluti ex loco īferiori suspicientes hos ex altissima ut uident basi suspēsos reꝝ dnōs admirāt atq̄ obstupesciūt inhiātesq̄ ad exteriorē p̄ncipū pōpā atq̄ ornatū, quales oculis cernūt, tales interius ēē putāt. Virtutē uō & bñuiuēdi disciplinā pauci appetūt, pauciores q̄rūt. satis sup q̄ satis sibi sapię ac prudētię inēē vl potius supēē ducētes dūmō ea assequāt q̄ p̄clara ac spetiosa uulgo publica īsania facit. Sꝫ ps maxīa nrę infelicitatis stultitia ē, qua ītantū mētes hoīū a uero paꝝ abducūt atq̄ opīoibꝫ fallacibꝫ excecant vt nil sincerū nil rectū possint discernē. id tātumō expetēdū ēē ducētes ad qd̄ uulgaris appetitus cōi errore labat. Nos uō quos doctrīā sapiētū uiroꝝ seq atq̄ eoꝝ p̄ceptis obtēpare decet, longe alr a cōi stultitia sentire, uitāq̄ felicē nō infortunę arbitrio sꝫ ī uirtutis p̄sidio cōstituē debem⁹. Nō n. rebꝫ externis & fortuitis sꝫ aī bonis felicitas t̄buēda ē. Cui qd̄ snię multi excellētes ingenio uiri inherētes, abiectis pprijs fortunis phię studio uacarūt ut uerā felicitatē assequrēt. Et certe sicubi ea ē ī uiroꝝ doctrīa & sapiētia p̄stātiū domicilio repit q procul a cupiditatibꝫ nihil alieni appetētes etatē suā ī uirtutis cōtentiōe posuerūt. Sꝫ ceca mens hoīū qbꝫ nihil ē pēsi uirtutis iter, qbꝫ nihil cū aīo ē cōe ad illectebras corporis deflexa ī ijs solū q̄ fortunę temeritati parēt felicitatē sitā ēē arbitrāt. Hoꝝ ego fallacē opīoꝫ tū p cōi utilitate tū p uirtute tuēda paulum mihi rep̄mēdā existimaui docēdūq̄ id qd̄ luce clarius ē, nihil uere solideq̄ felicitatis eiusmodi bonis īēē sꝫ illā q̄ri a bonis aī oporte, quę

sola nr̄a st̄ & nec auferri pn̄t dū uitā agim⁹ & mortuos nō derelinquūt.
Ad te aūt mi Thoma. quē scio ꝓ tua sapīa meū aduersus uulgarē teme-
ritatē ꝑ uirtutis cā sentire hoc opusculū īscripsi ut hēat te suū apud eos
q cōtra sentiūt defēsorē. nā cū ad phiaȝ atq₃ optimaꝝ artiū studia qb₃
ab adolescētia ībutus fuisti. addideris theologie sciāȝ. ita ut illis ꝑstās
doctissīs uiris sis ꝓcul dubio omni doctrinaꝝ gn̄e cōparādus, neq̄q̄ est
cōsentaneū ut pluris fortune dona facias q̄ uirtutē. aut ullā statuas
felicitatē que sit ab honesti rōe seiuncta. Id aūt me maxīe mouit ut
tibi hoc opusculū dicarē q sic ex uita & uerbis tuis sepi⁹ cognoui uide-
ris cupiditatib₃ modū statuisse ac recte iudicare ī phie ꝑceptis ac mltaꝝ
reꝝ cogtione & doctrina. qb₃ alit̄ aīus nr̄ plus adiumēti ad bn̄ uiuēdū q̄
ī ullis iis q̄ tantoꝑe expectūt̄ dig̃tatib₃ cōtineri Siqdē he nihil secū ꝑsidij
ad uirtutē ferūt potius q₃ cupiditatū & uoluptatū irritatr̄es q̄ ministre
cōtinētie & honestatis eē cōsueuerūt. Phie uō hoc ē sapīe studia fortu-
nā cōtemnē rectā rōēȝ ducē uiuēdi seq, reb₃ modū īponē, ai̅ dotes oīb₃
impijs anferre docēt & ad uerā ꝑducūt felicitatē. hāc aūt disputatōeȝ
olim int̄ doctissīos uiros hītaȝ nūc paulū ociosus lr̄is tradidi ut si qd de
his uberiora uellēt scribē, latior eis facultas hac nr̄a ueluti ꝓuocatōe tribuēt.

CVM ex mea cōsuetudine qua ꝑmū estate pōtifex Eugeni⁹
ex urbe florētiā cōcessit. meridie ad clarissimū uirū Nico-
laū nicolū cui⁹ domus cōē doctissimoꝝ hoīūȝ diuersoriū erat
me cōtulissēȝ, doctissimū ibi latinis grecisq₃ lr̄is uirū offendi Carolū
aretinū & item Cosmū de medicis cū in hac nr̄a re.p. egregiū ꝑncipē tū
optimū ac ꝑstantissimū ciuē. hos ego ptholomei geographiā īspicientes,
cū ī ꝑmis ut mos ē cōsalutassem una ī nicolai bibliotecā cōsedi. Et simul
cū illi, quo ī statu nr̄e cū pu̅ tū ꝑuate res eēnt ꝑcōtarēt, cepi paulū de
tꝑum cōductiōe cōiq₃ calamitate, tū uō & mea q pauloantea ē ꝑdonū
manib₃ euasissem q̄ri, cetēoꝝ uitā nr̄e ꝑferēs qui scytaꝝ more sēp
instabiles uagaremur. Infelices .n. quodamō sum⁹ inq̄ qb₃ nō datur
uno ī loco residē diutius, s₃ mutare regiones cogimur & uarias īdiē
tanq̄ noui coloni sedes querē. nā cū annos iā ampli⁹ quatuor & trig̃ita
fuerīȝ romane curie īcola nūq̄ integrū triēniū una in urbe egimus
uagi semꝑ ac loca uaria ꝑagrātes. Hic subridēs paulū Carolus tu igr̄
eā damnas uitā poggi, quā multos sūmo studio appetē. ī qua maxīa
laboris & īdustrie ꝓposita eē ꝑmia uidem⁹, q̄ felix ꝑceteris eē uidetur
tū multis uoluptatib₃ & comodis referta, tū iis molestiis curisq₃ uacua
qb₃ ceti affligūt̄. Ego .n. & te & reliquos q pontificib₃ obsequūt̄, q̄tum
assequor cōiectura btōs iudico ꝓcul ab his nr̄is cētus & tributi cōtinua
uexatiōe cōstitutos. Et .n. & felices uidēt̄ eē pontifices tali honore ac

dignitate quos oẽs colũt & p diis adorãt, & utẽ q eos sequũt quos illi cõsueuerunt
cũ uolũt duob; tantũ uerbis felices reddẽ ac fortunatos. nã tũ oẽs pncipes ma-
gna existimo felicitate frui tũ uõ maxĩe pontifices cũ nulla cura nullo labore
nulla opa, nullo piculo eũ statũ addipiscũt q hetur maxim' int mortales, absq;
ullo parat negotio, nullo sudore retinet, qñ qd p armis auctoritate xpi &
signo crucis utũt qd ẽ tutissimũ si eo uteret ppugnaculũ, verbis e.n. q ferro
tutiores eẽ cõsueuerũt. Itaq; felices pculdubio cẽsendi st ii qb; dat pua industa
tantũ adipisci impiũ, minore ptũ retinẽ. Vide inqt Nicolaus ne longe te
fallat opio, qq existimo hec a te colloqndi int nos gra dici. Tu felices appellas
& põtifices & eos q degũt i pncipatu, ego secus sentiẽs eiusmodi hoĩes miseros duco,
neq; ulli' uere cõpotes felicitatis. Illos q astãt pncipib; qui latus circũdãt qui
aures occupãt qui uẽdũt aliq expte dixerim forsan felices cũ hi solũ laboz pn-
cipũ fructus pcipiat. ad hos enim sollicitudo, cure, timores, anxietas, picula de-
scendũt. Illi q sibi uacãt & uoluptatib; ad cõtrahẽdas opes ac diuitias intenti,
& tanq musce ad mel aduolãt, ita isti ad explẽdas uarias cupiditates ad aulas
regũ ac pncipũ cõcurrũt, rari hoĩes, plrimi fortunã sequuti. Felices itaq; uidet
ac btõs alios reddẽ q ipẽ pctis ẽ infelix. nã siqua iocũditas, siqua oblectatio,
siqua qes, siqua uoluptas, siqua remissio inest pncipatui, eã illi decerpũt ma-
xĩe q st pncipib; grati. Qcqd uõ laboz molestiaz, doloz, angoris pncipat'
affert, id solũ pncipib; heret. Voluptates rare & que & ab animis curaz
mole oppssis minime degustet. Formicis inqt Cosmus indicas ut aiut
siles eẽ pncipes dicis que suo labore auz ex harena effodiẽtes aliis p-
cipiẽdũ atq; utẽdũ tradũt, ipe omni usu fructuq; auri destitute. Ri-
diculũ qppe uidet eos qui imperẽt infelices, qui uõ seruiũt felices putare.
Egqd si mihi det optio mallẽ illo pacto ifelix q ut putas felix eẽ, nã siqua
ẽ i nobis felicitas ea magis pncipũ q reliquoz uidet familiaris. Hic Ca-
rolus uõ omittãt inqt hi de qb; aliqd addubitari põt, de pontificib; saltẽ
cõcedas nicolae oportet ut uere dici possint felices. Cũ .n. sanctissimi ac
beatissimi appellẽt, nemo aũt nõ solũ beatissimus s; ne beatus qd possit eẽ
nõ felix, cõsentaneũ uidet, põtifices omis, qm bti felix ẽ uita recte felices
appellari posse. Illud q; mihi cõcedes opinor, illos q domestici eoz uocãt
eẽ huiuoi felicitatis pticipes, fieri .n. neqt ut qui cũ felice ac btõ famili-
ari uiuãt sint exptes eius quo cũ degant felicitatis. Longe alr se res ht
atq; existimas Nicolaus inqt, q̃uis te metũ iocari arbitrer & socratica
ironia uti. Nã hec q mõ sãctitatis & beatitudĩs noĩa retulisti & pleraq;
alia q adulantũ turba i põtifices & reliquos excelsos uiros cõgessit ad
aucupãdũ pncipũ beniuolẽtiã ab his cõficta atq; adinuẽta st, qb; ea
ars questui ẽ q padulationẽ optimã regũ cõciliatõe applaudẽ illis
& gratificari qrũt, adeoq; hec inoluit abusio ut nõ his xpoz pstigiis uti
turpe ac nefas putet. S; ego hos nros siue põtifices siue quosuis alios

dn̄ios eoꝝq3 fucata nõīa cõtemno a q̄b; ad ostētatioẽ oīa · paucissima ad uãz
laudẽ & gloriã fiũt · Nulla n· u̾l parua admodũ his bonaꝝ artiũ cura ẽ
nulla doct̄ne nulla sapiẽtũ ac doctoꝝ uiroꝝ nulla uirtutis · simulata
ĩ q̄busdã quędã signa uirtutis apparẽt nulla ĩpsa uestigia · Suscepit
hic me ĩtuẽs olim diligentiã & laborẽ ꝑ agrãdę alamanię libroꝝ ꝑq̄rẽ-
doꝝ grã q in ergastulis apud illos reclusi detinẽt̾ ĩ tenebris & cãcẽ ceco ·
quã ĩ re multũ ꝓfuit latinis musis eı̉ industria · nã octo ciceronis orões
integrũ q̄ntilianũ · columellã qui añã detrũcati ac deformes apud nos
erãt et ĩtẽ lucretij ptẽ p̄lresq3 alios latinę lingue ꝓclaros auctores re-
stituit nob̄ · p̄lra q3 ex diris carcerib; q̄b; ĩuiti obsoletiq3 opp̄mũt̾ eruis-
set · sũt n· multi uinclis & foedo cãcere abstrusi nisi fortunę defuis-
sent · hec cũ ab eo fuissẽt ĩ lucẽ edita cũq3 uberior & quasi certa spes
ꝓponẽt̾ ampliora inueniẽdi · nũquis postea aut p̄nceps aut põtifex
u̾l minimũ opẽ aut auxilij adhibuit ad liberãdos ꝓclarissimos il-
los uiros ex ergastulis barbaroꝝ : In uoluptatib; ĩ reb; nulla laude
dignis ĩ bellis re pestifera & pniciosa hoĩb; ętatẽ & pecunias cõsumũt ·
in ꝑuestigãdis uõ excellẽtiũ uiroꝝ monumẽtis quoꝝ sapiã & doct̄na ad
uitã beatã & uerã felicitatẽ ꝑducimur · obtorpescũt atq3 obdormiũt · ui-
tã pleriq3 more peccoꝝ agẽtes · Insanis cupiditatib; & uarijs ambitioĩb;
acti mirũ de uirtutib; aut sapiã aut aliq̄ bñ uiuẽdi arte silẽtiũ agũt ·
ut nõ p̄ncipũ aut feliciũ s3 portẽtoꝝ sint noĩe appellãdi · neq3 de nr̄is
tñ seculis q̄ror · que nr̄a religio reddit mitiora · sep & p̄scis tp̄ribus
eı̉moĩ mores cogitatioesq3 dominatũ extiterũt · ut nõ uideat̾ mirũ eẽ
nullũ fuisse ijs cõmertiũ cũ felicitate eẽ · Tũ Cosmus ꝯiter ut asso-
let facillime inq̄t nicolae q mos tuus ẽ · laberis ad detrahẽdũ Egq̄dẽ mi-
nime miror siq̄n es in ꝑuatos dicacior cũ ĩ ip̄os p̄ncipes tam facile ĩuehãis
& tñ nulli̾ iniuria aut ĩ te cõtumelia facit ut tã sis ꝓmptus aut copiosus
ĩ eoꝝ obiurgatiõez Ego nõ nullos noui q ab iste excipi deberẽt ab reliq̄rũ
catua viri docti egregij omniq3 laude & cõmẽdatioẽ dignissimi · Verũtñ
mecũ sepi̾ ip̄e cogitans addubitare cogor quęnã sit potissimũ cã cur ĩ
uitupando sis q̄ in laudando ꝓcliuior · Hoc facile ẽ ad explicãdũ nicola̾
inq̄t qđ longa ętas & anacta uita me docuit · nã ĩ laudãdis homĩb;
sepi̾ deceptus sum cũ hi deteriores eẽnt q̄ existimarã · In uitupãdis uõ
nũq̄ me fefellit op̄io · tãta n· int̾ hoĩes uersat̾ impboꝝ copia ita sceleri-
bus oĩa inficiũt · ita ypocrite supabũdãt q uideri q̄ eẽ boni malũt · ita
q̄lib& sua uitia aliquo honesti uelamĩto tegit ut piculosũ sit & mẽ-
datio ꝓximũ q̄piã laudare · plures ad me adeũt importune q suã
stultitiã a me cõmẽdari uolũt · afferũt nescio qđ ab eis editũ ĩsulsũ
penit̾ incõditũ ĩcõcinnũ certe dignũ q ad latrinas deferat̾ · ꝗrunt
estimationẽ meã · ego liberior ĩ loquẽdo nã poetã si malus nego

laudare, uer͞o efferō, moneo ne efferāt, intēdico uitia ōndo, nō eloquētiam, nō grauitatē, nō ornatū, nō prudētiā, nō latine lingue ꝓprietatē, nō itegritatem ī suis dictis ēē affirmo at qdā ꝑterua elatiōe temeritateq; ītlati abeunt irati s͞b murmurātes, nec īuidia cōmoueri. Qd loquar de moribꝫ nr̄is ac uita cū multi recessus sint aīoꝝ adeoq; in occulto siti ut potius diuinarē q̄ affirmare de laudibꝫ hoīu͞ possis. hac ob cām cū pauci uix reperiāt, stultor͞u uō plena sint oīa, satius ēē duco ī eam ptē declinare ī qua uerior sim futurus. Excusat̄ apud lucianū diuitie ꝙ nūq̄ se ad honestos uiros cōferāt, nō sua id culpa fieri s; bonor͞u raritate respondēt, nā cū ceci uagētur neq; selectione aliq̄ uti possint, usu uenit ut sepius ī malo q͞u undiq; circūfluunt īcidāt, q̄ in bonos quor͞u paucitas raros obuios elidit. Alio itē in loco cū laudandi uitupandiq; artē eque callē se dicat, alteri iam desuetudine oblitū, ī altera se admodū exercitatū uitio hoīu͞ describit. Nihil igr̄ uanitati stultitieq; ꝓpius ēē uidet̄ q̄ laudare quēpiā de cui͞u ꝓbitate ac uirtute nō tibi exactissime cōstet, qua ī opiōe multor͞u neqtia ī diē me reddidit firmiorē. ꝙ si ꝑuator͞u qbꝫ ꝑuula licēt q legibꝫ coercēt maxia ps uitior͞u mole urget. Qd ī tanta dn̄or͞u licētia qbꝫ ꝑ lege ē appetit͞u putas cōtingē. Itaq; ut eodem redeat un̄ nr̄a defluxit ōro. Mea qd̄ snīa ē hos nr̄os ꝑncipes (hoc .n. noīe impatores reges, duces, ceterosq; qui alijs dn̄ant̄ cōphēdi uolo) & si boni sit & ēē & censeri recte posse īfelices ac miꝭos, q̄tū uis fortune obtegāt bonis. nā mali nullo mō felices erūt. a bonis uō ꝑꝑ rer͞u quas s͞bstinēt pondus, maius .n. athlātē onus ferūt ꝑꝑ īfinitas curas, molestias, anxietates, labores, quibꝫ cruciāt, omis felicitas abest. At multi felices existimāt, obumbrat eni͞u ampla fortuna multor͞u uulnera & cicatrices, nos aūt nō estimatiōē uulgi s; ueritatē q̄rim͞u, q̄ plane dictitat nullā felicitati cū ꝑncipibꝫ ēē societatē.

Nimis qdē in arcto Nicolae Carolus inqt hos circūscribis ul' potius ꝑscribis, ita ut neminē tibi assensur͞u putē. Quis .n. tibi cōcesserit multos ex ꝑscis illis qui a suis dicti sūt nō fuisse felices. Enūarari .n. plures pnt quos sua etas felicissimos indicauit. Ver͞u q̄n qd̄ & estiue dici ē, & ociū superest discutiamus paulū nicolae si lib&, & id colloqndi cā utra sit uerior ac ꝓbabilior snīa. Tu ꝑncipes infelices & eor͞u uitā miꝭam putas, ego cōtra felices iudico ac beatos. Hic arridēs nicolaus hic nr̄ Carolus inqt apte somniat, & secus ac sentit loqtur. Quō .n. uiro doctissiō licet dicē eos ēē felices quos nec hoīes qdē q̄nq; audeat appellare ignauos, impitos, indoctos, impotētes, auaros, supbos, iracūdos, crudeles, libidinosos, adulator͞u & stultitie suos, qui ambitione nescio qua effrenata, tanq̄ ad pestē mortaliū nati, bellis semꝑ indulgēt pacis atq; ocij hostes. nō licuit Italie nr̄is tp̄ribꝫ ab armis q̄escē ꝑꝑ nō nullor͞u ꝑncipū aliena rapiēdi cupiditatē, Mitto alia uitia ī qbꝫ q̄tūlibet ꝑme uersēt dumō infra eor͞u domos cōtineāt, quos tu qua rōne felices nūcuperis ig̊ro.

Parcas oro maledictis Carolus inqt, nō .n. iurgio hec s; rōne discutienda st.

Illis quippe uitiis nullā felicitatis ptē ascribi posse cōcedo, sȝ nō ea ī oībȝ ēē uidēt, Malo .n. nobiscū ageret si tam dura cōditio oīūȝ pncipū ēēt. Rari sīt ī qbȝ non aliq̄ uirtus elucēat. Quare mihi recte cōsiderāti felices pncipes ēē uident, qbȝ adsīt oīa q̄ sīt hoībȝ maxīe optanda, queq̄ solēt efficē btāȝ uitā. nā possident opes, diuitias, dignitates, impia, ē sūma ī eis reꝝ licētia, sūma bnficioꝝ facultas, sūma liberalitatis occasio, adsīt siqd ad rē ptin&. Sȝ approbat Epicurus diuise corporis atq̄ animi uoluptates, aurea atq̄ argentea mēsa, uarij magnificiq̄ apparatus, ludoꝝ & cātus plurīa gnā ad auriū animiq̄ iocūditatē exqsita, colūt atq̄ adorāt ab reliqs q̄ maxiā hēt uolu-ptas, iusti ptea, sapiētes, tempati, boni ēē pnt, sicuti multiq̄ hīti sūt & uirtute pditi, qbȝ ex rebȝ patefit ampla ad felicitatē uia. At tu pncipes omīs bonos malosq̄ ī una eadēq̄ īfelicitatis damnatiōe cōstituis. Saltē huius me intuēs grā sūmos pontifices excepisses, quos iniquū ē estimare felicitate puatos. cū .n. se honesti & optimaꝝ reꝝ cura occupatos cū salutis cōmunis cū pacis ppłoꝝ cū oīūȝ gentiū qeti se cōsulē ī suaꝝ lraꝝ phemiis quottidie pfiteāt, cū saluatoris uicē fugāt in tris, rebȝq̄ celestibȝ mētē applicēt, qui pnt tam scīs dediti cogitatiōibȝ nō ēē felices? Sūt ptea diuinaꝝ reꝝ antistites quaꝝ cultu nemini dubiū ē felicitatē hoībȝ elargiri. Itē & mō huic pontificis secretario uideri cōuenit, cui plurime pontificie eple sīt ī eoꝝ cōmdatione. Tum ego ī lrīs inq̄ meis id pmū aduerto qd pontificis ēē oporteat officiū aut munus eas laudes eis tribuēs. qbȝ uacare nō debēt. De felicitate uō ipsismet existimo ēē credēdū, si .n. has suas cogitatiōes ēē affirmāt, lrīs aūt eoꝝ fidē pstādā ēē, ipi suis legibȝ sanxerūt, nō sum ego adeo arrogās ut eoꝝ decretis existimē ēē ullo mō fidē abrogādā. Itaq̄ pme felicissimi appellēt licebit, cū ego illos btos credā q se ēē btos putāt. Tum Cosmus atq̄ inqt nup legi lōge secus iudicasse pōtificē hadrianū uirū prudētem & uite sanctitate pstātē, solitū .n. dicē frequēter accepimus, neminē uideri sibi romano pont. misabiliorē nulliq̄ detiorē cōditiōē ēē, asserebat cathedrā illā ī qua resideret pontifices spinis refectam, palliū quo amicirēt cōsertū aculeis acutissimis tantēq̄ molis ut & robustissimos pmer&, mitrā uō igneā, que caput gestantiū ureret. hic apte pstitus ē qualē felicitatē pontifices assequāt, eos dico qui munus pontificiū amplecti uolūt. Tum ego missos inq̄ pontifices faciam? ī qbȝ plures q̄ in reliqs impiis & felices & deo accepti repti sīt, smonēq̄ nrūȝ cōuertam ad reliquos de qbȝ honestius liberiusq̄ inqri pōt. Veꝝ me q ī maximi oīūȝ pncipis obseqo uersor, equus ē hac de re silē q̄ loq. hic nr Nicolaus ī libera ciuitate liberior ceteris, nullis obnoxius cupiditati, qui unus semp pstetulit sūmā dicēdi licētiā, neq̄ ueret quo aīo sua dicta accipiāt, dūmō qd sentit pferat,

audati' liberiq3 sui iudiciū explicabit. Mihi qđ nicolaus inqt cū his uiris
rex dominis nulla unq̄ puata cōsuetudo fuit, neq3 .n. magna expte-
ij sūt de qb; equa mēte possim audire, quis .n. raro hāc urbē exierī
tū & oīv3 q ubiq3 sīt, & eox q actenus fuerūt gesta plegi. Itaq3 tū uita
eox tū ratio & ueritas mihi psuadēt ut credā nihil dici posse misius
pncipatuū uita, quā recte ac penit' ītueri licet ◌ͥⁿpspicē ambitiosa, anxiam
turbulētā, maximis cruciatib; calamitatib;q3 ac malis facinorib; plenā.
Carolus bonos posse ēē pncipes & nō nullos fuisse dicit. Ego nō q ēē possint
s3 q fuint pquiro quos nōdū ulla ętas sortita ē. nā si ueri esiodi sniā
difficile ē bonū ēē, id multo ī regib; & impio difficili' fiet, quos plura
uitiox irritamēta ab exercitio uirtutū sbducūt. Eluxit aliqn s3 tn̄ pra-
ro ī aliqb; qdā uirtutū splendor s3 scriptox nō nullox assentatio q adu-
lationis pmia a pncipib; expectabāt ex puula scintilla uirtutis maxi-
mū incēdiū excitarūt amplianter ea uerbis q̄ tenuia reb; erāt. Valerius
maxim' adulatox scriptoxq3 oīv3 adulantissim' de Iulio cęsare in grām
tiberij sepius apte mētit' ī laudib; suis tanq̄ de deo loqns, nō de eo cui'
acta ī omī uita, armox glā excepta, ab omī repbata extitē. S3 licet pauci
paulū emersint a cōsuetudīe aliox, tn̄ si qua ī eis uirt' enituit, ea mltox
flagitiox caligine obūbrata ē. Inuenies quosdā humanos s3 luxuriosos,
alios prudētes s3 crudeles, hos iustos s3 deditos auaritię, nō nullos magnos
s3 raptores, quosdā liberales s3 ira feruidos & impotētes, ita quoquo uerteris
nihil pux, nihil sincex ī eis repies, nihil castū, nihil absolutū s3 ita in-
fecta oīa ut longo intuallo uirtutes a uitijs supent'. Neq3 hec tm̄ nr̄a hoīv
q̄tū ipi' euenit uitio pncipatus. nā tū nr̄a fragiles sumus atq3 imbecilles q
facillime ad lasciuia & uitia labimur, tū pncipatus re ipā & licentia mal;
est malox q3 opifex ac minister. S3 ī hac omī nr̄a disputatiōe pdcū uelī
me nihil aduersus psonas s3 de re ipā sentire. qđ loquor q̄ cū plurima uicia
secū trahat, necesse ē & bonos uiros aut cōrūpat aut defatiget, adeo ut nllā
felicitatē degustare queāt. Sūt .n. ī regno qdā tanq̄ in ętate adolosceētum
ac senū nr̄a īsita uitia quę q tollit aut mitigat diuino poti' fungit' munē
q̄ suo. Sicut .n. ignis qcqd illi heret aut calefacit aut urit, ita & imperiū
quos apphendit, aut malos reddit, aut certe detiores, Deliniunt' .n. homīes
illi' cōsuetudīe & cōtagione ingnāt', quo fit ut & si pbi, casti, pij, humani,
ad illud euehāt', inficiāt' ei' morib; & maligtate, euadāt q3 impij, scelesti,
inhumani, piuri, crudeles. Neq3 soli' nicolai ē hec s3 flauij q3 vospicij sniā.
qui ad Diocliatianū impatorē ī aurelia uita scribēs. Vide qso inqt q̄ pauci fu-
erit pncipes boni, ut bn̄ dcū3 sit a scurra quodā claudij inimico, vnico anu-
lo oīs bonos pncipes describi ac depingi posse. Querit' quę res malos pncipes
faciat. Iam pmū licētia, dein rex copia, amici impbi, satellites detestādi,
eunuchi auarissimi, aulici ul' stulti ul' detestabiles, ex q̄ diocliatianū dixisse

cōmemorat, nihil eē q̄ bn̄ imparē difficili᷒. Colligūt se inqt quattuor aut
qnqȝ atqȝ ī unū ad impatorē capiēdū cōsiliū coeūt, dicūt qd pbādū aut ī-
pbandū sit, impator q domi clausus ē uera nō nouit, facit iudices quos fi-
eri nō oportet, amouet a re p. quos deberet retinē. Ita bonus, cautus, optim᷒
uendit impator. quas ob res nil rari᷒ bono pncipe eē testat᷑. Idē saturninū
quē egyptij ad impiū assumēdū cogebāt, locutū memorat. nescitis amici
qd mali sit imparē. gladij pendētes ceruicib᷒ īminēt, hastē undiqȝ, un-
diqȝ spicula, ipi custodes timēt᷑, ipi comites formidāt᷑. adde q oīs ętas imp-
io reprhēdit᷑. M. aurelius antonius pius quē p oēȝ uitā phantē int᷑ omēs
q unq̄ imparūt palmā tulisse uirtutis historię ferūt sanctimonia certe
uitę excelluit onmes ab adriano adoptatus ī impiū, magis doluisse q̄ letatus
eē tradit᷑, iussus aūt ex puatis ortis ī domū pncipis migrare inuitus accessit.
Et cū abeo domestici q̄rerēt cur tā moestus ī tātā adoptionē trāsir&, multis
uerbis disputauit quę ī se mala impiū cōtiner&. Dioclitianus uō cū post
depositū impiū in puata uilla agro collendo intētus deger&, rogatus a li-
cinio ut ad impiū redir&, id recusauit disserēs ostenso orto quē plātarat
q̄ dulcis & iocūda ea uita eēt, q̄ uō misa & anxia ī impio cōstituta. Videtis
quā nāȝ pncipatus eē affirmauīnt & sapiētes uiri & hi q ipi sūmi & boni pn-
cipes extiterūt. Et n. ueluti fuligo cōmaculat sagētes, sic regnū possidētes cor-
rūpit multitudīē morboꝝ animi, quos si q sanę mētis penitus pspexerit
haud sane multū illi᷒ cupiditate flagrabit. Nō n. solū q terētian᷒ ille ado-
lescēs q̄rebat᷑ ī amore uitia, iras, suspitiones, inimicitias, bellū, pacē rur-
sum, sȝ multo ī ea acerbiora atqȝ asperiora pspicax aīus intuebit᷑, impotē-
tiā, fastū, supbiā, libidines, odia, crudelitatē, ambitioēȝ dn̄andi, cupidita-
tes, ueneficia & qcqd aliud ad pniciē mortaliū negtia hoīuȝ excogitauit. q
si qs eo robore ea firmitate aīi diuino q̄dā munē fretus ad pncipatū adeat
ut oīs ei᷒ illecebras uirtute supatur᷒ eē uideat᷑, tn̄ ut sessor bonus in equo
retrogrado ac calcitroso excutiet᷑, dilabet᷑qȝ aliqn̄, Ita q ad impiū ascēd&
diffluet ul᷒ īuitus reꝝ licētia ac luxu & tot insidijs tū hoīuȝ tū uitioꝝ
circūuētus declinabit a gubernaculo, & tanq̄ uehemēti actus tēpestate,
ui fluctuū iactabit᷑ ad scopulos ī qb᷒ allidet᷑ pclitabit᷑qȝ oīs bn̄ uiuendi
rō & disciplina. Nā q Carolus ad cōparādā felicitatē ōtulit, diuitias, opes,
reꝝ licētiā, bn̄ficioꝝ facultatē, impia, diḡtates, uoluptatesqȝ & alia pl̄ra
q̄ retulit, ista qdē poti᷒ ī felicitatis q̄ felicitatis irritamēta ī strumētaqȝ eē
uident᷑, veꝝ opib᷒ ac diuitijs nō magis utūt᷑ pncipes q̄ puati neqȝ magis
q̄ q̄tum hoī fiat satis. Victū hn̄t ptiosiorē & cultiores uestes sȝ uenena
ī his formidāt᷑ & amicoꝝ insidias, suspitiosę s᷑ epulę atqȝ potus raroqȝ
sapiūt, tū mixtę curis, tū cōtinuo usu neglectę. nā uoluptates q magis
affluūt, eo ex copia & satietate fiūt īsuauiores, ptea nō idē q reliqs
gustus atqȝ appetitus q si qn̄ esuries cibū capit, nō sinūt uarię cog̃tatōes

pcipe ciboꝝ suauitatē. Venerea multis suspitōib; implicāt. multi.n. hoc ueluti laq̄o capti pierūt. Licētia nihil felicitatis importat, nā satis ueteri puerbio ea fieri solē hoīes deteriores. Bn̄ficioꝝ facultas ē nob̄ optāda sz ptria ps hoīv3 eā ad maleficia cōuertūt. nō ē dignū bn̄ficij nomīe qcqd pncipes donāt. effusio aliqn̄ & incōsulta largitio bn̄ficiūꝝ appellat̄. at ī dando bn̄ficio rō psonaꝝ & tpris cōstet oportet. Illi aūt ut plurimū nō egenis s3 turpib; & indignis, dāt tn̄ qd tenē nō pn̄t, digtates, pturas, magistratus, in pecunijs uō q̄ suari pn̄t, st multo remissiores. Mensa aurea argētea q3 & ceti apparat͛ nihil afferūt subsidij quo sim͛ felices, nō.n. egtudines animi leuāt s3 pstāt curiosiorē, plus ea aspiciētes delectāt q̄ possidētes. hoc uerissime ausim dicē ī quo & multi sapiētes cōueniūt nullū ēē ex corporis sensib; ī quo nō a puatis pncipes uoluptate exupēt. Quare longinqua erit ab his uite felicitas quos & nulla uera ac solida seqt͛ uoluptas & multi circūstāt metis cruciatus. Tum Carolus tyrānoꝝ igt̄ nō regū ac impatoꝝ uita ijs cruciabit͛ q̄ dixisti malis, qm̄ & Justinus affirmat tyrānos semp uitijs abūdare ideoq3 & ēē īfelices necesse ē. At uō cettoꝝ q recto iustoq3 iudicio p cōi utilitate regnāt, lōge alia uidet͛ ēē cōditio, q cū sint legū ac iustitie ministri nec puato s3 pu͛co cōmodo dēt opā, cū pacē colāt, cupiditatib; statuāt modū, uiros doctos amēt, cū q̄i parētes eoꝝ qb; psūt appellari mereant͛: qd his abest qn & dici & ēē felices q̄ant. Namq͛ arbitraris nā malū ēē pncipatū vide ne longi͛ q̄ rō suadeat a uero seducaris, nā insitū nobis pncipādi appetitū Cicero nr̄ tradit ut aīus bn̄ a nā īstitutus & sbēē nolit & cupiat pēē. Indidit.n. nobis siue Deus siue parēs nā desideriū laudis & glorie, quā maximā cōseqmur pstātia & ī ipis, qb; eminētia q̄dā animiq3 excellētia iudicāt͛. Cernis nā ipā duce gestire aīu3 nr̄u3 ac letari cū reliquos & bonaꝝ artiū certamīe āncellit, Et.n. extollimur glia quadā, si prudētia cōsilio doct͛na ul͛ arte egregia cetis pstam͛, cū.n. id scire uidemur qd alios fugiat, tū maxīe erigimur ad laudis cupiditate3. Itaq3 singulis ī reb; īsitus nobis ē pemīnētie appetitio & cupiditas impandi, q̄ aūt nā nob̄ inst͛, oī culpa & rephēsiōe uacāt, neq3 & mala appellari decet, Cibi.n. ac potus uenereoꝝq3 appetitus cū ē nā pcedat, nullo mō ē uitiosus. s3 q̄admodū hoꝝ usus nō necessari͛ si ad uoluptatē referat͛ nō caret crimine. Ita siqs pncipatu abutat͛, qn labit͛ ab ordine rōnis, dat͛ uitio. Nullū ig͛ crimen nullum delictū ascribendū ē pncipatui cū sit ei͛ appetitio a nā, neq3 & ulla infelicitas tribuēda ē s3 his potius q pabusum rē optimā ad uitia detorquēt & iniuriā cetoꝝ. nā qd utili͛ qd optabili͛ tribuit nob̄ Deus qd ad uirtutū exercitiā ppēsius q̄ eā felicitatē potatēq3 q̄ liberales ēē, benefici, mag͛, qua multoꝝ cōmoda pcurare & tū ī hoīes, tū ī ipōs deos pietatē exercē ualeam͛: hac dat͛ ptegē oppressos, afflictos

erigẽ, sb̃ministrare egenis, opẽ ferre amicis, p̃mia tribuẽ uirtuti, pdesse
q̃ plurimis. Quare neq̃q̃ amplꝰ dixeris aut malũ nã ẽẽ p̃ncipatũ, cũ tãta
assit bñ agendi facultas, aut ĩfelicitatis cãz ĩ malis p̃bẽ. Tũ nicolaus
quos tu qd tyrãnos appelles nescio. hoc certe scimꝰ nõnullos eoꝝ fuisse
regibꝫ meliores, iustiusq̃ ĩ sb̃ditos impiũ exercuisse. nõ n. nõie sed
re distĩguũt. Veꝝ tñ si recte regũ impatoꝝ cetoꝝq̃ p̃ncipatũ uitam
ac mores ppendes, dignos repies pmultos q tyrãnoꝝ potiꝰ q̃ regũ nom̃
mereãt. nã boni illi q ad pucã utilitatẽ intẽdãt secluso p̃uato cõmodo
q bonos & doctos diligãt, q parẽtis aĩuz gerãt, q fuerũt ĩ nr̃is lr̃is non
cõtinẽt, et siquos ulla etas pduxit, rariores stoycoꝝ sapiẽte extiterũt.
Sꝫ qɾ regnãdi appetitũ nãlez & ob eã cãz p̃ncipatũ minime malũ di
xisti. hoc tibi affirmo q̃ bona nãa sꝫ mala ẽẽ nõ posse. p̃ncipatus uero
q̃lis sit exẽpla p̃ncipũ docẽt quos te nõ fugit ut plerimũ rephẽsione q̃
laude digniores. neq̃ & cõsentaneũ ẽ ut qd nã bonũ sit malos reddat
possidẽtes. nã alia n. & repugnãtibꝫ nobis uim suã exercet. Enũasti
carole bona q̃ possũt pdire ex p̃ncipatu, oblitus credo quot calamitatibꝫ
illius cupiditas orbẽ tꝛaꝝ afflixit. ut execrãdi illi ẽẽ uideãt, qui qd
oĩuz erat ad unũ p̃mi detulerũt, libertatẽq̃ ĩ qua nati erãt s̃uituti
sbicientes unũ aliq̃ plusq̃ oẽs posse maluerũt, q̃uis regũ qd p̃mũ ipĩ
nom̃ ĩtris fuit, sciũ ẽ hitũ apud p̃scos illos. dum sua cuiq̃ placebat
nom̃ qd mite laborisq̃ & officij plenũ. Sꝫ sicut oĩa mala exempla
a bonis initijs orta sꝫ ut Crispus ait, sic ĩ imperijs nom̃ regis tantũ
mansit, res fundituꝰ perijt ad tyrãnidẽq̃ defluxit. Itaq̃ cũ p̃ncipatus
possessio si ueteribꝫ historijs si rõni credimꝰ possessores impbos efficẽ soleat,
& p̃ncipatũ quoq̃ malã rẽ ẽẽ putãdũ est. Nonne Cosmus inqt ab hoc
tuo decreto excipis multos quos felices ac bonos sua etas existimauit, ut
barbaros missos faciamꝰ. Diuũ Augustũ. Vespasianũ. Titũ. Antoniũ pium
. M. Aureliũ. Alexandrũ, Seueꝝ, Traianũ, optimos ac iustissimos p̃ncipes.
quoꝝ uita merito felix dici põt. Augusti qd felicitatẽ oẽs historici, omẽs
annales decantãt. pace p uniũsũ orbẽ terra mariq̃ pta. quare huic
saltẽ felicitatẽ tribuas necesse ẽ, ne uidearis ĩ oĩbꝫ uelle ẽẽ cõtẽtiolus.
Tũ mihi nicolaus inqt fenicẽ nescio quã affers multis ĩaudita seculis
atq̃ inuisã. antiq̃ monumẽta paucos istiusmõi p̃ncipes recẽsẽt, p multos uõ
illos quoꝝ flagitia ac scelera plures mortales ac regna cõquassaũt. Verũ nihil
affert momẽti qn dici omnes debeãt infelices paucoꝝ si q̃ ea fuit uirtus. Vna
.n. hirũdo ut dr̃ uer nõ designat. Sꝫ tñ si qui paulo tollerabiliores aut
& ut multis boni extiterũt, id ita pꝛaro cõtingit ut portẽti loco hr̃i pos-
sit. nã sepiꝰ mõstra hoĩuz terra q̃ bonos p̃ncipes pduxit. natus ẽ nup
infans bouis capite alt̃ uõ cati, hic mancus manu orit̃ alt̃ digitis
multiplicatis q̃ oĩa longe a nã hoĩuz distãt. Eodẽ pacto cũ p̃ncipatus

nã sit malus, ĩuenti tñ longo intuallo sᵗ aliq qui paulũ discisceret ab illi
nẽ ĩstitutis, sꝫ mõstris ac portẽtis rariores. neqꝫ uos hos ipos felices
iudico sꝫ uacuos felicitate, nõ.n. extͥnsecus aut fortunẽ indulgentia
uenit felicitas, neqꝫ ut alij sꝫ ipimet de sua felicitate existimẽt opor-
tet. Expendamꝰ illũ ipꝫ augustũ, quẽ ut ais felicissimũ oĩa secula ce-
lebrarũt, & qua uixerit felicitate cõsideremꝰ. ꝑma illiꝰ ẽtas ĩ ciuili bello
diutiꝰ uersata nulli pepcit crudelitati, certe triumuirũ ultimꝰ ꝓscribẽdis
ciuibꝫ modũ statui passꝰ ẽ, nõ nullos & ꝓscribẽdos nõiatim curauit
ad eoꝝ expilandas domos, donec sblatis his q re.p. saluã uellẽt qꝫ suis
cupiditatibꝫ obstabãt cũ antonio & lepido libertatẽ eripuit ciuitati,
nõ refero priẽ ꝓditionẽ a qua armatus impioqꝫ ꝑᵗ ẽtatẽ cicerõis opa
potitus & arma & ĩperiũ ĩ priẽ ꝑnitiẽ ac uiscera cõuertit. Tum soti-
oꝝ altõ senatus auctoritate ab ĩsignibꝫ ĩpij deiecto, interfectoqꝫ altero
ꝑ ciuilẽ sanguinẽ oppsso solus reꝝ potitus ẽ. At is sepe ĩsidijs & suoꝝ
appetitꝰ, sepius diuisoꝝ ĩ se cõiuratioẽs expertus ẽ, quo tpre uitã diutiꝰ
sollicitã duxit & ĩqetã mortis & insidiaꝝ metu, donec Liuiẽ uxoris
cõsilio usus cũ pisoni pepcisset hac clemẽtia reliquã sibi uitã securã
ꝑbuit. hucusqꝫ nulli datus ẽ intͤ tot timores felicitati locus. Age ꝑqͣ
timẽ desijt, quẽ felicitas sbsecuta ẽ? ꝑmũ quẽ magna ducitᵘ felicitatis
portio, caruit filijs q imꝑio succederẽt, tũ multiplici dolore ꝑomnem
uitã affectus fuit. Sororẽ octauiã amisit, Marcellũ ac drusũ nepotes, qͦs
imꝑio destinauerat magnẽ uirtutis atqꝫ indolis adoloscẽtes ĩmatura mors
eripuit. M. agrippẽ generi ac Mecenatis quos carissimos ac fidissimos
expertus erat funera ꝓsecutus ẽ, Filias ambas a se domi optime educatas
ob meretͥciã freqntibꝫqꝫ adulterijs ĩfamẽ uitã edito palã ꝓposito ad in-
sulas relegauit. quo facto cũ se, cũ domũ, cũ familiã dehonestasset & ꝓpͥa
detegens dedecora, tm̃ ꝑea doluit ut sepissime mecenatis agrippẽqꝫ
q sibi ueꝝ dicẽ soliti erãt interitũ defleuerit, questus multociẽs sibi decẽ
q iiã ex aĩo loqrẽtᵘ. Subsecuta ẽ germanici exercitus quintilio uaro duce cla-
des magnũ rei.p. uulnus. Quis cũ his erumnis felicitatẽ cõiũget? Adice his
qbꝫ ꝑ oẽm uitã torquebatᵘ plurimas atqꝫ ingẽtes tũ publicas tũ ꝑuatas curas
adeo omĩ qete ocioqꝫ & aĩ & corporis sblato, ut sepius ad deponẽdas undiqꝫ
ingentes molestias de restituenda re.p. cogitarit, qđ & fecisset re qetẽ
appetẽs nisi uitẽ insidias timuisset. hec qppe maxĩa dicẽda ꝑncipũ ĩfeli-
citas ut e reꝝ statu descẽdẽ absqꝫ capitis ꝑiculo neqant, qđ & diocliti-
anus & maximianus ꝑlresqꝫ alij uitẽ discrimĩe sᵗ expti. Sꝫ ut augusti fe-
licitatẽ discutiamꝰ accipite qđ uir sapiẽtissimꝰ seneca de eiꝰ felicitate sẽsit
ĩ eo libro quẽ scripsit de breuitate uitẽ. potẽtissimus inqt & ĩ altũ sblatis
hoĩbꝫ excidẽ uoces uidebis qbꝫ ociũ optẽt oĩbꝫ suis bonis ꝑferãt, cupiat in-
terim ex illo suo fastigio si tuto liceat descẽdẽ nã ut nihil ex lacessat aut

quatiat, magna in se ipā fortuna ruit. Diuus augustus cui dij plura q̄ ulli
p̄stiterūt nō desijt qetē sibi p̄cari & uacatioē a re. p. petē. oīs .n. s̄mo ad
hoc semp̄ reuolutus ē, ut sparet ociū hoc labores suos & si falso dulci tñ
oblectabatr̄ solatio. aliqn̄ se uictuꝝ sibi ī qdā ad senatū epla cū sibi ociū
pollicet̄ & ex v̄boꝝ dulcedie se uoluptatē p̄cipe affirmabat, tāta ocij
cupido incessat ut illud qꝛ usu nō potat cogitatioē p̄sumēt, & qui omīa
uidebat ex se pēdētia q gentib; fortunā dabat, illū diē letū demū cogita-
bat, quo magtudieꝫ suā exueret, expertus erat q̄tū illa bona p omes terras
fulgentia sudoris exp̄meret q̄tū occultaꝝ sollicitudinū tegeret hec seneca
q dein labores anxietatesqꝫ qb; & senex agitabat describit ut oīo īfeli-
cē uitā p omēꝫ etatē egisse uideatr̄. hec tā multa de augusto retuli
ut ex b̄tissimo p̄ncipū sumatr̄ oīuꝫ coiectura. nā si quē sensus hoīuꝫ
p felicissimo atqꝫ optīo duxit adeo agendoꝝ mole p̄mebatr̄ ut nihil
sibi magis q̄ ea uita dispicē uideret. qd de alijs cēsendū ē? qui ad
augusti uirtutē & laudē longa intercapedie accessbunt, nēpe īfelices ēē
fuisse dicem̄, nulloqꝫ ī loco minus repiri uitā felicē q̄ ubi maxīe ēē
putatr̄. nā si int̄ bonos nō uersatr̄ nec ī malis qd repietr̄, refugit .n. omēꝫ
impboꝝ societatē. Veꝝ qm̄ felix ne sit uita p̄ncipū querit̄. p̄mū
qd sit felicitas. dein an domicilia p̄ncipū sequatr̄ discutiēdū. Felici-
tatē ēē uitā seu opatioē secūdū uirtutē scribit uir sapiētissimus
aristoteles & exercitio uirtutū felicitatē cōparari. Cicero nr̄ uult eā
ēē honestaꝝ reꝝ p̄spitatē ul' fortunā adiutricē bonoꝝ cōsilioꝝ, qb; q
nō utatr̄ ullo pacto felix ēē qat. Vbi g° uirtutes aut bona cōsilia desūt,
ubi adsūt uitia ibi neqt ēē ulla felicitas, nō .n. tam diūsa int̄ seqꝫ repu-
gnātia coniūgūt. sꝫ uirtutis rarā cōisse cū p̄ncipib; familiaritatem,
p̄titoꝝ exēpla docuerūt. ut uō impbi maliqꝫ sīt ratio qua cōstat ui-
tijs facilē aditū ad p̄ncipes patē nobis psuad&, igr̄ & īfelices erūt. Vellē
doctoꝝ ac bonoꝝ uiroꝝ grā ut sapiē darēt opaꝫ p̄ncipes illiqꝫ p̄ceptis
obtēparēt sꝫ cū his nulla sapiē cura sit, nec uirtutes qd cogñcē aut eaꝝ usū
ad uitē s̄bsidiū uti possīt, fugit ignorātiā uirtus, & rōi sapiēqꝫ īher&
ea cū sit p̄ncipū cōtubernalis, careāt uirtutib; oportet. hoc sentiens
Diuina ueritas q̄ mētiri neqt p os prophetaꝝ repetēs hāc s̄niaꝫ. homo
inqt cū ī honore eēt nō intellexit, cōparatus ē iumētis īsipiētib; & similis
factus ē illis. qd alijs testib;, alia rōe, alia auctoritate opus ad demon-
strādū uirtutē seorsuꝫ hītare a p̄ncipib; & ob eā rē ēē īfelices, stul-
titia .n. sūma infelicitas ē, cū a diuino dei oraculo iumētis īsipientib;
sites ēē dicantr̄. nō intelligē eos dixit q in honore cōstitūt, exercetr̄
.n. mens eoꝝ splēdore digtatis & impij ut & stultitie ac īsipiētie pate-
at & rara sit uirtus in illis. nā si dixis fortitudinē ī illis ēē id prius
negabo, cū .n. fortitudīs opus sit, adire picula p cōi salute ad iniurias

ppulsandas, armisq; decerne̅ p salute prie, principu̅ au̅t cura sit p priuato
co̅modo & auge̅dis imperij finib; arma cape, quamuis ardua pericula subeat
fortitudinis laude atq; ope carebu̅t. Si te̅peratos dixis multi ridebu̅t cu̅ illoꝝ
uoluptates, luxurias libidines legerit atq; audierit. Iusti uero neq̅q̅ su̅t
na̅ cu̅ ea uirtus versetur circa poena̅ ac p̄mia tribue̅da, poena̅ qd inferu̅t cu̅
eoꝝ statui co̅ducat, no̅ n. sontes puniu̅t s; p sepe extollu̅t pp admissu̅ scelus,
p̄mio uero neq̅q̅ afficiu̅t bn̄meritos s; quos libido psuadet, q ut plurimum
s̄t repbi ac nefarij uiri. Prude̅tia plures uidet̄ excelle̅ qm̄ q aduersus inte-
riores machinat̄ possu̅t pfice̅, versutos ego, callidos, astutos multos au-
diuj, prude̅tes uero nullos, Si qd̄ prude̅tia ē reliqꝝ uirtutu̅ moderatx
& ueluti qda̅ auriga s; cu̅ reliq̄ uirtutes p̄cul absint ab eoꝝ uita, &
prudentia q̄ deerit. Sapia uero q̄ pot regib; ac p̄ncipib; īe̅e, q neq; lr̄is
neq; doctrina illa̅ papiu̅t, neq; sapientu̅ p̄ceptis neq; doctoꝝ hoīu̅
uocib;, neq; bonoꝝ ꝯsuetudīe, neq; itegritate uite, satis illi ex magnitudīe
imperij se sape arbitrat̄ ptim temerarij atq; insulsi, ptim feminis mel-
liores. Multos liberales uulgus existimauit, qui multa multis co̅-
donaru̅t, at hi stultitie potius q̄ liberalitatis laude̅ meruerut. inco̅-
sulta n. elargitio, ac pecuniarꝝ temeraria effusio uitupanda ē. In
liberalitate̅ qd̄ loci & t̄pris psone ratio ht̄. Adeat rege̅ uir doctus
& sapie̅s munus pete̅ co̅temnet̄. adeat fatuus ridiculus aut histrio,
uestib; donabit̄ atq; auro. no̅ honestis uiris aut egenis tribuu̅t s; pro-
cacib;, improbis, importunis. Itaq; du̅ liberalitatis nom̄ asseq uolunt,
ī temerarie effusionis culpa̅ plabu̅t̄. Virtutes ig̊ ferme oēs tanq̄ p̄scripte
regu̅ ac dn̄antiu̅ aīos reliquerut, seseq; ad humiliores hoīes co̅tule-
ru̅t. Ratiōib; ista hucusq; a nobis acta s̄t, adiciam si placet &
auctoritate̅. Isocrates grauissimus auctor testisq; religiosus ī eo libro
que̅ de regno ad nicocle̅ scripsit. p multa s̄t inq̄t q̄ priuatos hoīes īdu-
ca̅t ad bn̄ honesteq; uiue̅du̅. In p̄mis qd̄ illoꝝ uita no̅ ocio, no̅ luxu
no̅ diuitijs frangit̄ s; p quotidiano uictu co̅para̅do laborib; ac uigilijs
īsuda̅t. Legib; & qb; īmoderate cupiditates hoīu̅ frena̅t̄, pare̅ cogunt̄,
adde q̄ int̄ eq̄les liberiore q̄da̅ licentia loq̄ndi utu̅t̄, qua & amicoꝝ
errata rep̄he̅de̅ & ī inimicos inuehe̅ q̄unt. Accedu̅t ad hec īstitutiōes
quas ueteres illi clarissimiq; poete de uita & morib; tradideru̅t. hec
oīa priuatoꝝ mentes ad meliore̅ uita̅ inducu̅t, qb; adiumentis destituti
reges ee̅ uident̄, neq; n. ī tanto fastu tantaq; reꝝ lice̅tia moneri se
aut eme̅dari patiu̅t̄, hec ille. Peruersu̅ ig̊ nimis hoīu̅ gn̄s ē, & hu-
manitati aduersum eoꝝ q sanas respiciu̅t monitiōes. Viri no̅ omni
honesto uacui admoneri se arguiq; gaudet ut exin̄ meliores fiant,
cu̅ n. ī multis offendat omes, hoīes n. sumus, grata ac iocu̅da ē eis
q se eme̅dari q se ad honestate̅ co̅parare uolu̅t, rep̄hensio erratoꝝ

suo℞ quo meliore͂ uita͂ sequa͂t͂, ob ea͂q; re͂ gra͂s solemus agere monitorib; nr͂is, magni loco b͂nficij h͂ntes ea uitia in nobis ondi a q͂b; ip͂i minime abstinem͂ morbo a͂i impediti. at n͂o regib; imp͂atorib;q; q͂ grata sit ui-tio℞ suo℞ admonitio, p͂lres mis͂abili ex͂ docuerũt, hostes.n. s͂t ueritatis, adulatorib; atq; assentatorib; se penit͂ tradẽtes q͂ maxia͂ ẽ infelicitas. Magnũ sane͂ co͂sumate nequitie signũ ẽ suos monitores & recta co͂silia odisse, quo i uitio plures insanierũt. Rex p͂sa℞ cyrus ut recẽtiores p͂t͂-mitta͂ arpalo familiari ob rep͂hẽsũ in se uitiũ. filios epulãdos i co͂uiuio dedit, & ne parẽtis mors filijs adicẽt͂, epulas illas laudare ut suauis coa-ctus ẽ. Cambises cuida͂ ex carissimis filiũ ob admonita͂ i eo ebrietatem sagipta tra͂sfixit. Alexander magnus uesanũ a͂i͂al callistenẽ p͂hu͂ co͂di-scipulũ suũ. p͂sa℞ i eo mores culpa͂tẽ, oib; detrũcatũ mẽbris i cauea more i͂clusũ belue discrutiauit. Referecte s͂t historie casib; illo℞ q suo℞ p͂ncipũ uitia emẽdare cupientes mortis supplitio affecti s͂t, no͂.n. patiũt͂ monitio͂es q sp͂nũt uirtutẽ, s; sana co͂silia aut acerbo odio aut tormẽtis p͂sequũt͂. Co͂star arbitror tũ ro͂ne tũ auctoritate, tũ exẽplis q͂ rara͂ cũ p͂ncipib; uirtutes ineat sotietatẽ. Quid uitia q͂ familiaria illis ẽẽ uident͂. Cogita p͂mũ q͂tũ ira sit malũ, q͂ atrox facinus q͂ crudele, quot ei͂ ex͂ a regibus i p͂mitiẽ gentiu͂ edita, no͂ recito sylle iussu quattuor ob ira͂ legiones ciuiu͂ uno edito fe͂ro absumptas, no͂ stragẽ p͂nestino℞, no͂ multa abeo i ciues impetu ire facta. Transeo alexandrũ q ditio͂es senẽ familiarẽ i co͂uiuio lancea transfodit q lisimacũ amicũ leoni obiecit. no͂ recẽseo multo℞ rabiẽ q humanum sanguinẽ q͂i ore no͂ poterãt oculis exhauserũt. hoc affirmare ausim nul-lũ tetri͂ mali, nullũ scelesti͂, nullũ p͂iculosius p͂tulisse n͂a͂z. Atq hec pestis nefaria i regib; ac p͂ncipib; p͂cipue domiciliũ collocauit, puerulis sũt ad iracũdiaz faciliores, q͂cq͂d eo℞ a͂i͂os offendit, scelestũ iudica͂t, nefas du-cũt eo℞ cupiditatib; aut dictis co͂trairi, paruulo excitato uento i͂cen-dunt ira ad ho͂ium crutiatus. Fortune.n. b͂nficio tumidi cũ appetitu p͂ ro͂ne utã͂t, & i reb; p͂uulis p͂fundũt ira͂, na͂ comitẽ fortune felicis ira-cũdia͂ ẽẽ uiri sapientes tradũt, & magna͂ fortuna͂ maiorẽ ira͂ testa͂t͂ seq. P͂iculosa ac turbulẽta s͂t p͂ncipũ uitia, s; ira maiorẽ stragẽ edit facultati re℞ co͂iũcta. Bene p͂stanter q; scribit Seneca, perire fun-ditus o͂ia͂ ubi q͂tũ ira suadet fortuna p͂mittit. Darius p͂sa℞ rex bellũ adũsus scytas moturus, offensus ortobagi nobilis senis p͂cib; i solatiũ sene-ctutis rogantis unũ e trib; liberis sibi relinq, plusq͂ peteret pollicitus se datu℞, o͂es tres i ei͂ co͂spectu occisos obiecit. Xerses cũ grecis gestur͂ bellũ parẽti q͂nq; filio℞ uni͂ uacationẽ petẽti, ira motus quẽ uellet eligendi p͂tate co͂cessa eũ quẽ delegerat i duas p͂tes co͂sectũ ab utro͂q; uie q͂ exercit͂ tra͂siturus erat latẽ suspẽdi iussit. Transeo ceteros p͂ncipes ne quẽ mea notet oro͂. Attn͂ reqrebat multo℞ salus illos fuisse paulũ ab ira remis-

fiores. Cuperem ut hoc uno tm̄ urgerēt malo s; multa illa uitia cōsequūt. p̄mū uesana ambitio, malus officij magr̄ q̄ eos semp ad ampli- andi p̄fectiq; domini cupiditate īcēsos ī alioꝝ p̄niciē strageq; irritat atq; impellit, hic cū uicinis bella, hic cedes, incēdia, natiōuz populatiões & p̄uīciaꝝ uastitas descēdūt. ubi n. imp̄andi cupiditas regnat, ibi pacis aut ocij ratio eē nō pōt. Tum uō luxuria & libidines uarię que cū & doctissimos ac sapiētissimos uiros nōnq; ab officio declinare coegerūt, qd ī p̄ncipib; uiriū atq; auctoritatis hr̄e putatis ī qb; licētia cū stultitia admiscetur q̄ sensuū uoluptatib; potiq̄ r̄oi obtēpantes nō solū illas coercē s; & allicē cōsueuerūt. Blādū id qd malū & qd pp multi iā fuerūt ē p̄ncipatu pulsi. qd aūt turpi' ne dicā īfelici' alexandro & p̄sicis regib; q̄ cohortes uxorꝝ exoletoꝝq; libidinis cā habebāt. Adde his sup̄biā atq; impotētiā q̄ raro a p̄ncipib; recedūt, adde auaritiā dominātiū sociā ēē, q̄ fēme oēs duchi ī diuitiū fortunas impetū faciūt, adiciant q; multiplices cupiditates q̄ mētē eoꝝ semp afflugūt. qd de cōsciētia scelerū loquar? qua nullū seneca grauius eē supplitiū scribit. nūqd uob paruus uidet eē ī p̄ncipib; cruciat? At ij qua cōsciētia uiuāt satis cōstat nēpe ea quā ipoꝝ facinora reqrūt. Ingratitudo q; eoꝝ domestica ē, q̄ ī re p̄stāt reliqs & ī agenda ne dū ī referēda grā īsolētes qdqd eis opis, qcqd muneris qcqd b̄n̄ficij impēdit id debito iureq; fieri putāt, & ne qd cuiq̄ debeāt sibi oīa deberi arbitrāt. Adiciūtur his malis suspitiões, metus, timores, q iugiter aīos p̄ncipū lacerant, serui, familiares, domestici, amici, noti atq; ignoti formidantur, nō uxor, nō liberi, nō fratres, nō cognati s̄t ex suspitioēz, hoꝝ nāq; singuloꝝ cōspiratiōe & fraudib; p̄res p̄ncipes īterierūt, nullus his locus tutus ē, nulla regio, nulla hora. ubiq; īsidię timēt, dies sollicati, ī sōnes noctes agūt, tū uitę tū imp̄ij amittendi metu. qua uita tot malis implicata nihil p̄rsus pōt īfelici' excogitari. Audite q̄so qd ī hāc s̄nīaz ī eodē libello dicat ysocrates. Si metus illoꝝ inqt sollicitudinesq; & p̄icula cōsideres, si nō nullos ex regib; aspicies ab ijs necatos quos fidissimos cogitabāt, si ite reges ipos ī eos aīadūtisse crudelī quos singulari familiaritate caros hūisset, Alijs uō cōtigisse ut postq̄ in suos sēuissent absuis postea occideret q̄uis potius uitā q̄ hāc tot tantisq; p̄iculis cōiunctā cēseas eligēdā. Illud q; neq̄q̄ ē ī minimis ipoꝝ malis adnūandū q̄ suauissimo oīu; fructu amicitię p̄uant, ipi neminē n̄ ī cōsulto quodā impetu diligūt a nulloq; diligūt, inter pares qd amicitia uersat, & eos ī qb; eadē bonaꝝ artiū uigent studia. At ij nō solū nō amāt pares s; cū eis regnādi grā decertāt, Bonis artib; q̄tū uacēt palā nobis ē. Cū inferiorib; nulla pōt eē amicitia nā timeri a suis q̄ diligi p̄ncipes malūt, s; quē metuunt &

oderũt ueti sñia · itaq₃ nullus apud ipos amicitię locus ē · amici qppe ē ex aĩo
& uera loq. at illi ueritati sꝉ oĩo ĩfesti · cũ nihil nisi qđ libeat eoꝝ aures
patiãt᷑. Sꝫ uidem᷒ inqes multos amicoꝝ nõnulla pbẽ officia · id qđ nullo
fit pncipis amore sꝫ ob utilitatẽ puatã · sectãt᷑ n. quẽ sepi᷒ oderũt sꝫ utilitas
supat maliuolẽtiã · cõcurrit᷑ n. ad eos tanq̃ ad aurifodinã · q̃stus & lucri
cã · nõ igr̃ amant᷑ sꝫ uenerãt᷑ ac metuũt᷑ · Satis eis ē laudari colíq₃ ab adu-
latoribꝫ & eis quos ueluti canes ad latrãdũ alũt · bonos & ueritatis cul-
tores penitus respuũt cũ aliena sit eis uirtus suspecta · Triplex n. ut
pncipũ felicitatẽ cognoscatis gn̄s hoĩũ ē eis maxĩe acceptũ ac familiar᷑ ·
hos int᷑ pmas ptes adulatores tenẽt atq₃ assentatores nõ hoĩes sꝫ por-
tẽtuosę bellue atq₃ ĩmanes · ueri dicẽdi hostes q mẽtiẽdo blãdiendoq₃
adeo pncipũ mẽtes ĩfatuãt ut paꝝ distẽt ab ĩsanis · cõsilia pncipis com-
mẽdant q̃tũuis pniciosa ac turbulenta cũ sit cõsilij inops · prudẽtiã admi-
rant᷑ cũ sit stultus · illũ plusq̃ cętos sape pstẽt᷑ cũ haud absit abamẽtia
eoq₃ eũ suis assentatioĩbꝫ adducũt ut nihil ueꝝ audiẽs sue sapię fides
plabat᷑ sepissime ĩ miserrimos casus · neq₃ n. ad ullã sapię cogtioẽꝫ puẽire
possũt qbꝫ ab assentatoribꝫ psuasũ ē iã se ad sapiãꝫ puẽisse · obsessi ab
adulatoribꝫ oĩ ueritatis cogtioẽ puãt᷑ · nã si quẽ ĩiuria pnceps affecit ·
id sũma iustitia assentatores cõpbãt · Luxuriã dicũt oblectatioẽꝫ nãlẽ
usu & cõsuetudiẽ gẽtiũ pmissã · auaritia pcitas · pdigalitas liberalitatis
noĩe appellat᷑ · crudelitatis culpã leniũt spẽ seueritatis · nullũ ē tam
tetrũ facinus · nullũ tam nefariũ ĩ regibꝫ uitiũ qđ nõ adulatores alic᷒
obtegãt uirtutis uelamĩto: quo fit cũ malus ab neq̃ssimis laudet᷑ ut
cumulata stultitia multoꝝ cõpbatioẽ uitijs p uirtutibꝫ abutãt᷑ · q̃ in re
sũma ē infelicitas · hos sequũt᷑ uoluptatũ ac luxurię ministri qbꝫ
secretiora domus pmissa sꝉ cũ his occulta colloqa & ĩteriora que
lucẽ fugiũt cõsilia credita · Tertiã autem pquirẽdę cõparãdeq₃ pe-
cunię architecti cõficiũt gratũ regibꝫ ministeriũ · hoꝝ suasu ĩpul-
su q₃ noua uectigalia · diuitũ insidię · pscriptioẽs · rapinę · spolia sbsecũt᷑
Accumulet᷑ iis quartũ genus idq₃ pestiferũ delatoꝝ ingens malũ & in
bonoꝝ atq₃ ĩnocentiũ uiroꝝ pniciẽ promptũ · qbꝫ nõ solũ pncipes im-
pbi sꝫ modesti q₃ ĩiti aures pbuerũt · Apud hadrianũ certe impatorẽ
adeo ualuẽ delatoꝝ uoces ut amicos quos ad sũmũ puexerat · postea
hũit hostiũ loco · his ḡ tam bonis tã scis ministris tã fidis satellitibꝫ
suffulta pncipũ cõsuetudo q̃ iniq̃ cõdicħoẽ agit᷑ · Mihi credite nõ in-
gredit᷑ limen hoꝝ ulla felicitas sꝫ tormẽta & uarię calamitates · ab his
amicitia exclusa ē · repulsa ueritas · adulatio accita · nã q Carolus
doctos ab eis uiros diligi colíq₃ paulo añ dixit · longe tota aberrat uia
nã neq₃ lraꝝ studia apud reges & dños nisi admodũ paucos unq̃ ui-
guerũt · neq₃ ab eis doctrĩna ac sapiã pditi aut culti aut magni habiti.

Diuisa sit principū excellētiūq; uiroꝝ studia quoꝝ uirtus semp fuit re-
gib; formidosa. pstringit .n. dnoꝝ ueluti lippētes oculos aliene uirtutis
fulgor: ut a quo se supari sentiūt, aut odiāt, aut neq̄q̄ diligāt. Nō aūt
neq; apud grecos neq; apud latinos tāta doctissimoꝝ eloquētissimoꝝ
q; uiroꝝ copia uiguiss&, neq; adeo sapiē parēs phia eēt exculta nisi &
athene & urbs Roma diutina ilibertate uixisset. Loquēdi .n. uiuēdiq;
libertatē lraꝝ studia expetūt & sequūt. suitutē fugiūt atq; abhorrēt.
plures doctrine studijs deditos uiros q sb regib; orti erāt, legim athenas
se cōtulisse, ubi & uirtuti honor & libertati locus erat. Quo .n. cari eē
principib; uiri sapiētes pnt q qd maxie dnis iuisū uite libertatē psc
ferūt? nā cū principes assentatorib; stipati uirtutē horreāt. Viri aūt
studio sapiē dediti, ueri cultores adulationē ut uitiū pessimū aspnēt.
nece ē ut aut reijciant aut pareāt. Iam dixi calisthenē ab alexādri
temeritate ob sanas monitiones crudelissime necatū. plato uir sapi-
entissim a dyonisio sicilie tyrāno p doctrine spetiē uocatus tyrāni
opa uenūdatus ē. Zenonē phus senē admodū phalaris tyrānus oi
cruciat gnē dilacerauit. Anaxagoras nobilis phus a nichocreōte
cyprioꝝ rege occisus ē. Socrates tyrānoꝝ tpe damnat ueneno piit.
Boetius uir doctissimus atq; inocētissim theodorici regis iussu uitā
amisit. quā de reliqs cōiecturā sumem? cū diuus augustus q bonoꝝ prin-
cipū principatū tulit tā crudelis i ouidiū poetā egregiū fuerit: quem
cū i pontū ob leuē nescio quā offensiunculā relegasset nūq̄ ut redi-
ret ab se impetrari passus ē. nō amāt principes nisi suis morib; cōgru-
entes, quē uō legim aut a regib; aut impatorib; aut cetis dnantib;
honore, opib; dignitate amplificatū fuisse excellēti doctrina uirum?
qd augustus i Virgiliū aut T. liuiū cōtulit, alteꝝ poetaꝝ, alterū
historie romane prēz. Vir eloqntissimus Qntilianus rome publi-
cā scolā un uiuer& tenuit, Lactātius firmian vir pstās doctrina.
& arte dicēdi, q Crispū cōstantini impatoris filiū lris erudiuit, adeo
paup uixit ut plerūq; necessarijs egeret. hec cura pstātissimoꝝ do-
ctrina uiroꝝ impatorib; fuit. S; qd ego antiqora recēseo. Tulit etas
supior tres uiros pclarissimos q sapia & doctrina magnū lumen italie
attulerūt. Prior dantes eluxit igenio singulari, cui extat poema pclaꝝ
neq; si lris latinis cōstar& ulla expte poetis supiorib; postponēdū. Is pria
ob ciuiles factiōes pulsus cū nihil secū pt uirtutē asportass&, cōtulit
se ad Canē uetēm principē ueronēsem, cui tū liberalitas pcetis ferebat
Susceptus ab eo Dantes ac uictus quotidian ut reliqs ex familia tributus
vacabat uir doctissimus igenio scribēdi cure itentus, nulla i eū dignitas,
nullus honor, nulle opes collate. At florentinus qdā pfacetijs & dica-
citatē multas a dnō ut mos ē fere principū qb; plus stulti q̄ sapientes

placẽt diuitias cõsecutus cũ ĩ aula canis a Dãte q̃sissꝫ. cur ipẽ q nul-
las nosset lr̃as tam diues euasissꝫ. Dantes uõ talis sapiã & doctrĩna
paup eẽt. q̃n inqt Dantes ego meis studijs moribꝫq3 pncipẽ silem
inuenero. sicuti tu tuis & ipẽ me pdiuitẽ reddet. qbꝫ uerbis of-
fensione pncipis cõtracta abijt ac tandẽ vir excellẽtissim⁹ oĩuq3 lau-
de dignissim⁹ cũ multa pagrassꝫ loca. puiq3 ipi⁹ fieret uirtus rauẽ-
nę diem suũ obijt. Magnũ pfecto italię dedecus. nullũ ex tot pn-
cipibꝫ (permulti.n. tũ erãt) reptũ qui talis uiri p dignitate nomis
alendi ornãdiq3 curã suscepissꝫ. Huĩc secutus ẽ paulo ĩferior ętate
franciscus petrarcha uir pcis illis sapiã atq3 eloq̃ntia cõparãdus.
cui⁹ ingenio hec nr̃a humanitatis studia. quę multis seculis sopita
iacuerãt adeo excitata st ut pristinã ferme dignitatẽ ac uiros recuparit.
plures tũ italia pncipes alebat s3 pstabat unus oĩbꝫ honore potẽtia di-
gnitate Robertus rex neapolitanus. ad quẽ cũ petrarcha accessissꝫ.
tenui honore susceptus. oĩa.n. regi ei⁹ uiri uirtute erãt antiquiora.
tantũ uiatico adiutus ad laureã ĩ urbẽ suscipiẽdã romã uenit. acce-
ptaq3 laurea ĩ uilla puata meliori uitę deditus. spretis pncipibꝫ cõ-
senuit ubi & defunctus ẽ. Eadẽ ferme ętate & Ioannes bocatius
uir singularis ĩgenij s3 doctrĩna impar supioribꝫ floruit cui⁹ plurimi
extãt libri ad institutiões legẽtiũ editi. Cõtulit se isq3 neapolim vir
tenui censu ad quẽdã ex pmoribꝫ apud reginã pncipibꝫ spe. q̃m ab eo
accersitus eẽt maiora q̃dã cõseq̃ndi s3 haud diutius accola eius urbis
fuit tũ cõtemptus siu ĩpatiẽs tũ offensus pncipis illi⁹ moribꝫ Itaq3
florẽtiã reuisus ęquo aĩo paupptatẽ tulit. atq3 aulas deinceps pncipũ
aspnatus. moresq3 eorũ suis scriptis detestatus uixit sibi & musis. Le-
gite q̃tũ libꝫ ueteũ annaliũ monumẽta rarissime repietis vl' philosophũ ul'
oratorẽ ul' quẽpiã lr̃is & sapiã pditũ aut ditatũ a regibꝫ aut opibꝫ
ac dignitate auctũ vl' ad pstanda cõsilia ul' ad pcipiẽdam uitę disci-
plinã vl' ad cõponẽdos mores fuisse accersitũ. quędã ab his ad iactã-
tiã quãdã oblata ul' data accepim⁹ s3 nullę unq̃ illis pfecturę a regibꝫ
demãdatę. nulli honores hĩti. nulli magistrat⁹ cõmissi. nulla g̃uiora
cõsilia credita. neq3 id ut opinor ĩiuria. sciũt.n. ipos neq̃q̃ suaꝝ cupiditatũ
futuros eẽ ministros. Taceo de nr̃is a qbꝫ q̃ti aut eloq̃ntes aut docti exti-
ment minime ẽ obscurũ. Vnũ tñ hac nr̃a ętate scimus ĩ honore huiusce-
coluisse q3 egregios uiros supiorẽ ducẽ mediolanẽsẽ quos undiq3 ad se p-
mijs pellectos & dignitate & opibꝫ affecit. ceti uõ apparẽt tanq̃ rari nãtes
ĩ gurgite uasto. Veꝝ reliq̃ psequamur quę pncipũ uitã ĩfelicẽ pstare
uidentᷣ. haud exigua felicitas ducitᷣ filios hr̃e ac relinquẽ impij succes-
sores at malos pncipes exemplis cõstat ĩpbitatẽ suã ĩ filios ĩfundẽ & effice
siles sui nã ut ĩ regno ita & ĩ parẽtũ uitijs filij uidentᷣ succedẽ. Ex malis

ergo filijs nulla ad pr̃es felicitas pueniet. Boni siquos legim⁹ aut caruẽ filijs,
sicut augustus, titus traianus, antonius pius, aut eos genuẽ qb; fuiss&
sati⁹ defecisse, audiuis cassius ĩ uita seueri ĩpatoris, neminẽ magnoꝝ uiroꝝ
ait bonũ & utilẽ filiũ reliqsse, & eos aut ĩterisse sine liberis aut tales
reliqsse ut humano gñi fuiss& utili⁹ nõ ẽẽ natos. Magna ẽ g⁹ uite pnci-
pũ felicitas & admodũ reliqs appetẽda. q̃ aut desta uirtutũ comitatu,
aut oppssa uitijs, tũ adulatoribȝ obsessa, tũ curis anxia, qetis inops.
liberoꝝ uoluptate carẽs, nulli⁹ ẽ exps calamitatis. Sȝ stultũ atq; im-
peritũ uulgus. nõ hec eoꝝ damna aĩaduertit, nec cõspicit miserias ĩteri-
ores, ex basi suspẽsos ac sublimes pspectat opes, auꝝ, uestes, argẽtũ, famu-
lantiũ cateruas obstupescẽs, exteriorẽ ornatũ intuet᷑, nõ intro nouit qb;
exagitẽt᷑ malis. Sapientissime de his scribẽs seneca. Isti inqt quos pro
felicibȝ aspicitis si nõ qua currũt sȝ qua latẽt uideritis miseri s᷑ sordidi
turpes ad similitudiẽȝ suoꝝ parietũ extrinsecus culti. Lucian⁹ aut grecus
auctor ĩ alectrione suo. Micillũ q & ipẽ aliqñ rex fuiss& ĩterogatũ a
Gallo nũqd nã felix regnĩ uita ẽẽt quẽadmodũ uulgo extimaret᷑ hõis
qd bonoꝝ maximũ hoĩes putar&, ita respõdentẽ introducit. Impabaȝ
eqdẽ pluribȝ puincijs, tũ multitudĩe hoĩuȝ atq; ubertate, tũ uõ amenita-
te urbiũ refertis flumĩbȝ insup nauigio aptis & portuoso mari, exercit⁹
hẽbã pmultos, nõ pauci stipatores ac satellites corpus custodiebãt, abun-
dabã auro nauibȝ & ijs rebȝ oĩbȝ pp quas pncipes existimabãt ẽẽ felices,
quotiẽs pdibã domo, multi me ueluti deũ quẽdã ĩtuebant᷑ atq; adorabãt,
alij pibãt cursu cẽtos, alij tecta cõscẽdebãt ut me ĩspicerẽt, magĩ facientes
uidẽ currũ quo uehebar uestes, diadema, tũ eos q ordine pibant ac seque-
bant᷑. Ego aũt mihi ipi cõsius qtẽ res me torquerẽt affligebar aĩo illoruȝ
stultitię ignoscẽs, mei uõ miserebar q & silis magnis illis colossis quos phidias
aut Mirono sculpsat. hi.n. iouẽ aut neptunũ ex auro ul' ebore sculpũt fulm̃
aut tdentẽ ĩ manibȝ tenẽtes, at siqs int⁹spexerit, uidebit ĩforme corpus
uectibȝ ferreis clauis cuneis & luto picto cõpactũ ĩ qbȝ mures & mustelę
diũsoriũ hñt. Eiusmodi pfecto regnũ ẽ. qd tibi formidines enarrem
timores suspitiones domesticoꝝ odia insidias qbȝ abũdat regia, qd leuẽ
breuẽq; somnũ & ĩsomnia turbulẽta? qd uarias & multiplices cogitatões?
qd spes malas? uitã ĩqetã? qd pecuniaꝝ curã litigia expeditiões mãdata le-
ges q ne paruulã qdẽ somni qetẽ sinũt carpẽ, nẽcẽ ẽ unũ p oĩbȝ curã gerẽ,
ac sexcẽtis laboribȝ detineri. neq;.n. dulcẽ ut homerus ait somnũ capi-
ebat Menelaus multa ũsans pectore cũ greci reliq stertẽrẽt. Torquet
cresũ filij surditas. artaxersem clearcus q cirocũ exercitũ affuit. Dionisiũ
siracusiũ Dion tirãnide expellẽs, aliũ parmenion, perdiccã ptholomeus, ptho-
lomeũ seleucus. Qd aũt maloꝝ ẽ oĩuȝ maximũ cõtẽnãt reges sibi amicissĩos
oportet & eos timeãt neqd ab eis patiant᷑ adũsi. hic.n. puer ueneno perijt,

hic ab amatore occisus ē, huīc forsan mors filis occupauit. In libro aūt
de calumnia, regū & pncipū aulas maxīe abundare calamitatibꝫ dicit: in
quibꝫ inuidię & suspitiōes semꝑ uigēt, adeē q̄ꝫ adulatores gratū illis
genꝰ ut facile detꝰ calumīādi locus. Quā ob rē tū rōne tū auctoritate
fateri cogimur misam atq̄ꝫ infelicē ēē pncipū uitā. Tum Cosmus
cupiebā inqͭ te paulū ān intꝰpellare q risū mihi moueris cū ueluti rē
pgrādē & mirādā tibi uisus es dicē bonos pncipes instar ēē portenti,
nā istud nō magis ī pncipibꝫ q̄ ī reliqs mōstri loco hn̄dū ē bonum ēē.
Cicero qd̄ tuus ī diuinatiōis libris, si quę rarissime fiūt mōstra putāda
sīt inqͭ, magis mōstrū erit vir bonus q̄ ptus mulę ita praro euenit, ut
uir bonus repiatꝰ. qꝫ si uirū bonū portēti sīle cicero arbitratꝰ. qd̄ tu
in pncipibꝫ putas cōtingē, quos plura q̄ puatos hoīes uitioꝝ irritam
ta molliūt ac seducūt, pluraq̄ꝫ circūstāt oblectamēta corporū uirtuti
bꝫ inimica. Rara uirtus ē ī omni hoīūꝫ cōditiōe & statu, si qd̄ oīa
pclara rara. itaq̄ꝫ nō magis ī pncipibꝫ q̄ ī alijs deeē bonitatē expimur.
Non q̄ro Nicolaus inqͭ bonū aut sapiētē illū stoicoꝝ q nōdū est īuētus.
hos sentio bonos quos usus & uita hoīūꝫ cōprobat ī qbꝫ satis ē inēē aliquā
& si nō pfectā uirtutē at saltē spēm & adumbratā effigiē eaꝝ uirtutū
quas ciuilis uitę ratio reqrit. At id ita raꝝ ī illis repit ut mōstrū uide
atꝰ si qs bonus reptus sit. Difficulter. n. puenit ad uirtutis possessionem,
qbꝫ opes diuitię, impia uoluptatū uitioꝝq̄ꝫ illecebrę peccādi faculta
tē sbministrāt. Scitis fortunā fingi a sapiētibꝫ cecā, q & illos q̄ꝫ cecos
reddit quos amplexatꝰ, libidiē. n. p rōne abutiūtꝰ, ad id pmpti qd̄ reꝝ
licētiā pmittit. quo fit ut posthītā honesti cura, cū ad uitia deflectātꝰ
sepissime de reꝝ statu cadāt & a fortuna desāntꝰ, quo nihil potē ēē in
felicius. Omitto antiquas tragoedias pncipū infelicitatis copiosissīas
testes edipodem, troadē, atreū, thiestē, medeā, agamenona, ceterosq̄
pmultos, quoꝝ exēplo greci illi sapiētissimi poetę īfelicitatē q̄ familiarē
pncipibꝫ expsserūt, & ut uulgo cēnt notiora ī scenis decātari eoꝝ exitus
uoluerūt ad repmēdā eoꝝ stultitiā q felicitatē cū magna fortuna cōiūctā
putāt. Nō referētꝰ a me quos uarii fortunę impetus dū felices hērentꝰ
assūpsere. multi bello, plures ueneno, plīmi gladio, qdā in uinculis
intierūt. Testes sīt Cresus, siphax, iugurta, pseus, mitdates ceteriq̄ꝫ in
felicitate īsignes. ad pnitiosiora. n. tendit oratio. primū qd̄ ita duce
nā imbuti atq̄ꝫ instituti sumꝰ. qd̄ & ī ceteris aīantibꝫ uim pcipuā obtinꝫ,
ut nihil nobis cari liberis ēē possit. carissima ē coniux, carissimi parētes
fratres cognati & q ex eodē sanguīe manāt, iocūdissimā & eqlū cō
suetudinē & sanctissimū amicitię uinculū efficiāt: q ita nascūt nobiscū
ita usu cōprobātꝰ ut q ea neget nō hō si bellua uideatꝰ. At regū & pncipū
effera īmanisq̄ꝫ crudelitas q̄ & feraꝝ aspitatē supat, arctissima iura nēc

amicitię uincula om̄es cōis societatis leges ob imperandi cupiditatē ab-
rupit, nō filijs a parētib;, nō uiro ab uxore, nec cōtra, nō frat' a fratre
nō socijs nō amicis nō cognatis quicq̄ tutū reliqt, sȝ abegit atq; impulit
ĩ mutuas cedes. Ninus ut a primis exordiar nō pepcit matris neci. Arta-
xerses psaꝝ rex cū uiuens Dariū filiū p indulgentiā sibi ĩ regnū dona-
tis imperij insignib; substituisset eūdē cū qnginta ex fr̄ib; paricidium
parātē cū cōiuratis occidi impauit. Alexander maior philippi mace-
donū regis frat' cū regno potiret' cū fratre pdicca p insidias euridicę matris
occidit'. Philipp' post multaꝝ urbiū gentiūq; excidia post defatigatū
sanguinē ac cedib; aīu; olimpiadis vxoris opa ab adolescēte pausania
int'fectus ē. Eodē mō & cadualus lidoꝝ rex uxoris fraude pijt. Xersē
psaꝝ regē bello adūsus gretiā ĩfeliciter gesto ĩ priaꝫ reūsum artaban' pfectus
admodū regi fidus int'emit. Dyonisi' scds sicilię tirānus q postmodū pueros
docuit corinthi cū maior fr̄ib; natu a militib; ad regnū assupt' eēt, primo
auunculos tu nō fr̄es ē medio abstulit. Ptholomeus egypti rex cognito filo-
pater, patre ac matre ĩt'fectis addita & fr̄is ac sororis cede regno potit'
ē. haud dissite fuit scelus nicomedis bithinię regis q prē; regno spoliat'
pemit. Eodē ductus furore alt' egypti rex ptholomeus, cū pp multiplices
crudelitates qb; crassatus ĩ multos fuerat, timēt ne ppls maiore natu filiū
odio sui regno pficēt, illū uita puauit: altū; filiū iuniorē ex cleopatra uxore
eadēq; sorore genitū die natali ĩ mbra discerptū int' epulas & cōuiuas cle-
opatrę obtulit. Non ĩferior ĩpietate fuit filius eucratidis bactriano
regis quē uictore abindis redeūtē p inceps regni factus ĩt'fecit. Adicit'
his execrabile scelus frahatis regis ptoꝝ q cū a prē oracle solus ex t'ginta
fr̄ib; ĩ regnū assūptus eēt, qi nefas ducēt absq; nefario facinore ĩ pare primū
prē; admodū tenē tū fr̄es oēs occidi impauit. Dein supiorū cladib; addi-
dit filij adulti necē ūitus ne ob tātoꝝ scelerꝝ ĩuidiā rex a pplo cōstituēt,
qd attalū cōmemorē q pplm ro. reliqt heredē q cū a prē eumene re-
gnū florētissimū accepisset & regiā q; cognatoꝝ atq; amicoꝝ cede fedasset
furijs postmodū ac dementia agitatus, ueste squalida, plissa barba, capillo
neglecto, omissa regni administratiōe primū fodiēdo serendoq; orto, tū
erarię artis studio se dedit. ere fodiēdo intētus, qua ex re morbo cōtracto
pijt. Qua g° tantoꝝ scelerꝝ cōsciā, q̄o metu, furore, q° turbine cū eos
agitari necē fuit q sanctissīa nrē iura, tā tetris tā atrocib; flagitijs uiolarūt.
An tu int' tot & tam feda atq; ĩmania facinora ullū residē felicitatis
uestigiū putas? Quid felix extitit alexander magn' q regni futuri auspi-
cia iecit fr̄is carani morte q amicoꝝ pariter atq; inimicoꝝ pestis pa-
t'nis amicis crudelissīe occisis pdo gētiū ac regnoꝝ pestis nō magis
uino q̄ sanguinē humano ĩebriari solitus fuit. Mihi qd' cū ei maxiē fa-
uerit fortuna, tū p̄ capue expers felicitatis fuisse uidet', Nam cum uitijs

potẽtiã addẽt, cũ isanior idiẽ fiẽt, cũ ebrius debacchabat̃ iñsuos, cũ se
adorari ut deũ mãdabat, cũ se iouis filiũ mẽtiret̃ ꝙ potat̃ ĩ tãta de
mẽtia eẽ felicitatis? atq hos fructus parit pñcipat̃ hec opa suadet, hos
satelles tũ paradi sui tũ cõsuadi sbministrat ut nihil uideat̃ execrabiliꝰ
ꝙ pñcipatus nom̃. Barbaroꝝ Carolus inqt hec feritas atqꝫ imãitas
fuit q& hodie qꝫ iñsuos seuiũt impandi grã. Nostros humaniores ac
tẽpatiores fides xp̃i reddidit, longeqꝫ ab eiusmõi crudelitate remouit.

Hec uitia Nicolaus inqt uident̃ eẽ & barbaris & grecis & latinis cõia,
possem multas excitare tragoedias ex qbusuis gẽtib; eoꝝ q neqꝫ suo neqꝫ
alieno sanguini pepcerũt, nisi nõ nulloꝝ pudore ĩpedirer, malo qppe
silere ꝙ refricare cicatrices iam uetustate ac obliuione obductas. non
nulloꝝ aũt recẽtiora uestigia ac ppĩqora st̃ ut uerissime dictũ sit nul
lã scãꝫ sotietatẽ neqꝫ fidẽ regni eẽ. Etẽ ĩ italia frñas cedes uidiꝫ
ob dominij cupiditatẽ & int̃ ppinquos sęuo marte cẽtatũ. In gallia
germaĩa britania, hispanis sęua arma & plusqꝫ bella ciuilia exar-
sere nõ a domestico nõ a cognatoꝝ nõ a pꝓo sanguĩe tẽpatũ, plusqꝫ
ciuili odio & cladib; ppiquoꝝ oĩa fedata. Itaqꝫ & nr̃i qꝫ pñcipatus
uitia expti documẽto eẽ pñt nulla regni neqꝫ fidẽ neqꝫ felicitatẽ eẽ.

Tũ Cosmus hic nr̃ Nicolaus inqt diligenter & malos multos pñcipes col-
legit & eoꝝ expssit uitia, De bonis uõ aut eoꝝ uirtutib; penitꝰ uerbũ
nullũ. Nõ ne tu ab eoꝝ nũo secernis & quos paulo añ retulit Carolus
& dauid regẽ plerosqꝫ ex ebreis & ẽ nr̃is optimos qd illos pñcipes archa-
diũ honoriũ Theodosiũ carolũ magnũ, multosqꝫ pt̃ea uitę sc̃imonia
& oĩ uirtutũ gñe illustres? qd oppones Roberto regi neapolitano, quẽ
nr̃i maiores modestũ pñcipẽ & felicẽ regẽ iudicarũt, de quo petrarcha
nr̃ multa scripsit ĩ eiꝰ cõmẽdatiõẽ; Caue hos ĩfelices dixeris ne nimus
puicax uidearis. Non ab uno Nicolaus inqt multa extitisse ĩ mltis
pñcipib; laudãda sꝫ felicitatẽ affirmo ab eoꝝ uita prsus abfuisse, eamqꝫ
eẽ pñcipatus cõditionẽ ut nulla ei cũ felicitate possit eẽ cõmunio. Ro-
bertus qd iš quẽ mõ noiasti ut omittã cohortes regni sollicitudiẽs ac
molestias aĩ, merores, turbulẽta cõsilia qb; & felices uiri nẽcõ distra-
hunt, q potuit eẽ felix cũ fuit auarissimus ac semp ad cumulandũ
aurũ intentus? qd adeo appetiuit, ut oĩa apud eũ fuerint uenalia, tm̃ uõ
auri argentiqꝫ ĩ erario cõdidit ut hodie qꝫ q ditissimũ quẽpiã desi
gnare uelit eo loco locupletiorẽ dicat. At scitꝰ qñ malũ ꝙ turpe in
rege psertim & q̃ fedũ sit auaritia, cuiꝰ sotiã eẽ felicitatẽ nullus sanę
mentis affirmabit. Nã & gẽtiles oẽs quos Carolus recensuit & christia-
nosqꝫ nisi quos dei pietas extulit felicitate caruisse cõtẽdã. Sꝫ diuino
quodã munẽ suffulti qdã nõ pñcipat̃ opa aut fauore, sꝫ nutu & dono
Dei pclari ac felices euasere; pauci tñ quos ęquus amauit iupiter aut

ardēs euexit ad ethera uirtus. Deī n. puidētia ut fides nr̄a aliqñ stabilita a psecutiōe cōqescēt. bonos quosdā ēē uoluit quoꝝ auctoritate
fides roboraret. Nā qp Dauid regē noīasti & alios qb; filis uita cōtig
nō possum' de his q̄ occulto dei iuditio agunt, humanā sniāz ferre.
Veꝝtn̄ & ipm̄ Dauid ad stuprū & hoīcidiū, q̄ uitia a pncipatus nā manare uidēt, labi diuina sapīa pmisit. Nō attigit nr̄a prudētia hec
altissimi Dei secretiora cōsilia. Id tn̄ apte cōstat ībecillitatē cōdicionis humane fieri ī pncipatu multis uitioꝝ illecebris imbecilliorē,
& ad mala q̄ ad bona pmptiorē. Q̄obrē celesti ope nō sua pncipes
qdā uite felicitatē st̄ assecuti, affuit n. illis supna uirtus que ipos
deflecti ad turpia aut decipi regni delinimētis nō pmisit nā ī pnci
patu tot icōmoda tot tormēta īst, tn̄ reꝝ pondus ei incūbit ut oēs
a se felicitatē excludāt. adeoq; & illos q boni felicesq; st̄ hīti ac btī exagi
tat ac cōterit ut nulla felicitate fruāt. Idipm̄ qd multis pēē ac dnāri
& unū poīb; intētū ēē. solicitū uigilantē anxiū adītimita qdē negotia
distractū magnū ē īfelicitatis argumētū. Non sequor stoycoꝝ doctrinā
q uirū bonū nimis arctis circūscribūt spatijs. huc assumaris q minimis
uitijs urget q bonus existimet ab reliqs. Regē ist̄ cōstitue & bono ut
aiebas publico uacātē, agentē q; oīa q̄ boni pncipis officiū reqrit, felix
dicet ea s. felicitate qua pn̄s fortune cursus appellat. Veꝝtn̄ ego felicē
eū quod nō fortuna s; aīūs pstet necē ē nulla rōne noīabo. aīūz n. qeti
libeꝝ felicitas seqt & oī pturbatiōe uacuū. At nō pncipes tot curis uigilijs molestijs anxietatib; sollicitudib; angorib; distrahūt ut lacer aīus
ac fessus nihil qetis pcipiet nullā īse admittat felicitatē. Illa ipa quam
uulgo felicitatē opinat infelix ē. Nihil inqt Seneca īfelici ē eo cui nihil
~~qetis pcipies~~ unq̄ euenit aduīsi, & alio ī loco magne felicitatis tutelam
ut nihil de futuro timeat ēē solicitā scribit moleq; sua pmi. qd q eiusmodi felicitas tenebris qb;dā nos obfundit, caliginēq; mēti obicit, ēē
ueri uidēdi atq; ex recta rōne iudicādi facultate puamur. num ea
pua īfelicitas ēē uidet. Adice q pncipes boni & i de his n. loqmur, maxīo oīūz bono & qd bellue & appetāt uiuēdi libertate puāt, hac qdē
re sola carēt cū cēta bona circūfluē uideāt & q dnāri se putāt sūt
oīūz sui q̄ res paꝝ distat ab infelicitate. In libro de aī trāqlitate Seneca. Magna suitus ē inqt magna fortuna. nō somnū extēdē in ptem
diei lic& nō a reꝝ tumultu ī ociū qetū cōfugē, nō assidua laboriosi
officij statiōē fatigatū corpus uoluptaria pegrinatiōe recreare, nō
spectaculoꝝ uarietate aīūz detinē aut ex tuo arbitō diē disponere.
Multa tibi nō liceāt q̄ minimis & ī angulo iacētib; licēt, nō lic& tibi qcq̄
arbitō tuo facē. audiēda st̄ tot hoīūz milia, tantus reꝝ ex toto orbe
cōgestus. Hec erit igr optimi q; pncipis felicitas ut oīūz ueluti publicū

fit mãcipiũ ut unus p oĩb; grauib; affligat curis. soli .n. p singulis ẽ ui-
gilandũ, audiẽde multoꝝ q̃rele, cõstituẽda iuditia, iustitia suadẽda, salus
oĩu; pcurãda, sbditoꝝ iiurie ppulsande, ratio belli ac pacis hñda, ocio cõ-
suledũ, uni oĩu; cura gerẽda, mali t̃rendi poena affi ciẽdiq;, boni pmio
alliciendi. huic uite tã sollicite tã occupate tã ingete tã moleste tam
uariis rebus distracte que felicitas tribui pot.ª hũc ego ueluti alt̃u
ixiona rote affixũ potius uertigine mẽtis agitatũ dix'i; q̃ ulla felici-
tate affectũ. hec fuit cã quã ob re; augustus ociũ sibi & qete tãtope
expeteret. hec antiochu regẽ asie potẽtissimũ quẽ Scipio bello uictu;
supauit ultra tauru mõtẽ regnare iussũ dicẽ coegit se magnã gra;
hre Rne p. q se nimis magna ac molesta pcuratiõe asie liberasse&.
hec eadẽ plib; ex gallia britãniaq; ac cetãꝝ gẽtiũ gentib; occasi-
onẽ pbuit, ut abiecta regni cura ad liberiorẽ uitã cõfugiẽtes religiõi
dei q; cultui se dedicaret, Magno illi qd aĩo atq; excelso diuino
freti munẽ ea repudiarũt q̃ tanto studio tãto errore tãta isania
tanta cupiditate a cetis appetũt, paucoꝝ tñ hoc ẽ munus hoĩu; rari
.n. q uirtutẽ ĩuenĩ, rariores q exq̃rãt & q assequãt rarissimi. S;
maxĩe tñ pncipib; uia uirtutis ignota ẽ quoꝝ cogitatiões alio re-
gna cogũt q̃ ad uirtutis ĩdagationẽ. Ita tũ illi beati existimãt
quos nulla impandi cupido detinet tũ illos etas oĩs beatissimos pu-
tauit, qb; Dei munificẽtia largita ẽ ut regna uere felicitati post-
ponẽtes uirtutẽ & btã; uitã potiorẽ ĩsignib; impii iudicaret. Nã
ii qb; regni cupiditas cariõr fuit oĩ felicitate exciderũt, Malos .n.
refugit ad bonos qm cõtinuis occupatiõib; curis negotiis uexant
adire nõ pot. hoc mõ et̃ boni ac mali erũt ĩfelices. Neq; ũo arbitrõ
efflagitare hac meã sñia; ampliores pbatiões eoꝝ q ĩ tũ nota rõib;
tũ exẽplis notissimis manifesta. Constat .n. uitã pncipũ tragoedia;
quãdã ẽe calamitatũ plenã, ex q̃ multi actus cõfici posset ad repñtã-
dã tanq̃ ĩ theatro eoꝝ ĩfelicitatẽ. Nã uarii casus reꝝ, dubia regna,
suspẽsa ĩ diẽ atq; instabilis fortuna, anceps cõsilioꝝ euẽtus, adulatoꝝ
fraus, ambitio amicoꝝ domesticoꝝ pditiões, insidie filioꝝ, uxorum
pfidia, ĩcerta fratrũ uolũtas, dubia multoꝝ fides, leuitas uulgi, bel-
loꝝ ĩcertus finis, pax suspecta, ipa regni solicitudo & anxii metus
qb; reb; quassari mẽtes pncipũ uidem' mãifesto arguũt pncipes oĩs
q̃dã ĩfelicitatis cõditiõe damnatos. Nec mihi ĩcõstãs stultoꝝ opinio
aut uulgi temeritas ĩ q̃ nullũ cõsiliũ, nulla rõ uiget, aliqd affert
quo minus hec nrã opĩo uerissima uideat, q̃ cũ sit cõspicua & uelu-
ti palã ĩ cõspectu oĩu; sita qs sane mẽtis abnuerit, cũ pncipatus re-
gna impia & bonis uiris grauia & turbulẽta, oẽm adimãt uite io-
cũditatẽ ac qetẽ qn illoꝝ tanq̃ rei infelicis cupiditas aspnãda nobis

sit ac penit' fugienda. nā cū uideam' pncipes ptim ira & libidine fer-
uidos, ptim sanguīe & suoꝝ cede efferatos, alios cupiditate ambitioēq;
flagrātes, alios afflictos timore, hos suspitiōe metuq; dubios, illos tor
mētis cruciatuq; hoīu3 se tuentes, quosdā uoluptatib; luxuriaq3 dif
fluē, hos ignauia torquet, oēs fere amicis destitutos int' adulatorum
assentatorūq3 turbā stupē, nōnulli curis excedāt, suos alienos domesticos
suspectos habeāt, hos belli rabies absūpsit, alij ueneno perierūt, multi
aut filioꝝ aut amicoꝝ fraudib; sint deleti, alij uariis fortune fluctibus
iactati nulla qete, nullo ocio potiāt, pfecto nihil pōt dubij nris metib; resi-
dē qn pncipes oēs n qb; diuina pietas affulsit cū eoꝝ uita nulli' sit exps
molestie, ifelices ac miseri iudicēt. Si. n. & illos quos bonos fuisse iudicas'
multis oppssi curis, ptib; cōflictati molestijs defatigato aīo, mīte iqeta, nō
suo s3 alioꝝ arbitō, nō puato s3 publico ocio & qeti uacare cogāt cū nō
dnī s3 ɔtinue suitutis sit bonis onus sbeundū, qd aliud extimādū ē.
nisi nā3 pncipat' malā ac pniciosā & sapietū aīos defatigare. ut cū impio
& opib; abundēt felicitatis inopia urgeāt. Cesset igr a nobis illi' appe-
tit', & dnoꝝ q3 cōsuetudo. neq3 nos illis cōmittam' q possit obeē si uelit.
Tū Cosmus qd tu inqt Nicolae censes de illis q ī sua re p. ciuitatis pncipes
extiterūt, nū eos q3 ijs qb; reliq pncipes malis obrui putas. Decer-
nāt hoc ipimet inqt q q̄ta illis felicitas tribui debeat expti st. alcibiades
themistocles, picles, aristides, hanibal, camillus, Q. metellus, Scipiōes,
Rutilius, Cesar, pompei' M. antonius, lepidus multiq3 ptea expsci &
ē nris nōnulli testes copiosissimi q̄tū felicitatis exaltiori gdu & fortune
fauorib; cōtrahat. nā quis silla felicē se dici uoluit, tn tm a felicitate
abfuit q̄tū fuit crudelitati ppiquis. nihil. n. sibi accidē potuit ifelicius
q̄ malefaciēdi facultas ac libido, qb; se felicē putauit, ceassari. n. cede
ac sanguīe ciuiū pscriptoꝝ capitib; oculos pascē, bona pscribē, uē ipso
regi sūma ifelicitas fuit, Marius & cū pulsus ē miser & infelix cū redijt,
q ciuis prie pniciosius eā ciues effecit q̄ ne hostes qdē prie crudeliora
expetiuissēt. qr & iis q3 felicitas defuit qb; fato datū fuit ut in suis
urbib; decederēt ē uita īsulse plebis iudicio ac popularib; factiōib;
addicti quo nihil pōt eē miserius. Vbinā g° Cosmus inqt iusari
illā arbitramur? nū residet apud mortales an q̄dmodū de astrea
ferūt fabule relictis hoīb; ad supos migrasse dicem'. Nusq inqt
ille mirus q3 ubi maxīe eē putat. Legistis ut opinor quē oli3 apolli-
nis oraculū felicē eē respoderit. nā cū Gyges rex Lidoꝝ q sibi pce-
teris fortunatissimus uidebat' apolline cōsuluisset, qs eo tpre felix
eēt, cōtēpsit oraculū regias opes atq3 apparatus & aglaum quendam
archadē puuli ruris cultorē q metas agelli sui nūq cupiditate excess-
serat felicē iudicauit, repssit apollo regis supbiā & q se felicissimū

oīu; arbitrabat᷑ a rustico agri cultore dei iuditio supatus ē, q nullū regē nullū impatorē, nullū pncipē sȝ puatū quēdā agricola felicē iudicauit. Aū ualeriū maximū reges multi, īpatores nōnulli fuerāt nullū ex his ne diuū qd augustū posuit int᷑ felicissȝ unū tm̄ puatū ciuē romanū Q. Metellū. ut nulla dubitatio residē ī nobis qat, nō ī pncipibȝ sȝ ī puatis ui ris aliqn̄ felicitatē ēē reptā. hāc & Lucian᷒ ī suo menippo sniam pbat. Menipp᷒ n. cū adolescēs legiss& apud homerū exiodūq; & alios poetas deoꝝ bella, adultia furta, rapinas, stupra, aliaq; eiusmoi mala facinora, credebat ea licita ēē atq; honesta postq̄ deoꝝ exēplo atq; auctoritate cōroborarēt. Dein adolescētiā egressus cū audisset ea legulatoribȝ tāq̄ inhonesta & turpia suis sanctioibȝ phiberi, īcertus aī utri recti᷒ sentirēt. phos adijt ut ab eis scisataret q̄ nā ēēt uita optiā. Sȝ cū illosq; cōspicēēt admodū sibi ipis dissētiētes, nā hi uoluptatē, hi uacuitatē doloris, virtutē alij, qdā aī cōporisq; & fortunę bona uitā btām efficē uolūt, īcertior multoq̄ antea ac diffisus uiuoꝝ sapiā mortuos cōsulere decreuit. Ig᷑ ad īferos penetrauit scisatatur᷒ a thiresia q & ipē uates ac diuinator fuiss&, sniam quā qrebat. At ille pmo cū id netas ēē scitu respōdiss&, tādē mollitus menippi uerbis ad aurē īsusurās apud puatos uiros optimā uitā hoc ē felicitatē īueniri dixit. Sicq̄ ig᷑ ī loco hītat inter puatos diuersoriū hīt pcul a regū culmīe & fastigio īpandi. Virtutes n. effectores sūt uitę felicis q̄ a pncipū domicilijs exclusę si qn̄ casu aut errore limen īgrediūt᷑ e uestigio aufugē cogūt᷑ pt᷑ritę moribȝ, ministris, artibȝ qbȝ apud eos uiuit᷑. Cū puatis uō, cū ī eis uigeāt studia sapīę & doctrīnę cū lrāꝝ ocio occupēt᷑, quoꝝ aīus remot᷒ ab ambitioē, liber a cupiditate suis cōtētus est, nō appetēs aliena libenter uersant᷑, & felices reddunt suos cultores. hi n. soli uirtutis iter cognouerūt, hi bn̄ uiuēdi precepta nobis tradiderūt, hi q̄ ēēt uitę cursus optim᷒, tū exēplo, tū lrīs demonstrarūt. ab his rēꝝ cognitio defluxit, hoꝝ opa uarię artes ad usū hoīū reptę, hīc disciplinaꝝ oīu; ratio, hinc astroꝝ cęliq; motus adinuēti, hīc iura leges & reꝝ p. gubernacula emanarūt, ab his reꝝ oīu; q̄ ad uictū q̄ ad cultū cōporis, q̄ ad dīgtatē q̄ ad mores spectāt origo ducit᷑, hoꝝ ɔsilijs sectaȝ fortunā moderate ferre docemur, forti aīō aduisam, hoꝝ studijs, cura, uigilijs aī morboꝝ medela cōpoꝝ egrotātiū salus īuēta ē, ab his sapiēter & honeste uiuēdi pcepta sumus assecuti, hi tāq̄ uirtutū sacerdotes, pacis atq; ocij amici soli felicē uitā assecut᷑. posthītis n. atq; abiectis opibȝ impijs dīgtatibȝ. cōtemptis diuitijs ī excolēda mēte uirtutū ptia ī reꝝ occultaꝝ puestigatioē usati ad liberaliū artiū disciplinas & humanitatis studia uelut ī portū trāqllū cōfugerūt, ubi nullo īpetu, nulla fortunę iactati temeritate uitā btāȝ ac felicē adepti st᷑. Hos q̄tū possumus imitemur opibȝ nr̄is cū sīt eoꝝ sectatoībȝ uberrima pmia ɔstituta. Pncipes

uō a qbꝫ eiusmodi uitia abfuerūt a qbꝫ raro boni qppiā ad hoīes puenit. quoꝝ
cupiditas, ambitio, alieni appetit⁹ īfinitis & erumnis & calamitatibꝫ orbē
afflixit, q ociū, pacē, qetē reformidāt, q hāc uitā ueluti pegnātes traīcīut
cōtēnam? Et.n. ꝑpetua obliuione sepulti eēnt nisi eos doctoꝝ uiroꝝ mo-
numēta abiteritu uēdicasset, hi soli ꝓstāt ut magnoꝝ uiroꝝ memoria
nō una cū corpore īteat, hoꝝ lumīe xboꝝ res gestē illustrāt, hoꝝ scriptis
nom̄ auget, hoꝝ uocibꝫ & pconio glā uiroꝝ excellētiū celebrat. Quaīre
dnōꝝ iniqtas culpāda ē, qbꝫ cū īmortalitas qdā doctoꝝ hoīuꝫ studio & ui-
giliis tribuat, tū eos ita puifaciūt ita cōtemnūt, ut mirū uideat ītāta
īgratitudīe ne dicā stultitia pncipū quēpiā scribendi & eoꝝ res gestas lrīs
mādādi laborē aggredi uoluisse. Sꝫ sapiētes illi q uirtutis pmia ī ea ipā
norūt eē cōstituta nihil extra se qsiuerūt, uirtute & scribēdi laude cōtēti,
hi nihil sperāt a regibꝫ, nihil appetūt, nihil cōcupiscūt, uirtuti & opti-
maꝝ artiū studiis dediti, hi btī ac felices dici pnt, qbꝫ solis dat ut ea cō-
temnāt ad q̄ reliq ueluti ceci īsano impetu cōcurrūt, hi tanq̄ ex supiori loco
ī quadā specula positi, tū ceteros tū pcipue reges ueluti psonatos quosdā
hoīes ac ridiculos spnūt ac despiciūt. Vidēt.n. īfra se positos qbꝫ ī sordibꝫ
qbꝫ īflagitiis, qbꝫ ī passiōibꝫ ꝑturbatiōibꝫqꝫ uersent. Vidēt eos extrinsecus or-
natos & q̄ cōspiciūt ab hoībꝫ claros ac cōspicuos hrī, intus uō sordidos mi-
seros īcultos afflictos & uariis aīi morbis laborātes, quoꝝ uita nisi scriptoꝝ
splēdor accedēt ꝑpetuo situ & squalore sordescēt. Hūc uō me intuēs
nō mō nō felicē sꝫ misꝰū puto alieni nutus ne dicā uolūtatis seruū
cui ad pscriptū alterius ē uiuēdū. Neqꝫ uō ipe solus ē felicitatis exps. sꝫ ii
oēs q pncipibꝫ dicati nihil sibi liberē uitē relinquūt, ut ea assequāt
qbꝫ potiti multo sīt q̄ antea misiores. pmū dignitates quas adipiscūt cū
hē nihil uirtutis secū portēt, felicitatis st uacuē, nihilominꝰ opes ac diuitiē
qbꝫ timores curē, uigiliē solicitudīes molestiē st cōmixtē, īsup inuidie sb-
dita hec oīa st q̄ multos dicat e culmine ac fastigio reꝝ & reddidit cō-
temnēdos. Itaqꝫ nō magis pncipes īfelices dixeri q̄ eos q reꝝ extnaꝝ cu-
piditate nutū pncipis obsuāt. At uō īfelicē uitā, nescio an īfelicior obit⁹
comitet. Quobrē siqui felicitatē appetūt nō ī pncipatu sꝫ ī uirtute & btā
uita collocatā ītelligāt. hāc omnes, pncipatū pauci adipisci pnt. Sꝫ iā tps
admonet ne simus uerbosiores. hic tn̄ nr̄ siqd sepi suasi ī ociū se lraꝝ libe-
rāqꝫ uitā cōferēt, pcul a publicis curis q̄ maxīe studiis adulant. sicqꝫ pro
cōtētus qd doctoꝝ hoīnū uirtus reqrit posteritatis memorie uacaret, tuꝫ
uerē felicitatis nom̄ mereret. Nō tn̄ uereor si trāqlloribꝫ rebꝫ uti unq̄ licebit
qn qd suasimus eē nos aliqn ei psuasuros. Que cū eēnt dicta & diei estus
remissior eēt, discessimus.

M.CCCC.LXVII. XIII. KL. IVNIAS EGO PETRVS MARIVS
BARTHOLELLVS PHISICVS DE PHANO SCRIPSI. D.S.&.V.M.&
.B.H. LAVS ET
GLORIA

SENECE ~~BOETII~~ LIBER DE REMEdiis fortuitorum ad Galionem feliciter incipit

LICET cunctorum phõrum sensus poetarum carmina grum . . . tam temp̃ illustrẽt . . . multũ diuq3 deliberans hoc tibi opusculũ p̃ accidentib3 casibus dirige curaui: qđ nõ tm̃ p̃ntes s3 & posteri nãrabũt. Vnde ergo incipiemus? si tibi uidetur a morte ab ultimo . . . imo a maximo ad hoc p̃cipue mẽs humana contremit nec inmerito uidet̃ sibi hoc tacẽ. Ceti eciã timores hñt aliquẽ post se locũ: mors aut oĩa absindit: alia aũt nos torquẽt: mors . . . deuorat, oĩa q3 horremus ad hãc exitus spectat . . . parauit & qui aliud se timẽ nõ iudicat, hoc tñ timet. qcqd aliud extimescimus hẽt aut remediũ aut solatiũ. Sic ergo te forma vt liqs tibi palam mortẽ minet̃ omnes terricula . . . Sensus conquerit̃ & Ratio cõfortat, De Morte

Sensus

MOrieris. Ratio Ista est hoĩs nã nõ poena. S. Morieris. R. hac cõuentione intraui ut exirẽ. S. Morieris. R. Gentiũ lex ẽ qđ acceperis reddere. S. Morieris. R. Peregrinatio ẽ uita: cũ multũ ambulaũis domũ redeundũ est. S. Morieris. R. Putabam te aliqđ noui dicere, ad hoc ueni: hoc ago, hic me singuli dies ducũt, nascenti mihi protinus nã posuit hũc terminũ, quid hẽo quo nõ indigeam in hec uerba iuraui. S. Morieris. R. Stultũ ẽ timẽ qđ uitare nõ possis, illud nõ effugit & qui distulit. S. Morieris. R. Non primus nec ultimus, me antecesserũt multi seqnĩ q;, hic ẽ humani officij finis. quis sanus moleste tulit exactorẽ. qđ ergo me nescio eẽ rõnale & mortale. ad hãc cõdictionẽ cũcta gignũt̃: qđ cepit & desinit. S. Morieris. R. Nihil graue ẽ qđ semel ẽs alienũ meũ noui, hoc eqđ cũ meo creditore cõtraxi cui detrahẽ nõ possum. S. Morieris. R. Dij melius q; nemo mihi illud minari ĩmortalis põt. De Morte in peregrinatione decolationis

Sensus

SEd decolaberis. R. Quid interest an cesim moriar an punctim. S. Sed sepe ferieris & multi gladij inte cõuenient. R. Quid refert q; multa sint uulnera nõ põt amplius q; unũ eẽ mortiferum. De Morte in peregrinatione

Sensus

PEregre morieris. R. Vndecũq; ad inferos una uia ẽ. S. Peregre morieris. R. Hoc est inpriam sine uiatico peruenire. S. Peregre morieris. R. Ego qđ debeo soluẽ paratus sum uideat ubi me fenerator appellet. S. Peregre morieris. R. Nulla est aliena patria mortuo. S. Peregre morieris. R. Nõ ẽ grauior foris q; domi somnus.

De Morte in iuuētute

Sensus **E**T iuuenis morieris. R. Optimū ē anq̄ optes mori. S. Sed iuuenis morieris. R. hoc unū est qđ eque ad iuuenē q̄ad senē ptinet. nō citamur excēsu nec nūs ānoꝝ exigit. & adolescētes & ipubes eadē fati nēcitas ducit. optimū ē mori cū iuuat uiuē. S. Iuuenis morieris. R. Quicūq; ad extremū fati sui uenit senex morit. nō .n. refert q̄ sit hoīs etas ſ; que sit uita. S. Iuuenis morieris. R. fortasse alicui malo sbduxit me fortuna aut si nulli alij certe senectuti. S. Iuuenis morieris. R. Non refert quot ānos hēam ſ; quot acceperim. si plus uiuē nō possū hec ē senectus mea.

De morte sine sepultura

Sensus **I**Nsepultus iacebis. R. Quid aliud huic respōdeā q̄ illud uirgilianū. facilis iactura sepulcri. si nihil sentio nō ptinet ad me iactura corporis insepulti. si sentio oīs sepultura tōmentū est. S. Insepultus iacebis. R. Quid intēst ignis me an flāma cōsumat an tps ultima omniū sepultura. Illud nō sentienti supuacuū est sentienti onus. S. Insepultus iacebis. R. At tu cōbustus at tu obrutus at tu indutus at tu putdus. at tu euiſceratus & gieſtus. aut traditus lapidi q te paulatim edat & exsiccet nulla ē sepultura nō sepelimur ſ; picimur. S. Insepultus iacebis. R. Quid ire tutissiā dubitas ultra penaꝝ tminū oīu; iste locus ē ut uitē debeamus multa. morti aūt nihil. nō defunctoꝝ cā ſ; uiuoꝝ īuenta est sepultura vt corpora & uisu & odore feda admouerent. alios terra obruit. alios flāma cōsūpsit. alios lapis ad ossa redacturos iclusit sic nrīs oculis parcimus.

De Egritudine

Sensus **E**Groto R. Venit tps quo expimtū mei capiā. nō ī mari tm̄ aut ī plio vir fortis apparet. exibet & ī lectulo uirtus. S. Egroto. R. Non pōt istud toto seculo fieri. aut ego febrē relinquā aut ipa me. Semp unā eē nō possumus. S. Egroto. R. Cū morbo mihi res ē. aut uicet aut uicet.

De maliloquio

Sensus **M**Ale de te loquūt hoīes. R. Sed male mouerer si de me Marius si cato si Lelius sapiens si alter Cato si scipiones duo ista loquerēt. nūc malis displicē laudari est. nō pōt ullam auctoritatē hrē snīa ubi qui dānādus ē male de te loqtur. S. Male de te loquūt. R. Mouerer si hoc iudicio facerēt. nunc morbo faciūt. nō de me loquūt ſ; de se. S. Male de te loquūtur. R. Bene nesciūt loqui. faciūt qđ nō mereor ſ; qđ solet

De exilio

Sensus **E**Xulabis. R. Erras cū mea oīa fecerim. patriā meā trāsire nō possum. oīu; una pria est extra hāc nemo pici potest. S. Exulabis. R. Non priā mihi interdicit ſ; locus. in quācūq;

t̃ram uenio i meā uenio · nulla t̃ra exiliū ē sȝ altera p̃ria · S · Ex
ulabis · R · P̃ria ē ubicūqȝ bene est, illud aūt p qđ bñ est ī hoīe
ē nō ī loco · In ipī' nunq̃ ptate ꝙ sit illud infortuniū · si sapiēs
ē pegrinat' si stultus exulat · S · Exulabis · R · hoc dicis alterius
loci ciuitati donaberis. De Dolore

Sensus: DOlor imminet · R · Si exiguus ē feram' leuis ē patientia · Si gra-
uis ē nō leuis ē ḡta · S · Clamorē dolor exp̃mit · R · Sȝ secreta
nō exp̃mat · nō pōt hō dolori eē par nec rationi dolor · S · Du-
ra res ē dolor · R · Imo tu mollis · S · Pauci dolorē ferre potuerūt
· R · Simus ex illis paucis · S · Imbecilli nā sumus · R · Naturā ītama-
re nolite, illa nos fortes ḡnauit · S · Fugiamus dolorē · R · Quid ꝙ
ille sequitur fugientem. De Paupertate

Sensus: PAupertas mihi grauis est · R · Imo tu pauptati, nō ī pauptate
uitiū ē sȝ ī paupe, illa expedita ē hilaris tuta; nescit te opi-
nione laborare non re: paup es q̃ uideris · S · Paup sū · R · Nihil
deest auib, pecora ī diē uiuūt, feris ī alimētū solitudo sua suf-
ficit · accipit ille grādē pecuniā, ḡ & supbiā. De Impotentia

Sensus: NOn sum potēs · R · Gaude impotēs nō eris · S · Iniuriā accipe
nō poto · R · Gaude facē nō poteris · S · Magnā pecuniā quis
ht̃ · R · hoiē illū iudicas, archa ē, saccus ē qs erario, qs plenis
inuidet loculis, & iste quē existimas dnm pecunię loculus
est · S · Multū ht̃ · R · Aut auarus aut prodicus ē, si pdicus nō
habebit si auarus nō ht̃ · Iste quē tu felicē existimas sepe sus-
pirat sepe dolet · S · Multi illū comitāt' · R · Et mel muscę se-
quūt' cadauera lupi, frumēta formicę, predā sequtur ista
turba nō hominem De amissione pecunię

Sensus: PEcuniā pdidi · R · Pecuniā pdidisti: fortasse te illa pdidis-
set · S · Pecuniā pdidi · R · Sȝ habuisti · S · Pecuniā pdidi · R · Sȝ
o te felicē si cū illa pdidisti auaritiā, Sȝ si manet apud te es tu
īfelicior ꝙ tanto malo materia sbducta ē · S · Pecuniā pdidi · R ·
Sine illa q̃multo eris expeditior ī uia, domi tutior, nō hebis
sȝ nō timebis hñtem exhonerauit te fortuna si intelligis &
tutiori posuit loco, damnū putas, remediū est, defles gemis,
misum te clamitas ꝙ opib excussus es, Tuo iuditio ista tibi
iactura tā tristis est, nō tn̄ moleste ferres si tāq̃ pditurus ha-
buisses · S · Pecuniā pdidi · R · Nēpe ut heres alius an pdiderat.

De amissione oculoꝝ

Sensus: OCulos pdidi · R · Ht̃ & nox suas uoluptates · S · Oculos perdidi
· R · Q̃ multis cupiditatib uia incisa est, q̃ multis carebo q̃
ne uiderē ul' eruēdi erāt, nō ītelligis ptē īnocētię eē cecitatem

hinc .n. adulteriū, hinc incestū, hic domū quā cupiscit, hinc urbem irritamta uitior₄ sūt oculi, sūt & duces scelez. De amissiōe liberorum

Sensus A Misi liberos. R. Stultus es q fles mortaliū mortē, qd istic aut nouū aut mirū? quā raro ē sine isto casu domus, quis īfelicē uocet arborē qua stante ipa cadāt sua poma & hic tuus fructus ē, nemo extra ictū uulnis positus ē, ducūt ex plebeia domo īmatura funera ducūt ex regia, nō ē idē fati ordo q & etatis, nō quō qsq; uenit emittit. qd hic tn̄ ē q īdigneris, qd cōtra expectationē tuā euenit, pīere pituri. S. Sz ego illos supstites optaueram. R. Sz hoc nemo tibi pmibat. S. Pereūt liberi mei. R. Habeāt illi cui magis eēt q̄ tui, apud te morabāt pcario, educādos illos tibi fortuna mandauerat, recepit illos nō abstulit. De naufragio

Sensus N Aufragiū incidi. R. Cogita nō qd pdideris s; q euasis. S. Nudus exij. R. Sz existi. S. Oīa pdidi. R. Sz cū oīb; perire potuisti. S. In latrones incidi. R. Sz alius ī acusatores, plena insidijs uia ē, noli qri q incideris, gaude q euaseris. De inimicis

Sensus I Nimicos hēo. R. quō aduersus feras munimta cōqres, quomō aduersū serpētes, sic aduersus inimicos, auxilia circūspice qb; illos aut arceas aut cōpescas, aut qd optimū ē placeas. S. Inimicos hēo. R. Istud ē peius q amicos nō hēs. De amissione amici

Sensus A Micū amisi. R. Iam .n. te habuisse certū ē. S. Amicū pdidi. R. Aliū quē & ibi eū queras ubi inuenias, qre int liberales artes int recta & honesta officia, qre ī laborib;, ad mēsaz ista res nō qrit. qre aliquē frugi. S. Perdidi amicū. R. Forte āūz habe si unū, erubesce si unicū. qd tu ī tāta tēpestate ad unā anchorā stabas?

De amissione vxoris

Sensus V Xorem amisi. R. Vtrū inueneras bonā, an feceras, Si inueneras, hrē te posse ex hoc intelligas qd habuisti. Si feceras bn̄ spera res pijt, saluus ē artifex. S. Vxorē amisi. R. Quid ī illa pbabas pudicitiā ne? quā multe diu custoditū pdiderūt decus qmulte que int bonas ul pbas matronalis ordīs eē ceperūt int exempla maritor₄ delectāt. qmultas ex optimis cōiugibus pessimas uidemus, ex diligentissimis solutissimas rapacissimas, oīu; qdem impitor₄ āiūs tn̄ maxime mulieris ī lubrico ē, & si bonā uxorē hūisti nō potes ī pmāsurā affirmare ī illo fuisse ppōito, nihil ē tam mobile q̄ feminar₄ uolūtas nil tā uagū. Veter₄ matrimonior₄ repudia cognouim⁹ & tediores diuortio male coerentiū rixas. qmulte que ī adolescētia amauerūt ī senectute penitus relinquerūt, quoties ante diuortiū excessimus. qmultor₄ notus amor odio notiore mutatus est.

.S. S; hec fuit bona & fuit[illegible] R. Mors efficit ut affirmare sine periculo possis .S. Vxorē amisi .R. Inuenies si nihil queris nisi bonā uxorē. tu nō ne imagines mō pauosq; pspexeris nec p̄rimonium cui iā ipā nobilitas p̄mo loco cessit. Ista duo cū fortuna nō repugnabūt. facilius reges aūt nulla uanitate reꝝ tumitē, nō multū contendat hīc uir q feminā suscipit at bn̄ īstitutā nec matnis inquinatā uitijs nō cui auriculis utrinq; patmonij bona depēdeant nō quā margaritę suffulciant cui munus sit īdote q̄ īueste, non quā īparēnte sella circulata purbē populus ex oī parte miratur raro maritus inspexit cui sarcinis domus nō sit angusta, hāc facile ad mores tuos rediges quā nōdū cōruperūt publici cōruptōes .S. Vxorē amisi bonā .R. Soror reparari bona nō pōt, Vxor aduētitiū bonū est, nō ē intus illa que unicuiq; cōtingūt, Multos tibi enūare possū qbꝫ uxorē bonā lugentibꝫ cōtigit melior, nō erubescas flere & intollerabilē uocare iacturā hoc unū dedecet uirum illā lugeas an nō cū maritū te cogitauis & uirū cogita .S. Amisi uxorē .R. Mors, exiliū, luctus, dolor nō est supplicia s; tributa uiuēdi, neminē illesum fata transmittūt. felix est nō qui alijs uidet s; qui sibi vides aūt q̄ domi sit ista felicitas rara., finit nōis septēb. 1407

FRANCISCVS PETRARCHA.

QVID mihi de hac uita, qua degimur uidet interrogas neq; īmerito, multe .n. & uarie de hoc ipō opiōes hōiū sunt mēā breuibꝫ accipe. Videt mihi uita hec dura q̄dā archa laboꝝ: palestra discriminū: scena fallaciaꝝ: Laberintꝰ erroꝝ: circulatoꝝ ludus: desertū horribile: limosa palus: Senticulosa regio: Vallis hispida: mons pruptus: caligantes spelūce: hītatō feraꝝ: t̄ra īfelix: cāpus lapidosus: vepcosum nemus proracius herbidū plerūq; sipentibꝫ flores orniculus: ac sterilis fons curaꝝ: Fluui lacrimaꝝ: mare miseriaꝝ: quies anxia: labor inefficax: conatus irritus: grata frenesis: pondus infaustū: dulce uirus: degenēr metus: incōsulta securitas: vana spes: ficta fabula: falsa letitia: verus dolor: risus incōditus: fletus inutilis: inane suspiriū: cōtinuus dolor: tumultuosa cōfusio: trepidatio turbulēta: sollicitudo perpetua: insomnis inertia: inops copia: diues inopia: ībecillis potētia: tremule uires: egra sanitas: ... morbus: gēma ... pulcra defor mitas: hōi īglorius: īfames tituli: ridiculus ambitus: ima elatio: excellentia futilis: humilis altitudo: fusca claritas: ignota nobilitas: pauSus sacculus: vas rimosū: specus inexplebile: cupiditas.

infinita: dãnosũ desideriũ: luxus idropicus: sitis insatiabilis:
auidũ fastidiũ: famelica nausea: ventosa psperitas: q̃rula semp
aduersitas: victor transitorius: flos caducus: menitas fabilis: fu-
gax forma: mestũ gaudiũ: amara dulcedo: uolũtas aculeosa: stel-
ta sapia: ceca prudentia: tetra domus: breue diũsoriũ: fedus cãcer:
sine gubernaculo nauigatio: sine baculo senectus: sine freno iuuẽt:
sine duce cecitas: iter lubricũ: recte fauces: silens lima tenax uiscũ:
opti laquei: abdita retia: inescati hami: Sentes aspi: lappe herentes.
tribuli acuti: scopuli rigentes: venti rapidi: fluctus impetuosi:
acti turbines: horrisone tẽpestates: pcellosũ pelagus: vadosa littora.
anceps portus: exarmata nauis ĩmane naufragiũ: officina scelerũ:
sentina libidinũ: caminus puteus odiorũ: catena cõsuetudinũ:
sirenũ cantus: circea pocula: mũdi uincula: rerũ nuti: cõstrictio mo-
sus: pnie stimuli: putre hedificiũ: fundamẽtũ fragile: muri hiãtes:
tecta labentia: plixa breuitas: late angustie: calles inexplicabiles:
passus impliciti: circulorũ motus: statio instabilis. rota uolubilis:
manens cursus: scabra lenitas: scrupulosa suauitas: blãda crudelitas:
dolose blanditie: fallax amicitia: cõcors discordia: discors cõcordia:
fidifrage indutie: bellũ ĩexorabile: pax infida: simulata uirtus:
excusatã neqtia: laudata fraus: honoratũ dedecus: irrisa simpli-
citas: cõptẽta fides: nuge serie: ingeniosa demẽtia: loquax torpor: ue-
lata ignorãtia: opĩo sciẽ timida scĩa uõ nulla: querularũ suspiriũ: con-
tẽtionũ strepitus: uulgi fragor: oblimosa pegnatio: priuate odiũ: amor
exilij: lemurũ ciuitas atq; laruarũ: demonũ regnũ: luciferi pncipat?
Sic.n. pncipẽ huĩ mũdi uocat: vita demonũ mendax & exanimis spi-
rani mors signis ĩcuriositas sui ipĩ: inutiliũ cura: apparẽdi studiũ:
supuacui appetitus: opõsus uermiũ apparatus: uinctiũ infernus: & rimor
corporũ diuites exequie: longũ funus: pomposa uanitas: laboriosa
militia: piculosa temptatio: supba misia: & miserãda felicitas. En
amice qualis mihi hec uidet que tam multis exoptatissima uita
ẽ nec dũ tñ cõceptũ omnẽ mee mẽtis expssi. peior.n. ẽ multo q̃ misior
q̃ a me seu a quocũq; hoĩe dici possit. s; tuo ex ingenio ex his paucas totũ
reor aũt loquentis intercipis. vnũ tot ĩ malis hr bonũ q: ad bonã
& etnã uitã nisi dexter tramet deserat via est. vale. D.L.

VPERIOREM catonē reliqsse legimus Prestātis
sime pr̄ magnoꝝ uiroꝝ nō solū negotij sꝫ ocij q꜄ extare
oporte͠ rōem. Egregia pfecto ac sapiētissimo uiro digna
snīa. Veꝝ si hoc ī claris uiris laudat' quoꝝ nō tm̄ gesta
sꝫ dicta q꜄ late oībꝫ p'tēt. Et ī minoribꝫ q꜄ laudādū uidet' si illoꝝ uirtu-
tē imitati ociū suū cōferāt ad ingenij exercitationē. In singulis.n. excel-
lens hr̄i debet reuocare m̄tē a sensibꝫ atq꜄ ī mentis aī q꜄ exercitatione
uersari. Ego sane quo me ex coꝝ uulgo eximerē de quoꝝ ocio paꝝ
cōstat nōnulla hactenus cōscripsi: quę iā int' multos diffusa lōgiorē
paulo mihi post obitū uitā allatura uideāt'. Id cōfeci libenti' quo facili'
effugerē eas molestias qbꝫ hęc fragilis atq꜄ ībecilla ętas plena ē. hęc &
.n. scribēdi exercitatio multū mihi cōtulit ad tpōꝝ īiurias pferendas.
Non.n. potui nō angi aīo & dolere aliqn̄ cū uiderē me natu maiorē
adhuc tenui ēē censu ut cogerer q̄stui potius opam q̄ ingenio dare.
Q̄uis optimi s͠cissimiq꜄ uiri Nicolai qnti sūmi pontificis beneficentia
id effecit ut iā querelę tpōꝝ sit p̄tereūde utq꜄ ī grām aliqn̄ cum
fortuna uidear redijsse. hoc tm̄ ex reꝝ externaꝝ iactura sū cōse-
cutus ut uirtutē atq꜄ ingenij laudē p̄ferrē fortunę bonis, potiusq꜄
tps quoad rei familiaris solicitudo pmisit īscribēdo traducerē q̄ trade-
rē ocio ignauo. Veꝝ cū nō semp maioribꝫ ī rebꝫ studia nr̄a uersari
possint laudanda q꜄ aut certe nō repudiāda st' humilia exercitia
p̄sertim nō oīo salis uacua & remissius qddā orōnis gn̄s, ī quo qdē
nup nos p.ulū ope pfuim' quom essem' ī p̄ria pcul a curia, negotijs
publicis uacui. ne.n. tpūs oio p inhertiā cōsumeret mādaui litteris
sermonē supiori anno īter doctissimos uiros hitū qui tres continet
disputatiūculas haud sane graues sꝫ quę ad legendū mediocres hoīes
possint allicē. Haꝝ pma est uter alteri grās debeat p cōuiuio īpēso
ij ne qui uocatus ē ad cōuiuiū an q uocarit. Secda q̄ sit res ac doct'
na p̄stantior gn̄iq꜄ humano utilior iuris ne ciuilis an medicinę.
Tertia ne lingua latina p̄sci romani uulgo ab ipā infantia uterentur
an alia qdā esset doctoꝝ uiroꝝ alia plebis orō: q̄ a nobis poti' ad excitā-
da alioꝝ īgenia paucis cōscripta sūt q̄ ad certā snīaꝫ pferedā. Te uūt
p̄stātissime pr̄ q es doctissim' qq꜄ humanitatis atq꜄ eloqntię studijs
plurimū ope curęq꜄ īpendis hic meus libellus elegit cui' ī familiā as-
cribat'. Et q̄uis maiora qdā ac politiora eēnt ad te deferēda, tn̄ hoc
munusculū ultro tibi oblatū nequaq̄ aspnendū uidet', cū p̄sertim

[illegible] tibi [illegible] [illegible] hec [illegible] ā [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible].

VO primū anno Nicolaus pontifex creatus [illegible]
fabrianū piceni oppidū [illegible]. Cū me ad terrā notā
natale primū cū familia contulissem. venit eo postmodū
rogatus a me q̄ florētiā ob negotia publica adibat paulū de uia di
cedēs Carolus aretinus vir cū laude ac doctrina p̄stātissim⁹ ī[illegible] cōplures
q̄ alij ingenio erat uiri doctissimi benedicti aretini iure cōsultus ac Ni
colaus taligmas īsignis phycus atq; arte medicus aretiū petierāt pestis ui
tande grā. Contigit aūt ut eodē die & nicolaus ex aretio adcurandū
corpū [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] conuenirēt.
Magna me āī uoluptas [illegible] uidere uiros ornatissimos uiros mihi
q̄ singulari beniuolentia cōiunctos [illegible] loci dicūt ille. qui oīs
cū ortum meo ī ortulo meo [illegible] post uarios ī eo sermones huc
remota mēsa cū [illegible] abeundi [illegible] age ut moris e carole [illegible]
[illegible] huic hospiti nro grās q̄ tā illare atq; humaniter nos excepit. Sc̄is
n. consueuisse [illegible] post cibū grās ijs q ad cenā uocarit. Si mi uō
agende s̄t huic e [illegible] intuens cui opa nō solū epulis ijs & uario
[illegible] ꝑmone cena [illegible] fuit [illegible] id erit tibi dificile quom & per
paucis uerbis hec [illegible] exulat [illegible] & dicēdi copia excellas. Eum
[illegible] more Carolus ait [illegible] meis [illegible] nūq in ꝓbaui. videt
n. hec [illegible] inter doctos uiros nō ridenda solū & iā & repudi
anda [illegible] cōuiuij magr̄ q̄ās cōuiuis debeat qui uenerit q̄ illi eiq
ad epulā uocarit. Maior hōiū pars [illegible] ferme cōuiuia ꝑparāt
aut ad [illegible] quoz [illegible] gerunt [illegible] aut [illegible]
[illegible] quos sibi forent [illegible] ut [illegible] honore sibi ex cōuiuaz dignitate [illegible]
[illegible] aut ad rumorē & famā uulgi cōparādā aut liberales splēdidi
q̄ existimētur. [illegible] quiuis nō mag̃ grās dēe arbitror cōuiuij auctori
q̄ [illegible] aut [illegible] ad epulā adhibitos uoluptatis cā
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ꝑpriū [illegible] expos[illegible].
Cū ergo nō [illegible] grā ad cōuiuiū hoīes uocet que ille grā ē
[illegible]. Ego nobis grās ab hoc agendas censeo quoz ꝑsentia [illegible]
reddit multo [illegible] nobilior. At tu paz honoris huic nro hospi
[illegible] arbitraris [illegible] uiroz [illegible] cetu domus hec multo illustrior
atq; ornatior [illegible] q̄ [illegible] generis argenti auri [illegible] ornā
[illegible]. Mihi credite [illegible] multū decoris hic existimat nos in domū
[illegible] nouerit [illegible] ornamta cetis [illegible] splendidiora. [illegible]
cū [illegible] domus [illegible] [illegible] ornari [illegible] aulēis [illegible]

[illegible] ornatu [illegible] et amplitudine [illegible]
videbatur qui ornamēti afferre hoīes doctri & uirtute pditi sit existimādi.
quoꝝ maior & dignitas oīs ut uir' uerius excipiat. Mea quidem sniā tanto
iucundior & ornatior ac pulchrior domus a uiris bonaꝝ artiū studiis &
uirtute pstantiores culta: quo res natura ua ornamētū excedit. Vera res hec
q̄ui ē quod mortes. Itaq; ii ad conuiuiū adhibent hi quoꝝ cōspectu et
hospes tu locus ornat quos mihi probitas dignitas fides, qui nō fortunis si
uirtute resplenderit. Mihi iudicio gras qui rogati cōuiuiū celebrēt deberi.
& quidem iure laude Demetrium Cynicum phūz quē Seneca dicē solitū scribit:
neq; se ad diuitis cōuiuiū nisi ei gre [illegible] fuisse accessuꝝ. Nimis magni
precio ornatus ē magnoq; pmio redimitus uir aspici ac laudari dign'
qui quācumq; ingredit domū, eā honore efficiat atq; illustriorē. Si pictor au
lam variis exornet figuris, pmiū aufert. Quo maius pmiū uel saltem
gratiam meret vir excellēs uirtute qui domū ornat oī pictura pstātior.
quare bnficii loco existimari debet me ad cōuiuiū rogatus dūmō his sint
q cū laude uixerit, neq; saciendi uentris sed ornādi hospitis grā pfuerit.

Tum Nicolaus pperopportune inquit Carolus hūc sermonē exorsus colloquēdi
nobis materiā pbuit, rectius quidem mihi uidet' huiusmodi colloquuciōibus
quod quid diei superest ipartiri quā ludo uel ioco aliquo uel aliorum cantu & uocibus
traduci. plus n. aures meas prudētum docti alicuius & eloquētis uerba q̄
quecumq; artis musice instrumēta. Nec n. iniquus & insulsā plebē sunt
apprisima qui cū ipsi loqui nisi de uilissimis rebus ne sciāt, ut a uentri &
ineptie sint dediti appetūt cantus & uocum uoces q pro se loquāt. At Xe
nofon in suo symposio recte socratē facit loquentē minime opus esse
psalteria canēte aut tibia ubi sit conuiue q diserte loq sciāt & eru-
dite sermone cōuiuiū trahāt. Nā doctoꝝ uoces ludis oībus sonis cātibus
sūt potiores. Neq; uero qui loqui aut cū aliis scite loq poterit histrionum aut
cantorum artē ad oblectamētū aurium aut aīi requiret. Veꝝ ad ea q modo
dixisti paucis respōdebo. Mihi Carole secus atq; ē tua opīo uidet. Nā
si cōuiuandi ratio aliquid in se cōtinet honesti aut si a uirtutis initio au-
que pcedit aut cōmēdatione cuiuspiam digna ē, certe id qualecūq; est
penes cōuiuii auctorē residet. Ne loquor de illis quos pueri in abis dactis
ferius aliquid querē. Oēs n. bonas res ad malū usū deducūt peruersitas abu-
tentium pōt. Sed de illis qui cōuiuia qua ora sit institutum celebrēt hoc est
amicitie & beniuolentie cā ne cū his uiuam qui nobis exhibit usu ne-
cessitudine familiaritate coniuncti. Id amoris indiciū ē & caritatis
ab eo q alios cōuocat pfectū. Quo palā est ubi initiū rei cōmendationē
& laudē meretis inspiciam' ibi & gratie plurimū meri ei quem gras uelu-
ti principio agendas vocati sūt cū se honore affici existimari q; int cōuiuas
ascribi uideant, proculdubio illis gras debēt q se ornādi cās pbuere.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] amnem conuicijs [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut necesse
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pclaris uiris adhereremur. qd nob [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
homini uidet accenri [illegible] [illegible] [illegible] tertiu tanto illo honore aucta
gras [illegible] conuiuij magro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si pter impensa quā in nob
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ac mēsas quasi i apparātu conuiuio [illegible]
[illegible] domus ut [illegible] ornatu sepi occupata. & illi i quē sūptū fecit p uis
reb[illegible] ut ita dicā abuptas gras age [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] teneri q
[illegible] aliqā [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] gras age [illegible] referre & dec& ne igna
ri uideamur. Atq [illegible] loco [illegible] [illegible] ab amicis notis beniuolis domesticis
uocari ad cōuiuiū i quo uiri sem[illegible] celebres [illegible] arte electi [illegible] cōuenerit.
[illegible] ex re nos dilig[illegible] colit atq honore dignos arbitramur. Neq ue [illegible]
ut [illegible] Carole [illegible] [illegible] cōuiuant. Sut plres q humanitatis officio ca-
ritate beniuolentia [illegible] quo fortunaz parte [illegible] usus liberales dispartiat.
Solēt conuiua inire una cu ciuiris [illegible] uolūt doctorumq [illegible]
cōsuetudine uersant [illegible] uerba ac disputationes auscultēt. Idq eē
hōis boni officiū ducat. qd ep ciusmodi cōuiuia maximū uident eē fomitē
amicitie ac mutue beniuolentie cōseruādie. qd frequēs pstat usus & con-
suetudo. Vna .n. eē colloqui [illegible] [illegible] [illegible] de reb[illegible] disserē iocari, tū
serio loq amico [illegible] uinculū [illegible] arbitrat. Tu igr cōuiuij auctoribus ut
impetas ōmittā ex hac humanitate ex hac beniuolentie significatiōe ex hac
tanta utilitate gras eē agendas negabis? Mihi qd ingrati durique signum
uideret si eū cui iure debeo mihi dicere debē. Si cōtra ac iudicas hoc
se ht. ipā nos q plimū pōt cōpellit nā, ut cōuiuiū parem[illegible] sepi eisdē a qb[illegible]
[illegible] ad grāz referēdā. Anglici [illegible] paulo [illegible] hac i re humaniores.
nā & post decimū diē quoties i eū qui se pauit inciderit gras [illegible]
prādio agūt ne immemores honoris ipensi uideāt. Id quoq meū [illegible]
arbitror [illegible] [illegible] aristotelis tibi notā qua honore ingr eē honorātis.
apud illum igr penes quē honor remanet, necesse ē [illegible] gras residē. Ego
& cōuiuij magro grāz mihi uidet [illegible] Tum Carolus. Si sola ingr
gras actio satis eēt ad pmouēdū hui[illegible] beneficij munus, nō grauarer hac
satisfactiōe sepi uti [illegible] ad amico [illegible] epulas [illegible] uocarer. [illegible]
[illegible] & hūc hospitē meū, nō [illegible] debē arbitror cui tūm ex hac cena honor
accessit. Sz ut paucis me [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inter conuiuij au
ctore [illegible] q rogant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q perficit, hoc est
[illegible] int fine [illegible] que ad fine [illegible] interest. Magr cōuiuiū instruit &
ordinat, conuiuae pfectū reddūt. Nulli .n. eēt cōuiuiū nisi accederēt ro-
gati qui rē ab alio ceptā pficiūt. Grarie igr [illegible] [illegible] [illegible] quoz opa cōsu-
mati ē tanq fini potius q illi q cōuiuiū [illegible]. Verz tn nescio an [illegible]

[illegible] [illegible] conueniret [illegible] hac [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] legat. Non ē hic opus [illegible] [illegible] legū aucto-
ritate [illegible] prudētia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nolo
[illegible] dignitate honore [illegible] nobiliore [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] honor atq; [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] societate
[illegible] [illegible] [illegible] uideor posse duce. Accedit n. [illegible]
[illegible] honoris [illegible] [illegible] [illegible] qui sit multo q̄ ego dudor
[illegible] [illegible]. Similiter [illegible] [illegible] dn̄m quēpiā ducē, cardinalem
[illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible] fastigio dignitatis collo-
[illegible] [illegible] ad [illegible] mensam uenire [illegible] ē, & gr̄as mihi q accesse-
rim debē arbitrabit. Sin iis inferior fuit q̄ digniorē aut ampliorē
uirū uocarit cū sūmū honorē ex illius accessu cōsequat suęq; domuj
[illegible] afferat decoris ei qui ad se ornādū aduerit gr̄as debē assuenibo.
[illegible] n. [illegible] hōies prādia & cenas pb̄ē nobilioribȝ ad cōtrahēdū
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quos si diversis honoris [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illos [illegible] finis. Nos aut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nobis p epulo suscepto gr̄as [illegible]
[illegible]. Et [illegible] [illegible] q pro hac ura humanitate idq; duco
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ne uobis nimiū deberē. Ad hęc
cū subriderēt oēs [illegible] uerborū finis eē uidēt. Tū cupiēs ego int
duos uarię professionis uiros & utriq; altercationibȝ sepi' uti solet
disceptandi [illegible] inicere. Addubitaui mēq; multotiēs nicolaū ac be- [illegible]
nedictū [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ac nobilior gn̄iq; humano uti-
lior & maioris extimāda. Ars ne medicine an iuris ciuilis facultas.
Videor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] posse que [illegible] freq̄nter dubitati-
onē. Scripsi [illegible] paucis uerbis duas oratiūculas ieiunas qdē i laudē utriq;
doctrinę incertus sane cui eēt palma tribuēda utraq; p utilis ē nobis
[illegible] [illegible] morbos depellē & ualitudinē tueri absq; medicorū ope
haud facile ē, Et leges ad [illegible] ciuilē uitā utiles existimāt. Sȝ tn̄ si al-
[illegible] carendū eēt opus [illegible] medicinę [illegible] [illegible] mortaliū uitę. cū
sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc corporis domicilio conseruādę.
In legibȝ q̄ uertat maximū uitę p̄sidiū ciuilis sine qbȝ neq; [illegible] hōmū
[illegible] neq; ciuitates cōseruari queūt. qd̄ eēt n. uita hōīū sine legibȝ qbus
boni [illegible] ad uirtutē mali a uitiis cōpescerēt siluestris sane cōsuetudo
[illegible] [illegible] [illegible] Verū cū ambe res ad salutē conferāt de p̄stātia illarū
[illegible] que [illegible] uidet admodū [illegible] Sȝ hoc uobis qbȝ ingenia sūt
acutissima ad dicendū relinquo. Cupiēs [illegible] nicolae p̄mū qd̄ sit tue
opinioni [illegible]. Tum ille q & p̄mus [illegible] & argutus ī disputādo.
obsequar [illegible] poggi [illegible] gr̄a uoluntati tue. Et admodū libens

[illegible] ueritatior haud sine ea periculo cu nulla sit diuinitas periusmo
dica eam tueri · nullum dubiu ee pot qn nra doctrina magno interuallo iura
ciuilia antecedat · [illegible] nrm ei uetustate nra e multo antiqor, siue au
ctores inuētiones petes nra maioris q̄ apud oēs gentes auctoritatis & gl̄ie
extiterūt, Seu postules utilitate nullā hac nra humano gn̄i meliorē
nullā salubriorē repies · Si uō huī dignitatē ppendas nostri illi pfessi doctis
simi uiri ac prudētissimi tanta fama & comēdatiōe hoīm extiterunt ut
eorum artē publicā p eius utilitate ppterq ingentia ac singularia ubiq diffu
sa erga oīs hoīum merita inter deos sint a gentibus relati · his nāq primum
[illegible] mercurius medicine artis reptores putent qui ob eā rē relati sunt
inter deos · Mercurii uō & int planetas anumerat · Esculapius ei filius onores
immortaliū medendi exercitio adeptus ē · Tanta ē apud priscos gl̄ia ac nominis
fama ut corā ioue a diis sit inferis accusatus q eorum īperiū diminueret · Ex
quo ab ioue fulmine ictus ē · Podalirius deīn ac Machaon esculapio ge
niti ob artis medicine artē a matre edoctus plurimu arti cōtulit ad
iumenti ad hoīm salutē · Hos secutus Hippocrates chius q democriti eta
te uiguit oīum ferme ī eo exercitio palmā tulit. Vestri uō benedictus
[illegible] neqquā ad nos dignitatis gradus ad hac auctoritatē & gloriā acce
derūt multo q post fuere q medicina que cū ipsis hoībus cepit adinuenta
atq exculta uiguit oībus utilis & oībus cōprobata · neq ē n · ī nra scia qcq
merito rephendat aut nō singulis illā pdesse fateat · cū uideamus illius artis
peritos ad bella adhiberi & apud reges ī pcio haberi tanq rē mortalibus
necēam · At uestre leges ut pauca de multis referē īpluribus uident de pfessis
loquor ab oī rōne aliene · Quis nāq iure laudarit latrinandi licentiam
quo ppls excitatior armis fieret ligurgi lege lacedemonis pmissā · ap
egypthios lege furari fas erat Ita tn ut sua noīa fures ad ptores deferēt ·
Quid de ea lege dicā qua romani decēuiros corpus ifrustra diuidi credi
toribus iubebāt · Multa erāt ī priscorum legibus iprobanda q plurimorum scelerum
cōtra fas equūq causa pbuē · Nostra uō ars duce sit rōne hoc ē ipsam
nām ī qua sua iecit fundamta [illegible] puolūtate maiorum condita · Nam
ān res.p. cōstitutas duc [illegible] p [illegible] pa leges condebāt · Imperabāt re
ges qbus uoluntas p legibus hebat · Quid hodie nōne paucis admodum
ura iura ciuilia nota sīt · maior pfecto ps hoīm illis caret & sue more uiuūt
regna ac ppli aut obtēperātes impantiū arbitrio, aut sua cōsuetudie aut
usu a maioribus tradito cōtenti · Nostra facultas eadē ubi ē nec uariat
tpre · Iura uā [illegible] sunt sede adeo inuicē diuisa ut inimicitias int se
gere uideāt · Quelibet ciuitas sibi ius condidit adeoq iā ius ciuile
uiri abduarūt ut paucissimos cōphendat ī quēdā nescio quē angustū
angulū ac locū paruulū circūscriptū · Nā quota mortaliū ps illis uestris
legibus tenet · quere asiam uniuersam africā & maiorē europe partē

Iuraq quod per ... ac uias puintias uestra[rum] legu[m] mentio ulla habetur. Itali tamen
neq[ue] hi oes huic uro iuri ciuili obtemperat. Na[m] hispani galli anglici teu
tones germani ceteraq[ue] que ad septe[n]trione[m] spectat nationes ubi leges ab ...
pareat co[n]stituerut. Vestri iuris umbraculu[m] qua[n]da[m] no[n]nulli noru[n]t mi-
ru[m] apud ceteras ei silentiu[m] e[st] nil apud illas uestre litigio[rum] formule pro
ficiu[n]t. Caret n[on] patrocinio equitate ac prudentia. no[n] legu[m] uestra[rum] anfractu-
bus lites suas decidu[n]t nullis co[n]traictibus longioribus i[m]plica[n]tur. uel h[oc] for-
tunati q[uod] absq[ue] impedio & aduocato[rum] strepitu uiuu[n]t uestra molestia ua
cui. Itaq[ue] pauci in locis noti aut utiles estis. At o[mn]ibus i[n] terris puintiis na-
tionibus uniuerso terra[rum] orbe medicina utilis atq[ue] in p[re]tio e[st]. Vbiq[ue] medico[rum]
opa[m] acertit, pontifices imperatores reges proceres tyra[n]ni populi diuites
paupes medicos aduocat eo[rum] studio & cura regant. illos appetu[n]t hono-
rat colu[n]t no[n] tamen infirmi s[ed] & sani ad corpus & uite tutela[m]. his publice
dat pecunia. his alimeta subministrat. Num q[ui]s illo[rum] doctoris aut ...
... ... & co[n]suetudine legu[m] ca delectat. nu[m] q[ui]s domu[m] frequenta-
ma e[st] ... ... tatis obliuio p[ro]ucis ex his ut me alios excella[n]t honoris gra
doctores fiu[n]t. Ita p[er]sepe indocti ut nil sit eo[rum] doctrina ac uocabus insulsius. q[uod]
si quod uerbu[m] int[er] stultos qui undiq[ue] redu[n]dat p[er]uenerit ne uacat id e[ss]e
ex lege aiu[n]t ut eo[rum] uerba p[ro] responso apollinis habeant. s[ed] illo[rum] reiciat opa.
prudentia .n. & usus re[rum] magr apud eos iudicat ex equo & bono absq[ue]
u[est]ris cometariis q[ui] poti[us] obscuritate[m] legentibus q[uam] lumen p[re]stat. Quibus ex rebus
plane intelligis a medicine scia[m] multo facultate legu[m] anteri. quod tamen alia
ro[ati]one co[n]cludenda[m]. Qua[n]to n[atura]li ph[ilosoph]ie moralis cedit tanto leges medicine
co[n]cedat necesse e[st]. opus n[ost]r[u]m n[atura]li co[n]tinet[ur] ph[ilosoph]ia. Si quid nullus recte dicet[ur]
medicus cui no[n] o[mn]is cognita & p[er]specta ph[ilosoph]ia fuit & o[mn]ium liberaliu[m] artiu[m]
disciplina: que res p[er]difficilis e[st] & singulare ingeniu[m] requirit. Legu[m] u[est]ra[rum]
ad quas discendas sole leges requiru[n]t alie alia[rum] auxilio inixe sedem esse
dicitis. eaq[ue] de moribus est ph[ilosoph]ia: que doctrina i[n] p[ro]mptu h[ab]et & temporibus
ut uult aristoteles mutat[ur]. No[n] .n. ide[m] sunt mores semp & q[ui] utilia ali-
qn putant[ur] t[em]p[o]re fiu[n]t p[er]sepe contraria. ita & leges q[ue] indies uariant[ur] i[n] prout
occurrentiu[m] utilitas suadet. Quare incerta q[uo]d la res scripte leges e[ss]e uident[ur].
Varie .n. s[un]t uel potius diuerse. Cu[m] ciuitates ferme singule suu[m] ius quod appel-
lant ciuile sibi co[n]stituat. No[n] erat ide[m] ius olim lacedemoniis atheniensibus
thebanis: quibus iuribus diuisi nec eode[m] t[em]p[o]re fueru[n]t legu[m] co[n]ditores. Romani
ueteres & post xii tabulas suo iure utebant[ur]. Etruscis picentibus umbris
samnitibus campanis sua cuiq[ue] genti iura erat. Iure[con]sulti Romani
i[n] urbe solu[m] docti habebant[ur] extra urbem indocti. At medicine ars firmior
i[n] sede residet ut q[uae] ... ph[ilosoph]ia ... ... q[uae] semp eade[m] manet, neq[ue]
moribus aut cuiusq[ue] arbitrio tollit[ur] uel mutat[ur], neq[ue] regit[ur] int[er]pretatione ho[mi]-
nu[m] aut p[o]p[u]lo[rum] p[re]scripto & p[at]rum assensu quo ... leges ex iure ... ...

[illegible] imobilis solida sit robustior ac ualidior leui atq[ue] mobili [illegible] que nutu hoīnū regat: tāto nostra doctrina uīis iurib[us] excellentior uideat[ur]. Adde q[uod] statim repta medendi arte ex medici [illegible] inuentis post seculis ut rei inutilis usus inuentus ē ad [illegible] qi lites introductus. Que cū ridēs dixisset. Exploranti inquit benedicte ne sine [illegible] te nūc respondetē expecto quē scio iam dudū q[ui]d ad hoc dicturus sis p̄meditatus. Tum [illegible] ea dixisti aut ad [illegible] maiori sit ingenio opus ipā rō [illegible] mania illa ee cōuincens [illegible] qū adiūius hanc tuā medicine iactantiā defendet. Verū mihi uideris Nicolae id q[uo]d olim Ciceroni i orōne ut opinor p[ro] Plantio ē obiectū te arcē facē ex cloaca. Ita n. uīa tuā clientulā magnifacis ut nīi sup[er] tuo iudicio extimāri queat. posuisti ea tanq[uam] in trono quodā: cui leges uelut ancille longo cedat interuallo. nimis q[ui]d supbe uras extollē, uires nostras depmē conaris. Sed afferā q[ui]b[us] hec tua uerbor[um] pompa paulū concedat. Mihi q[ui]d tm̄ uidet[ur] nr̄a iura legesq[ue] urā[m] disciplinā supare: tū tpr̄e tū auctoritate: tū dignitate. Q[ua]ntum lenta solet int[er] uiburna cupressi. Q[uo]m uō reū pugnas uetustate atq[ue] inuētor[um] auctoritate, ostendā nos utraq[ue] ire minime uobis cedē s[ed] aut pares eē aut superiores. Phoroneus hynachi fili[us] sexcētis ferme añ bellū troianū annis argis imperās p̄mus int[er] grecos a q[ui]b[us] b[e]n[e]uiuendi disciplina oīs p[ro]fecta ē, leges & iustitia constituit. Isis deinde i egypto p[ri]ma leges tulit un a grecis ē legifera appellata. Tum minos pauloante troiā captā leges dedit cretensib[us] ex quo apud inferos illū poete iura reddē finxerūt. Ligurgus postmodū iura imposuit lacedemoniis. Draco deinceps legū lator fuit, Anco marco Romanis imperāte. Hos athenienses solon ē secutus q[ui] iniq[ui]s draconis legib[us] q[ue] ad segnitiē p[ro]nirebant antiq[ui]tatis ip[s]e noua iura constituit. Itaq[ue] utraq[ue] res eodē ferme tpr̄e oriri cepit. Mercurius n. [illegible] fuit etate, phoroneus superior. Quapp[ter] leges st p[re]ferēde tū tpr̄e tū utilitate que tanta cens[etur] ut absq[ue] illar[um] tutela ius sui cuiq[ue] tribuedū, tū conseruari societates hoīu[m] quā iure societas ciuitates noīarūt diutius minime potuissent. Q[ui]d ē n. ciuitas nisi multitudo hoīnū iure uiuentiū i unū locū congregata. At iura & leges appellāt eodē fere noie diuiso. Nā q[uo]d legib[us] cautū ē iure [illegible] dicim[us]. Itaq[ue] q[ua]nto p[ri]us urbes q[uam] medicine ars repta [illegible] fuerūt, tanto leges nr̄e p[re]stat arti [illegible] uetustate [illegible] auxilio atq[ue] ope fulte res publice i imensū creuē[runt]. Iustitia n. rer[um] publicar[um] ē fundamentū cui ministre dnr leges. Atq[ue] uō medicor[um] opa multis [illegible] uixit humanū genus & nescio an salutari ac salubri q[uam] postea adhibita medicor[um] cura. Necessitas insup potes hoīes coegit ut leges constituerēt quo tutior eēt eor[um] uita q[ui] nimis uirib[us] ualerent. Cū n. uis rationi inimica soluta legib[us] uagaret, tantuq[ue] quisq[ue]

[illegible] corporis robore [illegible] ex quo non
[illegible] ad legū [illegible] confugere [illegible] iniuria
[illegible] & quilibet [illegible] At medicine repiede [illegible]
[illegible] supuacua nichil parata [illegible] labo-
[illegible] abstinētia [illegible] querebat. Videf apud xenophontē plan-
[illegible] medicos [illegible] eiusmodi [illegible] subeat morbi
aut [illegible] quo si quis conuenerat media curabat. Quis aut
a Cyrrho [illegible] medici adhibeat tam utilius ee sit curare ne [illegible]
tudinē incidat qui [illegible] exercendoq corpora cōtinuebāt q post
malā ualitudinē ad medicos [illegible]. nā qui nā [illegible] medendi
arte [illegible]. & leges q ab ipa nā hoc ē ab ipo supmo deo inicium
ducūt. Lex n. recta rone ut Ciceroni placet mete diuina manās q
recta suadeat q h beat p cōtraria. Fons g & [illegible] iuris ab ipa orit
nā: qua duce honesta appetim turpitudin [illegible] abhorrem. a b ea pscribunt
nobis que leges mandant. Furta n rapinas adulteria cedes & ab ijs qb
nulla ē scripta lex ut [illegible] ipa nā suadente q iusta st respu-
erunt que cōtraria: quaꝝ [illegible] dignitas tū utilitas tū nccitas tanta ē apud
oēs [illegible] ut plato nobilissimus phs x libris. Cicero nr tribus leges a se cō-
stitutis ciuitatib [illegible] non leuis aut cōtēnēda res sicut
[illegible] grauis [illegible] ingenijs uideat. q uo mercurius &
esculapiū [illegible] inter deos relatos affirmas tu me ad fabulas
& [illegible] illi [illegible] stultitiā narras q tanta fuit
ut [illegible] quedā nephāda p dijs coleret. Quare ista tua
deoꝝ mētio uana ē nulliusq ponderis existimāda: Ut aūt nō abnuaꝝ
medicine artē que tantū ab ipā expientia doctrinā traxit, nāli phia
suas [illegible] radices. Leges [illegible] morali ēt nālis quoq nrū ē fundamtum.
ab ipa n. nā leges ortū ducūt. In eon. qd [illegible] que ē [illegible] iperat leges
[illegible] ut nulla ui quassari possit. In iis cū salus
[illegible] uideat. Cū oībꝫ i rebꝫ urē arti pferat tū tpre auctoritate utilitate
nobis longo interuallo cedatis necesse ē. Tum nicolaus in nos cōuersus
hic nr inqt multis iam suā ut mos ē illoꝝ qui iniquā tutelā susceperūt ubiq
cāꝫ defendit, et leges iuraq corpꝰ ciuilia tanq in arce mineruę sibi [illegible]
ē collocasti. Insuꝰ pfecto [illegible] a phia & doctis uiris extimētur qui qꝫ au-
ctoritatis apud eos habēt responsa quedā ut appellat prudētū scita plebis
& ignobilis decreta uulgi senatus cōsulta dictatorꝝ pcepta codica uix suis
conditoribꝫ [illegible] nota [illegible] tua doctrina uersat nā leges illas quas ciuis
ab ipa nā proficisci nō [illegible] in illis ulli urā [illegible] adhibet. q
q nullū nobis quetū [illegible] neq in [illegible] responsis [illegible] aut iure, sciꝫ
intellecti queūt. Eas nos leges familiares [illegible] nō que nā sz iudicio homīu facte sīt
que loco & tpre comutāt nō que a uero neqūt deflecti. In his opa ura

consumunt que dubia sunt que ad uarias sniãs trahi possiũt. Inqb; exponẽdis
uiri illi pclari cõsultores sua ingenia frustra cõsumpsere. Cũ.n. iura uestra
ciuilia uaria sint ut q̃ a diũsis uiris, diũsis certe tpribȝ sint condita. ingenti
nimiũ labore uiri comtatores conati st̃ ita illa int̃pretari ut neq; deicintre
& idez sentisse uideat̃ pinde ac si ea nõ hõium uaria sentiẽtiũ uerba s; phebi
que falli nõ possent oracula extitissẽt. hec ab nescio qbȝ indoctis greculis post-
modũ ĩ plures libros scissa cõtracta ac dispsa st̃, impatoris qz auctoritate
firmata ex eo tpre impantis iussu leges iste robur cepẽ cũ sua ui tanq̃ ora-
uel multis rei minime qz utiles oĩbȝ uiderẽt. At uos insolentia q̃dã fastu
qz nimiũ supbe elati ac ignorãtia paucoz urã admirãtiũ uerba consisi
tanq̃ ex apollinis sacrario senicẽ uos ĩ manibȝ efferre existimatis. qbȝ si
ciceronis orõ qua L. murenã defendit nota foret remitteretis paulũ pfecto
de hac urã legũ nimis elata existimatione. Eqdẽ sola illi' auctoritas huic
satisfacit disceptationi. uerba ei' referã uobis ut opinor nota, aliis nõ itẽ.
Ait.n. aduersus seruii sulpitiũ more uro suã facultatẽ extollẽtẽ. Qm
mihi uideris inqt istã sciã; iuris tanq̃ filiã obsculari tuã, nõ patiar te in
tanto errore uersari diutius ut istud nescio qd qd tantope didicisti, p-
clarũ aliqd ẽẽ arbitrere, pmũ dignitas ĩ tam tenui sciã nõ pot ẽẽ, res.n.
st̃ parue ppe ĩ singulis lr̃is atq; int̃punctiõibȝ uerboz occupate, gratie
qz ĩ ea nihil ẽẽ & rõne pbat. pauloq; post ait. Sapiẽs extimari nemo pot
ĩ ea prudentia q̃ neq; ex romã usq̃, nec rome rebȝ platis qcq̃ ualet. Peritus
iõ nemo põt fieri q ĩ eo qd sciũt oẽs nullo mõ possiũt int̃ se discrepare. Diffi-
cilis aũt res adeo nõ putat̃ qd & p paucis & minime obscuris lr̃is cõtinet̃.
Adhec nulli' insup rei faciliorẽ cognitionẽ uideri dicit. His solis uerbis
intelligis te cã decidisse, Cũ nõ dignitatẽ nõ grãz nõ sapiaz nõ prudẽtiaz
nõ ĩ pcipiendo difficultatẽ ĩ ea sciã ẽẽ confirmet. Et certe cũ ei' iam nãzq;
cõsidero pleniꝰ qdã facultas, & q̃ sciã nequeat dici uidet̃ ẽẽ, nulla ĩ iuris res-
ponsis ĩ est sbtilitas nulla ueri indagatio, nulla solidior doctrina, nulla pspi-
cuitas ad que pdiscenda nõ ingenij acumẽ aliqd reqrit̃ s; scriptaz rez me-
moria & inextricabilis cõmtarioz lectio que sibi inuicẽ aliqñ repugnãt
ĩ suis sniis, ut nõ responsa prudẽtũ s; somniantiũ uoces ẽẽ uident̃. Verũ tñ ut le-
ges & antiquas fuisse cõfitear & ad degendã uitã utiles ac nccarias, nõ.n. eas
oĩs nõ impbo. Ius certe ciuile urũz qd discitis ĩ quo gloriamini ĩ cuĩ lectiõe eta-
tẽ cõsumitis ut rẽ haud magni faciendã nostre arti postpono. nã & nouum
ẽ utpote a romanis repertũ & ab impatoribȝ approbatũ. & nullã cõtinet nisi
eoz qbȝ illud ẽ ius datũ utilitatẽ. hoc illos solũ cõplectit̃ q romano imperio
sbsũt. Si tñ id uelit seruare. Sz cpt late. nũc romanũ ĩperiũ patet. Scis uni-
uersum ferme orbẽ ab eo desciuisse, suasq; sibi quãq; nationẽ adsciuisse
leges. Quelibet insup eaz q̃ imperio subst, ciuitas sua sibi iura instituit que
uris ciuilibȝ anferũt: qbȝ nulli ultra q̃ uelint cogunt̃ parere. In tã uaria igr̃

re tam diffusa tam cōi tam uulgata: ꝑut ni̇ uri accidit: q honor q dignitas
que extimario ēe pot. ita quā utilitatē efferat ignoro necessariū ēe nō in-
ficior cū pauci sint illi periti: pauci q obtemperēt: excepti duntaxat italis
apud quos ystud urm̄ ciuile ius tot cōtrouersias iurgia & lites excitat: ut
satius fuisset eo carere. sed fac illud ut ius utile ac necessariū nūqd tn̄
honoris aut dignitatis. qta ē ura opinio meret̄. nūqd uri iureconsulti &
doctores egregij ut appellatis ornādi extollēdi aut ī ꝑcio hn̄di st̄. Nil uti
lius nil necessari nobis ad tuedā uitā corporisq̧ tutelā q domus q cibus
q uestis ac reliqua ī qbus cōsistit hoīu uictus. nemo tn̄ unq architetonicā
aut coqnaria aut textricā artē licet ea nobis nēcia opificia laude aut ex-
timatione digna iudicauit: qn potius eiusmodi opifices nulla dignitate nulla
auctoritate ꝑditi p mercenariis hnt̄ hoīes uiles ac rustiani. eodē pacto &
doctores uestri quis artē ꝑfiteāt utilē ut uultis ac necessariā, ꝑcul tn̄ ab oī
dignitatis fastigio int̄ nobiles rez ministros uidēt reiciendi. Non. n. q̄uis
iuris inuolucra ac ꝑplexitates tractēt in q̧ eis ętatē cōsumāt, dignitatem
cōsequit̄. finis qppe ut plurimū artifices nobilitat & ad ꝑdiscenda iura
lucri cupiditas uos impellit ut illa ī forū & cōtrouersias ꝑducatis. quo fit ut
sepius urā opa ius ad iniuriā couertat̄. Ita nihil fere a mercenariis uidēt̄
differre uri illi legū ut uultis ministri siqdē mercedē secuti illā suoz studioz
fine suoz laboz ꝑmia costituerūt. At uō nō nulli ita supbe de sua do-
ctrina existimāt ita elate ambitioseq̧ incedūt ita ꝑmos appetūt honores
ut nil sit eoz insolentia fastidiosius ut ꝑsepe detestari cogar stultitiam
uulgi cui opiōne tātā sibi uendicarūt auctoritatē. Multi ingēs hac scā
sequūt̄ ut rē excellētē & ꝑcipua laude dignā. at stultoz ifinita natio ē
ut plato scribit amplectūt̄ hec ura iura oēs ferme tanq uberes auro efodiē-
do capes. ꝑbent. n. ꝑmū ambiendi mat, tū litigandi discetādiq̧ copiā ad q
fit multoz cōcursus. uos uō ita mentes hoīuz dubitanōibz uariis circum-
uoluitis ita umbrā effunditis ueritati ut nil certi reliquū sit ī quo ius cuiq
possit hre. hinc cinus hic bartholus. hic dinus baldus alij q̧ plures tanq
plebi intꝑtes a uobis in aciē educūt̄. q & ipi itaq̧ cuiq̧ inuicēz dissentiūt ut
diuisaz opiōnū cōgeriē moliti eē, nō ueritatē q̄sisse uideāt. In quos aptissiē
cadit ciceronis uerba que ī eadē orōne posuit. cū multa ꝑclare legibus
eēnt cōstituta ea iure cōsultoz ingeniis pleraq̧ corupta eē ac deprauata.
qd certe uestris accidit cōsultoribus. nō. n. iuris ingrēdi aut īuestigādi ueri
sz litigandi altcandi ueritatis & iuris occulcandi formulas tradiderūt. In
multos annos eis tribuitis tū chenī stultitia quos uaria ipe ludit, tū ueri
ignorātia que multoz mentes pessundat. Sed ut istos ꝑtereā ī qbz aliqd
falis dicit̄ fuisse, qd loquar de illis uris doctoribz ī qbz nil ꝑt susceptę ar-
tis inscitiā stultitiā q̧ redūdat qui aliqn nesciūt latine, qui ubi sit legū
diuisorum ignorāt qui a doc. lucinus paruti manu st̄ ī ingenio, ꝑmptiōes.

[illegible] mi [illegible] artis [illegible] q [illegible] rīuis
[illegible] plane terminat̄ uideri · qdā huic bi
[illegible] iure ad uim & iniuriā hoīs [illegible] · S[illegible]
[illegible] uniuersa · Sūt alij qui sibi i[illegible]ores ui
dent̄ ex iis [illegible] minime [illegible] uendibiles certo ptio cās pdere ul
uertier [illegible] quoꝝ [illegible] qd̄ā leges & quasi uolū
[illegible] ministri · Absq; quē noui pactus ē certar
p [illegible] nō curac pditatis nom̄ nūmoꝝ gr̄a subire · qūs
[illegible] abhorrebāt ut satius fuīt nobis huc urūz doctorū
gradū nō adinuent̄ q cū tanta pnitie repta cē · Vtriqz doctores nō ī urbes
[illegible] ccē uideāt · Qd loquar de his
qui sua [illegible] & qd̄ iustū antea multis
roīb; pbant postmodū diuīsa rōe repbant ut īiustū semp legū quas uarie
īt̄pretāt [illegible] adde cū duo inuicē litigāt ac neutꝝ sit alt̄ꝝ
iuri [illegible] aduocatus fieri uidemus
ut ius p̄pe iustitie [illegible] inquo & [illegible] palmā laudis se ferre arbi-
trantur cū p suo cliente ul inique sint indicatū · E quo maius poscunt
ptiū ne gratis uideāt aīaꝫ pdidisse · O res nefanda & impudēti & lat̄ocinio
[illegible] · S; nolo aduersus uraꝝ legū ministros ul corruptos uenditores potius
cē nimiū molestus · Ipās leges ipā iura ciuilia [illegible] posuisti cōsiderez ·
Eqdē nō intelligo cur ullo mō sit cū nr̄a [illegible] cōferēda · Nulli n̄ dubium
cē pōt qn ea doctrina atq; ars sit p̄stabilior q̄ circa cē hois uersāt̄ q̄ illa
que ad bn̄ cē disponit · At nr̄a illa que spectāt ad [illegible] hoīes tra-
ctatur ura ut bn̄ [illegible] querit hoc ē ut iure uiuat absq; alteri᷒ detrimto & in
his occupata ē nō q [illegible] corporis respiciat [illegible] ad eqtatē [illegible] uideā᷒
ut qto ibi [illegible] excellentior sit his que accidentia uocant tanto nostra
[illegible] excellē existimet᷒ · Que [illegible] hic [illegible]
[illegible] & legū dignitati atq; amplitudini detrahit · & eaꝝ ministros
.i. doctores insectat̄ [illegible] nimis [illegible] & plonga uerbosaq; reꝝ ambage ·
S; de legib; [illegible] cōtēnere [illegible] legum ministros certe nō
ī medici [illegible] unde par pari referri queat · Nō est sane legum aut
iuris ciuilis culpa [illegible] aut sit̄ secus q̄ rō [illegible]
bat illis abutant᷒ · Nō ois terra frugifera ē & int̄ frumēta loliū uidem᷒
oriri · S; qd nicolae de tuis artificib; sentiem᷒ · qd ē noti᷒ multoꝝ [illegible]
titia q plures interficiūt q̄ sanāt · & impoꝝ [illegible] dāno sue artis expi-
menta [illegible] abutuntur atq; abusio uraꝫ arte disciplinā
[illegible] Nostra ut ius [illegible] p uris leuia existūt · nostri insulsi᷒
illi quos uāras [illegible] & bonoꝝ damno erāt · Vestri discrimie
uite · nos lucru ferimus uos ad pnitie᷒ corporis additis & bonoꝝ calami
tatē & aīaꝫ [illegible] & supstitib; nūmos auferētes · nos in puis offendiꝫ

uel i maximis. Siquidem reges principes, dum uestra incuria pereunt i nris le... aut q̄d pu...
aut hereditas i dāno uenit. Inuestris regnoꝝ euersio, cum ij artē pfitear̄ sepius
q ad subigendas glebas q̄ medēdi exercitio sint aptiores. Ridicul̄ ē uidē hoīes
insulsos, rusticanos sine lr̄is sine doctrina sine sensu sola impudētia confisos
medēdi artē pfiteri: quoꝝ uerbis stultitia hoīu3 ridem pbens illos egris
adhibe& nō ad leuādos morbos s3 augendos ut utilis foret uite nr̄e eiusmōi
hoīes nō fuisse natos cū ad gentiū pnitiē orti eē uideāt. Nr̄a uō doctrina
nullos admittit ad eius ministeriū aut ad alioꝝ patrociniū nisi pus fuit i legū
sciā cōprobatus. Vos omne hoīnū fecē oē3, opificū & mercenarioꝝ turbā sinitis
i ur̄is castris uersari ut haud abre fuerit quōdā publico decreto medici
ex urbe pulsi. recte tn̄ accidit ut i eo exercitio q̄d ē ignobile & ignaui & ui-
les suā opā lucri grā ponerēt. q̄d ē. n. i illo glīa aut admiratiōe celebre. In-
spicitis egrotātiū urinas, stercus, sputa, obliqs aliqn̄ oculis, fronte rugosa
tanq̄ morbus ille grauis magna egeat cura. pulsus deiñ tangit i q̄s nature
uires inspicitis. tū adhibito cōsilio multas post cōtentiōes ad farmaca, ut
appellāt, descēditis. In qb3 etiā sepe adeo dissentiētes ita ab egrōtātis salute
deuij ut illa ur̄a doctrīa quā stabilē firmā eandē q3 semp eē pdicas, leuis ua-
ria, lubrica uideat. Si ur̄a potio casu potius q̄ arte pfuit curā ur̄a3 i celū tol-
litis si q̄d nocuit, culpa oīs i egrū trāsfert. Dicā ridendā rē que Angelo epō
quōdā nr̄o Aretino ei q fuit de Ricasolis cōtigit. graui morbo is uexabatur
adhibiti medici cōsulebāt ut eoꝝ uteret potiōib3 cū alias eēnt uite piculu3
aditurus. is nā illas abhorrēs cū negasset se eas sūpturū, tandē pcib3 amicoꝝ
motus ait obtēpaturū se medicoꝝ cōsilio. Illi suas ut moris ē potiones dieb3
aliquot ad epm̄ miserūt: quas oēs i peluim demulas sb̄tus lectū suū collo-
cauit. Idē & de mediana quā uocāt ei facti. cet mane medici egrū uisi-
tarēt. cū q3 eū ferme liberū a febri cōperulent, idq3 suis tribuerēt medelis ob-
iurgaret q3 ipm̄ q potionib3 antea uti noluisset q̄ bonā ei ualitudinē resti-
tuisset, ille uim ac uirtutē eaꝝ mirabilē eē dixit que sb̄tus lectū site sibi
sanitatē restituissēt. q̄d. n. effecissent inq̄t si eas potassem imortalē me pfecto
redidissent. Tū oēs, illā medicoꝝ ipensā efferri iussit atq3 i secessu abici.
Plura sunt preter hec ur̄oꝝ artificū exempla ridicula ne dicā stultoꝝ. portēta
put ei q assumpta medēdi arte asinū depditū traditis pillulis repiri fecit.
Et alteri q egrotū quēdā asellū comedisse cognouit, put nō infacete ab hoc
nr̄o i suis cōfabulatiōib3 iserūt. Multa preterea ridicula pferri possunt
opificū ur̄oꝝ pdigia que satietatis grā omitto. S3 ad legū redeo defēsionē.
Dixisti eas circa bn̄ esse hoīs occupatas, ī q3 iteriori gradu uideri sitas
q̄ medicine facultatē. Vt tibi cōcedā nos curare ut hoīnū genus bn̄ iuste
temperate honeste uiuat, & uos q3 circa idē s3 alia rōne opā impenditis.
nō. n. ut hō sit studia ur̄a sunt s3 ut salubriter uiuat & ualitudine pspera
uos ut bn̄ corpus se hēat, nos ut aīus efficiat melior curam̄. Quapp q̄tum

aiu excellit corpus tm nra exuperat arte uraz. Na ad instituedu bonis moribus ani leges [illegible] sit & ut a uitiis abstineat. Vestra facultas curai uoluit i corpori cura, nra ut aiue uirtuti obtemp&. ne appetat aliena ne cui uim afferat itenta e. Vestra ut firma ac ualida sit corporibus habitudo. qr nullo pacto ambigedu uidetur, q maiori auctoritate dignitateq atq utilitate iura nra censenda sit q ura facultas, cu alterius opus ai tutela, alterius corporis resp[ici]at. Cuq & circa hois ee nruz officiuz consistit: q cu ex aio constet & corpore q alteru curat, & alterius cura q absq aia ho ee desinit uidetur suscepe. qd n. ect ho si absq iure & rone uiuet: Brutis aialibus pfecto silis ut no hoiez si belua curare q solu curat corpus existimet. Veru utrauis parte hois leges curet fatearis nece e, esse eas necias que hoies ab agresti iculta q uita ac fera ad mite ciuilemq traduxerut ac ciuitatu codendaru cam pbue. Na utilitas in eis tata inest ut his solis urbes effici constet & homu uita regi. qbus ex rebus elici dec& ea i illis dignitate maiestateq cotineri qua nulla maior aliq ee queat. An uo summi phi i illis describedis suu studiu ipartiti nisi summa i ipis equitate, pcipua dignitate, imesam utilitate mortaliu opa digna pho censuisset. hec absunt oia ab arte ura, cu neq necia neq utilis neq aliq auctoritate fulta iudicet. nisi forsan oliz pp exi mia utilitate ex urbe romana legimus medicos publico edicto expulsos fuisse.

Hic Nicolaus licet uerear inqt ne longior sit nostra disputatio q istoru aures patiant tn paucis huic nro iureconsulto rndu e, ne sibi uidear as sentiri. Pmu ne iudicer preruus no oe legu genus impugno si uruz ius ciuile i quo opam pditis assero nre doctrine inferius neq ei ullo modo coferedu. Tum uo ne uidear tibi cessisse contra ac dixera tua uerboru iactantia coactus affirmare ausim nulla i legibus neq utilitate neq dignitate neq necitate neq auctoritate inesse posse, que quis ciceronis uerbis a me supius pbata sint, Tam ad hec itezu copbanda alia aggrediemur uia. Et pmu que sit utilitas aut necitas ispitiamus. Scimus q necia aut utilia ee uideat appeti qcriq ab oibus ipellente na ut cibu ut uestem ut abitacula cetaq que ob nri tutela nullo impulsore, nullo ortatore ipi nra sponte na duce appetimus ac pcuramus, qd legibus minime cotingit. Constat n. eas iuitis ac repugnatibus hoibus itroductas ut q se iseruitutem quada redigi existimaret, adeo uo illas pplis iuisas costat fuisse ut pmi earu latores semp ab aliquo numine illas ie quo eas obiecto deoru metu suaderet pplis, finxerit accepisse. Pmus apud egypthios Mina rex pplis uti scriptis legibus psuasit asseres ab se illas mercurii pcepto datas tanq magni boni cau futuras. Eode mo Minoe i creta. apud lacedemonios Ligurgu legimus fecisse. quoru alter Joue, alter apolline suaru legu auctorem tradidere. qd & i pluribus cotigit natioibus. Na Cathrastei arianeis simulato

numine leges imposuit. Getis amolchus uestã deã pferẽs leges dedit. Nõ
ne Moyses nr̃ leges suas put uer̃ erat a deo se accepisse õndit: quas repu-
gnãti plebi imponerẽt. Qs ignorat numã põplũ legũ a se romanis datarum
nymphe Egerie auctorẽ ac numen quo eas ꝓprio suaderet ĩterposuisse. At
istis figmentis minime fuisset opus si eas sibi aut utiles aut nec̃ias aut suis
reb; accomodatas hoĩes iudicauissent. postmodũ cõsuetudĩe & usu uulgi
qꝫ & plebis quos tñ respiciũt cõsensu robur & auctoritatẽ cepẽ. sola plebecula
& infirmiores urbis tenẽt legib; ur̃is: quor̃ ẽ de agror̃ limitib; tuendis, ar
cenda aqua pluuia & tector̃ stillicidijs & his silib; cõtrouersijs opã iplorar.
Eiusmodi hoĩes ur̃is iurib; st astricti. potẽtiores & ciuitatũ ꝑncipes illarũ
uires trãsgrediũt. ut nõ imerito Anacarsis leges cõparauĩt aranear̃ telis q̃
imbecilliora queqꝫ detinẽt, a ualẽtiorib; frãgunt. Equidẽ nũq̃ legi nũq̃
uidi nũq̃ audiui ullã re. p. ullos reges, ullos maiores ꝑncipes ur̃is paruisse
legib;, neqꝫ eis datas ẽẽ. Qppe qui uideam᷒ & rem. p. ꝑuim ad sũmũ impiũ
ꝑuenisse & regna nõ legib; sꝫ uirib; & manu q̃ st inimica legib; cõparata. As-
sirior̃, ꝑsar̃, medor̃, macedoniũ impia & nũqd legib; cõstituta st. an non
poti᷒ armis & ui multar̃ gentiũ urbiũqꝫ euersiõe & calamitate ꝑta: qd dicã
de romana re. p. nũqd nõ poti᷒ orbis spolijs ac uastitate, cedeqꝫ hoĩnũ creuit.
que oĩa legib; ꝓhibent. Qd sabinar̃ raptũ ut a urbis ꝑmordio ordiamur, an
legib; factũ dices. qd uicinor̃ expugnationẽ, albe excidiũ, qd deniqꝫ õbis ser-
uitutẽ. an id quoqꝫ ur̃e suaserũt leges: atqd nil ẽ illis cõtrarijs q̃uis & iniu-
ria. Mitto bella uarijs gentib; illata dñandi cã. urbiũ incendia nobilissimar̃
ꝓuintiar̃ uastitatẽ, spolia rapinas, cedes, maioreqꝫ orbis ꝑtem iniqua ꝯuitute
oppssam. an equitas iustitia leges ur̃e hec fieri suaserũt. De atheniẽsib; senti-
re licet quor̃ impiũ late longeqꝫ diffusum ẽ. Alexander macedo cũ persas
ẽ armis oppssus. credo oratrices fuiut leges ur̃as: qb; si hoĩes paruissent nihil
unq̃ armis egregiũ gestũ ẽẽt. ex quo ornamẽto seculor̃ oĩuꝫ qd ex eor̃ ĩperijs
ortũ ẽẽ carem᷒. ut satius fuit nõ obtemꝑasse legib; ullis q̃ eis paruisse. Nõ athe-
nienses nisi eor̃ ampliata re. p. studijs lr̃ar̃ domiciliũ ꝓbuissent. nõ ph̃ia nõ
eloq̃ntia nõ cete bone artes ĩ lucẽ ĩuente atqꝫ exculte ꝓdissent. Sũma semp
impia lr̃is & doctrine aditũ ꝓbuere. nõ romanor̃ gesta nõ cetor̃ ꝓclarissĩa
legerẽt. silerẽt lr̃e, muta ẽẽt eloquentia, cõticescerẽt bone artes. oĩs libe-
ralis doctrina obdormuisset, ꝓclara opa, ingentia edificia, cessasset oĩa si ob-
seq̃ndo ur̃is legib; suo qsqꝫ cõtentus, etate ĩ ocio absumpsisset. oĩa. n. ꝓclara & me-
moratu digna ab iniuria atqꝫ iniustitia cõtẽpt᷒ st legib; ꝑfecta. Ut uõ de-
scendam᷒ ad nr̃a. qd hac etate nõ ne lombardie duces, ueneti, florentini, multi-
qꝫ ꝑtea aliena appetendo rapiendoqꝫ creuẽ. qb; nulla lex impat neqꝫ ei᷒ re-
gũt ꝓcepto. Credo cũ florẽtinus ꝓpls aut ueneti alicui bellũ inferũt, aduocãt
iuris peritos & eor̃ cõsilio ĩducũt bella an poti᷒ utilitate & augumẽto sue rei. p.
ducũt. Abijce hic ergo leges & iura tua q̃ st imperijs ꝓpagandis querẽdis

regnis & reꝝ publicaꝝ amplitudini impedimento. solis priuatis & his popula-
ribꝫ ac priuatis hoībꝫ conueniūt quibus tutela aduersus potentiores indigent
& iniuriis ac litigiis tēpus terāt. hoīes graues prudētes modesti nō egēt legibꝫ
compescuit sibi legē bn̄ uiuendi idixere ūā & studio ad uirtutē & bonos mo-
res instituti. potētes illas respuūt & contēnūt. Imbecillis mercenariis opi-
ficibꝫ ꝙuariis ignauis & censu tenui sūt hoībꝫ accomodate. q & ipi magis
ui & metu pene q̄ legibꝫ reguūt. cū ūā legū utilitatē ac necitatē sibi remit-
tūt hi qui ceteris imperant aut ē iūs imperandi. qbꝫ uis uelior q̄ ius fuit.
Eam priuatam nobis q ex illis q̄stū faciūt & plebis ignauie relinquūt. Cū aūt
dignitatē in eis auctoritatē qꝫ cōtineri censes. tanta inēē pōt q̄nta ē uni
uel parui opidi uirtus. Sua quęqꝫ ciuitas iura ciuilia disponit. Suū qꝫ quisqꝫ
opidū priuatim ius sibi condidit. Florentini priuatis constitutis magis q̄ publicis
hoc ē romanis legibꝫ utunt. Multa. n. illis cōdētiū etate cōferebāt que nc̄
tpē & cōditiōe urbiū sūt immutata. Itaqꝫ singularis urbibꝫ leges ī suā rem
accomodatas cōdē necitas impulit. que iuri romano anteferūt. Vr̄a. n. li-
tigia, libelli datio, exceptio, rn̄sio, citatiōes testiū, pductiōes, appellatio &
sexcēta alia iuris ut aiūt a uobis repta impedimēta, ut molestiā ac impensas
omnes & fraudiā ōmuitā odio sūt ciuitati adeo ut oēs ferme ciuiū cōtrouersie
a suis cuiqꝫ exercitii iudicibꝫ reiecta ūā uerbositate decidant. Fac remp.
florētinā ampliori imperio eē & has priuatas leges romanoꝝ more cogi in
uolumina abrogatisqꝫ ceteris suis solis statuat se suosqꝫ subditos teneri. pfecto
florētine leges maiori q̄ ūre & auctoritate erūt & dignitate. Q̄ n. existi-
mabūt aut qs eas opā impedet: qbꝫ a nullis pareat. Certe nulli erūt prij
aut emolumēti. Tu uō q ī illis es doctissimus eris apud eos indoctus, nullus
qꝫ tua opa egebit, sꝫ aut iura te alia discē oportebit aut ad alia migrare
loca ī qbus tuā hāc doctrinā queas uendicare. Quapp noli rogo nob am-
plius eē molesti ī hac ūa inani legū & iuris iactatione. Et id qd nēcē
ē aliqn fateamini uos eē nobis impares cū ūā doctrina uolūti hoīnū
subsit. Ars uō ūa nō aliquoꝝ uariet' arbitrio sꝫ ipā reꝝ uarietate mutat'.
Q n. ūā doctrina ē: quā discitis que unico impatoris edicto tolli &
mutari possit. et uos ex iure cōsultis uoluntas uni' icōsultos queat efficē.
Nā qꝫ ad tuēdas cās & iudicia tractanda nōnisi antea cōpbatos recipi
dixisti. satis mihi ridiculū uidet' si nos i doctos extimari a nobis uelis: q
ab collegio aliquo sūnt pdoctis aut gra aut pmio aut maioꝝ īcessiōe.
Traditis nescio qbꝫ stultitie īsignibꝫ cōpbati. uidem' n. psepe multos rudes
īsulsos lraꝝ ignaros pitiores pdoctoribꝫ pbari q eēnt & p hoībꝫ impbādi.
Audiuim' olim fuisse Guinitiū quēdā cortonēsem q cū hebeti īgenio
ī ediscendis legibꝫ plures annos frustra ipēdisset doctor uro more fact'
aliqdiu ī causis assedit obstulantiā deīn ab iuditiis repulsus arte notarii
exercuit, In ea qꝫ reprobatus tandē missus ut uulgo appellāt euasit. Ita p

doctore apparitor ē tacitus insignijs hic sanitatis abiectis. qua ī re multū
p̄udicij hoībꝫ afferris. Doctori n. pariter & medico hı̄ cōcessa deferūt docto-
ratus ī signa. inq̄ꝫ purpuram illā. S; autē n. doctrine insignia tanq̄ signo
cauponule posito ad tabernā uinariā pluyciūt. Cū doctores eiusmodi
uideāt nō iudicē s; indicē statuere. nāq; ignorātiā p doctrina p consilio
temeritatē, q̄ .. ris indagatione incertā sciaꝫ ferētes. At ex medicoꝝ turba
multos uideꝫ ī atria & forū p̄dire sites farmacopolis, quoꝝ temeritas
pluribꝫ noceat. S; hi nulla nisi demētie signa perēūt quibꝫ hoīes alliciant
ad curā morbi sime rusticos ac uulgus ignobile suas uires expādūt ut
pn .. damno cōstet ignauia. Vel hoꝝ insitia ueriat ī urbibꝫ ubi multos ma-
iori cū detrimēto subueniēdi facultas dat. Que cū dixisset ac bn̄dictus
se ad ūndū pararet. Satis inqt Carolus uerboꝝ dedistis nobis. posses bn̄-
dicte ad hec respōdē satis copiose. nulla ē n. de aliq̄ re disceptatio tā exilis
quin ī longissimā disputationē ptrahi posset. S; iā finis ē statuēdus. Vnuꝫ
tm̄ addā. Quero abs te nicolae cū leges iura ciuilia puestra arte uideāt
leuia, qd censeas de illis q̄ canonica appellant, an uraꝫ doctrinā supare
iudices. & quā obrē ea p̄terieris intacta. haud n. minoris se putāt qui
illa tractāt iura q̄ qui ciuilia. S; pomposius loquūt p̄sepe ueluti q diuina
q̄dā & celestiū arcana se reserare arbitrēt. Omisi inqt cōsulto has sanctio-
nes ut uult canonicas. qm̄ nō satis uidebant digne q̄ cū artis nre doctrina
ullo mō cōferent. institutiōes q̄dā ac diuitoꝝ statuta pontificū iqbꝫ p discēdis
nullo ingenij acumine opus ē. nulla mētis difficultate, cōposite ut uident
ad excitandas potius clericoꝝ cōtrouersias q̄ ad doctrinā. Hec a pontificum
arbitrio descendūt. sepiꝰqꝫ accidit ut que ab alto sīt edita alteri abrogent
edicto. Res n. uoluntarie & sīt tpribꝫ & causis accomodate. nulla ī eis doc-
trina, nulla subtilis indagatio, nulla p̄tio digna sciā, noua inuentio & que
paulo amplius tercentis annis sit introducta. Ad hāc tn̄ facultatē haud
difficulter q̄rendā magna hoīuꝫ copia cōuolat lucri aut bn̄ficioꝝ spe addu
cta. oī & uirtutis & bonaꝝ artiū cura postposita. qsqꝫ n. ī ea doctus q̄ bonis
institutus moribꝫ hrī mauult. Itaqꝫ ad hāc ueluti ad agrū frugibꝫ fertilem
auiū modo pficiscūt. philosophiaꝫ uo ac theologiā diuinas artes que semp fidei p-
pugnaculū fuere: q̄ principatū int oēs doctrinaꝝ facultates tenet: q̄ hoīnes
erigūt ad celestiū cōtēplationē, qm̄ spinosiora studia uident & absqꝫ lucro
facultas relinquē. nō ad doctrinā nō sciaꝫ, s; questū suū finē eē ptesti. Igr eam
doctrinā nūq̄ magni extimādā putaui. nā que in ea grauia putāt a iure ci-
uili sumpsē: que dein addita sīt leuia uident ex diuisis opīonibꝫ sententijsqꝫ
collecta, nulla cū eloquētia, nullo cū ornatu, nulla uerboꝝ grauitate,
ut ab infantissimis uiris edita uideant. Miror aūt cū eaꝝ editionum
tā uerba tū sniē tā sint īpropria. tā apte ut & pueris facile īnotescāt.
tm̄ plures acri ingenio uiros tā multa ī extimatiōe dignas illoꝝ dubitatiōes

re ē. Tum ego ꝑ artius n̄ odiar de hꝰ quib loquaris uelim q̄ꝫ monarchie
eccl̃ie cōtinet̃. haud n̄ paruū ē pontificis int̃ xp̄ianos p̄ncipes imperiū:
maxīa auctoritas: suprema dig̃tas ac potestas ueneranda. Equissimū fuit eq̄
& ferme necc̃ium, hoc tam nobile & diffusum impiū suas sibi leges codere
q̄b nr̄a religio & sacerdotū res p̄. tener̃ in his. et si nō mē ea eloq̄ntia quā
requiris. at tamē est ut sauiāo ac legentib q̄ inus magis q̄ uerboꝝ orna-
mentū aucupat̃. Nam si nil tibi placet nisi splendide & ornate dictū, tuoꝝ
& p̄hoꝝ libros cōtēnes. Dignitas uō & auctoritas illaꝝ h̄etur tāta. q̄ta
ōtinet̃ i maximi cuiusq̄ p̄ncipis decretis. Eoq̄ꝫ maior ī his q̄ in reliq̄s legu
dignitas h̄nda ē quo ē diuina res superior humanis. q̄toq̄ꝫ Christi uicarij
dignitas p̄stat impatorie. Neq̄ꝫ uō constantiū laborē culpes simulatas
opiniones afferūt multas dubitaōes. Sas tui p̄hi ēē sn̄ias dubitationem
reꝝ ueri inueniēdi cām p̄buisse. Sꝫ iam leges mittas faciam̄ et aut iurgē
dū ē. aut alter sermo rei ē i nobis īstituēdus. Tum b̄ndictus qui ad
legū sciāꝫ & studia humanitatis adiūxerat. sedeam̄ adhuc uos oro pau
lū inq̄t. Est .n. ut te Carole req̄rā: q̄d iā dudū scire desidero neq̄ꝫ id a ura
doct̄na alienū. Diutina me dubitatio tenuit vtrū p̄scis romanis latina
lingua quā grāmaticā uocam̄ fuit oīuꝫ cōis, an alia eēt doctoꝝ uirorū
alia plebis & uulgi orō. idest ut apti᷒ loquar utrū docti pariter & indocti
ab ip̄aq̄ꝫ infantia latino ueluti materno domesticoq̄ꝫ s̄mone loquerent̃
an ne eēt alius q̄spiā doctoꝝ hoīnū put nobis cōtingit ab usu uulgari di-
uersus. Sentio .n. hac de re uiros doctissimos dissentire. Leonardus are-
tinus ep̄lā quā scripsit ad flauiū forliuienſem p̄bare nitit̃ nō fuisse eam
linguā oīb comunē sꝫ aliā popularē. aliā eruditoꝝ uiroꝝ extitisse locu
tionē. Qua ī sn̄ia fuit & uir clarissimus Antonius luscus q̄ aiebat sē ad
duci nō posse ut crederet cerdones sutores coquos reliquāq̄ꝫ uulgi fecem
latine sermone usam. Cui Poggius r̄ndēs solitus erat nō fuisse difficilius
latina uerba a pueris q̄ alia usu p̄cipi. cū ab ip̄ā infantia barbaroꝝ filij
cū mat̄no lacte uernaculā linguā discāt: q̄uis hulcā rudē. asp̄ā, bāb̄arā
absonā & platu que nobis uiris eēt admodū satis difficilis. Cur .n. q̄d doct̄na
p̄cipit̃ nō tūc quottidiano usu p̄cipi potuit. cū nouerim̄ ī curia romana per-
multos q̄lic & rudes laicoꝝ tam assidua cōsuetudine tū loq̄ndi tū q̄tīos au-
diendi & ītelligeret alios & ip̄i haud absurde latine loquerēt̃. Te autem
frāciscū barbarū doctissimū uirū multos q̄ꝫ p̄terea audiuj ab ea sn̄ia alie-
nos. extimareq̄ꝫ latine oēs pariter fuisse locutos. Qua de re q̄d iudices
carole ne sit molestū p̄ferre. Tum ille ad poggiū inq̄t reijcio hoc totū
disputatiōis genus a quo audiuj multa sē multoꝝ dicta & sn̄ias contra
Leonardi opīoēꝫ īnchoasse. Ego .n. ut ueꝝ fatear hac ī re minime curi-
osus fui, q̄uis poggio. assentiar & mihi uerior sua opīo uideat̃. Hic ego
fetior inq̄ Carole me cū antea cū leonardo antonioq̄ꝫ sepius disceptasse:

en; cu illi leonardi [illegible] plerisq; [illegible] colloquijs [illegible] quib:
[illegible] e pbat illes rōē [illegible] [illegible] n̄ qppe meminī dixisse
mihi eū se [illegible] eplā; quo me allicerit ad r̄ndēdū. Ceterū is m̄
[illegible] semp fuit ut aliqd cōtra sua sniaz scriberē. S; uarie occupationes
fuere hactenus impedimento. nūc qm & ociū ē nobis & hec b̄ndictus
postulat. Carolus uō ī me hāc p̄uinciā reijcit. parebo uolūtati ure [illegible]
[illegible] pmū: qb arbitrer eam me ī facile oib; pbatuz. Deī ad leonārdi
eplam rndebo. quis id ars dicēdi reqrat ut plus aduarij cōfutet dicta: q̄ nr̄as
rōes afferam. quo ordine p̄termisso dicā antea que huic qōni satisface uideat.
S; opus ē ut paulo supius exordiar quo possim ad id qd cupim descēdēre.
Quero a uobis quā linguā appellans latinā eā quā grāmaticā uocam̄ & a qb
ortū hūisse putetis: nempe opinor illā qua latini ppli utebāt & ab eis ortā
illa q; cos fuisse uos q dicebāt latini a qb & nōm sortita ē. quā et romanis
cū latini eēnt & ī latio sit ī usu fuisse cōi necce ē. Nā sicut liguā dicimus ispa
nā. gallicā. germanā. italā: qua galli. ispani. germani. itali loquāt. itēq;
de greca & reliqs. eodē mō & latinā linguā eā fuisse oportet q̄ ī comuni
erat usu apud latinos. hāc unicā fuisse ipa rōe costat. Si n. alius ab hoc smo
extitisset. aliud qz nomē sortitus eēt. sic ī nobis ē q grāmaticā .i. latinā lin-
guā distinguim' a uulgari. Sicuti uō ī lingua nr̄a materna neqq̄ dicim'
cōphendi grāmaticā. ita sola una loquela erat eoz q appellabāt latini nul-
la alia latine admixta. Lingua insup latina ex uerbis constat qb cū smonē
cōtioebāt latini. ergo & uerba latina ī cōsuetudīe erāt cōi. nō n. uerbis ute-
bant incognitis s; que cū nutrīcū lacte poperēt. Si n. alia loquela usi foret
& illa sui aliqd nōm nacta fuisset. s; solū linguā latinā legim' illoz uerna-
culū sermonē extitisse. Itaq; a latinis lingua ē dca latina qua ij tū soli nō alij
utebant: quāqq; nō parz admiror illoz doctrinā qui alio q̄ latino smone priscos ro-
manos uulgo locutos uelint. cū hodie qz magna ex pte a romanis pfertim muli-
erib; ī quib; corruptior loquēdi cōsuetudo pmāsit latina uerba pferantur:
ut mirū sit ī tanta urbis uastitate. tanta diutissiz que urbē occuparunt
gentiū colluuione. tanta īundatiōe barbaroz q ī urbe pmāserūt. magnā
adhuc lingue latine portionē uulgo ī urbe reiecisse. Longū eēt referre
latina uerba que ēt ī eoz uulgari sermone: sūt pene īfinita. Illud dicā
multa me rome didicisse interloquēdū latina uocabula. q̄ antea ignorabā.
Lupū tiberinū qui piscis eēt ne nicolaus qdem nr̄ qui diligens uerboz
scrutator fuit tenebat. At ego a uēditore piscium pcepi eū eē piscē quez
uulgo storionē uocāt: quoz melior bēt & hodie qz q int' duos pontes
capit. nā illū qui minor ē lupatū hoc ē paruū lupū dnt. Id qd frumē-
tu melius filēt ī extremo fini fierūt inscius eram quo nō appellaret latin
at id a muliere quadā audiui uorniculū noiari. Frixoriū uulgo & sarta-
ginē dicūt. Multa insup que latietatis cā ptereo: que ueluti reliqas ueteris

lingue retinuere. Quid dicemus de hispanis tam longe ab urbe remotis [illegible]
[illegible] maximus [illegible] latine loquele permansit [illegible] [illegible] abierint se-
pe multa ad verbum latine proferunt: quod ego in [illegible] iis quibus cum consuevi [illegible]
[illegible] [illegible] diligenter notavi. habeo los capillos canos. tiene dicente [illegible]
[illegible] comedito [illegible] malas horas [illegible]. plura quam [illegible] que memo-
riam abierunt [illegible] [illegible] cum hispania [illegible] tot barbaris nationibus
tam longo tempore fuit possessa vivat et verbum latinum in usu retinuisse et tot
apud eos perdurant ut videantur omnes latine adhibito studio loqui. hoc autem [illegible]
romanis qui ad hispaniam missi sunt aut ierunt aut frequentia romanorum [illegible]
negociandi aut [illegible] gratia [illegible]. Ita lingua latina tum adeo diffusa
est ut hodie quoque illius vestigia supersint. Apud [illegible] sarmatas colonia [illegible]
a [illegible] [illegible] quod nunc et inter tantam barbariem multa reti-
net latina vocabula ab italicis qui eo profecti sunt notata. Oculum dicunt [illegible]
[illegible] panem multaque alia quibus apparet ab latinis qui coloni ibidem relicti
fuerant manasse: eamque coloniam fuisse latino sermone usam. Sed hec que dicta sunt
[illegible] auctoritate atque exemplis sunt comprobanda. Docebo latine loquutos
fuisse homines in senatu in foro in iudiciis in contionibus ad populum atque ad milites.
Populum denique [illegible] lingua latina [illegible] sermone [illegible] [illegible] videntur
[illegible] que a quintiliano traduntur in suo opere [illegible] cum loquitur de pueris ad
artem oratoriam educandis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pueri [illegible]
eligi qui recte loquantur latine ut ea lingua pure et eleganter [illegible]
nutrices precipiat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] eloquen-
tia teneris annis imbibant. Quod consilium supervacaneum esset si lingua latina [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et non domestica [illegible] loquela ab ip-
sa infantia suscepta [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sermo fuisset. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] latine [illegible]
[illegible] eloquentem. At de illis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] latine eloquii [illegible]
[illegible] assecuturi. [illegible] eloquentiam [illegible] [illegible] [illegible] verba male [illegible]
[illegible] recepta [illegible] [illegible] pueri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lo-
quentiam [illegible] [illegible] [illegible] latine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plurimum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
matrem [illegible] filiie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
nisi latinam [illegible] [illegible] et [illegible] et reliquis domesticis [illegible] [illegible].
In primo suo operis libro [illegible] de grammatica disputat [illegible] de [illegible] [illegible]
senatus senatus [illegible] [illegible] senatus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
non inveniuntur dici videtur. Aliud esse latine aliud grammatice loqui quibus [illegible] [illegible]
verbis omnes latine [illegible] non omnes grammatice loqui [illegible] latinam linguam [illegible] [illegible]
ut grammaticam hoc est loquendi doctrinam literis [illegible]. Latine [illegible] [illegible] [illegible]
datius docti loquebantur a quibus senatus quarta declinatione dici affirmat
ab indoctis secunda. Docti enim ratione iudicabant quod alii usu assequebantur

... fuerat uerborum ratione hita in sexto ... nobis ad ... iudicii
coponēda ē rō Et sepi apud eos impitos itq aliaru certe lrāy ignotos
loquēdū ē. Ergo impiti ac lrāy ignari latine itelligebāt ad quoy ar-
bitriū erat orō coponēda. In duodecimo uō cū scribit de gne dicendi
ait. nā aliam mihi quādā uidet hre nāz sermo uulgaris. alia uir.
eloquētis orō cui si res mō iudicare satis eet nihil ultra uerboy pp-
etatē elaborar&. his uerbis cōstat eūdē fuisse sermonē uulgaris hois
& eloquentis quoad uerboy pprietatē elloquutione differre atq
ornatu. Nunc alij testes nobis no ordine aliquo s3 put qsq3 se offeret
st pducēdi: qbus pbet latine coa ppłm & cuiq3 gnis hoīes i urbe & aliis
multis i locis fuisse locutos. Imprimis erit bts Augustin⁹ vir sanctus &
maxime auctoritatis. Is i sermone psalmi qnqgesimi quē ad plebez
hūit. Cū quēdā orōnes ei⁹ antea ad ppłm hite ipolite pay q3 splēdide
scripte uiderēt se excusat ideo accidisse q⁹ se orāte ad ppłm a nota-
rijs eēnt excerpte atq antea edite emanassent i uulgus q̄ a se corrigi
emendariq potuissent. Et hi smones latini st & apud plebē in qua
uiri & mulieres aderāt hiti q nisi latine itellexissent supfluus fuisset ei
labor ut apud eos q uerba sua nō intelligerēt stultoy more effunder&.
Idem accidit i senatu M. catonis cōtra cōiuratos hita a notarijs .n. ex
cepta. put dēs nūc i uulgus pdijt. que orō & multa ptea argumta3
nobis pbeat latine i senatu loqui hoies solitos. huius rei iuditiū ē & senat⁹
decretū quo statū ē ut oēs extere nationes i senatu sua mādata expo-
nerēt latine. Et uerba M. Tullij i orōne cōtra Ru. ii secūda de lege agra
ria. ait .n. dictū a rullio i senatu plebē romanā nimiū i re p. posse ideoq3
exhauriēdā eē. eodem h... .n. uerbo usus ē inqt. Verū si uis cōi loquendi usu
i orōnibus ac cōtionibus in iuditijs & ad ppłz hitis latinis uerbis usos fuisse
cōstabit. Et i senatu q ubi erāt excel... tiores uiri nēce erit uerba latina i cōi
usu eē hita. Et qm Ciceronis auctoritatē attulimus latine nullū i senatu lo-
cutū & alia q ei⁹ testimonia i nrāz snīaz st adducēda. In orōne p Cornelio bal-
bo i quo erat accusatoris interpretatio i digna risione q ua dicebat comiter eē
communiter q̄ pini aliqd aut isolitū uerbū interptaret⁹ comes benigni faciles
suaues eē dnr q erranti comiter monstrat uiam benigne nō grauate Comu
niter certe nō cōuenit hac locutionē latine platā oportuit eū de ui uerbi
argueret. Hoc idē i iuditijs uey latine fuisse oratores locutos pbat asco-
nius pedianus i explanatiōe orōnis quā Cicero huit p milone. Ait eniz
Cicero cū inciperet dicē exceptus ē acclamatione clodianoy q se continē
ne metu qdē circūstantiū militū potuerit. Itaq nō ea qua solitus erat cō-
stantia dixit. Manet aūt illa q ei⁹ excepta orō. Scripsit uō hāc quā legimus
ita pfecte ut iure pma hri possit. Sz ad Tulliū redeam⁹. Is i pmo de oratore
libro. audierā inqt que de ipi⁹ orōnis ornamtis dicerent in qua papit pmū

ut pure & latine loquamur deīn ut plane & dilucide. In scđo uō hec .n. nr
oro ē aurib; multitudīs accomodata. qua ex sñia elicit᷑ multitudinem
latine scisse. nō .n. ab oratorib; ueluti apud insčios uerba ad multitudinem
effundebant᷑ neq; alia eloquētia utebāt᷑ nisi latina. In eodē libro quid
pōt eē tam fictū ꝙ̄ scena ꝙ̄ fabule. tñ ī hoc gñe sepe ipe uidi cū ex psona in
ardē oculi histrionis uideret᷑ spondalia illa dicentis segregare abste ausus
aut sine illo salamina ingredi, & reliq̃ ꝙ̄ certe ī scena latinis uersib; ab hist
one plata sꝫ & ad eos q̄ intelligerēt latine. cū de facetijs ī eodē libro tractat:
Cū qdā dixisset eam᷒ deambulatū. alter qd opus fuit de imo nō rndit, quid
opus fuit te quo plane cōstat id uerbū fuisse dictū latine. In t̃rio aūt. q̄
nā igr̃ dicēdi modus melior quā ut latine ut plane ut ornate, apte, cōgruē
ter q; dicam᷒, deīn neq; conemur docē eū dicē q̄ loqui nesciat nec; sperare
q̄ latine nō possit huc ornate eē dictuꝝ, paulo q; post. sꝫ .n. illi ueteres q̄ or-
nate nō du poterāt ea que dicebāt oēs ppe p̄clamare locuti quoꝝ smone
assuefacti q̄ erūt ne cupiētes qdē poterūt loqui nisi latine. deīn. Atq ut la
tine loquimur nō solū uidēdū est ut & uerba afferam᷒ ea q̄ nemo iure re-
p̄hendat & ea sic & casib; & tpib; & gñe & nūo cōsuerm᷒ ut neqd ptur
batū ac discrepās aut pposteꝝ sit, paulo q; deinceps. Eqdē cū audio socrū
meā Leliā, facilius .n. mulieres īcōruptā antiqtatē cōsuat q̄ multoꝝ smo-
nis exptes ea tenēt semp que pma didicerūt. Sꝫ eā sic audio ut plautum
mihi aut neuiū uidear audire. At plautus & neuius cū scripsint latine
& mulierē q; leliā latine loqui solitā nēcē ē siqd ei᷒ uerba plautū &
neuiū redolebāt. Deīn p̄terea m᷒ aitr̃ p̄cepta loqn.li ꝙ̄ puerilis doctr̃na
tradit & sbtilior cognitio ac rō lrāꝝ alit, aut cōsuetudo smonis quottidi
anj. Item postea neq; uō ī illo alto diutius cōmoren ur᷒ ut disputemus
qb; uerbis assequi possum᷒ ut ea q̄ dicam᷒ intelligant᷑ latine .s. dicendo
uerbis usitatis. p̄terea & hoc qđ uulgo de oratorib; ab impitis dici sole&
bonis is uerbis aut aliqs nō bonis utit᷑, nō arte aliq̃ ppendit᷑ sꝫ quodā
q̄i nāli sensu iudicat᷑. Si g° oratoꝝ uerba ab impitis & ppendebāt, nēcē
fuit & latine oratores locutos & uerba eoꝝ nō solū uulgo ab oīb; ītel-
lecta sꝫ ab impitis & bona, an secus eēnt iudicāda. q̄ nisi latina lingua
nota fuisset oīb; nequaq̃ cōtingē potuisset. Deīn neq; illud fugerim
dicē ut lelius qua tēpestate penus ī italiā uenit nec plem nec sobolē
aut effāci aut nūcupari aut ut tu soles catule nō rebar aut opinabar.
hic palā ut oīs nr̃a dubitatio auferat᷑ & uerba latina qb; ī dicēdo utēt᷑
exp̄mit. Multa p̄ter hoc ab eo sꝫ ī meā sñiā scripta ꝙ̄ satietatis cū p̄eo.
nā que tradūt᷑ de uerboꝝ & sñiaꝝ colorib; de trāslatis de cōmutatis ubi
de pedib; ac nūis q̄ ī orōnē cadūt ōndūt ad latinā eloquētiā ptinē.
Attñ inserā qdā ab illo de nūis tradita quo res fiat illustrior, quam
indagam᷒. aut .n. Illud aūt ne qs admiret᷑ quonā mō hec uulgus ī̄pitoꝝ

inaudiendo notet ai̅ oi̅ gn̅e. tu̅ ī hoc ip̅o magna q̄dā ē uis icredibilis
q̄ nē. oēs .n. tacito quodā sensu sine ulla arte aut rōne q̄ sīt in artib;
ac rōib; recta ac praua diudicāt. Itaq; nō solū uerbis arte positis mo-
uent̄ s; & nūis ac uocib;. quotus .n. q̄sq; ē qui teneat artē nūoꝝ atq;
modoꝝ? At ī ijs si paulū nō offensum ē ut aut cōtractiōe breuius
fier& aut p̄ductiōe longius, theatra tota reclamāt. Veꝝ ut ī uersu
si ē peccatū uidet sic siq̄d ī nr̄a orōne claudicat sentiēti huiōi Cice-
ronis uerba nō solū uulgus impitū scisse latine demōstrāt s; adeo
scisse ut & noscerēt oratoꝝ uitia & p̄barēt que p̄banda uiderēt̄.
Adijciā & aliā tū bruti ꝯ tū oratoris testimonia nequa dubitatio sup-
ēē queat. Ait .n. s; illa q̄ p̄pria laus oratoris ē ī uerbis nā ip̄m latine
loqui ē. Illud q̄d ut paulo ante dixi ī magna laude ponēdū; s; rō tā
sua sponte q̄ q̄d ÷ a plerisq; neglectū. nō .n. tā p̄clarū ē scire latine
q̄ turpe nescire. neq; id mihi tam oratoris boni q̄ ciuis romani p̄p̄u;
uidet̄. De populo aūt scribit hoc tm̄ interest q̄ uulgus intēdū nō pro-
bandū oratorē p̄bat, s; p̄bat sine cōperatiōe. quō g° uulgus oratorē
p̄bat dicētē nisi intelligat, quō intelliget, nisi sciat latine? & id ita
sciat ut p̄bandi licentiā hēat. Addit insup. Erat tū q̄b; uidēt̄ illius
ętatis tertius curio q̄ splendidiorib; fortasse uerbis utebat̄ & quia
latine nō pessime loquebat̄ usu credo aliq̄ domestico. nā l̄raꝝ ē
admodū nihil sciebat s; magni interest quos q̄sq; audiat quottidie
domi q̄b; cū loquat̄ a puero, quēadmodū p̄r̄s pedagogi m̄res & loquāt̄.
Legim᷒ ep̄las Cornelię m̄ris graccoꝝ, apparet filios nō tm̄ īgenio
educatos q̄ in sermone m̄ris. pauloq; īferius. Sitr̄ ig̊ suspicor ut cō-
feram᷒ parua magnis Curionis & si pupillus relictus ē patrio fuisse
instituto puro s̄mone assuefactā domū. Et eo magis hoc iudico q̄
neminē ex his q̄ ī aliquo nūo fuerūt cognoui ī oī gn̄e honestaꝝ artiū
tā indoctū tā rudē, nullū ille poetā nouerat, nullū legerat oratorē.
De Tito uō Flāmineo ait existimabat̄ bn̄ loqui latine s; l̄ras nesciebat.
Ecce nesciētes l̄ras rudes īdoctos q̄ nihil legerāt ita latine ex usu do-
mestico loquutos ut ī nūo eēnt oratoꝝ. Q̄bus reb; plane patet s̄monē
maternū fuisse latinū q̄ nō a magistris s; usu domestico p̄cipet̄. Alio
itē ī loco hic q̄ sisennā dixit defendētē quēdā sputacilia crimina eē
tū alter circūuenior inq̄t iudices si sisenna q̄d dicat nescio, sputa q̄d
sit scio, stilica nescio. hoc uerbo latine planū ab oratore oportuit & ap᷒
intelligens uulgus. Dicet q̄spiā fortasse si latine loquebat̄ oēs, que
tanta laus erat eoꝝ q̄ pure splēdide & latinis solū uerbis loq̄rentur
cur opus arte aut disciplina ad elimādā orōnē. Dicā q̄d ī mētē uenit
Est ī uulgari s̄mone nr̄o sīt qui uerba selecta p̄ferūt poliuisq; q̄ reliq̄
sūt q̄ arte quadā sua cōponūt orōnē ut multū periti doctiq; hominis

ꝯmo pſter indocto · qđ & ī latina lingua potuit accidē ut licet cōmunia
ēēnt oīb; uerba tñ eloquētia ac uerboꝝ elegantia nō utē · Sȝ quā nc afferā
mihi poti⁹ uidet̃ ꝓbanda · Scimus multos ac uarios ī urbē romanā ꝑplos
& ab initio cōdite urbis, & longo & post tp̄re, qui suā lingua & ūbis
uernaculis utebāt̃ fuisse translatos sabinos hernicos veientes, sānites
vmbros, etruscos, volscos qb; uaria ab latino ꝯmone loquendi forma ierat ·
Ennius gloriari solitus ē se tria hr̃e corda · hoc ē trib; loq linguis Greca
Latina osca, Etruscis & lrē & uerba fuere dīūsa ab latinis · Mitto gallos
germanos afros · hispanos ac dīūsaꝝ nationū gentes īseruitutē redactas
quoꝝ lingua īt̃ se dissidēs erat : q oēs ī urbē recepti necesse fuit ut suis
uerbis latinā linguā inquinarēt ex frequenti usu ita ut plura a tuscis reli-
quisq; nationib; uerba īusū recipent̃ pt̃er latina ut ꝯmo latinus extā
uariis uerbis cōmixtus cōfusior ēē uidēt̃ · Nerunē sabini fortē dicebāt
inde neronib; inditū ē nom̄ · Ludionē latini antea uocabāt eūq̄
postea uerbo ab etruscis accepto histrionē dixē, reda & lancea ab hispa-
nis ī urbē defluxit petorritū a gallis, hoc pacto & infinita pene uoca-
bula diutino loquēdi usu ab externis recepta īmixtaq; romanis latini
sermonis sinceritatē puritatēq; corrupere · Qui ergo latinis solū uerbis
aut domestico puroq; usu aut doctrina pceptis utebāt, ii pure, simpliciter
dilucide, īcōrupte loquētes palmā eloquētie ferebāt · Ea cū posuit in
oratore suo Cicero ꝯmo purus erit & latinus · i · nō inquinatus alioꝝ ūboꝝ
commistione · Qm̄ uō ei⁹ libri mētionē fecim⁹ adiiciemus ex eo aliq̄ q̄ lucu-
lenti⁹ fiat uulgi loquelā fuisse latinā · Qn ego ipē inqt cū scirē ita maiōes
locutos ēē ut nusq̄ nisi ī uocali haspiratiōe uterēt̃ · Loquebāt̃ sic ut pul-
chros cetegos triumphos cartaginē dicerē aliqn̄ idq; sero cōuitio aurīū
cū extorta mihi ueritas ēēt usum loquēdi ꝑplo cōcessi, sciaȝ mihi reseruaui,
Et deīn contiones sepe exclamare uidi cū apte uerba cecidisset, paulo post
theatra tota exclamāt si fuit una syllaba aut breuior aut longior, nec
uō multitudo pedes nouit aut ullos nūos tenet, nec illud ī quo offendit
aut cur aut ī quo offendat ītelligit · preterea me stante ait · C · Carbo · C · F ·
tribun⁹ pl · ī cōtiōe dixit his uerbis · O · M · Drusem prēm appello tu dicē
solebas sacrā ēē rem · p · qcūq; eā uiolass& ab oīb; ei penas ēē psolutas
sapiens prīs dcūȝ, temeritas filii cōprobauit · hoc dicto rūo tantus clamor
cōtionis excitatus ē ut admirabile ēēt · His sentētiis nō doctos hoīes
ut Leonardus scribit sȝ cōtiones & tota theatra q̄ uulgo & impitis re-
ferta erāt acclamasse atq; applausisse cōstat, dicoreo q; nō docti ad
exclamādū moti st̃ · sȝ plebs īdocta atq; ignara lraꝝ pueri femineq;
īmixte illos clamores extulerūt, quos latine fuisse nēēē ē cū syllabam
longā & breuē nesciēt tñ rōis cognosceret · In ei⁹ libri fine age inqt sume
de gracchi apud cēsores illud · abēē nō pot qn eīdē hoīs sit probos īꝓbare

q impbos pbet · q̄to aptius sñta dixisset q eidē hoīs sit q īprobos pbet
probos impbare · qb uerbis aptissīe pat& gracchi orōnē fuisse latinā
& apud eos q latine nouerāt dcām ī libro de finib secdo · quā omnes
urbani rustici oēs inq̄ qui latine loquūt uoluptatē uocāt · hac sñia non
solū urbanos s; rusticos q; uoluptatē latine dixisse ondit · Hęc ciceronis
tā multa scripta satis eē deberēt ad pbandā sñiā meā, unico ymone hoc
ē latina lingua uniūsū ppłz fuisse locutū · S; afferēt alij copiosissimi &
grauissimi testes · M · Varro ī sexto de lingua latina libro aptissime pbat
oēs pari mō lingua latina usos, ollū & ollā inqt nō illū & illā apud an-
tiquos ī usu fuisse q alīm ī comitijs dū recitāt a pcone dr olla cētauria
nō illa · Alterū apparet ī funerib indictiuis quo dr olluş leto datus est
nō ille · qd ergo dubitādū ē populū latine fasse cū pcones & loquerēt latine.
Accipite aliud eī dictū: quo palā ē nedū ciues s; seruos q; latinis uerbis locu-
tos. nā ait & nouitij s̄ui empti ī magna familia cito oīuz cōseruoꝝ noīa
recto casu accepto reliquos obliquos declināt q si nōnunq̄ offendūt non
ē mirū · Alibi uō. si anologia ē inqt cur pptōs dicit dij cōsentes dij pena-
tes cū sit ut hic reus ferreus deus sic rei ferrei dei · Et alibi · qm ē soleo opor-
tet dici soluj ut Cato & Ennius scribit nō ut dicit uulgus solutus sū · Deīn
negāt ullū casū duob modis debuisse dici · qd fit q̄ nā sine rephēsiōe uul-
go alij dnt ī singulari hac oui & aui, alij hac oue & aue ī multitudinis pup-
pis restis, puppes restes, Ecce hic cōstat uulgus latine loqui cōsuetū, in cuī
& arbitrio uis uerboꝝ ac loquēdi licentia existebat ut ipēmet uarro paulo
post testat populū ī sua ptate eē singulos ī illius · Salustius ī bello iugurtino
Ibi iugurta cū plurib erat, deīn cognito bocchi aduentu ad pedites cōuer-
tit ibi latine · nā apud numātiaz loqui didicerat, exclamat nros fru-
stra pugnare, pauloante mariū sua manu interfectū · hec uerba nō apud
lratos & doctos uiros s; apud milites sīt hita, q nisi sassent latine, frustra
a magistris aut pedagogis ī castris latine didicisse cēsendū ē s; assiduo
loquendi usu a militib pcepisse · Titus Liuius ī pmo ab urbe cōdita libro
cū ī bello fidenati Metius fuffetius dux albanus auxilio Tullo hostilio
ex federe aduenisset, atq; inita pugna relicto Tulli exercitu cū suis ad
montes ab latere diuisisset, exclamauit ita ut hostes audire possēt, Me-
tiū suo iussu idegisse quo hostes a tergo circūueniret, deīn sbdit Terror
ad hostes trāsijt & audiuerāt clara uoce dictū & magna ps fidenatuz
& qui coloni additi romani erāt, latine sciebāt · qb uerbis paret Tullum
hostiliū uerbis latinis fuisse ad milites locutū · In sexto belli punici libro
fraudē sup tumultū ait adiectā īmissis aliqb ab hanibale gnaris la-
tine linguę: q iuberēt consulū uerbis qm castra amissa forēt prose-
queq; militū ī proximos mōtes fugē, nequaq̄ opus fuisset ut latina lin-
gua uterēt ī plio nisi milites oēs linguam eandē nouissent · In septimo

q̃. Preterea hanibal quarta uigilia ferme ad urbē accessit p̄mi agminis
erāt pfuge romanoꝝ, & arma romana habebāt. hi ubi ad portā ē uētū
latine oēs loquētes excitāt uigiles apeririq₃ portā iubēt. q̄s negabit lati-
ne locutū eē pp̄lm romanū cū dicat Liuius latine oēs pfugas milites lo
cutos. In nono insup libro. Nec romā ciuis pter hitū uestitū & sonū
latine lingue. q̄ deformatus erat uultu plenius uoce ea latina nosce-
bat cuē illū eē romanū ut nulli dubiū sit romanos oīs latine locutos. Quis
hec tā grauissimoꝝ uiroꝝ testimonia satis supq₃ satis uideāt ad cōpbādā
sniā nrā. tn̄ alios q₃ citabim' testes qui p nobis sentiūt & loquuntur
A. gellius noctiū acticaꝝ uerba ipā ī suo ope ponit ex orōnibȝ metelli
numidici, scipionis africani, catonis, graccoꝝ, quas diūsis ī locis habu-
erūt latine. M. catonis refert ex orōne, que ē ab eo hita numātie ad
eqtes, & ea latina. Orōnis insup Tiberij gracchi ad pp̄lm hite uerba re-
ferūt: quē ait cū pp̄lm oraret & se defenderet & liberos suos unicum
uirilis sexus quē hebat filiū pduxit pploq₃ flens cōmendauit. hic iō re-
tulit ut onderet unicū filiū & liberos posse dici. Idē cū de ūbo neq̃tia
disputat uerba pfert P. africani ad pp̄lm hita, ea st̄ oīa mala, probra,
flagitia, q̄ hoīes faciūt. In duabȝ rebȝ st̄ malicia atq₃ neq̃tia. hec latine
ad pp̄lm dicta cōstat apud quē ignarū latine lingue latine loq stultis-
simū extitisset. Idē tradidit Laberiū ī ijs que ī scena recitabat ad ppl̄z
multa finxisse uerba ueluti mendicimoniū, mechimoniū, adulterīū
plaq₃ pterea. Narrat īsup quēdā ad pp̄lm annales Ennij legē solitū ad
quē audiēdū cū accessisset ait eū quēdā ennij uersū ppērā pnūptiasse
is ē, Denīq₃ ui magna quadrupes equus atq₃ elephanti. annales. n. certe
scripti erāt latine qui cū pplo recitarēt necēe fuit & latine pp̄lm scire.
Sūt & hec A. gellij uerba, Assentior fere oēs dicebāt. Sisenna unus assē-
tio ī senatu dicebat. & cū postea multi sequuti neq₃ tn̄ cōsuetudinem
uincē potuerūt. Ex qbȝ uerbis nulli dubiū eē pōt qn ī senatu loqueret
latine. Derisum & ait quēdā qui apud pfectū urbis aliū ī sedatuz
dixerit hic equus romanus aplaudā edit & flocces bibit. Et item
aliū dicētē hic bonator est tanq̄ nō latina uerba s₃ monstra quedaz
ptulisset. Iuuenalis q̃ legistis uersū, Currit ad uocē iocūdā & carmen
amice Thebaidos, Si uulgus ad carmen Statij pp uersuū suauitatem
currebat, Illa pfecto iocunditas ī uersibȝ latinis inerat nō ī uerbis ī aliū
sermonē trāslatis, que. n. suauitas ī esset ī uirgilij carminibȝ ī nostrā
linguā traductis? Sūma pculdubio absurditas seqret. Ita & de Terētij
plauti cetoꝝq₃ fabulis pbat eas latine recitatas. Nūc aliū citabimus
testem, dein ad Leonardi ep̄laz descendem'. Elius lampdius ī alexan-
dri seueri uita, cū ā multis inqt eruditus fuisset nō multū ī latīs pfecit
ut ex eīdē orōnibȝ appareat quas ī senatu hūit, uel cōtionibȝ quas apud

milites uel apud pplm. nec n. ualde amauit latinā facūdiā. Inuita q3 Adriani scribit. Cū recitata agrestius ī senatu impatoris orō risum mouiss& latinis lrīs ad sūmā usq3 peritiā ac facundiā opā dedisse. In Regiliani uita. Cū milites inqt cū eo qdā cenarēt extitit uicari⁹ tribuni q dicēt Regiliani nomē unde credim⁹ dictū. Alius cōtinuo credimus q a regno. Tum is q aderat scolasticus cepit qsi grāmaticalr declinar& dicē, rex regis regi Regilian⁹. Milites tū q° pōt rex eē, ergo nos pōt regē. Si decēnt ceta. hec nō satis admonēt & ī senatu & ad milites & ad pplm fuisse hoīes latine loq cōsuetos & apud eos qui scirēt latine. Quod uō amplius ē ei⁹ uerba refert q hūit ī senatu. Acclamatiōes insup a senatu fcās. ex orōne aūt ad milites latine ipā uerba inserit quę q scire uoluīt historiā eā legat. Helius Spartianus ī uita Seueri q afer fuit scribit sororē q ad eū uenerat cū uix loquēt latine multūq3 impator de illa erubesceret domū ab eo remissā. qd argumtū ē eā smonis illi⁹ fuisse inscā qui ī usu erat coī. Flauius aūt Vopiscus ī Valeriani uita hoc scribit. post hęc ualeriani dcā Aurelian⁹ surrexit atq3 ad manus accessit agens grās militaribȝ uerbis quę pa & ipā ponēda decreui. Aurelianus dixit Et ego dn̄e Valeriane auguste impator iō cuncta feci. iō uulnera patienter excepi. ideo & equos & cōiuratos meos lassaui ut mihi grās ageret res p. hic nō cōtic ē non orō s3 uerba puatim hītā latine. Verba pt̄ea Apollonij tianei latine ad Aurelianū quę ut uir pannonius intelligeret habita historię īserit quę & alia multa ī hac sn̄ias scripta satietatis causa omisi. quāq cui hęc quę a me relata sīt nō sufficiāt, nescio qd satis eēt aliud querat. Ita multis testibȝ pbatū est pscos romanos oīs latine fuisse locutos & latinū smonē maternū fuisse. Quibȝ licet Leonardi eptę satis rn̄sū sit. Tam paucas ad quasdā ei⁹ sn̄ias rescribā, quę pace sua dixerī nimiū a uero aberrare uidenť. S3 nō tam ad ondā suā opīoz q ad meā cognoscēdā ut ab eo accepi, arbitror ab eo eptāz eā fuisse cōscriptā. nā leuibȝ admodū argumentis ondē nitit aliū uulgarē, aliū lr̄atuz (ut suis utar uerbis) smonē extitisse. Primū qadmodū euāgelia, missaz q3 solemnia uulgo intelligi dicit. ita latinā linguā pscis fuisse notā. S3 hec silitudo inanis ē nulliq3 momenti. qd ē n. siūe Euāgelia missaz q3 solēnia iō nota sīt ferme oībȝ & tū nō oībȝ qm & annis singulis eadem repetūť īculcantq3 sepi⁹ audientū aūs ut cōtinuo audiēdi usu īnotescāt & eo sīt gn̄e uerboz scripta ut facillime ītelligāť tū aud paul distēt a smone matn̄o, pdicatoresq3 ea pplo declarāt ut & rudes indoctiq3 pcipiāt uerboz sensa. At uō orōnes cōtiones, iudicia, poemata, nō eadē annuatim recitabāť s3 inuicē erant diuersissima put rez caz q3 uarietates postulabat. Fatēť ī senatu ac iudicijs fuisse locutos latine s3 apud lr̄atos hītas dicit orōnes & cās. Miror ualde

uī dicicāt senatores & iudices lr̃atos fuisse, cū & int̃ oratores nō nullos cicero
nescisse oīo lr̃as scribat. Atq legim⁹ nō lr̃atos uiros ī senatū legi solitos: sed
ediles, q̃stores, p̃tores, tribunos, iudices uō qui scit fuisse lr̃atos. nō .n. apud
eos solū s3 ad pp̃lm multomagis loq̄bat̃ oratores. Iudices uō tū ex senatu
tū ex eq̃stri ordine legebāt̃ neq3 lr̃ati s3 ut sors tulerat: quos pp̃li uolūtas
sepi⁹ suis acclamatiōib3 ad absoluēdū aut dānādū īpellebat. Cicero ī quadā
orone. Atq ita magna uoce dicā inq̄t ut pp̄ls oīs q adest intelligat. S3 q̄d dic&
de cōtionib3 & orōnib3 ad pp̃lm hītis quas supi⁹ ōnsū ē fuisse latinas, Cicero
Q̄ntilian⁹ q3 asserūt oratiōes uerba q3 orato4 ēē multitudīs aurib3 accomo-
dandas. Stulta fuisset hec s̃nīa si aurib3 eo4 ab oratorib3 obseq̄ndū fuisset
q latine nō ītellexisset. nā q̄ limatius asserit orōnes scriptas q̃ dc̃as fuisse,
Et ego ide3 sentio Et Cicero se fecisse testat̃ s3 tn̄ latine dc̃as asserat nc̃ce ē.
Q̄ uō īpossibile scbit uideri sibi mulieres & opifices nōīa p casus īflect̃e.
nescio cur nō illa ab infantia īflect̃e nōīa & latinā locutionē usu pp̄e
negerit sic nos uulgarē. Cuius magis assentior Varronis auctoritati q̃ Leo-
nardi opīoni. Et tn̄. recēsui supi⁹ M. varronis uerba qb3 ait suos & noui-
tios acepto recto casu reliq̄s declinare solitos: ut q̄d ciuib3 romanis pp̃lo
q3 urbano fuisse credit īpossibile id & a seruis barbaris fuisset usitatū. De
plausu uō pp̃li ad ea uerba fc̄o filij temeritas cōprobauit. Stultū ē credere
ut ipē sentit a uiris lr̃atis eā fc̄a3 acclamationē. Dicit Ciceronē illi cōtioni
īt̃fuisse & se astante scribit cicero eā orōnē hītā, nō aūt aut se aut doctos
uiros more uulgi & opificū tanq̃ leues hoīes acclamasse. Vulgi .n. & plebis
ille plausus fuit nō eo4 qb3 ij nūi ī orōne erāt notissimi. Terētij & reliq̄o4
poemata acta affirmat nō recitata hoc ē nō relata s3 rep̄sentata gestu.
At donatus ī cōmto sup eunuco hāc opīonē rep̃bat scribēs hec edita tertiū
ē & p̄nūptiata & cantata sepe munitatis modis, nō actam ut opinat̃
Leonardus s3 p̄nūtiatā dixit. Modi aūt & cātus q a tibicine adhibebāt̃
nō ad gestuū s3 ad uersuū modulationē erāt accomodati. Cuius & ipse
cicero eā refellit opīonē cū scribit uersu una syllaba aut longiore aut
breuiore recitato exibiliter explodit̃. q̄d nō ī agendo s3 ī recitādo usus
cōtigisset necessarium fuit. Multis insup uerbis suas s̃nīas nitit̃ tueri: q
facillime dilui possent. S3 nos supius adeo multis auctoritatib3 exēplisq3
hāc cā3 tutati sum⁹ ut nullū q̄tūuis proteruū q ea legerit nō existimē
tanto4 uiro4 auctoritatis s̃nīęq3 cessurū. Que cū a me dc̃a eēnt, Ego
inq̄t Carolus ī hoc tecū semp sensi & q secus opināt̃ nō recte meo iudicio ex-
istimāt. Sed iam satis collocuti sumus, aliq̄d dandū ē tp̄ris deambula-
tioni, si tn̄ prius istos adhibito potu ī cōcordiā redegeris. Hec rides cū
dixisset surreximus portāq3 oppidi egressi ad fluuiū diūtimus aeris
animiq3 gratia. ⁊ finit 1467. x̊ Kal' Januarij. Deo .S. laus &c.

Agna profecto et exquisita diligentia adhibetur in curandis sanandisque corporibus que quidem aut febris igniculo aut ilium dolore aut alio morbi genere elaborant. Sed nescio quonammodo cum animus egritudine pene continua estuet et presertim mortis metu ad eum curandum sanandumque remedia minime querantur. Subicimur enim omni vel temporis puncto mortis periculo usque adeo ut ii etiam qui etate florent et viribus prestant et moderata quadam natura vigentes sunt non numquam in ipso quasi felicitatis cursu ut flores excisi cadunt et evolato spiritu corpus terrestre relinquunt. Cum itaque necessitate nature mors evitari non possit eiusque metus hominum mentes excruciet ille achademice familie princeps plato ut quieto et tranquillo animo vivere valeamus quemadmodum cetera divinitus ita in hoc sermone Socratem disputantem facit eumque persuadentem mortem non solum non timendam sed exoptandam esse. Sapientissimi quippe medici munus ut ab his qui rationi potius quam sibi ipsis consentiunt quasi divino quodam pharmaco mortis metum abstergat et huiusmodi langorem mentibus ingenitum funditus amoveat. Tibi itaque Reverendissime pater ac benignissime domine qui pro tua singulari prudentia fidei et ecclesie detrimento atque dedecori mortem semper anteponendam esse duxisti, hunc platonis sermonem his proximis noctibus bononie a me romanum effectum potissimum dedico ut huius divini hominis auctoritate confirmatus sine ulla dubitatione mortem in malis minime ponendam esse iudices. Itaque tu qui etiam inter gravissimas curas maximorum virorum lectione quadam singulari letitia afficeris hoc munus suscipias platonis auctoritate magnum siquidem qui in suis codicibus tanto eloquentie splendore elucet ut in ipsa dicendi vi Plutarcus inquit iove non inferior esse existimetur. Quod si in hac tantula mea traductione illud divine eloquentie lumen non apparuerit attribuito mihi qui hunc aureum sermonem ineptiori mea oratione eneum effeci, nec propterea veritus sum tua presertim humanitate confisus ut eum asperneris te ipsum imitatus qui ut optimi rerum extimatores facere solent equorum namque robur ac celeritatem plurimi putantes ornamenta tamen et phalleras nequaquam magnifaciunt, ita hunc sermonem legens ipsius platonis vim tantarumque sententiarum maiestatem et animum meum tue mansuetudinis observantissimum metiri et considerare velis. Nunc ad ipsum Socratem gravissime disputantem accedamus.

Fluvius athenarum

Socrates

VM ex athenis decederem ad sepulcrorum locum essemque prope Ilissum vox quedam suborta est socrates socrates, Ego vero ibi conversus undeque ea veniret considerans inspicio Cliniam axiochi filium una cum damone musico et charmido […] dauconis filio fontem versus decurrentem. Ille vero eius preceptor musicus hic autem ex sodalitate amator et amatus erat. Videbatur itaque mihi

recta p̄termissa uia illis obuiā ire ut celeri simul conuenirem? Collacrimans
autē Clinias o Socrates inquit nūc tps ē ut amicitiā tuā semp collaudatā
ondas. Genitor.n. meus ex repētino quodā tp̄re egre debiliterq; se hꝫ
& morti pximus ē moleste quidē eā tolleras. Cū supiori tp̄re derideret
mortē reformidātes eos moderate cōmonefacies. Itaq; pficiscēre &
sibi q̄admodū solitus es cōsolationē afferas ut ad debitū nē sine lac-
mis pueniat & ego cū reliq̄s alijs actionib; hāc & ia; pietatē ostendā.
Socrates At nō frustaberis tua spe o clinia ulla ī re q̄ moderatioꝫ hēat psertim ad
hoc sanctū opus me puocās. Festinem igr̄. si.n. ita se hꝫ celeritate opus ē.
Clinia Te solū inspecto o Socrates conualescet &.n. ab huiusmodi casu sepe resurre-
xit. ppterea autē pficiscamur iuxta muros aditonias, hitat.n. ppe portas
ad colūnā amaçonidā Socrates Offendimus sup̄ct ipm q iam sensus recolle-
gerat corpore robustū aīo tn̄ ualde debilē, cōsolatiōe indigentē. psepe q;
ex lecto resurgentē, ploratus emittētē cū lacrimis & collisionib; manuū.
Inspiciēs autē ipm o axioche cur hec? ubi antique tue iactatiōes & coti-
nue uirtutū laudes & ineffabilis tua cōfidentia. Q̄admodū certator
timidus ī gimnasijs generosus apparēs ī ipo tn̄ certamīe deficis. At nō
cōsideras accurate nāq; vir tanta etate pueltus & sermonū auditor
& si nihil aliud atheniensis. Tritū siquidem hoc & ad oēs decātatū: uitā
nrām pegrinationē quādā eē. Qui autē mansuete moderateq; uixerūt
forti aīo decedētes q̄si poena carētes ad debitū nē accedūt. Hac siquidē
in re te ita effeminate & tenaciter hr̄e pueri instar, nō ē grauis & cir-
cūspecte etatis Axiochus Recte qd̄ o Socrates mihi dicē uideris sꝫ nescio
quonāmō cū huic terribili pximus sum graues ille & abundātes rōes
sensim elabunt̄ atq; despiciūt̄. Suborit̄ autē terror qdā uarie itellectū
pturbās, si huius lucis, si bonoꝝ puatus ero, deformis & sine sensu ubicūq;
iacebo putrefactus & ī iuria ciantia cōuersus Socrates O axioche ob con-
sideratiōeꝫ d rōne alienā nō sentiēti sensū attribuis & tibi ipi pugnātia
& dicis & oparis, neq; uō uteris rōne simul qd̄ de re sensū carēti queris
simul & iā afficeris dolore pp putrefactiōeꝫ & bonoꝝ puatiōeꝫ q̄admoduꝫ
si ī aliā uitā migraturus esses & nō ī oīmodā sensuū ītitiōnē mutatus
eādē.s. q̄ ante gn̄atiōeꝫ Ut igr̄ ī regimine draconis & cleuscherij nihil
mali patiebaris, pncipio.n. nō eras secus quē quippiā mali eēt neq; &
iā post mortē fiet. Tu.n. nō eris circa quē mala existēt. hec itaq; oīa
deliramēta abicias. Hoc siquidē cōsidera dissoluta semel cōiunctiōe & aīo
ī ppriū locū firmato corpus relictū terrestre & sine rōne neq̄q̄ hō est.
Nos qd̄ sumus animus īmortale aīal mortali carcē detētū. hoc autē
corpus nūq̄ cōfixit mali grā cui uoluptuosa qd̄ tenuia & īstabilia sunt
plurimis dolorib; admixta, molesta autē uehementia atq; diuturna &
inexpertia uoluptatū, infirmitates autē & sensuū febres Adde & iam

mala intus existētia qb; necāo aīa tāq̄ p corpus diffusa cōpatiēs celeste suū
domiciliū desiderat, sintq; ibidē diuīsari choreas glicēs. Itaq; liberari á uita
eidem mali ī bonū mutatio ē Axioch' Malū igr ó Socrates uiuē existimas
quonā igr mō ī uita pmanes? & cū sapiēs sis & á multitudiē, prudētia & in-
tellectu plurimū differas Socr. Tu aūt ó Axioche ne uera qd de me
attestaris. putas aūt ut pote atheniēsiū multitudo cū rez inuestiga-
tor sim me sapiētē ēē, eqdē optarē hec cōmunia scire usq; adeo ab excel-
lentia ab disciplinę absū. quę aūt dico pdici sophistę uoces st, partī aūt
media drāgma, ptim uō duab;, ptim quatuor emptę. hic.n. uir nemi
nē sine mercede docet. semp aūt ī ei' ore uersat' illud epicarmij poete
manus aūt manū lauat: des aliqd, & cape aliqd. pdem itaq; apud Calliā
hisponij filiū ostentationē faciēs, tāta de uita dixit ut ego qī mortē
mihi cōsciuerim. Ex illo igr tpre ó Axioche aīus meus ēā desiderauit.
Quę aūt disputata st, quoz memoriā habuero, tibi enarabo. sait.n. quę nam
ps ętatis nō plena dolorib;. an ab ineunte ortu infans deplorat, uitā á
mestitia incipientē, neq; dolore uacat. sz siue qz eaz rez caret quibus
sibi opus est: siue frigorib;, siue caloris siue uerbez gra dolet siqdē nōdū
ea quę patit' loquēdi facultatē hns, plorat aūt hāc unā molestię & cala-
mitatis uocem expmēs. cū aūt ad septimū ętatis annū puentū ē pluri-
mis cōflictat' laborib;, psunt pedagogi, gimnaste atq; pedotriuj in eū
tiranidē exercētes. Paulo uō prouectiorē effectū iudices, geometrę, aciez
instructores, magna dnōz multitudo pturbat. Vbi aūt int' ephebos cō-
scriptus deterior timor inest. Lition achamedia gymnasiarca, sceptra
& maloz īmoderationes atq; omne adolescentis tps sub iudicib; existit
atq; ariopagi cōsiliū iuuenū electionē facit. cū aūt his liberati sit gra-
ues curę. & difficiles cōsiderationes subsequūt'. qualē uitę uiā cōstituat.
Primę siqdē curę pueriles apparēt, qnqdem posteriorib; collocatę st'
tanq̄ ficti pueroz terrores, nā militię uulnera atq; cōtinua subsequūt'
certamina. deīn clam senectus surrepit, ad quā omnis naturę fragi-
litas cōfluit atq; molesti dolores. Vez nisi qspiā uitā ut debitū ppere
reddat, nā ut pote libratrix pignus petēs quosdā auditu nōnullos aūt
uisu orbatos efficit, plenosq; uō his duob; sensib; puat. Si uō in senectute
pmāserit paraliticus efficit', mutilat', articulis dissoluit'. alij lōgo tpre
ī senectute degentes repuerescūt, proinde dij de humanis reb; sciētiaz
hntes quos diligūt & plurimi faciūt, cōfestim á uita liberāt. nā Aga-
medes & Trophonius edificātes tēplū phitio apollini exorātes ut labo-
ris & operis mercedē daret qd eis optimū ēēt, dormiētes nequāq̄ expe-
cti st. Sacerdotes aūt arguię Iunonis exorāte matre ut á Iunone pie-
tatis pmiū daret', cū deficientib; iumentis ipi currū subeuntes genitricez
ad templū duxerūt, post depcationē noctu é uita migrarūt. Longuz

eēt enarare ea q̃ poetę diuinis carmĩbꝫ uaticinãtes de uita q̃rũtur.
Veꝝ ut õmittam᷒ alios de uno dũtaxat grauissime mẽtionẽ faciem᷒
Cui᷒ uox ē a diis ĩmortalibꝫ timidis hoĩbꝫ uitã traditã ēē cruciatus
grã, neqꝫ.n. oĩuꝫ aĩantiũ quę respirãt atqꝫ serpũt, hoĩe miserabili᷒. qd
aũt de Amphiereo, dicens quẽ iupiter capster ex aĩo diligit, & apollo omni
caritate psequit᷑. hic pfecto ad senectutis limen acessit. alt᷑ uõ poeta
iubet effundi lacrmas qñ puer nascit᷑ cũ ĩtantã maloꝝ molẽ ĩgrediatur
qd tibi uidet᷑: Sed ab his desistam᷒ ne longius pgrediamur q̃ institutũ
erat. Qualẽ aũt artẽ siue negotiationẽ qspiã elegerit q̃ nõ sit q̃relaꝝ ple-
na. Veniam᷒ itaqꝫ ad opifices atqꝫ fabros ex nocte ĩ noctẽ elaborãtes uix
necẽria acq̃rẽtes q̃ nquerelis sedulo uersãt᷑. & omnẽ uigiliã ploratibꝫ &
lacrimis explet. Explicem᷒ deiñ nautã p tot picula gradiẽtẽ, & q̃admodm
Bias inqt neqꝫ int᷑ mortuos neqꝫ int᷑ uiuos adnumerãdus ē. hic tñ᷒ hõ
dubię exsistit uitę quã pelago exponit totus fortunę deditus. Veꝝ agricul-
tura dulcis pspicuũ ē ꝫ nõ oĩ ex pte ut helebus inqt cui semp mestitię occa-
sionẽ attribuit. nũc siqdẽ siccitatẽ, nũc imbres, nũc estus, nũc rubiginẽ,
nũc calorẽ, nũc ĩtẽpestiuũ frigus deplorat. Enimuõ plurimi faciũt uersa-
ri ĩ re.p. Multa siqdẽ pt᷑eo pericula quibus subicit᷑ is, q ad ipi᷒ curã se cõtulit,
nã ht iocũditatẽ ardore mẽtis ac suspiriis agitatã. Cũ aũt a petitione re-
iectus ē, dolore affiat᷑ qui cruciatu mille mortes supat. quis.n. felicẽ existi-
mat ad multitudis arbitriũ uitã suã ducẽtẽ: in cũ siqdẽ spuit᷑ & collisiõe
manuum eicitur tanq̃ ridiculũ ppli ex urbe emissũ bonis multatũ & de-
niqꝫ mortuũ. Vbi nã o Axioche q in re.p. uersaris. Milciades mortuus est.
vbi nã temistocles vbi nã efialtes, ubi hi q exercitũ duxerũt. cõngt sniaꝫ dicẽ
recusaui neqꝫ.n. mihi honestũ uidebat᷑ unã cũ furẽti pplo dñari. postridie
uõ Teramenes & calisenus psidẽtes sine iudicio uiros dãnauerũt morti. Tu
uõ solus & euriptholomẽs inde cõtione eos defendisti q triginta milia uiroꝝ
existebãt Axioch᷒ Sũt o socrates hęc quę dicis uera pfecto. Ego aũt ex illo
dãnationis tpre abhorrui a regimie rei.p. Nihil q̃ꝫ mihi difficiliꝰ uisũ est
q̃ ĩ ea uersari qd certe manifestũ est iis q re ipa expiũt᷑. Tu uõ ita loq̃ris
eminus pspiciẽs, nos aũt expientia edocti hoc ipm acrius diligentiꝰqꝫ ĩuemur.
ppls.n. o amice Socrates ingratus ē insaturabilis, crudus calũniator atqꝫ
ĩeruditus tanq̃ ex furẽtibꝫ delyrantis & multitudis colluuione cõflat᷑.
qui aũt ei᷒ cõsuetudiẽ utit᷑ ualde ĩfelix ē Socrates Cur igr o axioche faciaꝫ
rei.p. reliquis liberalissimã ponebas a nobis reiectã siqdẽ qd de aliis
hui᷒ gñis doctrinę cõsiderabim᷒ an nõ abiciendas ēē arbitraris: Audiui
aliquẽ pdicũ dicẽ solutũ mortẽ neqꝫ ad uiuentes neqꝫ ad mortuos ptinẽ

Axiochus Quonã.n. mõ dicis o Socrates Socr. Quia apud uiuẽtes minime existit
mortui aũt nõ st᷑. Itaqꝫ ĩ psentiaꝝ nequaq̃ secus te ē neqꝫ.n. mortuus es
neqꝫ siqñ eã passus fuis circa te erit. nã nõ eris siqd. Innanis itaqꝫ dolor

ob cā rē q iuxta axiochū nequaq̄ est neq₃ & iā erit manes q₃ q̄rele. q̄ad-
modū si sillā aut cētaurū timeres q iuxta te nec st̄ neq₃ post mortem
erūt nā terribile existentib₃ inest nō existētib₃ quonā mō. Axioch. Tu uō
ex his supuacuis loquacitatib₃ huiusmodi sophismata dicis. atq hę ūboꝝ
nugę nitore fulgentes adolescētib₃ conueniūt. Me aūt o Socrates bo-
noꝝ & uitę puatio excruciat, & q̄q rōnes his grauiores explicares in-
tellectus tn̄ minime sentiret & ornatū uerboꝝ īspiciēs neq₃ uō hęc sili
ūboꝝ fuco tangūt. S₃ hic inanis ornatus splēdore cōseqt̄ ueritatem
penitus abiciēs. passiones uō sophismatū remedia nō recipiūt. his
dūtaxat reb₃ cōtēte st̄ quę aīaꝫ attingē possūt. Socra. Imperite igr̄ o
Axioche bonoꝝ puationi maloꝝ sensuꝫ attribuis qd̄ aūt nō ē pua-
tionē minime recipit. quonā igr̄ dolore afficiat̄ is q cognitionē nō hēt
eaꝝ reꝝ q̄ dolorē afferūt. Pncipio .n. o axioche ignorātia plapsus
ī alio & alio quonā mō unū sensū suppones mortē aliqn̄ reformidas.
Nūc uō reuoluīs eodē uitę puatioēꝫ existimas. puationi aūt sensuū adi-
cis. timesq₃ sensus extingui, rēq₃ minime sēsiturā sensib₃ apphendē ar-
bitraris. Sūt pterea plures rōnes de īmortalitate animi graues siquidem
Nec .n. mortalis nā ad tot uarias excelsasq₃ rōnes erigēt̄ ut īmaniū feraꝝ
uires sperneret, tranaret pelagus, edificaret urbes, cōstitueret ciuitates,
cōtemplaret̄ celū & astroꝝ motū uideret solis & lunę cursus, ortus & iā
& occasus & eclipsis & uelocē luminis redditū, eqnoctia & duplices
tropos, pleyadū hiemes, estuos uentos, imbriū circuitiones ignotoꝝ
uaporē, tractus ac mūdi passiones, perpetua teneret memoria nisi
pfecto aliqd diuinū ī aīo eēt, quo tātaꝝ reꝝ cognitionē hēret. Itaq₃ o
axioche nō ad mortē s₃ ad īmortalitatē mutaris nec bonis puatus eris,
veꝝ īcorrupta suauitate frueris ac uoluptates oī admistiōe corporis ac
oīb₃ dolorib₃ liberas assequeris ~~ubi cūcta st̄ sine labore~~ Illuc .n. euolabis
corporeis uinculis liberatus ubi cūcta st̄ sine labore & ploratu mini-
meq₃ senescentia. tranqllitas aūt qdā & uita maloꝝ nō gnatrix, qes
īmutabilis serenitate coniūcta cōtēplaturus nāꝫ nō ad multitudineꝫ
siue theatrū s₃ ad uirētē ueritatē philosophaturus. Axioch. Ad contraria
sigd o socrates me rōne deduxisti neq₃ .n. mortis timor amplius mihi
inest s₃ eius desideriū. Equidē rhetores imitatus aliqd excellēs explica-
bo Iam celestia cōsidero & illū ppetuū & diuinū cursū cōtēplor aīo
adde & iam qd ex infirmitate me ipm̄ recollegi & nouus effectus
sum. Socra. Audi preterea si uis aliū sermonē quē Gombries uir magus
mihi explicauit. Enārabat siqd serse m cū īnūabiles duceret copias
auū suū eiusdē nōis uirū destinasse ī delon ut cōseruaret insulā ī qua
duo conuenerāt dii, q ex qb₃dā eneis codicib₃ quos opis & apollo detule-
rāt didicit, corrupto corpore aīaꝫ ī locū incertū pgredi ad subterranea

habitatione i qua plutonis regia nō minor iouis aula existit, cū tra
mediū mūdi teneat & polus sphericus sit aut altēz emisperiū dij ce-
lestes sortiti st, manes uō altērn. hi qd̄ fratres hi uō fratrū filij. Vesti-
bula aūt uię ad plutonē ferreis uectib; clauib;q; muniūt, q ubi apta
st acheron fluuius uenietes excipit, dein cocytus. Veq. postq ad flui-
oꝝ ripas deuētū ē ad ueritatis capū ubi Minos & Rodomātus sedēt
ingredi oportet i quo sedētes uenietes usq; ad unū iudicāt, quibus
uitā duxerit qb; ue istitutis & artib; i corpore uixerit. His pfecto
metiri ipossibile ē. Itaq; hi qb; i uita bonus genius inspirauit pioru
locū incolūt. Vbi tpra sine inuidia oēs fructus abunde pducūt, fontes
aūt purā aquā effundūt, prata uō late patēt uarijs florib; uirētia,
Insunt uō philosophoꝝ schole & poetaꝝ theatra ac cori i coronam
deducti musiciq; cantus ac simposia melodię plena, epulęq; sē ipās
sponte tradētes & indolentia ppetua ac cōuersatio dulcis. neq; n. uehe-
mens frigus neq; imoderatus calor uiget s; aer manet suauis tempatis
solis radijs admistus Vbi misteria fatientes introno sedēt ea pure ac
sancte illic pficientes. Quoniā igr̄ mō tu q de mō deoꝝ existis huius
honorib; particeps nō eris. Atq herculē & dionisiū ad inferos descē-
dentes ratio pmū edocuit ibidem misteria efficē. Illos uō q uitā per
scelera duxerūt, agitāt furię ad herebū & chaos eos p tartarū trahē-
tes ubi impioꝝ multitudo & danaidaꝝ amphorę quę nūq implētur
ac Tantali sitis & Titij uiscera, Sysiphiq; saxū i quo nitēdo desudās
nūq a labore desistit hic feris lacerati & penaꝝ flāmis cōtinuo ardē-
tes oi flagelloꝝ gn̄e ppetuo cruciāt. Hęc siqdē a Gobria audiui. Tu
uō o Axioche iuditiū de ea re efficias. Ego aūt rōne allectus hoc so-
lū certe scio oē; aīūz imortalē eē qui cū ex hoc loco migrauit si iniu-
ria alios psecutus ē cruciatib; afficit. Si uō iustitiā coluit cōtentus
& sine dolore pmanet. Itaq; o Axioche siue i hac uita siue i altera
cū pie uixeris te beatū esse oportet. Axioch' Vereor tibi dicē o Socra-
tes, Tantū n. a timore mortis absum ut iā eius desiderio mouear usq;
adeo tua orō psuasit ut & iā uitā iā despiciā atq; cōtēnā tanq ad me-
liorē locū migraturus. Nunc aūt quę dicta st qeto & tranqllo animo
mecū repetā, Meridie aūt assistas mihi o Socrates Socrates At ego ad se-
pulcroꝝ locū redibo deambulādi grā vnde uocatus huc pgressus sum.

Finit iij Kal' Jan. 1467. d. s. & v. M. & b. H. Laudes

X omni gñe hoïu; quos uarijs dãnabilib; q; uicijs in-
geniosa & ad malũ pna cognauit imp̃bitas, nullum
neq; pnitiosius neq; odibilius ee reor, nec seueriore
censura aĩaduersioneq; plectẽdũ q̃ eos q cũ puersẽ
mẽtis atq; malignatis sint, tñ fingẽdo id callide conãt̃ & agũt ut
sci & itegerrimi hoïes omniq; carẽtes uitio heant̃. hi nanq̃ cũ sint toti⁹
humañ gñis itestissimi hostes & ĩ capita cetoꝝ hoïu; ad pnitiẽ fraudẽq;
coiurati, dignũ ẽ a cunctis tanq̃ aduersus aliquã publicã luẽ ĩexpiabile
bellũ indici. Cũ uõ ex huiꝰmõi detestabili abhominãda q; sñia duo q̃s
minime gentiũ oppinatus unq̃ forẽ me olim credẽtẽ fidẽtẽq; decepit.
Et alius item qdã ex eadẽ palestra pximis dieb; mirabili q̃dã artificio ad-
uersus me idẽ facẽ tẽtauit ac nisi p superiora damna edoctus mihi caute
pspexisse rursus pculdubio capiebar. Nõ ẽ cõsilij mei ultra silẽ sed
clamabo q̃ta maxiã potero uoce, admonebo q; oẽs huiꝰmodi circulatões
publiceq; detestabor ne ĩ me ampliꝰ suas fraudes pstigias q; itẽtẽt. Nec
tñ eoꝝ noĩa que certe uix cõtineo hic expssim dabo hoc pudori meo, cõ-
cedã uerecũdie satis de uios penaꝝ accepisse putabo si illa legẽtes audi-
entesq; de se dicta haud dubie recognoscẽt. Quid uobis aduersus me
ẽ rei puersissimi hoïes qd ĩ me tam crebro flagitioꝝ uroꝝ uenenata
tela iactatis? An ego adeo dignus sum uisus q seduci idoneusq; falli simpx
q circũueniri a uobis possim? Frons credo placida & benignitas uultus, ne-
sciaq; denegare qcq̃ facilitas, hãc uobis aduersus me fiduciã pstãt. Videte
queso ne fallendi auiditate fallamini. Fuit .n. ista quodã ĩ me humanitas
s; uos plane uris eã ĩsutijs ĩ cõtrariũ cõuitistis. nulliꝰ aũt uini ĩpes uehemẽtiꝰ
accessit q̃ que ab initio dulcedinẽ hũit. Frustra iã (m credite) me aggre-
dimini, frustra aduersus me retia tẽditis ura. Qui semel fallit̃ dignus
ẽ uenia: q rursus cuthcatiõe, q ttio nullo mõ ferẽdus ẽ. Nõ cõmutta igr̃
ut ttij deceptoꝝ ordĩs ipẽ sim. nõ cõposita facies nõ deiecti ĩ t̃rã oculi
nõ ora artificiosa exterminatiõe pallẽtia nõ deniq; p oẽs gestus exqui-
sitissime ficta pbitas, nõ sermo ille rarus, & crebro ĩ uri capitis dãnatiõe
admiscẽs deũ, me iã ultra seducẽ aut mouẽ aut qcq̃ proficẽ apud me
possint. Abunde doctus sum & qd minime uelim, meis qd dãnis ĩcõmo-
disq; edoctus. Calleo fascinatiões uras & occultos qdẽ meatus qbus q̃
cuniculis ad ruinã hoïu; subitis, oẽs agnosco. Recte nimiũ uos ipocri-
tas appellauit qui huiꝰ significatiõe uerbi a theatrali histrionũ turba
ad urũ gñs cõsortiũq; traduxit. Qppe nil aliud q̃ histriones estis &
alienas ĩduti psonas deũ simul & hoïes deluditis. histrio .n. dũ fabulas
agit sepe ex aula pdiẽs regẽ se aut heroa pfitet̃ exterius cũ intus neq;

matt̃i xviij & .9.9.1.
si peccauerit & ĩ .c. nouit
de iuditijs

Vnde dicat̃ ipocrita

rex neq; heros sit sȝ uilis qdā & infima plebe homūtio & inidū & seruus. Itaq;
eos greci qd ipocritas qz actores & simulatores aliaꝝ psonaꝝ. nri aūt hi
striones .i. ludiones etrusca lingua uocauerūt. An nō recte uobis huiūmoi
nomē inditū ē. an nō peī & q̄ ludiones estis? Illi ad delectatioēȝ spectātiū
alienas p se ferūt psonas. vos ad decūsionē spectātiū fictā induitis pbitatē.
Illi scenaꝝ ptanissimū locū uos tēploꝝ sanctuaria icestatis. O mirum ac
detestabile gnūs hoīuȝ q & illa que cetis sancta & iterneranda st uestris
flagitijs pphanare nō dubitatis. Si nō hoīnū formido uos exterret. qm
clam illis hec pficē posse cōfiditis: at nō diuine ultionis quā merito for-
midare & expauescē debetis, qm cuncta discernit pena uos tēritat?
Sȝ nō dū fortasse iugulū urūȝ ita mortificare īuadendi tps ē. vt .n. q̄ -
rūdā pene delitoꝝ sic ā legibꝫ cōstitute st ut anq̄ suppliciū de reis su -
mat spoliatione ac uberatione pmittūt. Sic uos pusq̄ cōfodiami nu -
dandi ac flagris orōnis mee uerberādi estis. Nō decet ipocritā uestitu
necari, an nudādus ē ut appareat uerberādus ut doleat. quare diui -
na ista que urāȝ pfidiā dispdāt ī aliā pte reseruemꝰ ac ut ceptū est
de histrionibꝫ agamus. Illi reges aut heroes simulāt. Vos fatē iduitis boni
uiri a quo tn̄ longe distatis magis q̄ illi ab herois & regibꝫ. Nō utor ex -
cessu uerboꝝ dū ita dico, sȝ re uā sic ē, plus abest ipocritaꝝ puersitas
a pbitate q̄ quā serio fingūt. q̄ mimoꝝ differt ifimitas a culmie regio
qꝰ ꝓiocū imitāt. Sicqd illi fingendo se reges nihil alieniores fiūt. Vos at
qto magis fingitis tanto a bono uiro discedītis longius. Et certe si qd
sit bonus uir cōsiderare uelitis: puderet uos nimiū pfessionis urē. q̄
nō ē pfessio ipocritaꝝ ut boni sint sȝ ut boni uideant. Illud aūt stulti -
tie urē ē q̄ p ea bonitatē existimamꝰ que ad faciēdū bonū uirū nihil
ptinet. Nō .n. uestis hispida & talos adusq; pfluxa toga, nō pgrande
capitis tegmen, nō tristis & seuera alienis peccatis castigādis suis igno -
scendis curiositas, nō importuna freqntatio tēploꝝ, nō admiratio cō
fricatio q; picturaꝝ bonū uirū efficiūt. Vera sinceritas aī ut illud pstet
oportet, nō impba & captiosa ostentatio sui. Sȝ urē hic unus labor est
ut boni uideamini vt uō sitis nihil laboratis. Itaq; sinceritate illa
aī que bonū uirū efficē pōt spreta atq; neglecta & tanq̄ inimica rōnibꝫ
cōculcata ad curā eaꝝ rerū cōuertitis q̄ probitatē nō efficiūt sȝ ostētāt.
Illud tantūmō uobis deposcentes, da mihi fallere da iusti sanctuq;
uideri, noctē peccatis & fraudibꝫ obice nubē. Qui nāȝ urāȝ docte
ac festiue poeta descripsit. Cū uō oīs ut ita dixerim bonitas uestitu
uultu affatu terminet nec ultra se extendat, de illis pauca dicēda
st, ne fortasse blandiami uobis hāc urāȝ admirabilē stupēdāq; sci -
moniā qualis & q̄ta sit a nobis ignorari. In qbꝫ pfecto uos ipi si uerū
fateri uolueritis nobis ut uerissima dicētibꝫ assentiemini. A uestitu

igr incipiam? Vitia maxīa atq; deformissima nobis īst inter q; supbia auaritia, ambitio obtinet pncipatū. Ea ut celletis longe ille clamides quesite, magna illa capitis tegmina adinuenta. qua .n. alia de cā illa uestris corporib; circūdatis nisi ut sb humili hītu supbia, sub cōtēptu auaritia & ambitio delitescat. nō igr st he uestes corporis tegmīta adūsus itēperiē frigoris aut caloris s; uitijs latibula aduersus oculos hoīnu; cōparata. Atq si boni quēadmodū uideri cupitis ita eē uelitis ista qdē uitia ex aīo eicienda erant, nō togaꝝ uelamīe occultāda hispidior uestis ē & pēnula osse succīta, manice laxius negligēti q; effuse. qd g° tu ne ob hec sanctū ut tu uis sic & a me putari credis? Ego his ostētationibus & figmētis tuis fidē nō pstō, nec tibi ipocrita credo. sub illoꝝ .n. pannoꝝ īuolucro uelut sb cantera suffarcinata latē aliqd suspicor, & certe late si mō aperiri & introspici liceat, apparebit turpiū uitioꝝ sentina & lupi rapaces sb agnina pelle abscondita. ut .n. esca hoīnū ad piscīu deceptiōes sic pāni urās ad deceptionē hoīu; obtegūt prauitates. hec uos spectacula qi escā ī pplm dimittitis ut p huiusmodi spēi illecebrā alliciāt hoīes & a uobis capiāt. Et urū; qd gnā ad ipocresim multa sit, in cūctis tn̄ una ē regula ut sb humilitatis spē mētes intuētiū ad false bonitatis spe; opiōne;, credulitatē q; aducāt. Magis uō ac min a cōi uestimētoꝝ usu discedit ut qs quo plus minusue ī huiusmodi detestāde pestis uoragine se cōmisit. qobrē q paulo meliores q̄ sūt uideri affectāt submissiori paulo toga calciamtoq; abutūt. q aūt cupidi hoc flagrant a cōi usu discedūt longius. q uō tota mēte ipocrisim ardet ac iā spreto hominū cōsortio inter celestes nūari uolūt & ī scōꝝ catalago uiui adhuc fententesq; ascribi. hic iā nō leuib; certamib; s; toto ut ita dixeri; agmine ipocrisim īuadūt. hi st quos uidem nō tam uestitos pānis q̄ inuolutos uestib;, quoꝝ st illa pgrādia & pēdētia capitū tegmina mōstra hoīnū & portēta tunicis tanq̄ culeis insuti. qb; si eēnt aliqd sinceritatis nūq̄ tantope laboraret hāc eoꝝ pānariā scitudinē oculis nris obicē s; integritatē ac sb cōi & usitato hītu latē pateret, studeret q; poti ut homies nescirēt qd ipsi minime faciūt s; inculcāt ea oculis nris & ppalam ostēdūt p q̄ scōs & integerrimos cupiūt existimari. Sepulcra itaq; dealbata q̄ cū extra ptiosa sint intus si apias putida repiunt. Bonus .n. uir & ipocrita q̄q̄ ī nullo cōueniat tn̄ ī hoc maxīe differūt, q ille bonus eē uult, uideri aūt nō laborat. hic eē qd nō laborat, uideri aūt uult. Itaq; oīa q̄ interne st uirtutis negligētes ad ea q̄ tm mō supeminent & sbiacēt oculis cōfutāda & ī ppatulo cōponēda intēdit. Ad hec uanitas & cupiditas nos īpellit. Vanitas ut glā; aliquā p huiusmoi hītum cupiditas ut faciliorē uiā ad decipiēdū habeatis. huic sordide deformationi intus, tristitia uultus & deiectio frontis adiungit que & ipa

ōntādi & decipiēdi īstrumēta sīt maxiā uel multa ut & cognomē uestrū
exīn sit īuctū ipocritę tristes. Motus oculoꝝ grauis obtorta ceruix, spu
tus frequēs nō tam abstinētia ciboꝝ q̄ ab elluatiōe pueniēs. nā hoc ipocritaꝝ
studiū faciē extēminat, corpus īpinguat. q̄ sb uestes latēt ad opa uoluptatis
q̄ supeminēt ad fictionē scītatis exercēt. qd tu ipocrita usq; adeo tristis es?
qd sibi uult ista obtorta ceruix, qd illa oculoꝝ deiectio? qd illa ītegritatis
& inocētię ficta sinceritas? an pōt qs q̄ uiruz quotiēs aliū eiꝰdē artis pfessiōis q̄
aspexerit risū tenēe? quas fraudes quas circulatiōes uobis cōseritis? an ne-
sciaꝰ q̄tū sb ista ficta humilitate lateat supbię? q̄tū iracūdię? nōne si uel
parua ī re quēq̄ uiruz qs offenderit, tātī ęstus iraꝝ īdignationūq; exūdant
sicq; cōtinuo efferuescat spūs ut nō humilē ac deiectū ipocritā fecē & ster-
quiliniū uulgi ac postremę sortis hoīez, s; agamenonē dicas aut achillē
aut siqs fuīt heroūz supbior. Nec uō gens est ulla ad crudelitatē prior
si ulciscendi licētiā nācisc̄at. qua ī re abūdarē exēplis nisi ab initio pro-
posuissem nēiez uiruz noīare. S; quēadmodū sb illa ficta & simulata
ipocritaꝝ humilitate supba q̄dā īanis & extuās acerbitas repit̄ sic &
sb integritate quā fingūt detestāda īpbitas ac malignitas sbest, quēadmō
siqs eos paulo irritauīt supbia q̄ sb hūilitatis spē latitat, erūpit. Ita siqs
fidei eoꝝ q̄cq̄ cōmisit repētē impbitas q̄ dissimulabat̄ appar& Nec
magis p humilitate supbia q̄ p iustīcia rapacitas p equitate iniqtas pro
pietate īpietas si piculū facias, dephēdit̄. Nā ego qd de uerbis eoꝝ loquar
ī qb; nihil ē simplex, nil ueꝝ, nihil sinceꝝ. Et qd īdīgnissimū ē pecca ī aliis
acerbissime castigāt qb; ipi p̄cipue obnoxii sīt. q̄ multus eiꝰ s̄mo de cō-
scīa, de ītegritate, de iustitia, de cōtinētia de humilitate, hic acrius
īprobos īuehūt, uociferāt, īsaniūt. S; idē ipi ubi omissis uerbis ad res p-
uenerit q̄ī alii q̄dē hoīes ac ppoꝝ p̄ceptoꝝ obliti p fas & nefas cūcta facē
pperāt que p̄us ī aliis detestabāt̄ ut cū eoꝝ uita mirū īmodū pugnet orō.
Operępretiū ē audire ipocritā īnt̄ mulierculas aut īter uiros sic stultos ut nō
multū a mulierculis differāt cōtionātē. Somnia fingit celestia, domicilia
q̄ nūq̄ aspexit q̄ī inde plapsus enārat ficta p factis īuisa p uisis, turpissīa
īpudētia asseuerare nō dubitat, huiꝰmodi uerbis infatuatę domū redeūt
& scīz & deo amicū p̄dicāt, munera mittūt cū maiore cetu reūtūt̄ bac
chanalia p hūc modū fiūt. Illi ītēa nares īflant, sōnia itē q̄ referre possit
q̄ī poeta q̄dā excogitat, magistrū & archimādriatā se uocari gaudent,
ut ubere ridēdi mat̄a de ineptiis ~~& locutiōib;~~ suis ac leuitatib; suis grauib;
& prudētib; uiris huiꝰmodi hoīes crebro exhibeāt. Atq; ut hic ludus sisterę
s; pcedit longiꝰ nā tā hoꝝ q̄ cęteroꝝ q paulo urbaniores sīt una ē regula, unū
denīq; īstitutū, ut ūba qd eoꝝ optima sint, facta aūt pexima. Nec ego solū
de religiosis uerꝰ & de secularib; loquor. nā ī utroq; gn̄e hec īfanda reperitur
pestis. e qd ex cūctis hoīb; quos ī uita usari pspexi, nullos neq; acerbiores nec

puersiores adhuc īueni q̄ istos q bonā cōsciāꝫ pfitēt̄ q picturas attractāt q plorāt
int̄ sacra. apud hos caue queso pecuniā deponas, caue qcq̄ credas, caue tutelā
liberoꝝ cōmittas, caue ad pudicitiā filiaꝝ filioꝝ ue tuoꝝ aspirare pmittas, p
suade tibi, nā psuadē tute potes, hoc & nocētissimū genus hoīuꝫ & cūctis flagi-
tijs sceleribꝫqꝫ cohoptū, calumniatorē puersioneqꝫ ppinquoꝝ, spoliatores uiduaꝝ
pupilloꝝqꝫ oīuꝫ deniqꝫ q aliq̄ īre eoꝝ fidei se pmiſint cursores. o quot singulis
diebꝫ occurrim' qbꝫ cuꝫ uis morari paulo plus minime lic& qn de ieiunijs
de sacris, de ꝯsciā, ut se bonos ostēdāt multa loquūt' hoīes cōposita facie, tristi
ac seuero iudicio uestitu ac calciamēto uel ad supfluā honestitatis normam
excogitatos. hos fuge (crede mihi) hos uita, cū his nīl rei tibi sit, si qetē amas
et.n. nescio quo pacto alienaꝝ qd reꝝ semp illis scrupulosa & arguta cōsciētia
ē nimis, suaꝝ aūt nulla & supina & crassior. Itaqꝫ si qd cū illis explicādū
ē, tot cauillatiōes, subterfugia, tergiuersatiōes supinducūt ut nec siui qcq̄ ab illis cō-
sequi nec se explicare aut liberare ullo mō queat, Iniusti, impij, uersuti, mēdaces
iexorabiles, ihumani, qui nūq̄ ex bono & equo existimēt sꝫ cūcta p rigorē ini-
quitatis sue psequāt'. Meminerim' g' cū isti nobis occurrūt q pānis q uultu qui
gestu qui īcessu q motu oculoꝝ & corporis, q uerbis & orōne fictā hūilitatē
& exqsitissimā bonitatē pse ferūt ac se nris oculis nō pntant mō sꝫ īculcat,
nō esse eos scōs nō īnocētes, nō humiles spū sꝫ pūsos sꝫ īflatos sꝫ pfidos, sꝫ cir-
culatores & deceptores hoīuꝫ, nihil ē.n. q ipocritis tuto credi possit, cū omnia
coꝝ simulata sit atqꝫ cōficta, nisi forte qs dicat ī cōtrariū que oīa st̄ accipi
oportē ut ea sbeist̄ pculdubio credamus quoꝝ ab illis ꝯria ōntant', & ut pā-
nos ita uultū ita uerba ita cetera testimonia eē ppendā. nō ego salutares mo-
nitiones ac exortatiōes diuinaꝝ reꝝ rephendo sꝫ fictiones detestor, & ab his
q scītatē & castimoniā pfitēt' cōsentaneā pfessiōis sue uitā reqro. Vultum
aūt & gestū incessū & uerba ad faciē itegritatis scītatisqꝫ formare, intus uō
turpissima uitia retinē, aliena pecca seuere discutē sua faciliter ignoscere
& bonus uideri uelle cū nō sis, idqꝫ ad deceptionē hoīnū facē tetrū ac flagi-
tiosū detestādū duco. hoc ē qd īte ipocrita rephendo, hoc ē qd carpo atqꝫ
detestor, nā diuina qd illa ueneror & adoro, & siqs rite illis īcedit eum
beatū puto, sꝫ hic bonus & integer uir oīa cōtra facē repiet' que tu facis
& recte qd diūsis lꝫ ppositis diuersa secūt'. Tibi qd ppōitū ē ut rectus uide-
aris, illi ut sit bonus. Itaqꝫ tute ostentas ille se cōtegit. Tu faciē extminas
ut appareas oībꝫ ieiunās, Ille lauat & ungit ne ieiunās appareat. Tu uestes
īduis q oculos hoīuꝫ ī admiratione hūilitatis & honestatis tue cōuertant
ille ne cōuertāt' ī admiratione oculi cōi uestitu calciamētoqꝫ utit'. Tu tēpla
īfestas, ille modeste adit, Tu picturas attractas & murmura misces, ille
secū tacitus deū orat, Tu ploras int̄ sacra, ille letat', Tu tristitiā uultus p
fers, ille illaritatē, Quid ad hec rndebis ipocrita? nō ne bonus uir & sin-
cerus hec facit oīa quoꝝ tu cōtraria facis? qd igr miser hāc scītatē tuaꝫ

nris oculis icilcas: qd uerba iactas: qd te ostentas: qd intumescas: quid ĩ alio rep̄hendis: te bonū falso simulas, nō debēs ĩtegritatē & seueritatem fingē cū ip̄e sis cōsius ĩiuriaꝝ tuaꝝ. atq leges aduersus eū q falsa numis signa ĩcusserit igni supplitio penā decernūt. qd g° tibi fieri expectas, q nō es aut argentū s; faciē hoīs uitāq; falsificas: eq̄d uos & urā cōsiderans ĩterdū, meā nō nūq̄ opionē adduci soleo, ut putē lacrimas illas & cōster-nationes int̄ sacra & ex cōsciā maleficioꝝ uobis puenire. nā bonus qd uir letus & hilaris ē ex recte factoꝝ cōsciētia & ex bona spe quā nulla penaꝝ formido cōturbat. Ipocritas aūt sua urūt facinora & q̄ firie añ oculos obuersant̄. Necesse ē illos .n. q̄uis sint impbi int̄dū de se & de suis erra tis cogitare. Est .n. vnusqsq; recte ad ppera factoꝝ iudex sibi ipi ɔstitut̄. hoc certissimū ē pfecto ac uerax iudiciū: qd neq; falli neq; seduci, neq; circūueniri ullo mō pot. nō .n. testib; credit̄, nō tabulis arguit̄ reus, nō .i. patrono p graẓ ul' eloquētiā defendē. oīa scit iudex, oīb; intfuit, nō se-mel tm̄ qs s; sępe freqnterq; iudicat̄ hui' int̄ni iudicis cōdānatio lacri-mas illas tibi excitit, & int̄ sacra plorare cōpellit. S; crede mihi, mihi uō, imo diuinis affatib;, hic ludus & iocus ē ad sempit̄nū illud ĩeffa-bile q; iudiciū qd post mortē expectat. o' diē illā acerbissimā tibi fu-turā cū ante tribunal illud depōita facie ista & pannis qb; nec te fal-lendi grā cōtegis sempit̄no illi iudici uita & scelera tua apparebūt cū te deceptorē hoīu; falsaꝝ humanę faciei adulatorē diuinę imaginis ĩdifficibili igne te audies cōdānari. Et qd est qd deus ĩ sermōib; suis acrius detestatus sit q̄ ipocritaꝝ puersitatē. qd qd tā crebri' repetat cui uehemētius & terribili' cōminet', qd maiori odio magister ille sup̄n' eē sibi ondit: Hec formula ig' o' ipocrita dū tps ē & añ iudiciū cū illo cōminatore, quē fallē nō lic& redi ĩgrus, ōmitte has fictiones qb; fallē-di grā hactenus studuisti. Veris magis uirtutib; q̄ simulatis inhereas & cōi uestitu utē, nec tibi tanta cura sit ut hoīes de tuis bonis sciāt q̄ ut nesciāt. Inuitia aūt aliena nō curiosus sis s; intua.

.VIII. IDVS IANVARII. M.CCCCLXVIII.

.D.S. & .V.M. & .B.H. LAVS

HONOS & GLORIA

BEATI EVSEBII CREMONĒSIS

ad Damasium portuensem ep̄m & Theodorum Romanorum
senatorem Epistola de transitu gloriosissimi Hieronymi
feliciter Incipit

ATRI CARISSIMO
Damaso portuensi ep̄o & Christianissimo
Theodoro Romanorum senatori: Eusebius
olim Hieronimi sanctissimi discipulus, nūc
uō eodem orbatus lumine: pium dolorem
& suauissimū gaudium. multifariā mul-
tisq; modis olim deus locutus est nobis oībus p suū dilectissi-
mū famulū Hieronymū scm̄ de scripturis scīs in uirtutibus
& prodigiis multis: que p illū fecit ip̄e Deus ī medio nostri,
sicut uos scitis: de quo & nos testes sumus: qui eū uidimus &
oculis nr̄is scitate ei' conspexim' & manus nr̄e contraxerunt
de uerbo ei' sciē & doctrine de quib' uita manifesta ē. Qd
ergo uidim' & audiuim' annunciamus uobis. Eram' n. sic
oues errantes errorib' & supstitiosis fabulis, nō audientes
sanam doctrinā: sed coaceruantes sibi pseudo pphas, q surgē-
tes in pplo magri, mendaces introducebāt sectas uarie per-
ditionis, donec ille elucesceret dies: q tanq̄ sol refulgēs qnqua-
ginta annis & sex mensib' multis laborib' & erumnis ī lectioīb'
& uigiliis ut nobis frangeret panē doctrine desudās, tenebras
error̄ pfugans, & cunctos a pditiōe liberās, effulsit in templo
dei, incipiensq; ab oriente usq; ad occidentē, auferēs bella he-
reticor̄, eor̄ arcū cōterrēs arma & scuta ipor̄ cōbussit igni.
qm̄ ī ip̄o deus posuit pdigia sup terram ut nom̄ suū notū
fieret in nationib', deīn pertransiēs usq; ad fines t̄re sanando
oppssos ab hereticor̄ iaculis illuminādo mentes hoīu; scri-
pturar̄ enigmata reserando: soluendo nodos, obscura dilu-
cidando: dubia exponendo, confutando & cōrigendo fal-
sitates, & uerissima ex linguis q̄plurimis adiunando ut nob
notas facēt uias uite, & nos adimplēt gaudio letitia & ex-
ultatione. Templū dn̄i corroborauit & eius aditū ad instar
lucerne nō sub modio, sed sup candelabrū ī dn̄i aula poīte:
dominico irrigauit ore plenissima fecunditate posteris oī-
bus sua pcētis elegantia singulari excellentius omīb' aliis pa-
tefecit ut iret in ciuitatē habitationis & gl̄ie locū īueniret.

al' cōtractauerit

& nō fieret uelut porcis corꝝ gerula pastorum. quos direxit & liberauit ab hereticorꝝ pditione. Quom. n. tam sicut stipula añ faciem uenti & sicut lutū plateaꝝ balbuties, loq nesciēs, n̄ uba

il' ualens formare sciens quid impartiar uobis carissimi prēs & dn̄i sue laudis: nempe illud apostoli si linguis hoīvz loquar & angloꝝ tuiu laudis genus nō attingerē. id circo nō ī arcu meo sperabo: nec gladius meus saluabit me, s; dn̄s erit illuminatio mea: qui docebit manū meā ad scribendū & dirig& linguā meā ad loqndū: ut quondā asine balaam: qm̄ ipi est regnū & imperium & dn̄abit a mari usq; ad mare & a flumine usq; ad t̄minos orbis t̄re. in cui' ditione cuncta sūt pōita. Cor ī quo pād& reges: nec est qui possit resistere uoluntati ei'; quoniam omnia quecunq; uoluit fecit in celo & in terra & ī mari & in omnib; abissis. Et sic lingua mea tanti uiri laudē meditabitur & nomen suum annuntiabit uniūsis.

Hic ūo fuit ille israelita ī quo dolus nō fuit. electus scd̄m cor dn̄i ad loquēdū oīa que sibi mādauerat dn̄s uniūsis regs & gentib; ut doctor datus ingentib; sentes euellere & dissipare sapiāz uerā seminare & hedificare atq; pdicare & plantare: Hic ē fr̄ūz amator. hic ē qui ppl̄o xp̄iano tot libroꝝ uolumīa ex linguis ebraica greca & latina nō paruo pondē transtulit. Eccl'ie officiū p̄mitus ordinauit & toti' sacre scripture aspa fecit plana. Certe ī hui' lūīe uidimus lumen & pane sue salutifere doctrine pasti pambulauimus usq; monte dei oreb. Hic ē flum̄ aque uiue splendidū tanq̄ cristallū pcedēs de sede dei ī eccl'ie medio exutraq; pte ei' uite lignū afferēs fructus tp̄re suo: cui' ligni folia sūt ad sanitatē gentiū. Virtute ī ppl̄o suo mitissimus apparuit & deo dilectus & hoīb; orat nūc pro eccl'a dei scā. Vas uere admirabile, oī ornatū lapide p̄tioso, op' excelsi. Verūtn̄ de hoc qd pl'ra dicam: cui' enarrāt celi gl'iāz & opa scripturaꝝ manuū ei' annūtiāt firmamētū. Nec sunt nec sermones quoꝝ nō audient doctrine uerba. quom ī oēz t̄ram exiuit sonus ei'. O ineffabilis misericordia dei saluatoris que tot graꝝ cumulos ī hieronymo adunauit. ut que plene solus possid& pene nulli hoīnū particulariter sit fas aspirare. Hic certe dux nostre fidei ad se currentes ī celi cōtrahit arcē. Hunc pectis potiorib; ornatū insignijs dignitatū in cātilenis & ī puerbijs atq; opationib; & interpretatoib; mirate sūt gentes. Cui' nota facta est in ppl'is uirtus, qm̄ ipletus fuit

q̄i sapia s; ut ueri' dicā iuxta illud regine sabbe. Maior

est ei' sapia & opa sua. q̄ rumor quē auditis. q̄ certe bonus ē iste
ijs q recto sūt cordi: qm malitiā semp odiuit. fecit n. mirabi
lia intra sua. sub umbra illi' sedim' & fructus ei' dulces gutturi
nr̄o. quāta aūt de eo audiuimus & cogno uim'. quō ānūtiabi3.
aut qs ego sū3 ut narrē laudē ei' & uirtutes ei' & mirabilia ei'
que fecit s3 quomō nō sum eloquēs abheri & nudiustertius ut
breuius dicam. Si uultis accipe Ioannes baptista ipe ē. vterq3
uirgo: utq3 heremita. de Ioanne dr̄. Erat Ioannes uestitus pilis
camelo4 in deserto. De se idem hieronymus dicit. horre
bant sacco mēbra deformia & squalida cutis situ ethiopice
carnis obduxerat. De Ioanne ite4 Locustā & mel siluestre
edebat. De se ite4 hieronymus dicit. De cibis & potu taceo
cū & languentes monaci aqua frigida utant' & qd coctum
accepisse luxuria sit. Qd plura. ille pp iustitiā martir. iste
uō. & si spūm ei' materiale ferrū nō abstulit: tam martirij
pmio nō est expers. Duplex nanq3 martiriū est. vnū succūbē
gladijs impio4. alte4 ī infirmitatib3 & aduersitatib3 in aīo
patientiā custodire. Certe hic ē uere martir q pp iustitiam
& mansuetudinē & salutifere sue doctrine uerba ī huius
mundi salō certamen forte a malo4 cetu uiriliter supporta
uit. sciens qm oīum fortior est sapia. nec impie gessit ī cōspectu
dei s3 ī oībus tribulationib3 suis inuocās deum, nōc peccauit la
biis suis, nec stultū aliqd contra deū locutus est. Taceam nāq3
quot tribulationes labores afflictiōes cruciatus agones flagel
la, famē, sitim, amaritudines, carnis tēptationes, abstinētias,
uigilias, pegrinatiōes, carnis macerationes, nuditates, ieiunia
erūnas, & non solū hec s3 grauiora & īnūabilia pp Christi Iesv
nom̄ ī suo gloriosissimo corpore ppessus ē, ut idē loqt'. Stabam
inqt in heremo cōstitutus ī illa uasta solitudine, que exusta solis
ardorib3 horrēdū monacis pstabat habitaculū, putabam me
romanis delitijs interesse, Sedebam   quia amaritudiē ple
nus eram. horrebāt sacco mēbra deformia, & squalida cutis
sitū ethiopice carnis adduxerat. Quottidie lacrime, quottidie
gemitus: & si qn repugnātē ipū3 somnus īminēs oppssiss& nuda
humo uix ossa herentia collidebam. De cibis uō & potu taceo, quom
& languentes monaci aqua frigida utant' & cottū aliqd accepisse
luxuria sit. Ille igr̄ ego qui ob gehenne metū tali me carcere ipē
damnauerā scorpionū tm̄ socius & fera4. sepe choris intereram
puella4. pallebāt ora ieiunijs, & mens extuabat in frigido cōpor
desiderijs & ante hominē iam sicca carne pmortuū sola libidinū

incendia pullulabāt. Itaq̧ omi auxilio destitutus ad Iesu iacebam
pedes. rigabar lacrimis crine tergebā & repugnātē carnē eclog-
madaꝝ inedia subiugabam. Non erubesco cōfiteri īfelicitatis mee
miseriam: qn potius pango me nō esse qd fuerim. Memini me cla-
mantem diem crebro iunxisse cū nocte. nec pri a pectore cessas
se uerberibus q̄ rediret dn̄o increpante tranqllitas. quis ĝ īfirmat
& nō ipe quis scādeligatus & nō ille. Sȝ si infirmitatib; & labo-
rib; laudandi sꝫ sci: certe & hic laudandus ē. Veniā igitur ad
contumelias & psecutiones quas ab impbis & falsis ptulit frib; i hui'
ualle miserie. Quid aliud i hoc mūdo sua fuit uita nisi qdā iugis
aduersus impbos hereticoꝝ & maloꝝ hoīuȝ cuneos pugna cōtinuū
q̧ certamen. Sup eū rugierūt ut leones heretici. qm̄ corripuit eos — al' fame
& tabescē fecit sicut araneam aīās eoꝝ & fructus eoꝝ & de terra
pdidit & sem̄ eoꝝ a filijs hoīnū. Aperuerūt sup eū clerici lasciuijs
dediti ora sua & despexerūt eū & locuti sꝫ labijs dolosis & odio iniq°
oderūt eū quoniā eoꝝ insectatus ē uitā pessimā & crimīa. Circūde-
derūt eū canes multi & tauri pingues obsederūt eū: & insurrexerūt
ī eū testes iniq acuentes linguas suas sic̄ serpentes & uenenū aspidū
sb labijs eoꝝ cogitātes maliciā incorde tota die cōstituentes plia.
supplantantes gressus eius & funes extendētes ī laqos pedibus ei ut
deleret de tra memoriā ei' & eiceret eū de nationib; ut obpbriū
fieret uicinis suis. Sup romanū ppłm fuit magnificētia ei' & uirt'
ei' mirabilis ī uerbis ei' & scīs ī oīb; opib; suis. alleuās corruētes.
soluēs cōpeditos & dirigēs iustos. dans fortitudinē & uirtutem
plebi dei. & qi tuba altisonās annūtiās cunctis iniqs scelera. por-
tas peccatoꝝ & uectes ferreos cōfringens rūphea doctrine sue. au-
dientes aūt hec impij dissecabāt cordib; suis stridentes dentib; ī eū.
cogitauerūt & locuti sꝫ neqtias. arcū suū tenderūt & in ipō pa-
rauerūt uasa mortis. Quom aūt ipe eēt plenus spū scō ī orōnib;
bonis pseuerās. uitia mortificās bona uiuificās. suscitans de-
puluē egenū & de stercore erigens pauperē: qm̄ nō in uirib;
al' tabernaculis — equi neq̧ ī tibijs uiri bn̄placitū fuit ei. nec sperauit in diuitijs
sȝ fortitudine roboratus nō formidauit aduersarios suos: sed
sup ipōs correctionib; & doctrinis scīs tonuit. Dans imperiū
regi suo & sublimans cornu christi sui. alios docens laborādo
sicut bonus miles christi sciens q nō coronabit' qui ī agone
certat nisi legitime certaūit. Videntes aūt hoc uiri iniq iriti
sūt & dolores obtinuerūt eos & cōphenderūt qz sꝫ gnātio pra-
ua & puersā & filij ī qbus nō est fides ī ipis. & exacerbauerūt
eū in cōsilijs & inabominationib; suis. ad iracundiā ītatauerūt

eum & pdito cōsilio sine disciplina ueste muliebri irridentes ei, tanq̄ uiro luxurioso & iniquo impetū fecerūt unanimiter in eum & eiecerūt eū extra romanā ciuitatem. at ille benignus patiēs & mansuetus, coꝝ uesaniȩ locū dans, proijciens post tergū oīa peccata coꝝ recedēs inde peragrauit constantinopolim ad antistem Gregoriū nazanzenū o uir ineffabilis o uirtutum uas admirabile o splendor patientiȩ & lampas prefulgida o diadema honoris & gliȩ angularis lapis firmissimus, exemplar inocentiȩ, colūna aurea & toti' ecclȩ fundamētū, quom plus tunderis, minus cōtunderis, agnus inocens. qd loqris pilus colla tot iugis. grās ago deo meo: qui dignus sum hītus p noīe eius ut me odiat mundus. Scio naq3 me peruenirī ad cȩlestē gliam per infamiā & bonā famā app uit cȩlos patientia eius: quia ibi confirmata fuit semp uirtus gliȩ ei' & iō posuit firmā fortitudinē suā nec adeo recessit unq̄ cor suū, arcū fortiū supatus est, & ipē accintus est robore & preualuit ī infirmitate sua & fortis factus est ī bello, & dextera sua fortificata est in bello. dextera sua glorificata est in uirtute dextera manus suȩ cōfregit inimicos. qm̄ adiutor & protector factus ē sibi dn̄s in salutē. & iō cantemus dn̄o q2 magnifice fecit, annūtiemus hoc ī uniuersa terra. hauriamus aquas de fontib3 saluatoris. Euanuerunt impij in cogitationib3 suis q2 obscuru3 fuit insipiens cor eoꝝ. & credentes se eē sapientes ī malicijs suis stulti facti sunt. quia mutauerunt ueritatem in mendaciū: sed tn̄ ueritas de terra orta est & iustitia de celo prospexit Et iō stulti ī laqueū quem parauerūt & in foueam quam fecerūt ceciderunt. Iustus aūt nūq̄ fuit cōturbatus. quia dominus firmauit manū eius. Vnde sanctissimi patres & domini considerate uirum istum q̄ fidelis & iustus in domo domini fuerit ad docendum nos & illuminandum abscondita tenebrarum & effugandum nequitias peccatoꝝ. de quo nobis grandis esset sermo & interpretabilis ad dicendum. Sed nimis imbecillis factus sum: qm̄ introiuit tremor ī ossā mea & subtus me turbata st' uestigia mea. ne nimis ascendam. est.n. angusta porta & arcta uia & iter solidum perfectoꝝ & sapientū est qui exercitatos habent sensus ad discretionem. quapp nō modica relinquens difficilia & ardua tanti uiri ineffabilis cu' laude plena est terra. cuius splendor est sicut lumen & cornua sunt ī manib3 eius. Ad presens sui exitus gloriosi aliqua breuissime cupio referare.

Narratio beati Eeusebij de infirmitate beatissimi Hieronymi.

EVS.n omnipotens cui' misericordia pceit añ
faciem suam q & iustus est & rectū iudiciū suū red
dens mercedem laboꝝ suoꝝ pastor uerus & bonus
misicordia sua dispones omnia, cōgregas oues suas
insinu suo nouissime dieb) isti's cursu intollerabili & oneroso.a-
gonis grauissimi: inquo & caro cōcupiscat aduersus spiritū &
spūs aduersus carnē feliciter cōsumato portuq; iā diu cōcupito
de nauigatione hui' maris pcellosi ĩquo sunt reptilia ĩnũabilia
.i. inimicoꝝ agmina colluctantia ut decipiāt & crucident rectos cor-
de iam obtento suum dilectissimū famulū Hieronimū exutum
tunica mortalitatis & putredinis huius carnis miserrime per-
petue ĩmortalitatis & inputredinis brauio decoratum ad celeste
atrium euocauit ut qđ uidebat hic in enigmate ibi uideat facie
ad faciem: que quom extrema ei' hora egredi de corpore cogeret,
iam cōpletis nonaginta & sex annis febre extuans ualida suos se cir-
ca uoluit esse filios ĩunū, quos sicut nouellas plantationes stabi-
liuit a' iuuētute sua, quoꝝ uultus graui luctu intuens ut pius
& misicors. His paulisper motus fletib) infremuit spū & lacrimās
aliquātulum ĩme eleuans oculos plana uoce inqt, Fili Eusebi cur
istas inutiles fundis lacrimas, quis uiuens nō uidit huius cōporis
dissolutionē, quod semel locutus est deus & audisti, audes contra-
dicere? Et noili ullū sue posse resistē uoluntati. Iam fili rogo nō
scdm carnē ambules, flere desine, certe nr̄e militie arma car-
nalia nō sūt. Deīn uultu illari & iocundo alacri uoce cetos alloqns
filios exclamauit, Cesset meror, luctus abeat sit oĩuz una uox gau-
dentiū. qm ecce tps acceptabile ecce dies iubilatiōis, & letitie p
oīb) dieb) uite mee ĩ quo fidelis deus ĩ ūbis suis & sanct' in oībus
opib) suis apit manū suā ut meā exulē aīaz hucusq; ĩ carcē cōpōis
hui' ob reatus mei genitoris ade reuoc& ad supnā priaz recupatā
sui & filij sui sanguīē ptioso. Nolite fili' dilectissimi quos semper
hūi ĩ uiscerib) caritatis impedire gaudiū meū ne phibeatis reddē
terre qđ suū est. Corpus meū statim exuite, terre date quod suū
est: ut redeat unde uenit. Quib) finitis uerbis omnes frēs lacrimis
madefacti denudātes suū sacratissimū corpus ita squalidum &
deforme abstinentijs quod qdē terribile cunctoꝝ uisui cerneba-
tur, nā tanta erat affectū macie ut ossa eius poterant p singulos ar-
ticulos nūari, sic uerberib) cruentatū ut leprosi corpus poti' credēt,
nude humo ptinus tradiderūt & ipi sacco linteo cohoperuerunt.
At ubi uir dei frēs sensit aspitatem nimium iocundus conuersusq;
ad fratres pre dolore & angustia lacrimarū fontib) inundantes

inquit· Hortor uos carissimi & dilectissimi filij: quos genui
& cupio ĩ uisceribꝫ Iesu xp̄i, p dilectione & caritatē, qua dilexi
uos ut pacificati nūc pacem hātis. Debetis .n. vos tanq̄ dei mi-
nistros domesticos & amicos ad sp̄ualia hanelare, ut sitis alijs ĩ
exemplū uos qui sp̄uales estis. Caritas tot infructuosas funditis
lacrimas: peccatoꝝ uobis recordatio semp lacrimas inducat. Tanto
prompti estote ad lacrimas q̄to fuisti ad culpā. Si qs peccto mo-
ritur flete, nā si malus cū p penitētiā a morte surgit angeli
gaudent in cęlis. Certe si bonus peccto morit' angeli dolēt. Me uō
tanq̄ morientē nō lugeatis: sed meū tanq̄ portū salutis attin-
gentē gaudeatis. Quid imbecilli' miseria hui' uitę: qua tot cir-
cundamur doloꝝ & passionū agminibꝫ, ut nulla pene hora sit ĩ
qua uiuens quisq3 homo liber a dolore transeat. Si diues undiq3
angustiat' timore ne qd̄ possid& amittat. Si paup nūqd qsesit
ut inueniat. Si bonus hic diaboli tim& periculū. hic ne nauis
mortalis corporis ĩ hui' mūdi pelago naufraget, nō mediocriter
ptimescit. Idcirco nullius sexus uel etas ul' conditio doloris trā-
sit expers quousq3 in hac mũ & miserrima uita. Si ĩ me quid
cernitis meū impediens iter dolete. Heu quot nauigantium
p hoc mare magnū & spatiosum ĩ quo sꝫ tot gn̄a diūsa inimi-
coꝝ scd̄m cuiuslib& uirium qualitatē colluctantia post multaꝫ
nauigandi felicitatē: post multas uictorias iā credētes finē capē
poptatū aliq̄ diabolica subgestione ĩ hac hora ad laqueū pditiōis
sua discretione puenerūt. Heu quot hec & uita recomēdat &
fama: quibꝫ unico peccati consensu dira mors imin& & ru-
ina. Idcirco dū uiuitis timeatis fratres pncipiū .n. sapiē timor
dn̄i. Vita nr̄a militia ē sup t̄ram q hic uicerit alibi coronabit'
dū hac pelle tegimur nulla nobis inest certa uictoria. Si nr̄
genitor timuiss& nunq̄ cecidiss&, pncipiū .n. oīm maloꝝ sui
fuit p̄sumptio: q nō timet de se p̄sumit. quo mō int' latrones
qs onustus auro securus graditur. Saluator qd nos doc& ali-
ud q̄ timē. Vigilate inqt q2 nescitis qua hora fur uenturus
sit. nā si scir& prēfamilias qua hora fur uenir& uigilaret
utiq3 & nō siner& pfodi domū suā. Sūmus ille clauiger petrvs
ait Sobrij estote & uigilate ĩ orōnibꝫ q2 aduersarius ur̄ diabolus
tanq̄ leo rugiens circuit querēs quē deuor&. Nemo int' sp̄entes
cū securitate hītat. q sanctior & sapientior ē plus semp timeat, nam
q altior ē cadēs maiores casus recipit. Esca diaboli electa ē, de
malis nō curat q2 sui sꝫ. Cecidit ille sapientissimus Salomon. Ceci-
dit ei' genitor dauid electus scd̄m cor dn̄i. Timeatis frēs mei rogo

undiq; timeatis: q2 btũs ẽ uir timẽs dñm. Et n. si cõsistãt aduersus eũ
castra nõ timebit cor ei⁹. si exurgat aduersus eũ ꝓliũ ĩ hoc sperabit.
Perfectus dei timor foras uanũ emittit timorẽ. Timorẽ uanum
nõ hẽt caritas. caritas & timor dei unũ sũt. Cõsideras hoc ꝓpha
clamãs dicebat. cõfige timore tuo carnẽ meã. Qs ẽ ex uobis
cupiẽs uidẽ bonos. accedat huc & illuminet̃ & facies sua non
cõfundet̃. Q timet deũ faci& bonũ & demorabit̃ ĩ bonis aĩa
sua. & semen ei⁹ possidebit t̃ram. qm̃ firmamtũ ẽ dñs time
tib; eũ & testamtũ ipi⁹ ut manifestet̃ illis. Si qd boni facitis
cũ magna cautela teneatis. Multi bona faciũt: quoꝝ fructus ĩte
ripit uanaglia & humane laudis appetitus. Decẽ fuerũt uir
gines & tñ medie a celi hostio fuerũt exclusę. Heu quot hodie
sacro sũt renati baptismate & Christiano funguñt nõie. qb; for&
meli⁹ nõ fuisse. Est n. gehẽnalis poena paganoꝝ ĩfinita minor
q̃ maloꝝ christianoꝝ: & utinã nõ for& taliũ maior ps. Nauis
undiq; clausa. unico submergit̃ foramine. Errauerũt hoĩes
ĩ hac elata solitudine. alij colla iugo sũmittẽtes auaritie. alij
luxurię feditati ut turpissime sues deturpati. alij circa ĩutilia
& aliena diripienda occupati. Vñ abiecto rõis usu cohoperãtes
ut iumẽta insipiẽtia. et ut similes illis fierẽt. uiã ciuitatis noue
ierusalem nõ inuenerũt. In regnũ celoꝝ nullus repbus ĩgredit̃.
Centuplo artcta ẽ uia ei⁹ quo gradit̃ quis larga sit uere timẽtib;.
Timẽti centurioni pmisit christus ad eũ accedẽ. ꝑsumenti
Regulo cũ illo Christus ire denegat. Vere nõ oĩs obbediunt
euangelio. venit: dicebat aptus tps ĩ quo sanã doctnã homĩes
nõ sustinebũt. plures pdicãt s; nõ pdicãt oẽs ueritatẽ. Sim
plitũ corda ĩ peccatis alligãt. alligãt onera grauia in peccatis
minimis. In grauib; oculo transeũt cõniuẽti. Est n. doctor
falsus. gladius anceps. hinc scindit ope & exemplo. hĩc pcutit &
inficit uerbis dolosis & iniquis. Quõ ignis frigiditatẽ donat
aqua caliditatẽ. lapis quõ sursũ gradit̃. Vir luxuriosus quõ
pdicabit castitatẽ? & si pdicat. q̃ audiẽtib; inde utilitas? bene
loquẽs ore & male uiuens ope se ipm̃ dãnat. plus n. talis tacẽs
pdicat q̃ loquẽs. Ecce q̃rũ deo accepta sit hec pdicatio. ondit̃
p ꝓphã. peccatori aũt dixit deus. quare tu enarras iustitias
meas. & assumis testimoniũ meũ p os tuũ. Tu uõ odisti disciplinã
& piecisti sermones meos post te. Multi legũt grãdia & addiscũt
ardua. subtilr disputãt. ornate loquũt̃ ut a ppło honores capiãt
& magistri ĩ plebib; nominẽt̃ & nihil faciũt. Si expto creditur
mihi credite. plus mouet corda hoĩu; uite sc̃itas q̃ ornata

colloquia, facite & postea pdicate. cepit iesus face & postea
docere. valet face sine pdicare: s; no pdicare sine facere. No
dixit deus, q pdicauit, s; q fecerit uolutate pris mei, no ui-
tupero pdicatore nisi nolentes face ea que pdicat. Subtilium
uerbo4 doctor tm, & no ope4, e qda leuis auriu inflatio
& ueritans fumus sine fructu cito ptransiens. Intelligite fratres
intelligite que dico multo plus meret q facit & pdicat, q qui
facit & tac&. Si bonu solus facio mihi soli facio & si pdicas fa-
cio mihi & alijs psum. Vnde q ad iustitia erudiut plurimos,
erut qi stelle ippetuas etnitates. Sut n. sci pdicatores lux ad illu-
minadu, q2 eo4 doctna corda calligantia & tecta nube peccati
christo uo lumie q luc& i tenebris illuminat, st & sal ad codie-
du uerbu dei. qd abus est anime opib9 bonis. Cuilib& scienti
iniugit pdicatiois officiu dumo faciat, imo plus dica q sit &
solu facit, & alios no doc& tenebit dno redde roez. Quom eni;
iuxta aptm Ioanne, q odit frem suu homicida e, et q hut
sbam hui mudi & uiderit frem suu necessitate patiete & clau-
serit uiscera sua ab eo, quo man& caritas dei i eo, quato magis
q uiderit fre; suu errate & mortalib9 criminib9 oppressum &
no ministrauit ei uerbu doctne. ille q doctus est homicida e
sine caritate e. Timeatis o doctores & rectores qb9 iniugit dns
pdicatiois offm ut i ppto suo uerbu dominicu ministretis. qtqt
uel uro exemplo uel ura negligentia i peccatis moriut, tot de ma-
nu ura requir& dns. qto n. estis altiores gradu tanto maiorib9
cruciabimini cruciatib9, no estis dni, s; pastor unus deus & dns
e, unus pastor pncipalis q cognoscit oues suas & exquiret eas de mai-
bus uris. heu quot hodie i eccta no pastores s; mercenarij sunt:
ad quos nihil ptin& de ouib9 Iesu xci? qn imo ut uere dica & ipsi-
met sut lupi rapaces q oues rapiut & dispgunt, certe nihil pei9
nihil abhominabilius e q ai ille q deb& custodire dissipat
& deuorat. hev hodie qd in aliqb9 no pastorib9 s; destructorib9,
quo4 no e pars minor qui sbas bou; & labores tanq intern9
insaturabiliter deglutiut, et no solu eos a peccis no emudat,
s; ipimet uel ex sui negligentia uel ex suis pessimis ministerijs
uel suis nephandis opib9 eos contrahut ad illicita. Itaq; quid
dicam? hos tales si impunes deus relinquer& ds ampl9 no
eet. Et io sepe ut dictu e filij carissimi du uiuitis seruite
dno i timore & exultate ei cu tremore. apphendite disciplina
ne qn irascat dns, pereatis de uia iusta. Gustate filij carimi
mei ite4 dico gustate & uidete qm suauis e dns. diuites equervt

& exurierūt & dormiētes hic ī diuitijs & uoluptatib; suis, nihil
inuenerūt ī manib; suis. Inqrētes aūt dn̄m nō deficiaūt oī bono.
Junior fui & senui & nūq̄ uidi iustū derelictū, n̄ sem̄ ei' q̄rēs panē.

De paupertate immittanda.

IMmitatores pauptatis estote, ut sequamini uestigia ei' qui
quom ī forma dei eēt portās oīa uerbo uirtutis suę in cuius
domo st̄ diuitię & gl̄a semetipm̄ exinaniuit formā s̄ui accipiēs
pauperq; & inops fc̄s. et natus pauper & semp̄ inops fuit q̄uisq;
uixit, paupimus mortuus & sepultus. Vnde vulpes (inqt idem)
foueas h̄nt, & uolucres celi nidos: filius aūt hōis nō h̄t ubi caput
suū reclin&. Apostolis & iub& nō portare sacculū neq; peram
& iuueni cōsuluit uendē q̄ hēbat & paupib; erogare. Si Chris-
tū deū creditis, Christū nō posse falli credite, alioqn nō ē deus.
Et si ipm̄ nō posse falli creditis, ipm̄ cōsequamini. Impossibile
ē diuitijs affluē & Christū seq. natura denegat ut cōtraria mi-
sceant. nō possum' seruire deo & mām̄one. Aut ego fallor, aut ipi
ī fine decipient, q mihi nō credūt quom diuitię suę transierint
in egestatē. Diues hic epulabat' quottidie īdutus purpura & bisso:
s; mortuus q Mosi & pphis noluit credē ī tormētis positus sensit.
Nemo militans deo implicat se negotijs secularib;, nō saluabit'
rex p multā uirtutē suā, nec diues diuitijs suis. Et ē n. equus
diuitiarū falsus ad salutē. non ne diuitijs coniuncta ē superbia:
Et ubi est supbia qd peius: nō ne oīa mala oriunt' ex superbia
tanq̄ ex una radice: quom n. erit factus homo diues, et quom
multiplicata fuīt gl̄a domus ei', nō ne supbit. Et quom supbiēit
nō ne polluunt' uię ei' ī omni tp̄re. Et tūc sedens cū diuitib; in
occultis deliciis cogitat ut interficiat īnocentē, oculi ei' ī paupē
respiciūt & insidiat' ī occulto ut rapiat eū tanq̄ leo ī cubili suo
dicens ī corde suo, oblitus est deus, auertit faciē suā ne uideat
ī finē. Est n. aliqn̄ dormiēs q̄si crapulatus a uino. quom n. plus mo-
ratur patientia ad inferēdum supplicia, plus inebriatur ira,
et iō plus centuplo timēdū est, quom longanimiter tollerat
mala, q̄ quom festinanter punit. Permittit n. deus aliq̄ tp̄re
cruciari & pati bonos ab iniqs & supbis ut sup̄ dorsum bonorum
fabricēt peccatores & plongēt iniqtatē. Et iō q̄uis aliquātulum
obliuiscat' deus paupern, tam̄ nō ī fine obliuiscat' miseri, s; qm̄
pupillo ipē adiutor ē q derelictus est paup & supbis resistit. hu-
milib; aūt dat grām. Cōter& brachiū peccatoris & maligni,
exaudiēs desideriū paupis, iudicās q; pupillo & humili ut nō
apponat ultra superbus magnificare se super terram.

De Humilitate

Qva pp dilectissimi mei, si paupes estis, humiliamini sub potenti manu dei, ut nō amittatis (qd absit) q̄ facitis. Nihil paupertas gratiosa ē deo sine humilitate. Maluit n. deus ī virgīe īcarnari pp humilitatē q̄ pp quācūq3 aliā eaz uirtutē. Sicut n. sola radice supbie oīa oriūt mala, sic ex sola radice humilitatis gnānt uirtutes & oīa bona. Discite a Saluatore q2 mitis & hūilis corde, hūiliauit semet ipm & factus ē obbediens usq3 ad mortē.

De Obedientia.

Propter qd dico uobis & si humiles eē uelitis estote obbediētes omni humane creature pp deū. Considerate filij carmi quo censeamini uocabulo, monacus .i. unus. nō det & monacū uelle hre & nolle nisi in nō peccando. Sit n. uobis nolle, & uelle omib3 ī reb3 licitis obedire, nec multa sint uobis pcepta ut faciatis. nō ē obbediens s3 negligēs q scdm expectat pceptū. ad uni9 iussionis uocem dicit9 Petrū & Andreā relictis retib3 & omnib3 q̄ hebāt, dñi secutos eē uestigia. hoc semp optat uera obbediētia nūq̄ sue obtēpar uoluntati, s3 alio4 reuerenter. Istud nempe ī ultima cena exēplū Christus reliqt, quom suo4 pedes abluit: petro dixit q9 nisi obbediens fieret secū ptem nō hēret. Idcirco dilectissimi filij sicut uobis unū ē nom monaci, ita sit unū uelle & unū nolle. Bonū ē n. & iocūdū hitare frēs ī unū. Nec sit ī uobis maior aut minor, s3 q pcessor ē sic ministrator sit, ne usq3 regū gentiū instar sit. Qui maior ē in uobis dominet9 cetis frib3 ut ab eis gaudeat supuacuis attolli laudib3. S3 ad exm Regis Iesu Xpi maior hūilitate efficiat sic iunior qb3 regendis pest. Sic n. uidet9 maior p humilitatē socius iunioi, quom bn agit. S3 cū deliqt sit eiectus contra uitiū p zelū iustitię. Nullū sit unq̄ cū uitijs foedus. Sic diligat ho ut ei9 uitiū odiat. Magnū dilectiōis signū ē hoīe3 inqbcūq3 minimis rephendē. Sepe multū uana nocet humilitas. nō ē uera humilitas uitia tacendo pmittē. Clama ne cesses, Isaias inqt qi tuba exalta uocem tuam, & ānūtia pplo meo scelera eo4. & domuj Iacob pecca eo4. Vnā cōtra uitia oīs clamaret creatura, q2 si peccator deū nō timet tn hoīes uereret9. qd psalmista nos docēs dicit. Irascimini & nolite peccare, Sol nō cadat sup iracūdiā urā, Iustus ē dñs, & iustitia dilexit eqtatē. Vidit uultus ei9 si iustus & uos iusti estote. Negligentia & uana pastoris humilitas efficit ut lupi in agnos audē possint, nō respiciās ī uultū potentis, non n. ē psona4 acceptio apud deū. Vbiq3 qd iustū ē opamini. Vult uera iustitia unicuiq3 dar qd suū ē. obbedire oporteret deo nō hoīb3, nō ne si ueritatē tacetis

metu potentū, iudicatis apud uosmet ipōs, & facti estis iudices cogitationū uraꝝ & nō plus abundat iustitia ura q̄ scribarū & phariseorꝝ. Non plus diuitem honoretis q̄ paupem, nisi melior sit, qn īmo ut melius dicam multo plus honoretis paupem q̄ diuitē. Reluc& n. ī paupe ymago Iesu x̄, ī diuite aūt mūdi. Omnes nos sumus ex una carnis radice geniti. Inuicē sumus mēbra ī uno corpore: cui capud ē christus Iesus. qd n. plus honoris meruit diues q̄ paup, forte q2 diues ē. Sz si hoc qr diuitias detestamur ī mūdo, qr mūdi gl̃iā cōtēnēdā ēē p̄dicamus. Neminē certe maloꝝ usu honorādū puto. Si diuitē honoras diuitijs plus paupe, deo p̄ponis mūdū. Et si plus deo aliqd in mūdo diligis, nō dignus es deo. Reddite q̄ sūt dei deo & q̄ sunt mūdi mūdo, bonitas ubiqz honoret', malitia omīno deturpet'.

Sed qm mihi nc̄ de his q ī caducis suis diuitijs gl̃iant', qqz quadā feditate sue carnis post modicū ī cinerē reuersure, nobilitate potentia & dignitate uana & leui si qdē auriū quoꝝdā stultoꝝ hoīvz īsufflatiōe extollūt' & alios cōtemnēdo dep̄mūt: ac se ob hoc credūt illam attingē gl̃iā quā solis humilib; & mundi cōtēptorib; pius dn̄s preparauit. Sermo ē q; de eis ut cōueīt disserā. Ve ve uobis q ad celoꝝ regna diuitiaꝝ itinē festinatis. qm facili' ē transire camelū p foramen acus q̄ diuitē intrare regnū celoꝝ, nō mea sunt hec uerba sz christi. Si hec reuocabilis ē sn̄ia Christus oīo deus nō est, celū inqt transibit: uerba aūt mea nō p̄tibūt. Vlulate uos o' misi uento instabilis fortune nobiles & potentes, q alios cōfunditis & tanq̄ ignobiles cōculcatis q2 hui' mundi uanitatib; bonoꝝqz & falsaꝝ dig̃tatū fumis obcecati quorū ure uite breuissime tela uelut a' texente forte hac nocte succidet' ī inferno fine īt'minabili p̄ aliis cruciabimini cōtinue moriendo uiuentes ī laborib; hoīvz ī mūdo nō estis, īmo non solū labores cū hoīb; nō fertis: sz & laborantes uiuē nō pmittitis. Idcirco nō cū hoīb; sz cū diabolis flagellabimini. q̄to n. ī mundo maior fuit gl̃ia & letitia: tanto maior ī inferno p̄parat' poena. Sz qd dicam? Duodecim fatemur x̄pm elegisse apostolos, q̄ꝝ oīūz solus Bartholomeus origine carnis nobilis fuit & Mattheus diuitijs anteq̄ apostolatū recip& insistebat, Ceti aūt erāt paupimi piscatores. Cur hec retuli audiatis. Si christus uerax ē. Si omīa que audiui ex ore ei' uera sūt huiusmodi hoīvz uix un' aptus regno dei īuenit' de mille. Qui uō coꝝ mihi nō credunt post modicū tps ī tormētis positi, sentiēt. Sed forte qs lumiē ueritatis cecus iam mirabit'. Ad quē ego si ex hoc me int'rogaret,

r̄ndere\=m Non ut unico credimus heinz dānari mortali pecco.
Sz si hoc ē saluabit^r decē\=tū millib^z vnus. Sz qd diues & mortalis
auri pastus fame. Aliud ē q̄ qddā peccoz oīuz uias putandū.
vbi supbia vbi auaritia. nō ne ī nobilib^z diuitib^z & potētib^z.
nō ne & latrones sūt q & paupum mercedem uiolenter de-
pdant & eos depmūt atq3 necant. Quid exubertate domus
dn̄i faciūt q ut paupib^z nccia codonar& recepūt. Certe sup-
fluitatē uestimētoz supfluitati nimie addūt. de pauperib^z
frigore & nuditate morientib^z nō curātes. palatia & magna
erigūt edificia ut humanū oculis cōtēplent. Et paupes ī pla-
teis moriūt^r īcomodis. Conuiuia freq̄nter aliis pparāt diui-
tib^z & ferculis delicatissimis suā uentris replent ingluuiē. qb^z
paupes fame pereūt. Quid aliud ē eoz uita q̄ pecca. Si uenter
repletus ē tanta ciboz copia. nō ne ad fores adest luxuria. qd g^o
amplius loquar: quom oīuz mortaliū lingua deficer& ut pec
cata q̄ faciūt intimar&. nec deū nisi somniādo cognoscūt.
nec se ut puto morituros arbitrant^r. nō ne .n. facile in pecca
labitur q se moritu\=z cogitat: & deū forē iudicem nō ignorat.
Vere nimis ē imbecillis & miser cui hoz ē memoria. si cūcta
diabolica tentamēta nō facile uilipendit. Idcirco uere dicam.
si deum iudicē suū agnosceret. & se mori crederet. nō peccaret
saltē tam secure. Cur hi nisi ad ec̄lias pperāt ut diuinis intsit
misteriis. an ut mulie\=z uultus cōtēplent. hec sua est meditatō
hec pdicatio & dei cogtio. sic diuinā pcontant legē. ut pecunias
terrā mareq3 pagrantes crebris uigiliis meditationib^z sibi &
filiis cogregent. Certatim uestimēta insotietate mira artificij uari-
etate freq̄nter mutēt. qn& ludos. hastiludia. coreas. procationes.
ebrietates. magna cōuiuia. delicata fercula altnatim suis pparant
sodalib^z ut mulieres ad suā uoluntatē explēdā hāñt sufficienter.
Heu mihi qd facitis. nō agnoscitis. corpus an̄ tp̄s destruitis & aīa3
inficitis. Vnde infirmitates & mors tam ītempestiua. nisi ex
nimia ciboz copia & freq̄nti mulie\=z usu. Deum deludere.
q̄ritis & creditis. Sz certe deluditis uosmet ipos. p corpore
obliuiscimini animā. Et ecce corpus & aīa3 simul destruitis
ante tp̄s. Et iō gaudetis & iocūdamini & letamini ī hoc tam
breuissimo tp̄ris spatio. qd h̄etis ut postmodū cū diabolis sine
fine lugeatis. qd facitis: nō differatis freq̄ntissime uestimēta
pmutetis ne forte ur̄a disapareat nobilitas nec sit qui uos excedat
ut īferno uerecūdiā recipiatis & cōfusionē. Vbi conuiuia. ubi de
licata fercula. ubi uina ptiosa melle mista & aromatib^z. pperate

epulemini & ebriemini. nō .n. post mortē amplius facietis: sʒ cū diuite
q epulabat splēdide ī tormētis gehēnalib; guttā aque nimiū poptabitis
nec hrē potitis. agite solatia, urās ī luxuriis explete uoluptates. Semi-
nate ī cōruptione ut de cōruptione colligatis diuinā sniaʒ, quam
ille dabit iustus iudex ī magno iudicii die, dicēs ite maledicti ī ignē
ętnū, qui paratus est diabolo & angelis eius. heu cor lapideū si eū talē
tibi cogitas ob huius mūdi parua solatia īmunē sniaʒ nō formidas
Si illū expectas diem tam tribilē & crudelem: in quo nō solū de
luxuriis uestib; & ebrietatib; atqʒ cōmessatiōib; & de toto tpre
amisso quo uixisti: sed & de qualib& te oportebit cogitatiōe uana
dn̄o reddē rōnē. Cur nō emēdaris, cur moraris de die ī diē miser
cōuerti ad dn̄m, cur te maloꝝ iā nō penit&, ecce mors pperat ut
te cōterat die noctuqʒ currēs, ecce diabolus iā se pparat ut te re-
cipiat, Ecce diuitię tuę tibi deficiēt, Ecce uermes q corpus quod
tāta nutris diligentia, expectāt, ut illud rodant. Quousqʒ iteꝝ
cōiunctū aīę cū illa pariter poenas hāt īfinitas qd enārando p
huius seculi ī uia ī uanitatib; petis solatia, diuitias & gloriā & cetā
tibi placida, nō inuenies hic q2 hic nō sūt: sʒ si uā petis gaudia ad
illā cęlestē gliaʒ ppera ad quā factus es, ibi certe illa uā st gaudia
q nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec cor hoīs ascēdit, q ppa-
rauit dn̄s diligentib; se. Dimitte q̄so caduca & momētanea ut
hrē ualeas ętna & ppetua. Sed qd de his q nec dei amore nec ti-
more nec mortis & tormētoꝝ subseqntiū terrore a peccis cessāt.
sʒ cōdolēt si ut optāt praua facē nō pnt. Veue mihi q hic ridetis
q2 plangetis ve q ista optatis gaudia tpralia q2 uobis inuitis sustī-
nebitis tormēta infernalia. Ecce uobis modicū restat tpris. Implete
mēsuras malitiaꝝ uraꝝ ut ueniat sup uos omīs diuina indignatō.
fruamini hoc paruo tpre ī iocis & ebrietatib; preliis & cōtemptiōib;
nec uacuū ptite tps dimittatis. qd moramini dū uiuitis. Cōgrega-
te uris filiis honores, diuitias & potentias. uestrā augete nobilitatē
& famā ut uestri possint filii q fecistis explere qtis cū illis pariter
in inferno ampliora patiamini cruciamēta. Sed forte quis dicet be-
nignus ē dn̄s & misericors q omnē peccatorē ad se redeūtē recipit
& indulg&. Verū qd hoc eē cōfiteor, benignior .n. ē dn̄s creatura
& unicuiqʒ parcit ad se ut cōdec& redeūti. Nō ne benignissimus
est dn̄s q tantas tollerat iniurias a peccorib; dans eis spatiū tpris
ut emēdent. Sed hec noueris q2 sicut benignus est ī tollerādo ita
iustus ī puniēdo. Sed forte q̄s iteꝝ dic& q uir q toto tpre q uixit,
malefecit, ī mortis articulo accepta penitētia a deo ueniā obtinebit.
Heu q̄uana suspitio & falsa meditatio vix de cētū milib; hoīnū

quorum mala semper fuit uita mereri habere a deo indulgentiam, unus. Vir totus in peccatis genitus et nutritus, qui nec deum uidit nec cognouit, nec de eo audire uoluit, nec se peccasse cognoscat, nec quid penitentia sit nisi forte dormiendo nouit: totus adhuc secularibus inodatus negotiis: quem angustia premit filiorum quos deserit, quem infirmitas conterit: quem dolor diuitiarum et temporalium bonorum concutit, quoniam his non posse fungi amplius se cernit, quam acceptam deo penitentiam accipit: quam non acciperet si adhuc se posse sanari crederet. Certe uiam concludam quod dum sanus est et iuuenis deum offendere non formidat, in morte non merebitur diuinam obtinere indulgentiam. Que dilectissimi filii est penitentia: quam solum quis accipit quia se amplius uiuere non posse cernit: qui si ex infirmitate conualescet, peior quam prius fiet. Scio non modicos pecuniosorum accepta in mortis articulo penitentia conualuisse corpore et peiorasse uita. hoc uerum puto, hoc multiplici experientia didici quod ei non est bonus finis cui mala semper fuit uita, qui peccare non timuit sed in mundi uanitatibus semper uixit. Pretiosa inquit propheta in conspectu domini mors sanctorum eius et mors peccatorum pessima. Et ideo filii carissimi accingimini potentia et estote filii potentes et nolite horum miserorum diuitum, quorum iam tantam ostendimus imbecillitatem et miseriam esse, quantam non dicet lingua, carnis tenuem potentiam formidate operando iustitiam. qui enim propter iustitiam persecutionem patitur, beatus est: et si moritur beatior. pretiosa nempe est in conspectu domini mors sanctorum eius. Si cupis uitam tenere cum christo, noli mortem timere pro christo. Non enim potes illa sustinere pro christo, que sint condigna ad futuram gloriam que reuelabitur cum apparuerit gloria nostra que sursum est et non super terram. non speret mercedem qui non laborat, non sufficiat solum christiani nomen, Christianus est imitari christum. Frustra christiani nomen habet ille qui diabolum sequitur, quinimo christianus omnino non est, sed antichristus iuxta illud euangelicum beati Ioannis. Audistis quia antichristus uenit, nunc antichristi sunt multi facti. Vis ergo regnare cum christo, patiare cum christo. Si christum dominum et regem, cui est nomen super omne nomen, oportuit pati, ut ita intraret in regnum suum et gloriam suam: qua fiducia hemus nos intrare sine labore. o quam stulti sumus et tardi corde ad credendum. Volumus hic gaudere cum seculo et postea regnare cum christo. Dominus nudus ingreditur, Seruus superfluitate onustus uestium, auri et gemmarum intrabit. Ille ieiunus, iste crapula et luxuria plenus. Ille in cruce moriens pro ipso. Iste in lecto delicate dormiens, quod deus non facit seruus faciet. Promittit deus zebedei filiis regnum suum si calicem quem ipse bibiturus erat, possint bibere. Sed fatui filii hominum non recte iudicantes, nec quod uerum est cognoscentes, dicentes bonum malum, et malum bonum. Reuertimini ad cor, et uenientes audite me et narabo uobis que audiui et cognoui et patres nostri narrauerunt mihi, nec occultetur a

filijs hoīu3. abhorrē dnō bonū ē, & sicut ille ambulare. Sicut Chri-
stus aīam suā posuit p nobis, sic & nos, si opus ē p ueritate q̄ ē ipe cħs
debemus aīas nr̄as ponē. Qui amat aīa3 suā ī hoc mūdo pdet ea3.
Christus p nobis passus ē: nobis relinqns exemplū ut seq̄mur ue-
stigia ei⁹. Nō se cogit& christianū q pro xp̄o nō inuenit se mori pa-
ratū: q xp̄o ministrat ipm̄ sequat̄. Dicas hō q solū noīe & uerbis chri-
stianus es, christi fidē hēs & p̄dicas, bonū ē, s3 ubi opa? fides sine op-
ib3 mortua est. Certe dicā q xp̄m tm̄ ore & nō ope laudas, ipsu3
negas: q2 si quę dicis crederes, saltē eū timeres & de pecc̄o uerecūda-
reris. Et si credis & male facis cētuplo punieris. Nōne pecc̄m quod
fit ex malitia certa infinito ē ei⁹ qd̄ fit ex ignorātia? peccauit
angelus, peccāt hō: alt̄ ueniā potuit inuenire, alter nō. Qua de re?
Ille ex ppria malicia, homo ex suggestione diabolica. S3 forte di-
ces & ego sitr ex suggestione pecco diabolica. Cur deus patitur
me temptari. Nō peccarē si fraus nō for& diabolica. Ad quem
ego. Quod miser mereris p̄miū, si nullū hēres p̄rliū? Non ne
terrestris miles ad omē se exponit picīlū ut suo regi placeat.
Nec certe tibi ulla pōt eē excusatio, si te peccare dicas subgestiōe
sicut & ille: q2 illa tibi nō est occasio: q̄ illi. Vnū solū habuerat
p̄ceptū ut de ligno nō comedēt. Nōdū qd diabolica subgestio for&
nouerat. Nec q̄tum deo pecc̄3 displiceat sciuerat. Et tu ut dicis,
nosti & bn̄ credis, & tot milia facis pecc̄a. Et qd cōcludā. qui
tales st̄ xp̄iani diligūt eū ī ore suo & lingua sua mentiūt̄ ei. Cor
aūt eo4 nō est rectū cū eo nec fidem hn̄t ī testamēto ei⁹. Si quis
diligit xp̄m, & si qs uerus ē christianus & spāliter sacerdos & mo-
nacus ī quo tanq̄ in speculo reluce& pfectio nō solū renūti& oīb3
quę possid& s3 abneget & semetipm̄ ita ut totus mortuus sit mūdo.
q2 nisi granū frumenti cadēs ī trām mortuū fiūt, ipm̄ solū ma-
ne&. Qui mūdi uiuit negotijs mortuus est deo. Oportet nanq3
hoīe3 q cape uult pfectionē, tenē ita mortuū eē mūdo ut tanq̄
mortuus, nihil de reb3 secularib3 sentiat: ita ut cū apostolo dicat
nr̄a cōuersatio ī cęlis ē. Et ite4 uiuo ego, nō iam ego, Viuit autē
ī me xp̄s. Idcirco q uere iustus est uitā hāc quę mors ē, non
timeat amittē, ut uitā quę xp̄s ē, ualeat inuenire. Eos q occidūt
corpus nō timeat: q aīa3 occidē nō prīt. Hic tribulatiōes q̄ cito la-
bunt̄, sbstineāt: ut gaudia q̄ sine fine manēt, hānt. Hec solū uia
ē, qua itur ad cęli p̄riam. Certe si alio posset iri tramite in toto
deus mendax fier&. Nō ego qd quę dico uobis, uerba accepi ab
hoīe: neq3 p hoīe3 didici: s3 p euangeliū suū. Itaq3 oīo oportet
nos p multas tribulationes acq̄rere regnū dei. Errant in uia

qui p diuitias & delitias festinãt ĩtrare. Signũ manifestũ damnatiõis ẽ in hoc mũdo sua bñplacita assequi & a mũdo diligi. Quos deus diligit hos sepe cõrigit & castigat. Si ĩ mũdo gl̃ari oportet libenter gloriemĩ in tribulatiõib; & aduersitatib; ur̃is. promisit.n. xp̃s hec suis discipulis, quos dilexit usq; in finẽ ĩ signũ p̃cipue dilectiõis. cũ ĩ ultima cena dixit. Amen dico uobis q2 plorabitis & flebitis uos, mũdus aũt gaudebit. Gaudete filij mei p̃dilectissimi cũ odit uos mũdus. Desiderate sufferre cõtumelias & obprobria ab hõib; q2 beati eritis cũ maledixerĩt uobis hões & p̃sequuti uos fuẽrĩt & dixerĩt omne malũ aduersus uos mẽtientes pp filiũ hõis. Gaudete tũc & exultate, q̃m merces ur̃a copiosa est in celis. vt insurgat ĩ uos totus iste mũdus. Si uos odit mũdus, scitote q2 de mũdo nõ estis: q̃m si de mũdo eẽtis, mũdus q̃d suũ ẽ diligeret.

De Patientia

OMNE gaudiũ existimate, quom multa hẽtis ĩ seculo obp̃bria & aduersitates: scientes q̧ fortitudo & patiẽtia ex ipis oriũt̃. patientia aũt p̃fectũ opus h̃t. p̃bant̃ aũt uirtutes ĩ hõie p patiẽtiã, tanq̃ aurũ p ignẽ. qui c̃etas h̃t uirtutes sine patiẽtia, aurũ ĩ uasis fictilib; portat. In sola dicebat saluator patiẽtia possidebitis aĩas ur̃as. Fortitudo cõnexa ẽ patiẽtie. Vir patiẽs fortis ẽ aĩo, q patiẽs ẽ fortis ẽ, & secure bona seq̃ntis uite p̃suare pot̃. Seruate patiẽtiã in mẽte: eiq; quom tp̃s ẽ, exercete ĩ opatione. Est.n. patiẽtia uelum: quo ĩ hui9 mũdi p̃cellis, nauis nr̃a quocũq; flãte uento secure nauigat, nullũ timẽs piculũ. nullus urũ; ad uindictã ul' odiũ p̃ximi sui, aut cõtumeliosa uerba cõmoueat̃.

De misericordia.

ESTOTE mi̅s̅icordes, sicut & pr̃ ur̃ mi̅s̅icors ẽ qui pluit sup iustos & ĩiustos, & solẽ suũ oriri sup bonos & malos: Iudiciũ illi fiet sine mi̅s̅icordia, q nõ facit mi̅s̅icordiã, mi̅s̅icordia supexaltat iudiciũ. Si nõ remi̅s̅itis de cordib; ur̃is illis q offendũt uos, nec pr̃ celestis remittet uobis. Frustra petit mi̅s̅icordiã, q aliis mi̅s̅icordiã denegat. Sustinete inq̃t ap̃lus Si q̃s uos ĩ s̃uitutẽ redigit: Si q̃s uos ĩ faciem cedit. hic ur̃a stabilit̃ uirtus. hic tota merces & p̃miũ ut amicos diligatis ĩ deo & inimicos pp deũ. Seruus ille neq̃ accepta mi̅s̅icordia, cõseruo suo negauit mi̅s̅icõdiã, et iõ meruit h̃re s̃niam iustitie. Iustitia sine mi̅s̅icordia crudelitas ẽ. Et ideo iustitie mi̅s̅icõdia miscẽda ẽ. lex nr̃a tota ĩ mi̅s̅icordia ẽ. Quapp q mi̅s̅icõdia nõ indiget, christian9 nõ ẽ. potat nos quoq; d̃s dãnare iustitia: quos sua saluauit mi̅s̅icordia. Impossibile ẽ hoĩe; mi̅s̅icõdẽ & piũ, irã nõ placare diuinã. Beati g° mi̅s̅icordes q̃m ipi mi̅s̅icõdiam cõsequẽt̃. Sacerdos & p̃cipue monachus sine mi̅s̅icordia, nauis ĩ medio pellagi undiq; p̃forata. Vana religio ẽ, q̃ caret mi̅s̅icõdia.

parū pdest ee differēs uestimētis a secularibꝫ & concors uita. non uestimētis & ordine solū ē qs sacerdos & monacus. s; uita. Sepe ex magna abūdātia tristitie hō multa loqtr̄. Ecce mūdus undiq; feruet monacis & sacerdotibꝫ. Et tm̄ ita sūt prarissimi sacerdotes & monaci q uix de cētū unus repiatr̄. Nulla certe ī mūdo tā crudelis bestia q̄ malus sacerdos uel monacus. nā & corrigi nō patit, nec ueritatē audire unq̄ pōt. Et ut breuiter dicam omi pēnin& malicia. Sūt hi sacerdotes & monaci tales tm̄ hītu & nōie. quorum uana ē religio. Religio mūda & īmaculata ē hec apud deū prēm visitare pupillos & uiduas ītribulatiōe eoꝝ & īmaculatū se custodire abhoc sēculo. heu q̄tū ī qbꝫdā spūalibꝫ hītu & nōie creuit cupiditas, imo ut ueri dicā cū huiꝰmodi spūalitate auaritia q certe sūt lupi rapaces ī uestimētis ouium. ubi sacerdos & monacus cupidꝰ ē & sine misericordia plusq̄ a serpēte ab eo fuge. Sūt & nōnulli q totū suū fructū extimant ecclias & monasteria miro mō & ope ex paupū mercede hedificare: ī qbꝫ tāta uiguit cupiditas, ut terrā & oīa sibi deficer̄ putēt, ibi cor ibi mens, ibi semp ē sua cogitatio ut aliena possit spoliare marsupia. hos tales Saluator increpās ait Ve uobis qui edificatis monumēta pphaꝝ. Ecce qui monasteria edificāt & ecclias miro artificio aptāt bonū uidet̄ opus cōducē. S; siqdem paupibꝫ misericordiā faciūt, bonū ē. Vis ut bonū tuū opus deo placeat, fac ut de eo pauper gaudeāt, quod deo est illud tēplū carius q̄ hō. Templū dei estis uos inqt aptus. Quom pauperi misericordiā tribuis: quom uiro ī suis nēcitatibus tribuis subsidiū. quom errātes ad uiam rectā reducis o q̄ admirabile & deo gratū tēplū edificasti. Frange exurienti panē tuū, egenos uagosq; induc ī domū tuā. Quom uideris nudū operi eum & carnē tuā ne despexeris. Nemo se excusās dicat nō hēo qd pauperi fratri tribuā. Si uestimētū uel aliud ultra extremā possides nēcitatē & paupi īdigenti nō subuenis, fur es & latro. Sumus dilectissimi filii ī rebꝫ tpralibꝫ solū dispēsatores & nō possessores. Si qd supfluū quo alter frater egeat possidemus, furamur, imo peius furat aliqs ex inopia & nēcitate, iste tm̄ ultra nēcitatē retin&, ut centū uiuerēt, q fame pereūt. Ille uni furtū facit. iste tot, quot nō cōclonat patiētibꝫ nēcitatē. Dices forte miser meū ē, nā mei hoc dimiserūt mihi parentes: S; si tui hoc dimiserūt parētes. quō potuerūt tibi dimittē qd suū nō erat. At si suū erat, ingēs un hue rūt quis dedit eis, qd ī mūdo ueniendo apportauerūt, qd recedētes ferēt. Certe que paupeꝝ possidemꝰ ī die iudicij corā oculis diuine iustitie uindictā exclamabūt. Qui hēt aures audiēdi, audiat. q

mihi nō uult credē, cū ꝗ grauiter sentiet quom diuitie sue tran
sierit ī egestatē. Lex nālis hoc p̄cipit ut qđ ab aliis desideramus
aliis faciamꝰ. Qđ aliud uetus lex p̄dicat. at euangłi p̄cunctare un-
diq;: qđ aliud insinuat vere corā deo iudice erūt iudicii testimo-
niā. Qđ gͦ dicam his q solū lapides cōgregāt muros erigūt ī al-
titudinē, quoꝝ ē cor & cogitatio ut humanis oculis opus pul-
chrū appareat, laudetˀ edificiū: & totā hic suā iustitiā arbitrātˀ.
Sūt & aliq qui de rapinis paupū & sudore oblationes & uictimas
deo offerūt. Tales oblationes an̄ diuinā clemētiā nō paꝝ sꝫ abho-
minabiles. Qs tam insipiēs ē, ut nō intelligat q talia edificia nō
cedūt ad dei gl̄iā, sꝫ ad pōpā mūdi. Sed siqs dicēt, qđ dicis, nō
bonū ē edificare monasteria ut inde honoretˀ dn̄s. Ad quem ego
bonū ē dūmō paupei uiolentiā nō sint passi, nec int̄pellēt deum
cōtra eos. Quō possū domū deo placitā uł s̄cās eiꝰ ex illis pecuniis
edificare de qb; paupes plorāt. Qualis pōt ēē iustitia munerare
mortuos & sepelire uiuentes & de indigentia paupū offerre deo.
Certe si hec iustitia placeret deo, foret sotius uiolentie et si a nob
hanc uellet oblationē cōsciūs fieret ī peccō. Ast si deo displicet, quō
pōt placē s̄cīs eiꝰ. Qua de re filii dilectissimi deponētes omnem
malitiā, omnē dolum & simulationē & inuidias & oēs detractiōes
sicut nuͦ geniti infantes, rōnabiles sine dolo, lac cōcupiscite ut in
eo crescatis in salute: sꝫ tam gustetis q̄m suauis ē dn̄s. Vere si nō eri-
tis sicut paruuli nō ītrabitis ī regnū celoꝝ. Paruulus uidēs pulchrā
mulierē nō delectatˀ, p̄ciosam uestē intuens nō desiderat, ī iracūdia
nō p̄seuerat, lesus nō recordatˀ nec odit. P̄rēm seqtˀ, m̄rem nō deserit.
Et iō nullus se cogitet regnū celoꝝ attingē nisi hāc paruuli īnocētiā
& simplicitatē imitari studeāt: castitatē hr̄e: mūdū sp̄nē, fratrē
diligē: patiētiā s̄uare, p̄rē, xp̄m seq & ī gremio m̄ris eiꝰ incubare
semp. Exuite uos dilectissimi ueterē hōiē, & induite uos armatu-
ram dei: ut possitis stare aduersus īsidias diaboli. Diabolus nil in
mūdo possidet. Expoliatus gͦ mūdanis reb; momētaneis & cito uelut
umbra labentib; cū nudo pugnet. Q oneratus uestib; cum nudo
luctatˀ cito ad terrā deiicitur, q2 hēt unde teneatˀ. Vis firmiter cū
diabolo dimicare, uestimēta p̄ice, ne succūbas. Terrena sunt oīa
qđē corporis indumēta. Qui plus possidet citiꝰ uincitˀ. Arma uobis
pugnaturis sit castitas humilitas & caritas. Hec sꝫ arma aduersus
uersutias diaboli, qb; si muniti fueritis accīgetis fortitudīē lumbos
urōs & roborabitis brachiū urūꝫ, fortitudo & decor īdumētū urūꝫ
erit. Et cū eritis ī p̄lio ridebitis. Nō timebitis a frigorib; niuis & uere
fundamēta erit domus urā sup̄ firmā petram.

De neqtia luxurie & uirtute castitatis q̄ Deo una placet & alt'a displicet.

ENsis diaboli luxuria ē, heu quot illa infičiat trophea nō est
aliud peccatū quo magis diabolus uictor existat. Fugite lu-
xuriā. nā sicut uirginitas equat hoīes angelis, imo plus eū facit
angelis, ita luxuria hoīez plus bestificat, & ut ita dicā multo peiꝰ
bestia efficit. De nullo alio peccato legitur deū dixisse penitē
ipm̄ fecisse hoīez. hec huiꝰmodi facit opa, corpus debilitat, & q̄
semp cū morte destruit: famā denigrat: marsupia euacuat: furta
instruit: homicidā causat: memoriā hebetat: cor aufert: oculos ut-
usq3 hoīs cecat. Et p̄ceteris iram dei puocat & radice gule oritur.
Pro nullo alio reatu tam maīfestā iustitiā exercuit deus sine mis-
icordia q̄ pro isto. ꝑꝑ hoc nanq3 peccm legit' deū īduxisse diluuiū
mūdo. Sodomā & gomorā cōbuxisse, & multos alios hoīes īteriis-
se. hoc rete diaboli siqs capit' nō cito soluit'. In isto tā graui prelio,
nemo pōt uincē nisi fugiat: nemo pōt firmiter pdurare, nisi car-
nē domet. Qui uino utit' ignē portat ingremio. Nolite inqt apl's
īebriari uino inq° ē luxuria. hoc p̄luī nō substinet' nisi abstinētia
& ieiunio. Vinū nocet. sz uultus centuplo muliez. Mulier diabolica
sagitta ē, qua ī luxuria hō cito trahit'. nullus ī hoc cōfidat uiuens,
Et si scīs es, tn̄ securus nō es, Mulier uiri capit aīaz. nūqd pōt hō
abscondē ignē ī sinu suo ut uestimīta illiꝰ nō ardeat aut ambulare
sup̄ prunas ut nō cōburāt' plante eiꝰ. Homo & mulier, ignis & pa
lea. Diabolus nūq̄ sufflare cessat ut accēdat'. Huiꝰ p̄lij nūq̄ erit
uictor, nisi fugiēs, nūq̄ uiro cū muliere sint longa colloq̄a. Sola
nāq3 insimul loqui faciat necītas ut mulieris cuncta spernat
munuscula & blanda uerbula si nō uult luxurie capi laqueis. Tan-
ta sit int' uirū & mulierē raritas ut alter alteriꝰ nom̄ nesciat. pluri
mi scīssimi iā ceciderūt hoc uitio ꝑꝑ suā securitatē. Timeatis filij qz
si ī alijs peccīs cauēdū ē, in isto plus. Sz uere dicā hodie sb̄ spūali-
tatis noīe nouū fit fornicatiōis gn̄s a p̄trib3. heu qd pferā. hodie
nō uerecūdāt' hoīes, qn imo gloriāt' cū malefecerīt, aliq̄lis adhuc
ī mulierib3 uiget uerecūdia: q̄q̄ parua. sz ī oīb3 q̄i hoīb3 hec ītre-
uit malicia ut ille putet' insipiēs q huiꝰmodi doctus nō ē. Qd plura.
hec sua ē festiuitas, hec oīs p̄dicatio, ob hoc freq̄ntāt ecclās ut mu-
lieres uideāt & eaz utant' colloqijs q̄tus inde ampliꝰ luxurie cre-
scat appetitus. Sz qd uir miser gl'aris ī malitia ista: forte qz potēs
ē iniqtate cētuplo peccas q̄ mulier. Mulier mollis & tu te fortē
existimas. illa in domo sedet & tu uagando mille modis eā illaq̄as,
aliqn̄ cogis eā ut ui faciat. Hec .n. facis qz deus tacet, tu cogitas q' sit
tibi silis. Sz ueniet tp̄s quo arguet te. Et statuet hec cōtra faciem

tiam. Unde filii estote prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbe: et pugnate viriliter cum antiquo serpente. Sint lumbi vestri precincti et lucerne ardentes in manibus vestris et tunc viriliter agite et confortetur cor vestrum: quoniam illi qui debellabant vos timebunt: et ideo faciatis virtutem et ipse ad nihilum deducet tribulantes vos. **De dilectione caritatis et eius temperantia.**

Predilectissimi mei diligite vos invicem. Non enim hoc accepi ab homine sed a salvatore. hoc est inquit preceptum meum ut diligatis invicem. In sola dilectione omnia virtutum bona consistunt. Sicut ex una radice multi exeunt rami sic ex caritate omnes emanant virtutes. Si linguis hominum loquar et angelorum inquit apostolus et si omnem habuero prophetiam: et noverim misteria omnia et omnem scientiam: et si habuero tantam fidem ita ut transferam montes, caritatem autem non habuero nihil sum. Qui veram caritatem habet benignus est et patiens. Ille veram caritatem habet: qui non tantum proximos diligit per affectum cognationis et carnis sicut ethnici et publicani faciunt: sed ita diligit inimicum, sicut amicum. In hoc uno potest homo agnoscere si habet caritatem vel si manet in caritate si ab eo diligitur qui ei adversatur. Certe hic quamplurimum advertendum est. Sunt quamplurimi qui diligunt: sed male: interim enim aliquem diligunt, qui dilectionem dei perdunt. qui aliquid super deum diligunt. deo non sunt digni. In cunctis virtutibus requiritur temperantia. Virtus semper vult medium. nimis diligere malum est: sed quod ius exigit bonum est. Omnis dilectio que nocet vitanda est. propter nimiam dilectionem alii in luxuriam ceciderunt, alii in invidiam devenerunt. Multi orationes et dei obsequia omiserunt. Hoc quippe agit superfluus amor: ut quem diligit semper videre cupiat. Nimius et stultus amor ignorat siquidem iustitiam et veritatem, ratione caret: modum nescit: nec aliud cogitare potest quam quod diligit. amor iste non accipit de impossibilitate solatium neque ex difficultate remedium. Impossibile est hominem qui talem habet amorem deo posse orationes acceptabiles facere aut placere. hic amor non est caritas sed stultitia. omnes nostros debemus diligere fratres sicut nosmetipsos: ita tamen ut vitia non diligant. punire malum caritas, plus meliorem diligere iustitia est. Sic diligendi sunt homines ut eorum bonitas exaltetur: et vitium deturpetur. Vera caritas exigit ut deum diligamus ex toto corde, ex tota mente et ex totis viribus: et ita singulariter ut cum deo nihil aliud diligamus, et proximum nostrum sicut nos. In his duobus mandatis tota lex pendet et prophete. Qui sine caritate est, sine deo est, quia deus est caritas et caritas est deus. qui manet in caritate in celo iam cepit habitare. In celo una est caritas omnium bonorum ac beatorum. Ubi caritas vera est: ibi invidia nulla est, ubi ambitio nulla cognoscitur: nec murmuratio, nec detractio, nec irrisio: sed omnibus una et eadem voluntas. Hoc autem scitote fratres quia si non habetis caritatem perfectam, sub diabolica potestate estis, nec ultra in vobis deus habitat: et qui sine deo est in inferno est.

Ideo predilectissimi filii mei hortor vos dum tempus habetis, ne in vacuum gratiam

dei recipiatis. Gra dei omib; data ē p mortē filij dei. Dum tpre isto breuissimo uiuimus, seminem' qz post modū suo tpre metemus. Breues dies hois s͡t. pdicat uelut tela a texente uita nr͞a: tanq̄ fur mors uenit. Cum mortuus fuit ho no simul descēd& cū eo glia domus eῑ. Diuites ī bonis quis minimis ducūt dies suos ut ī puncto ad ī ferna descendūt. Opa cui lib& sequūt cū. Prarū ē ut hois cui mala semp fuit uita, bona sit mors. Siue bonū siue malū tpre isto fecerim' illud idē post finem mortis inueniem'. No expectetis qz tps acceptabile ē. Dū lucē hētis credite ī lucē & nō ambuletis ī tenebris. q ambulat in tenebris nescit quo uadat. Lux nr͞a xp̄s est: que luc& ī tenebris & illuminat oēs hoīes uenīētē ī hūc mūdū. Vt g° filij lux sitis. & tenebrę uos nō cōphendāt ad ipm̄ accedētes lapidē uiuū ab hoīb; qdem repbatū. ádeo aūt electuz. Et ipi tanq̄ lapides uiui edificamini: & ī oīb; exhibeatis uosmet ipos tanq̄ dei ministros ī multa patientia ī tbulatioīb;, in necītatibus, ī angustijs, ī plagis, ī carcerib;, ī seditionib;, ī ieiunijs, ī uigilijs, ī castitate, ī sciātē, ī longanimitate, ī suauitate, ī spū scō, ī caritate nō ficta, ī uerbo ueritatis ī uirtute dei.

De Mendatio vitando

Non sit int̄ uos mendatiū. Omnes uiri mēdaces abhoīnabiles sunt apud deū. Est n. deus ueritas & ueritati obstat mēdatiū. Omne fugiatis uerbū ociosū. De quolib& n. uerbo ocioso & uano reddem' dn̄o rōnē. Diligite silentia. Vbi ē multiloqum ibi freq̄nter mēdatiū. ubi mēdatiū ibi pctm̄. Sermo indicat qualis ē hō. In ore sacerdotis ul' monaci nullū unq̄ sit uerbū ī quo nō son& xp̄i nom. semp diuinā rumin& legem. Et n. q ī lege dn̄i meditat' die ac nocte nō abiens ī cōsilio impioꝝ neq; ī uia peccoꝝ erit tanq̄ lignū plantatū secus decursus aquaꝝ cuius sola folia decident: s; dabit fructū & omīa quecūq; fecerit semp psperabūt.

De mala sotietate uitanda

Certe nihil tam noc& hoī q̄ mala sotietas. Talis n. effict' hō qualiū societatū fruit'. Nunq̄ cū lupo agnus hītat. Vir castus luxuriosi sotietatē aufugit, plusq̄ impossibile puto uirū diutius ī bonis opib; pmanē: q maloꝝ assidua cōuersatiōe utit'. Cum scō uociferat' psalmista, sanctus eris & cū puerso puteris. Sicut n. mala noc& sotietas ita bona pdest. Nullus pot huic cōparari thesaurus: q bonā inuenit sotietatē uitā inuenit, diuitijs affluit. Certe uere dicā praro hō effict' bonus uel malus nisi ob sotietatis causā. Pueri cor tanq̄ tabula in qua nihil ē pictū fore dicitur. Illud g° qd a sotietate recipit, usq; ad senectutē retin&, siue bonū sit, siue malū. Raro iuuenis cū iuuene hītet. nā ignis si appoat' igni calorē nō extinguit. s; auget & enutrit. Semp uir quē delectat sapiā, se maiori etate & sapiā fotius existat. Aliogn si sibi

similis societ' assidua societate de iustitia ad stultitiā dilabetur

De iuramento non faciendo.

ANte oīa aūt filij mei nolite oīo neq3 p celū neq3 p terram, neq3 p aliud qdcūq3 iuramtū iurare, nisi maxima nccitas cogat. Sit aūt fmo ūr est est, nō nō. Cui' ore freqns sonat iuramtū3 ī ipo hoīe parua ē dei cognitio & dilectio. Si nō ē quod iuro deū eē nego. pceptū .n. dei phib& nō assumatis dei nom̄ ī uanū.

Quomodo orationibus est insistendum.

ORationib; instate cōtinuis. Multū ual& orō freqns & deuota. orō hoīe3 a tra subleuat: ad celestia uehit, & facit hoīe3 cū deo loq. Grās ab eodē obtin& dūmō sit deuota & mista lacrimis. Multum ual& orō freqns cōspsa lacrimis ad pmerēdū diuinā clemētiā & exauditiōis bñficiū. Obtinuit ezechias statim grā3 a dnō suis lacmis & orōnib; ut mutar& sniā3, quā sibi dixerat. Liberauit dns Susānā a iudicio dire mortis pp orōnes & lacrimas. Orōnib; elie celū dedit pluuiā: qd clausū fuerat trib; ānis & sex mēsib;. Si quo egetis petatis a dnō orōnib; & lacrimis ī fide nil dubitātes. q fidē ht ut granū sinapis, qcqd petierit fi& statim illi. Idem dns ē diues in oīb; q tūc erat & nūc spes ūra gaudiū ūru3. Cogitatio ūra & omē desideriū ūru3 sit semp deus: qm ī ipo ex se ipo & p ipm st oīa in q uiuim' p quē moriemur & sumus: sine quo penitus nihil sumus.

Hic bt̄s Hieronym' horā cognoscēs mortis gaudēter pdicat suis discipulis mortē.

IAm nō multa loquar uobiscū filij mei. uenit .n. hora ad quam nat' sum. hac cōditione huc ueni ut exirem. Nūq natus fuissem si mori nō debuissem. Suo pprio nō pepcit deus filio: s3 p nob omib; fecit illū mori ī crucis stipite. p cui' mortē mors nra mortua ē. Nemo .n. nru3 sibi uiuit aut morit'. Siue .n. uiuim' siue morimur deo uiuimus & morimur. In hoc .n. uocat' xp̄s dns uiuo4 & mortuo4. Si .n. xp̄s mortuus ē, certe nō est maior seruus dnō suo. Idcirco & nos moriemur. Si .n. resurrexit hēmus spem firmissimā q & nos resurgamus. Et si christus resurrexit sic ut amplius nō moreretur: certe & nos post resurrectionē nra3 nunq moriemur: s3 semp cū ipo ī glia stabim'. Cum .n. mortuus fuit xp̄s, mortuus ē hō nr uetus ut destrueret' corpus pecti & fierem' unū corpus cū illo. Idcirco si surrexit & nos surgemus cū illo, q sumus mēbra ei'. Si aūt & xp̄s non plus morit' & nos similiter. quo qdem filij dilectissimi mei si nūc morior. credo q redēptor meus uiuit: & ī nouissimo die de tra surrecturus sum, & rursum circūdabor pelle mea & ī ista ppria carne mea uidebo saluatorē meū. quē uisurus sum ego ipe q nūc loquor: quem nūc cernitis hic morientē: & nō certe alius loco mei. Et isti pprij

oculi mei qb; uos uideo cōspecturi st. Vnde dilectissimi filij uidete caute ambuletis, nō q̄si insipientes s; ut sapiētes. Et nolite sc̄dm carnē ambulare q2 si sc̄dm carnē ambulauītis, moriemini s; spū ambulātes facta carnis mortificatiōe. Nūc meū exultate, cātate & psallite abicite uestimēta luctus & tristitię. Spargite cinerē de capite u̅ro, iubilate & psallite deo psalmū dicite nōi eiꝰ, date gloriā laudi eiꝰ qm̄ hucusq̄ trāsiuj ꝑ ignem & aquā. & ecce nūc reducat me ī refrigeriū. Introibo ī domū dn̄i ut reddā uota mea dedie ī diē. o q̄tū lucrū mihi ē mori: qm̄ uiuē deinceps meū xp̄s ē. Ecce t̄restreis domus hītationis dissoluit̄ ut illa succedat, nō manu fc̄ā hītatio ī cęlis ętna. Ecce q̄d mortale est uestimētū exuor, ut ętnū induar. hucusq̄ ꝑegrinatus sum. iā redeo ad p̄riā. ecce brauiū capio pro quo in agone cucurri. ecce portū attingo quē tanto hanelaui desiderio Ecce de tenebris ad lucē, de periculis ad securitatē, de inopia ad diuitias, de p̄lio ad uictoriā, de tristitia ad gaudiū, de s̄uitute ad dn̄m, de t̄p̄ali ad ꝑpetuū, de fetore ad odorē suauissimū uehor, hic cecus sum & illuminor, undiq̄ uulneratus & sanor. hic semper cōtristatus sum, & ecce iam letificor, uere hic uiuens mortuus sum & iam uere uiuificor. Exclamatio beatissī Hieronymi cōtra uitā huiꝰ mūdi pate faciēs mortis dignitateq̄ ⁊ eiꝰ īuocationes.

O Vita mūdi nō uita s; mors: uita fallax: uita imbecillis & onusta tristitijs: uita umbratica: uita mēdax nūc flores & statim arescis: uita ꝑuās uita cui mes: uita fragilis: uita momētanea & caduca: q̄ q̄to magis crescis tāto magis decrescis. quom plus ꝓcedis plus ad mortē appropīquas. o uita plena laqueis quot ī mūdo hōies illaqueas, quot ꝑ reciā sibstine& tormēta infernalia. q̄ beatus q tuas agnoscat fallacias. q̄ beatus q de tuis nō curat uanis blanditijs. Melior ē negotiatio eiꝰ argento & auro puri & purissimi fructus eiꝰ. o mors dulcis & iocūda, nō certe mors q̄ uerā uitā largiris: q̄ fugas tenebras & uulnera, fames extinguis & sitī. o mors iustissima pia bonis: aspera malis, humilias sup̄bū diuitem & potētē, & exaltas humilē. ꝑ te pauper satiat̄ cū auarū ꝑijcis. Tu malis das suppliciū & iustis ętnum p̄miū. Veni soror mea & sponsa mea amica mea, dilecta mea & indica mihi quē diligit aīa mea. oñde mihi ubi pascat dn̄s meus, ubi cub& christus meus, nec dimittas amplius uagari ꝑ inuiū huiꝰ incolatus mei. Exurge glīa mea. porrige m̄ manū, trahe me post te, Currā ī odorē unguentoꝝ tuoꝝ, donec introduxeris me ī cellaria dei mei ut exultē & gaudeā quom apparebo an̄ faciē suā & tūc cantabo & psalmū dicam dn̄o. Ecce tu pulchra es amica mea iam noli ampliꝰ morari. Ecce oēs dies mei defecerūt & anni mei ꝑtrāsierūt uelut umbra. Cōuertē aliq̄tulū sup me, q2 te inuenire exultaui & īte delectatus sum oīb; dieb; uitę meę. suscipe me. nam cū suscepisti dn̄ūz meū, me saluasti, me uiuificasti, iā respice in me

saluũ me fac & libera me de aq̄s multis & de manu filioꝝ alienoꝝ. Erue
de carcẽ aĩaꝫ meã & reduc eã. p grãꝫ quã opata fuisti suscipiẽdo dnꝫ.
meũ. vnde exultauit p culpã quã ppetrauit genitor meus adam. Ve-
niã pte ĩ ortũ dilecti mei ut comedam fructũ pomoꝝ suoꝝ. Defecerũt
sicut fumus dies mei & caro mea iã sicut fenũ aruit. Ecce iã uenit tps
miserendi mei. Noli tardare, accelera ut eruas me qꝛ amore langueo.
per te bona mors fructũ recipimus bonoꝝ quę fecim᷒: cognoscamus
pmia quę speram᷒ anteq̃ uenias deũ ex parte cognoscim᷒. quom uenies
pfecte eũ uidebimus sicuti ẽ. Nigra es sꝫ formosa, pulchra es & decora,
fauus distillans labia tua. terribilis es & quis resistet tibi, terribilis cer
te apud reges terrę auferens spũm pncipũ. notã facis humilib; uirtutẽ
tuã. tu cõfringis cornua peccoꝝ & exaltas corna iustoꝝ. Illuxerunt
coruscationes tuę orbi terrę, uidit & cõmota ẽ terra. Aperi mihi dulcis
soror & amica mea ianuas uitę: quas aperire pmisisti quom fuisti cũ
dño meo ut iam in pace locus meus sit & habitatio mea ĩ sion. Spolia
me hac tunica mortali quã fero ut induam me uestimẽtis letitię.
aĩa mea liquefacta ẽ: ut inuenire possim dilectũ meũ: quẽ ĩ mũdo que-
siui & nõ inueni. Inuenerũt me in hac solitudine custodes q circuiuerũt
ciuitatẽ & pcusserũt me & tulerũt palliũ nrũꝫ custodes muroꝝ. per-
cussus sum & humiliatus sum á uoce maloꝝ & dolore. Tota die expro-
babãt mihi inimici mei loquentes aduersus me lingua dolosa & ser-
monib; odii circũdantes me & expugnãtes me gratis. posuerũt ad-
uersus me mala p bonis & odiũ p dilectione mea. Ergo iam bona
mors ppera. confringe cornu gladiũ scutũ & bellũ. Si moraris iam
deficit paulisper spũs meus pp multitudinẽ doloꝝ meoꝝ. hodie uocẽ
meã audiẽs, noli obdurare cor tuũ. qñ ueniã & apparebo añ faciem
dei ut ĩhitem ĩ domo sua ĩ longitudine dieꝝ. Fuerũt mihi ĩ miseria
hui᷒ uitę panes, lacrimę die ac nocte, labores, cõtumelię, afflictiones,
erũnę, fames, sitis, ieiunia, uigilię, tẽptationes & pestilentię. Audi
gemitus uinculati, solue colligationes meas. Accipe filiũ hunc fame-
licũ ĩ regione aliena, & redde eũ pri suo. Suscipe ulcerib; plenum
& colloca eũ ĩ sinu abrahę patriarcę: fac me intrare in uineã dñi mei
sabaoth & nõ sim hic ociosus: suscipe me de uia iniq̄tatis & deduc me
ĩ uia etẽna: Educ me de tenebris & umbra mortis, disrũpe uincula:
solue cõpedes: Illumina cecũ, erige elisum custodi aduenã & pupillũꝫ,
sedentem ĩ tenebris ĩ regione umbrę mortis, oñde lum̃ tuũ. Illumĩa
nũc me ut nũq̃ ampli᷒ dormiã ĩ morte. Pia & Lacrimosa Lamẽtatio discipuloꝝ B. Hier.

Hec & alia similia psequẽte uiro scõ oĩum circũstantiũ creuit
meror & tristitia: nec q̄s nrũꝫ poterat se lacrimis cõtinẽ. sꝫ oĩuꝫ
uox una plangentiũ erat. Qd sine te faciemus pr: quo pgemus? uineã

istā ex egiptho transtulisti & plantasti eā ut qd auertis faciē tuā ab ea:
In lumine uultus tui ambulabam᷒. Glia uirtutis tu eras nr̄e. heu quid
sine te amplius faciemus. Tu ductor, doctor & refugiū. Tu exemplar ĩno
centię. Vtinā nobis tecū mori liceat. Iam ad nihilū redacti erim᷒ sicut
oues erramus sine pastore, ad nihilū deuenim᷒ uelut aqua decurrēs.
nō erit q̄ cōsolet᷑ nos. fient filij tui ut orfani & famē patient᷑ ut canes
circūeuntes undiq3 nō te inuenient. heu q̄tus sup nos cecidit ignis, non
te deinceps uidem᷒ solem. Congregatio fideliū qd faci& sine te. Tu
dispsio eras hereticoꝝ tu eoꝝ interfector gladio oris tui. tu eoꝝ gladius
siue malleus & securis cōterēs eoꝝ dentes, more ipoꝝ molas leonum
cōfringēs & deducēs eos ĩ puteū interitus. Gaudebūt nūc & exultabunt,
ppl̄z tuū & hereditatē uexabūt. captabūt in aīa3 iusti & sanguinē ĩno-
centē cōdēnabūt. Incēdet igni sāctuariū dei & ueritatē fidei lacerabūt.

Viscerosa cū lacrimis exortatio ipi᷒ Hier. Et orō p suis discipulis celebrata

TVnc ille motus his uerbis aliquātulū lacrimatus est ut totus sēp
in dn̄o misericordię uisceribꝫ affluebat. Conuisus q3 ad eos hac tm̄
uoce flentibꝫ r̄ndit. Eia boni milites xp̄i cōfidatis in dn̄o & ĩ potētia
uirtutis ei᷒. nolite timē, cōseqmini .n. a dn̄o misericordiā si sperabitis ĩ
eum. Est .n. pius & misericors & nullū deserit sperantiū in se. Qs unq̄ cō-
fisus ē in dn̄o & derelictus est ab eo. Si ego nūc uos derelinquo: deus nō
ne uos suscipi&? Ipē .n. uobis legē cōstituit in uia sua. Dirigite uos in
semitā rectā & nō tradet uos in aīa3 psequentiū uos. Viriliter g° agite &
cōfortet᷑ cor urūz & sustinete dominū. Est .n. deus in celo pius & misericors
q̄ suos scit mille modis iuuare famulos. nō turbet᷑ cor urūz neq3 formi-
det. speretis in dn̄o & effundite corā illo corda ur̄a q2 ipē erit adiutor
ur̄. Si uō abiero nūc, iteꝝ me uidebitis & gaudebim᷒ simul q2 nō pot
post multos hos dies quo ego uado & uos poteritis uenire, & ubi ego
ero & uos eritis in gaudio quod nemo toll& a uobis. Memētote filij
carissimi q2 post mortē Mosi deus elegit Iosue in regē & ptectorē
pplo suo. Et eleuato p turbinē ĩ celo elya cūrru igneo fecit eliseum
ĩ pplo eē pphā3, ĩ quo duplex requeuit spūs elię. Nunqd nūc exina-
nita ē manus dn̄i, an oblitus ē misereri, aut cōtinebit ĩ ira mise-
ricordias suas. Dn̄s erit pars hereditatis ur̄e & calicis ur̄i & ipē re-
stitu& uobis hr̄editatē urā3. Subsitabit nanq3 ex uobis aliū pastorē
cui dabit uerbū euāgeliçandi, & ille ingrediet᷑ sine macula & opa-
bit᷑ iustitiā. Ego rogo deū meū q̄ eduxit & reduxit me scd3 uolun-
tatē suā, ut sicq̄ ĩ me fuit spūs ad obbediendū pceptis ei᷒ q̄ in illo
quē uobis mitt& paraclito & pastore fiat duplex. En Eusebium
filiū meū pdilectissimū hētis cū uobis & ipm̄ tanq̄ me audietis. Ipē
.n. erit uobis in prēm & uos ei tanq̄ filij obbedietis in caritate cum

om̄i humilitate & māsuetudine & cū om̄i patientia. Si qd in uob̄
fuit nec̄citatis referatis ad eū. Obsecro uos ut soliciti sitis obs̄uare
unitatē spūs ī uinculo pacis. vnū corpus & unus spūs sitis, sicut uo-
cati estis ī una spe uocatiōis urē. Vnus ē deus & pr̄ oīu3 Iesus xp̄s
cui soli simul uiuētes in una caritate ac frat̄nitate placē cupiatis.
Ergo ei imitatores estote sicut filij carissimi & ambulate ī dilectiōe
sicut & ipē dilexit uos & tradidit semetipm̄ p nobis ut nos redime-
ret & faceret nos pp̄lm sibi acceptabilē sectatorē bonoꝝ opū. vni-
cuiq3 urū3 det ipē grā3 scdm̄ mēsurā donatiōis sue. det uobis de rore
spūs scī abunde ut hātis cor ad colendū eū. adaperiat cor urū3 ī lege
sua & ī pcepis suis ut cognoscatis eū & faciatis ei uolūtatē n̄ uos desat.

Qualiter. B. Hier. instituit Eusebiū loco sui magr̄o cōfortāis eū ad bonū.

TV aūt filij mi Eusebi cōsurge cōsurge induere fortitudine
semp subditus esto deo nec emuleris eū ut neqter facias. Salus
tua insempit̄nū erit & iustitia nō deficiet. humilior sis oib3, & leua
ī celo os tuū. Lex dei semp sit ī corde tuo. Noli timē obpbriū hoīm̄
& blasfemias eoꝝ ne timeas. Si sperabis ī dn̄o assumes fortitudinē
& uenient tibi penne ut aqle & uolabis, & nō deficies. Vniūsa pcepta
legis dei facē loquaris oib3. ne timeas a facie hoīu3 q2 cū illis semp
ē deus cū qb3 ē ueritas. descēdetq3 cū illis in fouea & ī uinculis non
derelinquet eos: s3 a seductorib3 tutabit̄ illos & ē adiutor & ptector
eoꝝ in tpr̄e tribulatiōis. Certe facile nō timet mortē hāc, imo ut
plus dicā odit hāc uitā q se bn̄ agē cernit. Ecce cōstituo te super
societatē istā ut euellas & destruas & dissipes & dispdas & edifices
& plantes. Oportet .n. te eē irreph̄ensibilē: q2 pōt male cōrigē, cui
pōt, quē corrigit dicē, & tu siliter facis. tibi admodo maior erit labor:
s3 & maius p̄miū. Esto sobrius prudēs & pudicus, hospitalis &
doctor. Nemini uiolentiā facito: s3 eq̄liter diligito: & tanto plus ēto
plus ē melior. nō pcussor s3 modestus, nō litigiosus s3 pacificus, nec
cupidus. Tu .n. pdica oportune uerbū dei. oīs scriptura diuinitus in-
spirata utilis est ad docendū. acquire uerba q̄ pdices oronib3. Valet
.n. huiusmodi pdicatio & doctrina ad illuminādū ad arguendū ad cor-
ripiendū & ad erudiendū ī iustitia ut pfectus sit audiēs & in om̄i
ope bono fructuosus & instructus. Est .n. Christus Iesus ī celo sedēs
ad dexterā uirtutis dei reuelans misteria & docens hoīe3 scientia3.
In oīb3 fili dilectissime teipm̄ prebe exemplū bonoꝝ opū in om̄i
sanctitate & bonitate. nā capite patiente totū debilitatur corpus.
Vt ergo breuiter doceā. facies om̄ia bona si timueris deū. Patri meo
Damaso portuensi epo scribens, facies mei memoriā ut me hāt in
suis oronib3 comendatū, nec cōrūpi pmitta opa que tanto labore

cōtexui ab hoīb₃ iniquis & dolosis a qb₃ sepe expugnatus sum a iuuētute mea. ecctaȝ prudenter custodiat, sciens qm̄ mali erigent se illaqueātes aīas simplicium quos conatus sum educe in uiā rectaȝ loqntes more suo & gladiū hntes ī labijs suis, qm̄ nō obmutuj nec silui a bonis: & ꝑductus sum ī monumētū dormiēs. Spero n. ī deo qm̄ benignus ē, & nō dereliqt fideles suos. Gaudiū hēo magnū & cōsolatione ꝑfruens de mīa dn̄i, q uiꝝ mirabilē & multe sciē & ueritatis Augustinū ypponēsem epm̄ omi ꝑfectione & bonitate redimitū post me relinquo, ꝑ qđ multā hēo in xp̄o Iesu fiduciā sbstentandi fidē nr̄aȝ. Cui de me scribens hoc ipm̄ rogato: ut tanq̄ fidelis miles xp̄i fortiter pugn&, ne ueniat, qđ absit, mala gētī nr̄ę. Theodonio & oīb₃ xp̄i fidelib₃ me comēdes.

Qualiter. B. Hier. ī morte obsculatus ē suos Et deo Locutus est.

Finitis his uerbis vir scīssimus iocunda uoce uersus ad fres inqt. Accedite huc ut tangā uos filij mei anteq̄ a uobis recedā, ad quē appropinquātes ille singulū brachijs utpote melius potat amplectēs cuilib& pacis osculū tradidit. Deinde uocē mediocriter eleuans uultu placido & iocūdo extensis ī celū manib₃, conūsus cꝫ ad dn̄ȝ oculis gaudij lacrimis inundantibus dixit. Pie Iesu virtus mea & refugiū meū susceptor meus, laus mea in quē speraui, cui credidi & quē dilexi, sūma dulcedo, turris fortitudīs & spes mea a iuuentute mea voca me dux uitę meę & ego respondebo tibi. Operi manuū tuaꝝ qđ tu de limo t'rę formasti creator oīuȝ qđ ossib₃ & neruis cōpegisti, cui uitā & mīsicordiā tribuisti, tuę clemētię porrige dextrā, iube dn̄e, ne moreris, qꝛ tps ē ut puluis ī puluerē reuertat', & spūs redeat ad te saluatorē, qui huc misisti illū. aperi illi ianuas uitę. nā cū pro me ī ligno crucis tanq̄ latro pependisti, tu ꝓmisisti mihi cp cū recipes Veni dilecte mi, teneā te nec dimittā. introduc me ī domū tuā. Tu susceptor meus es & gl̄ia mea & exaltabis caput meū salus mea, & bn̄dictio mea. Suscipe me mīsericordissīē deus scd̄m multitudinē mīsationū tuaꝝ. nā latronē in cruce ad te cūrentē moriēs suscepisti, possideā te beatitudo sempit'na. Cecū secus uiam clamātē Iesu fili dauid mīsere mei lumine tuę uisionis illuminasti o lux inuisibilis q̄ carēs Thobias clamabat, quale mihi gaudiū est cū in tenebris sedeo & lum celi nō uideo, o lux sine qua nō ē ueritas, nō ē discretio, nō sapiā nec bonitas. Illumina oculos meos ne unq̄ obdormiā ī morte, ne qn̄ dicat inimicus meus ꝑualui aduersus eum. Tedet aīaȝ meā uitę meę. Egrotus sum & infirmata ē in paupertate uirtus mea & ossa mea ī frixorio cōfrixa sūt. Et iō ad te cūro medicū. sana me dn̄e & sanabor. saluū me fac, & saluus ero: & qm̄ in te cōfido, nō erubescā. At quis ego sum pijssime deus, ut tam audacter loquar ad te, peccator sū

& in peccatis totus natus & genitus & educatus, cadauer putidum.
vas fetidũ, esca uermiũ. heu mihi dñe parce mihi, que uictoria si
pugnãdo mecũ uinceres me, q sum minus q̃ stipula añ faciẽ uenti.
Dimitte oĩa pecc̃a mea & erige de stercore paupez. Certe dñe si
placebit, dicã. nõ debes me ad te recurrẽtez fugare qz tu es d̃s meus.
Caro tua de carne mea, & ossa tua de ossib; meis. pp hoc nanq; nõ
derelinquẽs patris dextrã adhesisti mee humilitati factus hõ & d̃s
qd̃ prius eras pmanẽs ĩ una eadẽ q; psona Et hoc q̃r tam arduũ & in-
oppinabile ppetrasti nisi ut cõfidenter ad te currerẽ tanq̃ ad fratrẽ
ut tuã mihi misericorditer cõdonares diuinitatẽ. Quapp exurge
adiuua me dñe exurge & ne repellas me ĩ finẽ. Sicut ceruus de-
siderat ad fontes aquaꝝ ita sitiens aĩa petit te fontẽ uiuũ ut hau-
riat aquas ĩ gaudio de fontib; saluatoris, ne siciat amplius qñ ueniet
& apparebit ante faciẽ tuã. Dñe mi qñ respicies, restitue aĩaz meã
á malefactis eoꝝ á leonib; unicã eã. Vt appenderent pecc̃a mea qb;
iram merui, & calamitas quã patior in statera q̃si harena maris
hec grauior apparet. Vñ si amplius expectes tribulationẽ & dolo-
rem inueniã. Veni gaudiũ sp̃us mei ut delecter in te, reuela mihi
uiã tuã letitia cordis mei Inueniã te desideriũ meũ, sicut seruus
pstolatur finẽ opis sui: sic & ego te expecto. intret postulatio mea in
cõspectu tuo dñe ut fiat manus tua sup me ut saluũ me faciat.
Ecce sicut uir q ascendẽs á ierusl'm in ierico captus á latronib; uulne-
ratus sum, semiuiuus relictus sum Tu pie samaritane recipe me.
peccaui nimis ĩ uita mea & malũ corã te feci. nõ te cognoui ingra-
tus fui tot bñficioꝝ tuoꝝ. nõ ut decebat te laudaui. forte multo-
tiens ueritatẽ tacui ĩ corde meo, quom pulsabas ad hostiũ, piger
fui ut te recipem reuerẽter, corpus putidũ uelut umbra declinaturꝝ
multo dilexi affectu. Verbis uanis os inqnaui. Mens mea nõ semp
fuit ĩ testimonio legis tue. nõ auerti oculos meos ut nõ aliqñ ui-
derit uanitatẽ. aures meas qñq; uerbis inutilib; inqnaui. Manus
meas ad pximi utilitatẽ & nc̃citatẽ multotiens nõ extendi. pedib;
ad iniquitatẽ cucurri. Quid plura dicã á planta pedis usq; ad uer-
ticẽ capitis nõ est ĩ me sanitas. Certe nisi in ligno crucis moriens
me adiuuasses digna erat hitare ĩ inferno aĩa mea. Ego pie Iesu
sum pars tanti ptij. p me fudisti tuũ sanguinẽ ptiosũ, nõ me refutes
Ego sum ouis que errauit, reqre eam bone pastor & appone eam
oculo tuo ut iustificeris sermonib; tuis. Nã pmisisti mihi quacũq;
hora ingemuerit peccator saluus erit. Dolens factus sum. iniqtates
meas ego cognosco & delicta mea corã te st̃ semp. Vere nõ sum di-
gnus uocari filius tuus qz peccaui in cęlo corã te. Audituj meo dabis

gaudiū & letitiā. auerte faciē tuā a peccatis meis secdm magnā miām tuā. Ne piicias me a facie tua, nō secdm peccata mea facias neqꝫ secdm iniqtates meas retribuas mihi. Sꝫ adiuua me deus salutaris meus & pp honorē nōis tui libera me dn̄e. benigne fac ī bona uolūtate tua ut ihabitē ī domo tua oībꝫ diebꝫ uitę meę: ut ī seculū seculi cū hitantibꝫ in ea laudē te. Surge ppera sponse dulcissime aīę meę & noli cōsiderare q fusca & nigra sit peccatis. ondē illi faciē tuā. sonet illi uox tua ī auribꝫ suis. Vox tua dulcis & facies tua decora. ne auertas eā a me: et nō declines in hac hora a seruo tuo. ne tradas me inīcas psequētiū me. Expecto dn̄e te: Credo n. uidē bona dn̄i in tra uiuētiū. Veni g° dilecte mi egrediamur ī agrū, uideam⁹ si floruit uinea. Conuerte plantum meum in gaudiū mihi. Inclina ad me aurē tuam. accelera ut de hac lacrimaꝝ & misiaꝝ ualle eripias me.

Qualiter. B. Hier. pcepit suis ut sepeliret eū nudū. Et petiit cōpus dn̄i.

HEc ubi uir scīssimus continuatis lacrimis & manibꝫ erectis ī cęlū dixit. Precipio uobis (parūper silens & intuens frēs) frēs dilec^{mi} p uirtutē & nom̄ dei mei Iesu xp̄i ut corpus meū cū dissolutū fuīt intra ppe psepe dn̄i mei nudū sepeliatis ut illud ferat secū rediens qd ueniens apportauit. Nudus inde egressus sum. nudus reuertat illuc. Sotiet tra terrę. nō dec& trā sotiari lapidibꝫ ptiosis. appetit n. nālīter suū simile qdlib&. Iteꝝ rogo uos dn̄i mei afferatis corpus q̄tus ī suo lumīe uideā lum̄, ut firmās sup me oculos suos det mihi intellectum & instruat me in hac uia qua gradior.

Sermo eucalistię editus a. B. Hier. ī extremis anq̄ cōmuniōez recip&.

TVnc qdā fratrū accedēs scīssimū corpus Iesu christi attulit. qd ubi uir dei uidere potuit, nobis ei auxiliantibꝫ, pstrauit se intrā pronus, & uoce & lacrimis q̄tū potat clamās ait. Domine qs ego sum, ut sim dignus ut sbtectū meū intres. Meruit hoc hō peccator. Certe dn̄e nō sum dignus, ut sbtectū meū intres. Nunqd ego melior sum q̄ omēs prēs mei. Tu mosi uoluisti uno ictu oculi te monstrare; cur nūc tm̄ te humilias ut patiaris ad hoīez descendē publicanū & peccatorē & nō solū cū illo mādicare: sꝫ te ab illo manducari iubes. Cumqꝫ ppe illū eēt sacerdos, erigens se uir gloriosus genibꝫ flexis cū cūctis tenentibꝫ magnis lacrimis & suspiriis & q̄ pluries pcutiēs pect⁹ suū, dixit. Tu es deus meus & dn̄s meus, q pro me passus es, an forte alius. Certe tu es ille q cū deus esses solus an oīa tpra & sine pncipio genitus a deo prē etna & inuestigabili gnatione: q cū ipo prē & spū scō unus & idem es pmanēs illud idē qd eras & es. intra uni⁹ puellę corpusculū te clausisti factus hō sicut sum, verus & deus & homo es. Sic n. ī uirginali utero hoīez suscepisti, q nec sine hoīe deus es, nec sine

deo hō, quis nec diuinitas sit humanitas, nec humanitas sit diuinitas. nō
sit cōfuse nature, quis sit una & eadē psona. nō ne es caro & frater meus.
vere sic famem hūisti ut ego. sz in te peccati infirmitas & defectus nō
fuit ut ī me. nō n. peccare potuisti ut ego. In te fuit corporaliter & ē omis
plenitudo grē. nō n. tibi data fuit grā ad mensurā. Tua n. aīa statiz quom
unita fuit insepabilr diuinitati, oīa pfecte sciuit & potuit q̄ ipā pōt diui-
nitas: qū ad diuinā nāz que in te est, etno deo prī equalis es. s; ob illā quā
p nobis assumpsisti redemptiōis humanitatez minor es. Nec tñ eo aliq̄
incurris uituperiū. Tu nempe ille es, quē in iordanis alueo bapti-
zante Ioanne, uox subito prna celitus intonuit. hic ingens est
filius meus dilectus in quo mihi bñ cōplacui, ipm audite. Et spūs
in te ut colūba descendēs, te ee unū cū patre & eodē ī sba declarauit.
Tu ne bone Iesu xpe, p me crucis tam grande ī tuo isto: qd cerno pns
corpore subisti suppliciū: ut mortē quā meis incurrebā flagitijs
interire, aīas antiquoꝝ quas dudū diabolica pōtas miserat ī infer-
nalib; māsionib; recuperares & totā nāz humanā que corruerat
ī mortē ppetuā tuo cū ipō pacificato prē ad uitā interminabilem
tuoq; pipā fudisti sanguine ptioso reuocares. Cui qdē uite die re-
surgens tertia, de illo in quo mortuus iacuisti baratro certitudine
firmissima cōprobasti: quo qdem nra ē solidata fides & aucta spes
ut sicut incōruptibilis & impassibilis & īmortalis resūrexisti ita
simitr & nos resurgem9. Tu certe bone & pie dñe post tuā admi-
rabilē & singularē resūrectionē quadraginta expletis dieb;, quibus
expientia lucida inditioꝝ multipliciū te ab inferis uiuū resūrexisse
declarasti: & ut nulla dubitationis oriret caligo ad celos cūctis cer-
nentib; discipulis tua uirtute ppria ad dei pris dexterā cōsedisti
mihi ianuas paradisi referās, ubi sine fine sedes. Tu insup sicut in
illo descēdisti die, ita ī tremēdo & horribili uniūsalis iudicij die de-
scēdens reddē singulis scdm opa q̄ fecerūt iudex a deo cōstitutus
uiuoꝝ & mortuoꝝ. Corā te certe pcidet reges. omīs strata erit
dnatio. te tūc omēs timebūt q te nūc cōtēnūt. Qd tūc tibi infe-
lices hoies q nūc malefacē gloriat, dicet: q te oīa facietē cernent:
qb; nullū amplius erit remediū misicordie. Qd in cōspectu tui
potentis oīa & solū qd iustū ē iudicātis, faciet misi. q totū suum
ī mūdi uanitatib; & flagitijs amiserūt tpūs plus diuitijs fallacib;
q̄ tibi insistētes. plus filios & filias & mūdi gliaz momētaneā q̄ te
diligentes. quom tuū erga se iratū cernēt uultū, quom tā seueram
expectabūt iustā sniaz: quom eos demūmo q3 cogitamē coꝝ ppa
accusabit osciā & demonū caterua & simul tota creatura quā te dm
offenderūt offendendo, quom uidebūt statim, quom fiūt sentētia

diuulgata se adituros tormēta qb; & corpus & aīa cruciabit̄ cū diabolis sine fine nullū inde refrigeriū expectātes. Ve ve miseris q te in isto tā breui tpre uilissimis bonis tpralib; ebrii cōtemnūt, que nō solū inopiā nō auferūt suis possexorib; : sȝ ipas suā faciūt indigētiā negligentes in belluas redigūt. Ve ve q saltē tanto hoc timore peccar & tuā puocare iracūdiā nō desinūt si tuo nolūt timore ut tenēt trepidare. Sed quō tu pie Iesu cui' tanta ē magnificētia ut nulla q̄at explicare creatura, quā celi, mare & oīa que in eī ambitu cōtinēt cape nō pnt; q idem totus ubiq; locoꝝ pns es, nec intus inclusus, nec extra exclusus, idem in celo ad pris dextrā, oīuȝ ciuium supnoruȝ batitudo & glia, q tue celsitudis spēm cōtemplant. Idem in terra pusillo ipaȝ cōtinēs & cōcludēs. Idē ī mari & ī abissis ad nutū regēs oīa & cōseruās. Idē in inferno dn̄ans sb tanta panis breuitatē cōtineris, nō particulariter sȝ integre & pfecte ac insepabitr ó ineffabilis admiratio ó oīuȝ nouitatū nouitas. Oculi inte uidēt albedinē. saporē sentit gustus, odorē olfatus, tactusq; suauitatē repit. Sed auditus cordi repsentat inte illa nō fore accītia. hic certe sola accidentia exisħt sine subiecto: q2 nō ut humanis uidet sensib; panis es. sȝ totus xp̄s iesus integer, sicut in celo ad pris dextrā residēs deus & hō. Aue panis uite q de celo descēdisti, dans te digne sumētib; uitā. non sicut māna qd indeserto nr̄is pluit prib; de quo oēs mādu cauerūt, mortui sṫ. Certe q te digne sumūt, qq̄ morte corporali aīa á corpore seperet, nō morient̄ inetnū: q2 nō illa sepatio mors ē sȝ de morte ad uitā transitus, unde q te digne māducat ī mūdo moriēs tecū etne uiuē incipit. ó q̄ ptiosa illa mors ē, ante quā hoīes mortui sṫ, post quā uiuē incipiūt. Tu panis angeloꝝ tua uisione angelos reficis, Tu esca es anime nō corporis impiguās mētē, nō uentrē, q inte nō impiguat uirtutib; eger nimis iac& inflagitijs. tu te māducātē ut cōdec& inte trāsmutas ut tui pticipatioē efficiat deus, nec tn̄ ī illū transmutaris ueluti alia corpora facit esca. Sȝ ve te indigne sumētib; : certe ad sui penam & reatū te iteꝝ crucifigūt, nō q te diiudicet illa māducatio, qm̄ ipassibilis et̄ īmortalis es aīo. Heu dn̄e mi qd dicā, quot hodie sacerdotes te ī altari comedūt ut carnes pecudū & uolucrū. ii no peius ē nocte utūtur mulierib; actu turpissimo & incāstino te māducādo comedūt. Vbi dn̄e latitas, dormis ne an uigilas? est tibi hoc acceptū sacrificiū, est hec oblatio quā elegisti exaudis pces eoꝝ de celo & de sede maiestatis tue. Vere si hoc uelles sacrificiū & libamen & mendax fieres & peccoꝝ fotius. Certe dn̄e si uera sṫ que p os locutus es ppħaꝝ & si iustis solū supplicationib; pisto es, & si tibi plac& equitas, hoc tale impediendū ē sacrificiū ne fiat, qq̄ in se & natura sui sacrificiū bonū ē nec possit uiolari malis

sacerdotib): q2 malitia nō diiudicat sacrificiū. fit ad sacerdotis ꝑiuditiū
huiusmodi sacrificiū & damnationē ei, nec ꝓ quib) fit, ꝓdest, imo ut uerius
dicam. qui ita sacerdotis agnoscit, fit ī eidē pecco consius & pene ꝑticeps.
o magnū & inscrutabile misteriū, panis accidentia frangūtur ꝑ partes & tñ
in qlibʒ ꝑmanes ꝑticula totus integer xp̄s sicuti eras ante. o humanoꝝ
illusio sensuū, frangūtur illa q̄ humanis sensib) in te uidentur accñtia, &
tñ nec frangeris nec corrūperis. Te dentes uidentur masticare ueluti ma-
teriale panem, & tñ nūq̄ masticaris. o nobile cōuiuiū in quo sub panis
& uini spē totus xp̄s deus & hō sumitur, & ita totus in panis spē & in qlibʒ
eidem ꝑticula, & ī uini spē & in qualibʒ gutta ꝑmanet. o esca sacra-
tissima: quā uere comedēs, deus efficitur, iuxta illud, ego dixi dij estis
& filij excelsi omnes. liberatur a malis, impletur bonis & īmortalis indu-
bitanter efficitur. o sacrū nr̄e ꝑegrinationis uiaticū: quo de hoc neq̄ se-
culo ꝑuenitur ad celestis uerbi consortiū. patres mei ī deserto mānā man-
ducauerūt & nō ꝑuenerūt ad terrā ꝓmissionis. qui uō te comedit
ī tui fortitudine ambulabit ad montē dei oreb. o comestio delicatis-
sima. in qua oīs saporis & odoris est suauitas, omē delectamētū, oīs
medicina, oīs substētatio & oīs requies a labore & omē qd̄ desiderari pōt.
tu certe uita es: qua oīs uiuit creatura & sine qua moritur. tu es uita ui-
talis, dulcis & amabilis atq3 iocūda. odoris tui suauitas egros recreat &
debiles: quos tui sapor facit salubres & fortes. Tu lux illa incōꝓhensibilis
que oēʒ hōīeʒ illuminas uenientē ī huc mūdū. Tua mi dn̄e est omis
potētia, tuū omne regnū, ante te curuabitur omē genu. oīa quecūq3 uis
facis ī celo & in terra & in mari & in oīb) abissis. Tue nihil ē qd̄ possit re-
sistē uolūtati. In te & ex te, & ꝑ te sunt oīa & sine te nihil. Eia ergo fide-
lis aīa gaude, epulare, ne moreris his pasci delitijs, ne pigriteris hoc
frui cōuiuio, in quo nō carnes hircoꝝ aut tauroꝝ ut olim in lege: sʒ
saluatoris tui corpus sumēdū ꝓponitur. o signū dilectiōis inoppinabile
ut idē sit dator & qd̄ datur, & donator ē ipm̄ donū. q̄ magna dul-
cedo tua dn̄e: quā abscondidisti timētib) te & ꝑfecisti eā sperātib)
in te. o ferculū excellentissimū, uenerādū, colendū, adorādū, glo-
rificandū & amplectēdū, oīb) extollendū laudib), exaltādū cunctis
ꝑconijs firmiter in cordis uisceribʒ retinēdū ac ꝑpetuis temporib)
aīe obligandū. Cecidit hō ꝑ cibū ligni ueriti ad miseriā ꝑ te eleuatur
ad etnā uitā. Tu certe ī rectis & eruditis hītas cogitatiōib). Tu mi-
serū & arrogantē detestaris, diuitem eūm dimittēs īnanē & uacuū
ac de te famelicū. Tu paupē iustū & piū & humilē oīb) eu3 implēs
diuitijs, tue domus ubertate sacias. in te & ꝑ te rectū iudiciū & eqtas.
Tecū ꝑuidentia & fortitudo & omīs uictoria. ꝑ te sancti regnāt in
celestib): ꝑ te doctores ꝑdicāt: ꝑ te iusti cōtra hostes uiriliter dimicāt.

Tu supbū potētē deponis de sede exaltando humilē. Tecū sᷓt omēs diuitię & gł̄ia. te diligētes diligis. q ad te puro corde uigilāt te īuenivt. qm̄ cū simplicib₃ & rectis corde gradieris. Tu solus an̄ om̄e pncipiū erās & finis & pncipiū. tu solus sine pncipio & tp̄re eternalr a deo pr̄e genitus. ó q̄ beati q te diligūt: q aliud q̄ te nō desiderāt: q te assidue cogitāt: q te digne comedūt: q tecū manētes uias tuas oī tp̄re custodiūt. Certe q te inueīvt uitā inueniūt & hauriūt salutē intermi nabilē. ó esca admirabilis & stupēda, delectabilis ac iocūda, tutissima ac sup oīa p optāda: in qua tot sūt īnouata signa & mirabilia īmutata ī qua om̄e hēt delectamtū. q̄ & īaudita tua liberalitas & ad oīu₃ grā⁊ deuenim⁹ incremtū. q̄ supabūdātissima ac pdiga largitas: ut tui nominē exortē facias nisi ad te uenire cōtemnat. Si qs g° paruulus ē secure ad te ueniat & te comedēs fiat magnus & relinquēs semitas infantię puias ambulabit prudētię. Si qs debilis ē ad te declin& & penitus fi& fortis. Si qs infirmus sanabit. Si quis mortuus ē & audire uolūt, uitā interminabilē apphēd&. S₃ q magnus ē & fortis nec hic te deserat, nā semp abundātes in te īuenī& in quo pascat. Nemo certe sine te uiuē pōt ad momtū. Tu solus uitā das oīb₃ creaturis. Idcirco defiat cor meū & caro mea deus cordis mei & pars mea, deus in secula. In te solū delectat cor meū & exultat aīā mea. Tiᵒ soli adherē cupit mens mea: qm̄ q se elongāt a te peribūt. Tu aūt dn̄e ne longe facias auxiliū tuū a me s₃ tuā ad me aurē misicordię inclina. Te edat pauper & inops & satiet, & tunc uiuēs collaudabit te. ó lux inuisibilis & inextiguibilis & omīa uere illuminās ceco huic secus uiā miserē mei filij dauid clamāti uisum tbue quo te uideā. ppitius esto q̄so dn̄e huic peccatori ut sis mihi īadiutoriū & ī locū refugij saluū me faciēs Et tūc si ambulē ī medio umbrę mortis nō timebo mala, qm̄ tu mecū eris mortuus. En pie Iesu iaceo exurge & resuscita me & cōfitebor tibi, eger & infirmus sum: cui nulla ē ampli⁹ in carne sanitas, nudus affligor frigore, diues es, indue me, fame in hac solitudine pereo. Cibus es satia me. Sicio, salubre poculū es, inebria me īfixus sum ī limo profundi & nō ē sbā. Veni ī altitudinē maris & tēpestas dimersit me. Laboraui clamās, raucę facte sᷓt fauces meę. Iam intrauerūt aquę usq₃ ad aīa₃ meā. Educ me de laqo isto, ptector meus, gubernator meus firmamtū meū & refugiū meū, dux meus, rex meus & dn̄s meus, ī cui⁹ cōmēdo manib₃ spū₃ meū: quē ī crucis stipite redimisti, cui uitā & misicōdiā tbuisti. Respice dn̄e humilitatē meā. Ne cōcludas me ī manus inimici. hodie tecū ingrediar locū tabernaculi adirabilis ut ihītē₃ ī domo tua ī longitudinē die⁊ ī seculū seculi.

De mo quo mortuus ē B. Hier. Et de singulari claritate q̄ apparuit i ei⁹ morte

His finitis uir domini glosus sacrū dnī corpus suscipiens ad t̄rā supin⁹ rediit. Dein manus in modū crucis sup̄ pectus tenens, simeonis prophe uaticiniū decantauit. Quo finito subito cunctis q̄ aderāt cernētib tanta in loco in quo iacebat lux effulsit ut instar solis radij splēdor quorulib& uibrar& oculos, ne posset uirū glosum aliquatr intueri. qua q̄ luce ad horā pmanētiū circūstātiū quidā i agmen angelo4 ibidē uiderunt undiq3 discurrētiū ut scintille in arundineto solent. qdam uero angelos nō uiderūt: s3 uocē lapsam celitus audierūt sic dicētē, veni dilecte mi. tpus ē n ut mercedē accipias p laborib quos mei cā supportasti. qdā tn̄ nec uiderūt angelos nec hanc audierūt uocē. s3 tn̄ cū his sit a bt̄o hieronymo illa finita uocē, hec audierūt uerba. Ecce adte uenio pie Iesu, suscipe me quē tuo redēpasti sanguine. Tunc subito illa lux disparuit, & illa aiā scissima tanq̄ sydus oīb uirtutib radiās carnis resoluto ceno, celo4 regna adijt glosa: In qb iam certe tanq̄ luminare cōspicuū renitet splendore beatitudīs īfinito, & multo4 coruscatione prodigio4. qm̄ nō pōt abscondi ciuitas sup̄ mōtē posita: n̄ uoluit deus ut ī morte ipi⁹ later& scitas, cui⁹ uita scitatis cā fuerat & salutis toti⁹ eccle militātis. Tantus deniq3 illa & credēte scissima aiā odor subsequut⁹ ē p dies nō modicos ut nulla forte talē recōdet etas: S3 certe dignū erat: ut illi⁹ merita odoris pāpuj clareret iuditio: q ad unitatē fidei intemerate mēbra fetida suo4 uerbo4 odore euacuauerat.

Quō horā sui exitus 7 aīe Dn̄s miraculose ōndit Cyrillo patarce Ierosolomitano.

Hora nanq3 carissimi p̄res & dn̄i hui⁹ trāsitus glosi, diei erat ultīā in qua qd ut sui athlete pius dn̄s gliā demōstrar&, & omib qui ī eccle domo hitāt pferr& clarū lumen. hoc mō Cyrillo epō trāsitū glosi hieronymi ip̄e dn̄s reuelauit. Cū iā dcā hora Cyrillus ep̄us deuotus ī sua cellula orōnib insister&, sursū spū raptus, uelut ī extasi factus, subito a quodā monasterio ī quo uir scissimus migrauerat, usq3 ad celū uidit iter: cui tanta erat pulchritudo & admiratio: ut sicut eodē testātē postmodū cognouim⁹, stupore uelut amens effectus huc illucq3 admirās sui paulisp credebat obliuisci. In hac siqdē mētis anxietate eleuauit oculos, et ecce angelo4 maxima a monasterio societas ueniebat altnatim melodia4 & mellifluo4 cantuū uocib cōcinentiū: quorum uidebat celū & t̄ra, & oiā q̄ eo4 cōtinet ambitu undiq3 resonare. Ferebāt & singuli angello4 singulos manib accēsos cereos, quo4 claritas solis repellebat lumen. S3 qd addat admiratiōi admiratio, ad celos ūtēs cyrillus oculos, nō minorē angello4 cernit nu3 modo simili isti, obuiam uenientiū: q hui⁹ rei anxius expectat euentū. interogasset qd qd hoc eēt: s3 ita eū stupor oppsserat q quid dicē nesciebat. At illo diutius expectāte

gl'osam uidit hieronymi aīaꝫ, ꝑ cunctis q ꝑibant angelis & q sequebant̃
mira decoratā pulchritudīe uenientē, ad cui' erat dextrā saluator cum
ea pariter ueniendo; que qdem ī loco, quo cyrillus iacebat gradū figēs
& stans, ei talr̃ locuta est. agnoscis ne me? Ad quē ille, minime qdem.
qs .n. es q tanto ceteris honore emines. Et illa de hieronymo si unq̃ fuit
tibi cogn̄tio. At ille, certe quē nōias singulo affectu diligo caritatis. Sed
q̄so ille es. Et illa ei' sum aīa, que gl'am iam obtineo quā sperabā. Ad
meos ꝑgito filios, & que uidisti nūtia ut a fletu desināt & meo statui
congaudeāt: quē adeptus sum. Qbꝫ oībꝫ finitis oīs illa beata uisio
ab ei' euanuit oculis, et fuit ī semetipm̄ reuersus ineffabili gaudio ꝑ
abundans, ita tn̄ q ꝑ totā noctē nō se a lacrimis potuit ꝑ nimia letitia
cōtinē. Q̃ ergo mirabilis ē dn̄s ī scīs suis, mirabilis ī maiestate
faciēs ꝓdigia. Dextera dn̄i fecit uirtutē, Dextera dn̄i exaltauit eū, notā
faciēs in ꝑplis uirtutē ei'. o diuini amoris īmēsitas. o diuine largiti-
onis affluentia. Qd .n. isti suo potuit facē & honoris filio & gratie &
nō fecit: cū tam copiosa & ī uita & in morte erga eū fuit diuina mu-
nificētia. Dedit .n. ei dn̄s claritatē et̃nam & noīe et̃no hereditauit
illū & fecit illū heredē gaudiorꝫ supnorꝫ in qbꝫ ꝑmanebit in secula. Q̃
singularis honor & admirāda gl'ia excedēs pene aliorꝫ gl'iaꝫ sanctorꝫ
& honorē, ubi nō solū illā scīssimā aīaꝫ omnes celestes comitantur
cohortes: sꝫ & ipē ꝓpius saluator. Nec .n. solū in celo fulget insigniis
dign̄tatū illa btā aīa: sꝫ & corpus suū sanctissimū nō cessat signis ra-
diare & miraculis. Ad cui' nārationē cōgruū ē redire. Defuncto namqꝫ
ut dictū ē uiro sanctissimo hora cōplectorii corpus illud tantis flā-
gans aromatibꝫ custodientes, totā illā ī somnē ducētes noctē circa
eū ī magnis siqdem ꝓ dāno qd cunctis euenerat, fletibꝫ, ꝓ sua quam
obtinuerat gl'ia gaudiis uigilauimus. Mane aūt facto diuinis pactis
(ut cōdecebat) misteriis, debitisqꝫ obseqiis honore debito cōsumatis in
bethlē iuxta ꝑsepe, in quo ꝓ nobis Christus de intemerata uirgine
ibidē natus infans uagiit, corpus sacratissimū sacci tn̄ cohoptum
lintheo int̃ra ut ordinauerat sepelliuimus. Quātis aūt ipa die & q̄
ad pn̄s miraculis gl'osis mirificauit dn̄s scūꝫ suū filiū hieronymum.
certe nō forꝫ enarrare sufficiēs lingua carnis. Sꝫ tn̄ aliq̃ de multis
ne nr̄ nimis ꝓlonget' sermo referā.

Quidā a natiuitate cecus in ipō sepulture sue die uidendi bene-
ficiū, corpus tangens obtinuit. Cuidā & iuueni surdo &
muto scīssimū corpus obsculanti subito auris & lingue ligamine &
loq̄ndi & audiendi gr̄a ē cōcessa. Et certe dignū erat ut q cecitatis
uere lucis que xp̄s ē in tenebris obcecatus suis scīssimis doct̃nis & ex̃ṡ
illuminauerat, Surdis q̊qꝫ & mutis in diuinis opibꝫ uerā exercuerat

medelam: ut & diuina intelligant documenta, & catholice fidei cõfiteãt'
rõnes quas spnebãt: in sui obitus die gloriosi: & cecis lum̄ tbuer& corporalẽ,
et mutis & surdis cõcederet sanitatẽ. Q̃ plurimi ut asserunt q uiderunt
a nephãdis spĩb; obumbrati: in loco in quo scũ corpus qescat clamãtib;
diris uocib; demonib;: scẽ hieronyme cur nos tam isequeris. Tu semp
flagellũ nr̃u; fuisti & uiuus & nũc mortuus, sic mirabiliter liberati.
Hereticus qdam dum p̃dictũ beatũ hieronymũ blasfemar&: et ei' corp'
fore dignũ incẽdio dicẽt. ultione diuina ad alio; hereticor; formi
dinẽ ĩ ligni spẽm ẽ mutatus, & subito cunctis cernẽtib; q aderãt, ignis
celitus eum inuasit: ac cũ taliter cõbuxit, q totus ẽ ĩ cinerem cõuersus.
Ad hec magna multitudo hereticor;, quom tãtã ei' sctitatẽ aduerteret
p experientiã & aduersitatẽ sacre fidei tantis & tot aptis signor; iudicijs
tanq qbusdã clamãtib; p̃conib; uocaret' ad ipi' sacratissime & interme-
rate fidei lumen redierũt. Qd plura dicã? certe ĩgnãtioẽ & gnatio;
uix anũtiare que p illũ deus om̃dẽ uoluit, ut magnificar& eũ &
colẽdũ exhiber& uniuersis, q̃ magnus certe est iste, tot facies miracula
cui certe nõ ẽ similis scdm opa magna sua: Magnalia de hoc p mũdũ
resonẽt uniũsum: sui gl'osi exiliat triũphi fama ĩ omẽ; t̃ra;, & ad
extrema t̃ra; spatia rutilent sua lucida signa. Iam tantor; multi
tudine miracular; cõroborat' intemerata fides. quot .n. infirmis
in integrũ sanitatẽ cõcesserit poptatã enũare crederet' in ĩmensu;
& tẽpus & uita & oĩs humanus deficer& sensus. Si uellẽ oĩa inda-
gare que opatus ẽ ĩ dieb; nr̃is: que aurib; nr̃is audiuim' nec sunt
occultata a filijs hõmũ. Letet' itaq; totus fideliũ cetus, & cãticũ
letitie & exultationis deo cõcrepet alta uoce q exeis p filijs stella mi-
cans in celi firmamẽto. Cui' lucis fulgentes radij eos dirigũt ĩ celeste;
patria; adeundã. Istius certe uita sanctissima ẽ oĩb; disciplina. Mores sui
sic oĩu; fideliũ institũta. Adsint hodie sacre m̃ris eccle; & pro tãti
filij recessu pie lacrime & p tanta ei' gl'ia ineffabile gaudiũ. Liceat g'
instar pie m̃ris & pias lamẽtationes impendẽ, quom tanto se cernit
p̃uatã filio, uiduatã uiro, destituta pugile & capitaneo, incisã pal-
mitẽ quã in agro fidei plantauit & coluit. Non mihi q̃so ĩputet'
filio tãto orbato p̃re, si p̃ dolore dãni tam inextimabilis, ea referã
que nõ dece&. Sepe nanq; ex nimia cordis abundantia plura hõ loqt'
que nõ uellet. Quid ẽu carissimi p̃res & dñi nũc uobis referã q nõ
dece& circũquaq; pgens pspiciẽdo ut si forte meũ: quẽ dira mors abs-
tulit inuenirẽ p̃rẽm hieronymũ, & nõ inuenio quẽ diligit aĩa mea
cui' amore langueo. Tedet aĩa; meã uite mee: qm̃ ablata ẽ a me uita
mea & excussus sum sicut locusta, & exaruit uirtus mea, & lum̃ oculor;
meor; extĩctũ est, quale amplius mihi gaudiũ erit ĩ mũdo: cũ lumen

meū uidē nō possim. obscuratus ē n. mihi sol meus & luna nō stat
ī ordine suo. ouis cū lupis quid facie& pastoris puata munimine. Quo
uiq& arbor radice detrūcata. quid heu fecisti dira mors: cur patrē
recipiēs, filiū tam mēdicū roibꝫ bonis exulē dimisisti? o mors crudelis
nō illi sꝫ mihi & pené toti eccl̄e quē subripuisti atheletā? cur nō distulisti
eū recipe, quare aliq̄tulū nō uertisti faciē tuā ab eo? Scis qd fecisti nūqd nō
cōsiderasti quē tā uelociter a nobis subripuisti q nō sit ei ī mūdo similis ī
uirtute & doctrina & scitate. hic certe p̄nceps pacis: dux iustitie, doctor
ueritatis & eqtatis, armiger ītemerate fidei, cōtra hereticos bellator fortis
cuius sagitta nūq̄ abijt retrorsū, nec declinauit ī bello clipeus ei, & eius nūq̄
auersa ē hasta. Inclita xp̄ianoꝝ plebs flete, qm cecidit dux nr̄. vox ī
rama son& tanti filij recessū. pie plor& eccl̄a. iā circūdabūt eā canes
multi & cōsiliū malignātiū obsidebūt eā: qm longe fc̄s ē ab ea auxiliator
eius. iā ad suā nō aspicit defensionē. iā tribulatio pxima ē, et nō ē q adiuu&
iā ī sepulcro iac& ptector solitus, nō certe resurg& aduersus malignātes
ī eā. Id circo clama ī cinere & cilitio & planctu pia mater: induē uiduitatis
uestes tāto uiduata filio. Heu uaticinabūtur pseudo pph̄e & pphetabunt
uisiones mēdaces & fraudulentas diuinationes & seductiōes sui cordis ī
nobis & certe nō erit q resistat eis. Siccatus ē n. fons uite & uena dispa-
ruit aquaꝝ uiuētiū. Sed & tu qd dices carissime pr̄ Damase, vbi quem
plus diligebas ē hieronymus vbi tui norma itineris, cōsiliator, ductor
& doctor, quo abijt tuus: qn q̄so scribes ei. Sine tuo sum carissime hierony-
me cōsilio ueluti abscisū sine corpore mēbꝝ. Scribe scribe q̄so, ne pi-
grteris ūt si tua locoꝝ distantia poptata careo uisione, saltem tua
mihi adsit memoria frequēs, tuis lr̄is gratiosis (teste deo) in nullo
uiuētiū ut ī te mei spei firmaui ancorā. Deducāt oculi tui lacrimas
p die & nocte: qm defecit ancora spei tue. arruit scribētis manus
tanq̄ flos feni. iam nō erit tibi amplius memoria. vox sua certe dul-
cis q auribꝫ fideliū erat mel dulcissimū, siluit. Heu qualē amisisti
cōsiliatorē & adiutorē. certe iā ī multitudīe cōsilioꝝ tuoꝝ defecisti.
Nō erit q tibi frāgat panē uite. extīcta ē lucerna ī medio eccl̄ie mi-
cans, ut nō nobis, sꝫ sibi luceat, nō mūdo sꝫ celo splēdeat. qd ergo dicā?
cui cōquerar vnde ī hoc mihi ueni& auxiliū ut cōsoler. Certe ut ī-
tueor a dn̄o fc̄m ē illud, & iō sibi dicā. Cur bone Iesu tā uelociter a
tua sponsa: quā in cruce moriēs dispōsasti tm̄ abstulisti filiū & pro-
tectorē, & cōtra eius hostes belligerū forte uoluisti ee tecū. Certe dn̄e
nō eo egebas, ut ipa bn̄ qdem ei subuenisti: sꝫ nos orfanos reliqsti. Non
cōqueror q aliud q̄ iustū feceris & equū: qm certe iā merebatur finem
īponē huius uite laboribꝫ: & tecū ee. Sꝫ doleo q tantū dānū incurrit
eccl̄a eo abeunte. ut eum redderes ut tuā regeret stabilire& & defē-

der& ecclãz ut p̃us. qd bone dñe eĩ deinceps faciẽt filij acẽtes/exuriẽtes/
circũeũtes famelici ciuitatẽ ut canes nõ hñtes q eis panẽ frangãt. Sunt
oues errãtes nõ hñtes pastorẽ/discipuli sine doctore/ceci sine ductore.
heu pie hieronyme nrẽ sustẽtationis baculũ ubi es. qd tuus facie& currus
sine te dulcis auriga. ubi cubas. iudica nobis cur es nũc t̃re fotius:
q inte nũq̃ uoluisti ẽẽ t̃renũ. bethelẽ bethlẽ ciuitas iuda quẽ nõ mi-
norẽ de p̃ncipib; retines ecclẽe: qd fecisti redde nobis quẽ retines prẽz.
Sz & tu terra aurãudes retinẽ hoiez nõ tuũ: q nil gessit t̃renũ/nil carnale/
Certe sua redoluit caro. Suspẽde & tu piissime Theodoni tua ĩ salici-
b; organa. nõ p̃us cesset fletus/q̃ tui dilectissimi hieronymi recõderis/
quẽ amasti. Tanta deniq; tibi sit doloris affectio/q̃ta extitit dilectio. tã-
ta sit lamẽtatio/q̃tũ dãnũ. Sz q posset mortaliũ lingua explicare/q̃ta
eo supstite aderat toti ecclẽ utilitas: q̃ta christianoꝝ singulis salubritas/
q̃tũ certamẽ/q̃ta q; heretichoꝝ destrutio ac dissipatio. hic certe oĩb;
christicolis amabilis erat & decorus in uita sua. Idõ eĩ recessũ singulis
flere lic&: nec ẽ q se excusare possit. Ne igr̃ nr̃ nimis ptrahat̃ sermo/
ut breuiter cõcludã: q p nrõ dãno ad dolorẽ ptin&. ut q ex illo pueniebat
oĩb; utilitas & exultatio explicari nõ põt: ita & dolor & lamẽtatio. Cesset
ḡo dolor/abeat tristitia: qb; tñ attingẽ nõ possum9 q uellem9: q nõ soluz
nullũ adhibẽt remediũ dolori: sz augẽt. Si prẽz nrũz diligim9 eĩ le-
titia gaudeam9. nõ uere diligit q tñ suã utilitatẽ diligit. Idcirco &
si p ea q nobis euenit inutilitas dolemus/& pro eis q recepit gaudijs
collet̃emur. Adsit ḡo nobis hodie cũ magnẽ letitiẽ. Cantet qlib& nrũz
nouũ deo canticũ: sonorib; iubil& uocib; mater ecclĩa. Himnis & cõ-
fessionib; plaudat hodie plebs catholica. undiq; iocundet̃ christiana cõ-
tio. hodie certe obtinuit hieronymus qd tanto extuabat desiderio: hodie
deuictis hostib; securũ obtinuit triũphũ. Certe oĩb; expletis laborib; re-
gem possid& sine fine. Iam nõ exuri&. neq; sitiet amplius/neq; cadet sup illũ
sol/neq; ullus extus. ablata ẽ ab oculis eĩ oĩs lacrima. abijt eĩ luctus/iã certe
ibi dolor deinceps nõ erit. Iam cerde mercedẽ hẽt pqua toto tpr̃e suẽ ui-
tẽ laborauit. Consolemur ḡo. demus magñcẽtiã deo nrõ/qm̃ dei pfecta st̃
opa/& oĩs uiẽ eĩ iudicia. Confiteamur dño & collaudem9 deũ saluatorẽ
nrũz/qm̃ nõ derelĩqt sanctũ suũ sine adiutorio in tribulationib;/quẽ ĩ
agone hui9 uitẽ miserrimẽ illũ circũdederũt: sz adiutor & ptector
suus f̃cus ẽ/& liberauit corpus suũ a pditione/a laqueo linguẽ iniquẽ
& a labijs opantiũ mendatiũ/& eũ sublimiter collocauit infra pr̃is mã-
siones/ubi omẽ ẽ gaudiũ/oĩs suauitas/omẽ qd desiderari põt. ubi fe-
lix & gl̃osa ẽ pfectio aĩaꝝ post labores & erũnas/ubi dulcis solẽnitas ange-
loꝝ/ubi una societas & caritas ẽ oĩuz ciuiũ supnoꝝ. ibi certe neminẽ
timor ul̃ dolor cõcipit. ibi nulla penitus agnoscit̃ angustia/tribulatio aut

aduersitas. nulla ibi infirmitas nominatur. Nemo ibi de suo fraudatur de-
siderio. procul ibi distat mors. nulla ibi prorsus presentis glorie expectatur mino-
ratio sed augumentum., cum omnium erit uniuersalis resurrectio mortuorum: ubi tunc
corpus cuiuslibet beatorum simul cum anima predictam gloriam fine interminabili posside-
bit. Quis autem angelorum uel hominum quanta sit minor particula gaudiorum et glorie que
ibi sunt esset sufficiens enarrare. Quis esset intellectus ad hoc intelligendum idoneus
que nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Certe si hec
quanta sint gaudia consideretur, terrena omnia uiliora omni stercore apparebunt. Si
hec temporalis uita illi comparetur quelibet hominum extinguetur, quam citius poterit ardesceret
ut illius capax efficiatur. hec uita caduca et momentanea respectu illius mors
est dicenda. Omnis mundi fallax et uana letitia pondus est amarissimum et grauis
sarcina. hanc igitur sarcinam deponens hieronymus sanctissimus optimam illam ele-
git partem: que ab eo nullo tempore auferetur. Rogo gaudete, exultate, cantate
psallite quia pater noster gloriosissimus nauim plenam celestibus diuitiis et eternis mer-
cibus iam concupito in littore collocauit, Ancoram spei tranquille iam instantie
firmauit. Iam certe brauium obtinet: pro quo in agone huius seculi ab omnibus
se illicitis abstinendo cucurrit. Iam uictor de suis hostibus triumphauit,
cum quibus scuto timoris domini munitus dimicauit uiriliter. Iam denarium re-
cepit, pro quo tanto labore in uinea sancte ecclesie laborauit. Iam talentum domino red-
didit duplicatum pro cuius mercede in gaudium domini meruit introire. propter hoc
gaudens gaudebo dilecto patri meo cantabo canticum nouum ut sit laus eius in
ecclesia sanctorum. Ecce dilectus pater meus candidus speciosissimus electus ex mi-
litibus in quo nulla est macula. pascitur inter lilia in uinea domini sabaoth. Ecce
flos campi et rosa nimio fragrans odore, de orto nuper ecclesie in uiridarium
domini est transplantata. Ecce cipressus in celi altitudinem se extollit ad insulas
longe diuulgatur nomen suum ut in eternum sit memoria eius in benedictione. Ex-
ultate igitur carissimi patres et domini letamini et laudate quia decet laudare
dominum: qui mirabilem se dederat in sanctis suis. Letetur totus orbis terrarum. Eru-
bescant fallaces heretici et iam se noscant ad nihilum peruenisse. Certe non
est mortuus ut extimant sui hostes sed certe uictor regnat intra uiuentium.
Iam certe eius fulget claritas per eterna pallatia iam ueteribus armis fra-
gilibus depositis noua induit ac perpetua. Hodie undique sancta sit in populo
christiano letitia. Exultet precipue sancta mater ecclesia: cuius hodie gloriosus
filius et cultor amator et propugnator precipuus omnibus extirpans here-
ticis dogmatibus cum suis fallacibus doctoribus et auctoribus de agro fi-
dei catholice et doctrinis sacratissimis et perfulgidis signis ac prodigiis ut
sol relucet inter agmina beatorum. Vale igitur Hieronyme gloriose nostri
semper faciens apud deum memoriam: ut tua ualeamus piissima inter-
cessione in presenti ab omnibus protegi nociuis et in futuro gaudia que iam
tu possides adipisci. Finit .xi. kal. nouembris 1467.

.D. S. ET. V. M.
ET. B. H.
LAVS

Beatissimi Augustini ep̄i ipon̄ēsis ad Cyrillum sanctū pontificē & confessorē & patriarcā Ierosolomitanū de magnificentijs eximii doctoris Sanctissimi Hieronymi ꝑ

GLORIOSISSIMI christiane fidei athelete: sc̄e m̄ris ecc̄lie lapidis angularis: in quo admodū firmata cōsistit: nūc u̅o ĩ celesti ḡlia syderis radiātis olim Hieronymi p̄sbiteri laudes. Venerabilis p̄r Cyrille silendū ne putas ut lingua balbutientis pueri: ut uirū pollutū labijs me fore locutū reris. Celi enārāt ḡliā dei & oīa q̄ fecit dn̄s cū ĩ scīs suis laudant. Silē debꝫ r̄onalis creatura a laude dei inr̄onabili nō silente. Tacerē aut loquar: quom si tacerē lapidibꝫ iubet clamare. Certe loquar & nō tacebo totis nixibꝫ eximiū laudare hieronymū: q̄ quis & indignus & insufficiēs laudator existam: quom nō sit pulcra laus ĩ ore peccoris. tamē ab eīdē laudibꝫ minime cessabo. Firmet̃ itaqꝫ manus nr̄a, palato nō hereat: qm̄ certe magn⁹ ē uir scīssim⁹ mirabilis & metuēdus sup oēs, q̄ ĩ circuitu nr̄o st̄. Magnus certe ĩ uitę excellētissimę scītate. Magnus ineffabilis sapię p̄funditate. Magnus ĩ maiori nūc ḡlie q̄titate. Mirabilis ĩ p̄digijs ĩsuetis. Metuendus obsidi a dn̄o tradita p̄tatē. Q̄ magnus itaqꝫ sit iste ḡlosissim⁹ hieronym⁹ ĩ suę uitę excellētissimę scītate, patefacēt lingua mea, quom pene cūctoꝝ. nō sufficeret linque mortaliū ut ei⁹ magnitudinē explicarēt. Liceat ḡ dici. alter hic elias, alter hic samuel, alt̃ hic Ioānes baptista uitę excellētissime scītate. Elias & Ioānes heremitę magnis ciboꝝ & uestiū asp̄itatibꝫ carnē macerarūt. Nō minoris uitę hieronymus ḡlosus heremita q̄dē p quadriēniū ĩ heremo feraꝝ tm̄ sotius p̄stitit. Qnquaginta annis ut venerabilis Eusebij eiusdem p̄dilectissimi discipuli lr̄ę, quas p̄die recepi plení & melius fatebant̃. & ut me certi⁹ tu idē nosti, uinū & sicerā nō gustauit. ab omni esu carniū & & piscīū ita se abstinuit ut uix ea noīare uolebat. Cocti q̄d nō nisi ĩ ultima egritudīe bis comedit. Cilicino sacco ueluti carnē ethiopis macerās, desup panno uilissimo se tegebat. Stratū aliud nūq̄ nisi t̄rā sciuit. nō nisi semel fructibꝫ aut herbaꝝ radicibꝫ pastus in die. post uespas se orōnibꝫ p̄bebat & usqꝫ horā scdāꝫ noctis cōtinuo uigilabat. post modū somno fessus ĩ t̄raꝫ dormiēs usqꝫ ad noctē mediā q̄escebat, qua q̄d cōtinue surgens hora lectiōibꝫ & scripturis scīssimis: qbꝫ tota radiat ecc̄lia uti lapidibꝫ p̄tiosis intentus usqꝫ ad esus horā p̄durabat. Ita leuissima flebat uenialia pecca: ut qs extimass& hoīeꝫ intermisse. Ter ĩ die carnē diris uerberibꝫ flagellabat, ita ut ei⁹ corpore riuuli sanguīs effluebat. Omē uerbū ociosū ut pestē maximā fugiebat. Sibi ociū nullū erat, Semp .n. aut sacris

lectionib; aut scribēdo aut docēdo cunctos excitabat. qd plura loquar? si
sanctoꝝ singuloꝝ uitas pquirerē: co ut puto maiorē neminē īuenirem.
Sed q2 sapiꝰ samuelem nōiauimꝰ, hūc fuisse samuelē ondamꝰ. Hic cēte
ille samuel q de uariis lraꝝ studijs uerberib; euocat, sacrę scripturę
misterio deputat: In cuiꝰ uultus lumīe diuina glia influēte utriusq;
testamti uidimꝰ lumē. In cuiꝰ brachij fortitudinē hereticoꝝ pars maxª
ē dispsa. Hic certe glia uirtutis nrę trāsferēs utrūq; testamtū & exe-
breoꝝ lingua ingrecam peritus & latinā, disponēs q3 ipm posteris ī
ętnū enigmata & obscura dubia & nodosa declarās. pparās officioꝝ
seriem cūctis ecctię ministris, totā pene ecctiā edificauit. Vn̄ bene
appar& magnus ī sapię inestabilis pfunditate. Liberales aūt sciās ita
pfecte sciuit: q in relatione eius nullus sibi similis adhuc apparet.
I e scripturis uō sacris uti multaꝝ suaꝝ eplaꝝ, quas ad me direxit
experientia didici, equalē sibi neminē noui. Ebraicoꝝ, grecorum,
caldeoꝝ, psaꝝ, medoꝝ, arabicoꝝ, & pene oīū nationū linguas
& lrās sciuit, tāq̄ si ī eis fuiss& educatus & natus. qd plura dicam?
q̄ hieronymꝰ ignorauit ī nā nullus unq̄ hoīū sciuit. Non me
ista uenerabilis pr̄ dicē existimes: ut putē te hieronymi uitā &
uirtutes peꝛ me scire: quom sibi sotius extiteris multo tempore.
Sed testor deū q ob tam ipiꝰ estabilis uiri scītatē, si uoluisse tacē,
nō potuissem. Contitēt mirabilia & scītatē & ipi celi ī qb; magnus
maioris glię q̄ntate q̄ multoꝝ scōꝝ hitātū sine fine. Nulli itaq;
dubiū ē infra pris mānsiones ipm unā ex maiorib; & sblimioribus
sedib; obtinē: quom .n. hō ībidē scdm opa pmiet, & iste pfectioris
uitę pene extiterit: clare pat& ipm unū de maiorib; & sblimioib;
celestis ierlm ciuib; fore. Quod ut a nobis plenꝰ & certꝰ credat ī mū-
do pcūctis, quoꝝ nr̄a recordat etas: ualde mirabilis appar& pdigiis
insuetis & miraculis īfinitis: quoꝝ mihi aliq̄ Venerabilis Eusebius
suis lrīs declarauit. De ceťis uō pdigiis quę quotidie ibi fiūt mi-
rabilr: ut cōtinue intelligo relatib; plurimoꝝ, auidus paudire, tibi
ipi carissime pr̄ supplico, ut mihi ī breui uolumīe, quęcūq; potis
uera & utilia miracula collecta, q̄ citius facultas aderit eidē scīssi
hieronymi trāsmittē nō deneges. Sed ut merita scīssimi hierony
mi nō lateāt. qd erga me diuina annuente clemētia ī ipō sui obitus
die aduenerit, enarrabo. Eodē n. die & hora quo exutus putre-
dinis & īmūditię carnis toga hieronymus scīssimus uestimētū ppe-
tuę īmortalitatis īextimabilis glię & īextimabilis letitię induit,
Dū hpone ī cellula mea qescens & auide cogitās quales inessent
aīab; beatoꝝ, q̄ cū xp̄o gaudeāt, glię & letitiaꝝ q̄ntas. Cupiēs inde
ex hac mea breuē cōponē tractatū, pcib; impulsus nostri Seueri

quondā uenerabilis martini epi turron̄ discipuli, carta calamo
pugillari ĩ manib; suscepti s breue uellē scribē epiam scīssimo hiero-
nymo destinādā: ut qcqd ex hoc sentire rn̄der& · Sciebā.n. in tam
difficili qone a nullo alio uiuentiū me posse doceri euidētius · Cūq;
iā scribem salutatiōis exordiū hieronymo ꝑnotarē, ineffabile subito
lumē nr̄is inuisum tp̄rib; nr̄isq; linguis minime declaradū, cum
ineffabili inaudita q; odorū omī fragrātia, cellula ĩ qua stabā, ĩtrauit.
hora iā cōpletorij · quo ĩ me uiso stupore admiratiōe q; commotus,
aĩ & mēbroꝝ uirtutes repēte amisi · Nesciebā & eniz tūc q dextra
dei mirabilis exaltauerat; seruū suū notas faciēs ĩ ppl̄is uirtutes suas · ne-
sciebā &.n. q deus antiquę miseratiōis suū fidelē a carnis ĩmūditiis
dissoluisse&, & tā sublimē ei in celo ꝑparasse& sedē. nesciebā certe ĩuestiga-
biles uias dn̄i · nesciebā thesauros infinitę sapię & sciē dei · Secreta & occul-
ta dei iudicia nō agnoscebā: qm̄ quos uult facit sua ineffabili misericōdia
ad sui agnitionē uenire: quos aūt uocat, ꝑdestinat, iustificat & beatifi-
cat put decernit cōuenire · Itaq; talē oculi mei nunꝗ prospexerāt lucē.
talē olfatus meus odorē nō senserat: tam nouis, tam miris, tam in
auditis obstupebā · Inter hec aūt meis in me ꝑstrepētib; cogitationib;
qd hoc eēt de luce · hec dicēs uerba vox exiuit. augustine augustine
qd q̄ris. putasne breui ĩmittē uasculo mare totū, breui includē pu-
gillo terraꝝ orbē, celū firmare ne usitatos exerceat motus: q oculus nllis
hoīnū uidē potuit tuus uidebit. q auris nulla ꝑ sonū hauserit, haurie&
tua. q cor hoīnū nullatenꝰ intellexit extimas te posse intelligē? infi-
nitę rei qs inerit finis · im̄ensa qua mēsura metieris · Potius mare totū
in artissimo claudet uasculo, potiꝰ terraꝝ orbē paruus tener& pugillus.
potius a motu cōtinuo celū desisteret, q gaudioꝝ & glię qb; beatorū
aię sine fine potiūt minorē intelligeres pticulā, nisi uti ego expiētia
docereris. discurre adhuc breue spatiū tp̄ris, impossibilia facē ne co-
neris, donec tuus impleat uitę cursus. hic nō queras: q nō alibi nisi quo
tā feliciter ꝓpero, inueniri pn̄t · Hic satage talia excē opa ut postmodū
ibi q hic aliq̄lr intelligē cupis totalr in etnū hēas. inde q intrāt nul-
latenus exeūt · Ad hoc ego pauore stupēs, admiratione tā inuisa
pene amens, omī q̄si uigore carēs, his uerbis aliqualē sumens audaciā
tremebunda uoce dixi · Fas ut for& mihi, qs tam felix ēs, tā gliosus
tam honorifice ad illa ꝓperās gaudia: q tam dulcia eloqa gutturi meo
faris, nō ambigerē · At ille nom̄ meū queris inqt. hieronymi illiꝰ pr̄sbiteri
cui trāsmittendā eplā iā scribens incepisti, sum aīa, quę hac ĩ hora, ĩ bethe-
lem iude carnis onere deposito, christo, omiq; celesti comitata cohorte
om̄i decorata pulchritudine, om̄i illustrata splēdore, illo induta ĩmorta-
litatis deaurato uestimēto, circiamicta oīuz bonoꝝ & gaudioꝝ. uarietate

terrenoꝝ oīum triūphatix, omī diademate coronata, & oī bītudīe & fe-
licitate uallata, tam gl'ose tam īeffabilr ꝑgo ad regna celoꝝ sine fine mā-
sura. nullū eñ. expecto glīe defectū sʒ augumētū qn̄ iteꝝ iungar corpori
glorificādo & nō morituro sʒ gliaʒ quā nūc solā hēo, hīturo s. ī illa uniuse
carnis resurrectiōis die. Tunc ego aīi ampli'ime collectis uirib; ꝑgau-
dio a' lacrimis nō cessans sic r̄ndi. Vtinā uiroꝝ eximie tui mererer
fieri pedisequus. sʒ q̄so tui fuuli q̄q̄ uilissimi: quē dilexisti ī mūdo nimia
caritatis affectiōe recorderis ut tuis intuentiōib; a peccis emūder. tua
gubernatiōe recto calle inoffenso pede ꝑcedā. tuis defensiōib; assiduis
ab inimicis mihi cōtinue insidiantib; ꝓtegar: tuoq; scō ducatu salutis at-
tingā portū. placeret ut uoluntati tue ad aliq̄ mihi int'roganti r̄ndere.
At illa qd optas dicito, me oī uoluntati tue r̄nsurā sciens. Vellē inquaʒ
intelligē vtꝝ btoꝝ aīe, q̄dā uelle possīt, q̄ obtinē nequant. At illa unū
Augustine scieris q' scoꝝ aīe ita ī illa et'na glia ī deo st̄ solidate & firmate
q' nulla eis inest uoluntas alia nisi dei, qd nihil aliud uelle p̄nt, nisi q̄ deus
uult, iō q̄ uolūt obtinē p̄nt. et̄ n. q̄cūq; uolūt & deus uult & adimplet.
nemo q̄ppe n̄r̄uʒ suis fraudat desideriis, qm̄ nihil ꝑter deū aliqs nostrū
optat. Et qm̄ semp ut uolum' deū hēm' n̄rā semp desideria st̄ plenissime
adimpleta. Longe q̄dem carissime p̄r cyrille uerboꝝ texeret series.
si oīa q̄ mihi gliosa illa aīa ꝑscrutāti patefecit. Spero. n. q' bethelē ad tā-
tas uisitandas reliqas ꝑmittēte deo ueniā nō post multos annoꝝ circu-
culos: ubi tūc que audiui & in scriptis tradidi uidebis ꝑspicacitor. ꝑtrib;
itaq; horis gliosissima illa aīa ibidē mecū manēs, t'nitatis scīssime uni-
tatē & unitatis trinitatē, filii a' p̄re gn̄atione, spūs scī a' p̄re & filio pro-
cessionē angelicas ierarchias & ordines & eoꝝ btoꝝ spirituū misteria,
btaꝝ & aīaꝝ gaudia felicia & alia utilia & grauia humanis intellec-
tib;, q̄ subtilr, q̄ euidenter, q̄ mirabilr & delectabilr mihi auido patefe-
cerit, si oīum linguis loquerer, nō explicarē sermone. Deīn a' meis
oculis lux illa disparuit. sʒ multis postmodū dieb; ineffabilis odoꝝ sua-
uitas mansit. Q̄ g° mirabilis est iste faciēs tot mirabilia tot & tanta
hoīb; insueta ꝓdigia. Ad ip̄m g° ore clamem' & exultem' demusq; gliaʒ
laudi ei', qm̄ certe dignus ē oī laude, nec sum' sufficiētes laudare. In-
troiuit. n. ī domo dn̄i candidus & pulcherrim' ubi sine dubio de sub-
limiorib; & p̄clariorib; soliū glīe obtinet: quod ut iteꝝ ueritatis lum̄
pateat ꝑtrib; testib; q̄ uniu censui qd sup̄dictus seuerus n̄r uir doct'-
na & sapīa pollēs cū trib; aliis ī ip̄o die & hora obitus hieronymi ī
turonēsi ciuitate uiderit mee adherē uisioni, de quo qd mihi solū-
mō ip̄emet ꝑdie ad me ueniēs fuit testis. Volens itaq; deus ut sbli-
mis hieronymi glia mūdū nō lateret, ueluti scītas sblimis & pene cū-
ctoꝝ uiuētiū excellētissima nō latebat, ne illi q' scītatis delectabat

sequi uestigia hiturũ p̃miũ ignorãtes aliqñ a sc̃itatis deuiaret tramite.
Et ut & in aliis sibi tot & tanta elargiri cernẽtes p̃mia illi⁹ sc̃itatis & uir-
tutis inhereret uestigiis. Minuit .n. pondus laboris p̃mioꝝ spes. Die
& hora qua idẽ gl̃osus hieronymus feliciter expirauit elanguẽdam
sibi gl̃iaꝫ Seuero & t̃bus aliis cũ eo stantibꝫ taliter declarauit. hora nãqꝫ
cõpletorii die illo ĩ domo sua Seuerus cũ tribꝫ uiris catholicis: quoꝝ duo
monasterii quõdã uenerabilis Martini erãt monaci, ĩ diuinis degẽs
lectionibꝫ: in cęlo in ethere terraqꝫ cantuũ suauissimoꝝ ĩauditoꝝ
& ineffabiliũ & incredibiliũ audierũt repente infinitas uoces, or-
ganoꝝ, timpanoꝝ, & psalterioꝝ & totius simphonię & instrum-
toꝝ sonos, qbꝫ cęlum & t̃ra & oĩa ut sibi uidebat̃ undiqꝫ resonabãt:
quoꝝ suauitatibꝫ eoꝝ aĩę pene a corporibꝫ exalabãt. Stupefacti illico
illi oẽs eleuãtes oculos ad cęlũ, totũ ether & oĩa quę eoꝝ cõtinẽt am-
bitu quãdã uiderũt lucẽ septies solis luce p̃clariorẽ clarescere, ex q̃
oĩuꝫ odoꝝ aromata erũpebãt. Hęc illi tam mirãda cernẽtes deum
exorarũt p̃cibꝫ: ut eos cur talia fierẽt, nõ lateret. qbꝫ uox de cęlo ueniens,
ista dixit: nulla uos moueat admiratio, nil uobis uideat̃ mirabile si ta-
lia & auditis & uidetis. Hodie .n. rex regũ & dñs dñantiũ Christ⁹ dñs
exeunti de hoc neq̃ seculo aĩę gl̃iosissimi hieronymi p̃sbiteri ĩ bethe-
lem iudę cõmorãtis totus festinus obuiã uenit: ut eã p̃cęl̃sis honori-
ficẽti⁹ & sublimi⁹ ad sua introducat regna. q̃to p̃cęl̃sis sublimioris san-
ctioris uitę meritis fulgꝫ. Hodie oĩuꝫ angeloꝝ ordines exultãtes &
talibꝫ uocibꝫ alt̃natiꝫ cõcinẽtes suũ sonãt dñm. Hodie oĩuꝫ patriarchaꝝ
& pphaꝝ coetus. Hodie apl̃oꝝ & discipuloꝝ chorus. Hodie omnes
sc̃i martires. Hodie cõfessores. Hodie gl̃iosa dei genitrix sc̃is omnibꝫ
cõmitata uirginibꝫ. Hodie oĩuꝫ btõꝝ aĩę letabundę suo occurrũt
cõpatrioti & ciui. His auditis uox soluit. Sꝫ tñ lux & cantus & odor
p horã posmodũ p̃durãtes cessauerũt. Itaqꝫ liqdo patꝫ, ipm̃ de sublimi-
oribꝫ & maioribꝫ ciuibꝫ fore. quo & mirabilis & magn⁹ ẽ & q̃ me-
tuẽdus sup oẽs pene sc̃õs ob sibi traditã p̃tatẽ. nulli sit qd dubium
ita p̃cęl̃sis quę uult posse ipm̃ assequi: sicut p̃cęl̃sis sua uolũtas diui-
ne magis coherꝫ. Nullus uõ me tantę audatię putet, ut faciã ipꝫ ma-
iorẽ Ioanne baptista: quo (teste saluatore) nullus maior surrexit. pe-
tro & paulo & aliis .xii. apl̃is q ab ip̃o xp̃o electi & sc̃ificati sũt, p̃stan-
tiũ gl̃ia. Sꝫ tñ & si phibeat rõ ipm̃ illis maiorẽ obtinẽ gl̃iaꝫ in cęli regno,
aliquẽ audẽ dicẽ, tñ nullas uideo rõnes, cur sit nephas dicẽ eq̃lẽ illis
ĩ gl̃ia fore hieronymũ, dũ illis ĩ uitę sc̃itate discors nõ fuit, cũ nõ sit
acceptor p̃sonaꝝ deus: singuloꝝ merita decernẽs & reddẽs unicuiqꝫ qd
meruit. At si cui uideatur minorẽ Ioãne & apl̃is hieronymũ gl̃iaꝫ ob-
tinẽ, parũ uideat̃ ipm̃ minorẽ obtinẽ: quom et si illius sc̃itatis merita,

illi' laboris grauia, illi scripturę uerissime trãslatiõis utriq; testamti,
officiorũ q; fructus pspicaciter cernat paulo minus fore, nil ipm ab eis-
dẽ ĩ glia discordẽ, ut uerũ testor deũ puto iudicabit. Porro ne aliqb
deridẽs laqueũ iniicẽ uidear dũ ioãni & aptis ĩ sctitate & glia equalẽ
ẽẽ hieronymũ scissimũ, fatear. Unũ qd nõdũ quatur explens dieb;
ĩ uisione uidi, enarrabo ut ueritas nõ lateat. Et ne qs meas laudes
retexẽ credat uel amore carnali: quo hõ a ueritatis cogitone maxe
deuiat, vl' uesanę mẽtis impitia, vl' alia quacũq; cã uelit. Sz hoc nõ am-
bigãt ne minime ab hoĩe ĩtellexisse sz p reuelatiõz, qua ds omnipotens
suos exaltat scos, & exaltãdo magficat. Quarta pheũte nocte mihi
auide cogitanti, qd laudis, qd ue debitę reuerẽtię & magficentię hie-
ronymi ĩ breui retexerẽ epta, mõstrauit hoc mõ. Dum itaq; ut
dixi disponẽs hãc tibi eptaz scribẽ, cogitarẽ aptã laudis materiam
inuenire, hora adueniẽte noctis media me somnus oppssit. Et ecce
mihi maxima affuit angelorũ multitudo. int' quos plus ĩfinito sole
erãt duo uiri fulgentes ita similes & uniformes, ut nulla ĩ eis uidẽt'
drã: qua alt' ab altero differre posset: nisi q tã serta ferebat alt' in
capite ex auro & lapidib; ptiosis, alt' uõ duo. ij duob; cãdidissimis
induti collobijs undiq; auro & gẽmis cõtextis, tãtę erãt pulchritu-
dinis ut nõ ualẽt qspiaz imaginari. Accedẽtes q; itaq; illi ambo ppe me
ĩ silẽtio paulisp steterũt. Deĩn ille q tria ferebat sta, his me uerbis fuit
allocutus. Cogitas augustine qd debeas laudis de hieronymo ĩ ueritate
pferre. Et certe diu cogitãs nõdũ nosti: sz huc ambo uenim' ut ei' tibi
gliaz indicem'. hic certe meus sotius: quẽ uides: hieronym' ipẽ ẽ: qui
sicut mihi ĩ uita & sctitate equalis fuit: ita p oĩa ĩ glia equalis ẽ: & quę
possũ & ipẽ põt, & quę uolo & ipẽ uult, cognoscit & intelligit: & sicuti
deũ uideo, & ipẽ uidet & cognoscit & intelligit. In quo oĩs nrã & sanctorũ
cõsistit beatitudo & glia. nec ht maiorẽ ul' minorẽ gliaz alt' alto sco n
in qtũ magis & minus cõtẽplant' diuinã speciẽ, siue cognoscit. Sertum
uõ tertiũ: quo illo pfero aureola martirij est: quo uitã finiui corporis:
q & si ĩ mũdo o labores & penitẽtias, erũnas, afflictiones, uerbera, con-
tumelias & hoĩu; obpbria & derisiones, & cętã ualde grauia: q ita pa-
cifice ita gaudenter ptulit pp deũ ut ĩ infirmitatib; exultaret & uerus
martir extiterit, & pmia martirij nõ amisit: tamẽ qz gaudio uitaz
nõ finiuit, aureolã quę insigũ dat' martirij talis nõ ht. Serta uõ duo
alia, q ht, aureolę st' quę solis uirginib; & doctorib; dant' ut ab aliis
discernãt'. Ad hęc, ut mihi uidebat', rñdi. qs n. es dñe mi. Et ille Io-
annes inqt baptista sum, qui huc ad te descendi: ut nũtiarẽ tibi hiero-
nymi gliaz: quatinus ipãz gentib; nũties. hoc n. noris, qz honor & reue-
rentia q singulis scorũ exhibet', cętis omnib; exhibet, nec putes ut ĩ

celo sit aliq̃ inuida ut ĩ mũdo. sicut. n. ĩ mũdo qlib& hoĩnũ cetis pesse-
magis uell& q̃ sbẽe. ita ĩ celo pp ĩeffabilẽ caritatẽ, qua se mutuo diligunt
btĩ aĩe, qlibet, scoꝝ glia gaud& sicut sua: qn & uellet qsq; maior ut
qsq; minor, sibi eẽt eq̃lis & pene maior, q2 ei9 glia eẽt sua, ita minor ma-
ioris glia gaud&, sicuti eã hẽr&, nec uell& eã hrẽ, ut ille nõ hrẽt ĩmo
potius de sua si fas eẽt impartiret. Vnde glia singuloꝝ ẽ glia cũctoꝝ &
glia cũctoꝝ ẽ glia singuloꝝ. His dictis societas illa oĩs discessit. Expge-
factus itaq; de somno tantos ĩ me subito sensi motus caritatis & ardoris
q̃tos ĩ me nũq̃ senserã. nã deinceps, hacten9 aliqualis ĩ me uel ĩuidie ul'
supbie fuit appetitus ul' cogitatio: testis ẽ. n. ds q oĩa ãnq̃ fiãt, nouit, deiñ
tãtus ĩ me extitit caritatis ardor: q plus alieno bono gaudeo q̃ meo, plus
affecto hoĩbꝫ sbẽe q̃ supẽe. Hoc idcirco dixerim ut nõ laudis acqrã fa-
mã: sꝫ ut hec qs nõ putet uana somnia fuisse: qbꝫ deludit9 mens nostra.
Sepe. n. deus abscõdita & maxĩa p somnia reserat. Magnificem9 ergo
dñm ĩ scõ suo: magĩficem9 opa sua: qm̃ pfecta sũt, nec ẽ in eis iniqtas. scꝫ
dñi hieronymi ũ pp dñm, cũ quo regnat secure magĩficem9: qm̃ ĩ uita
sua magĩfice fecit, & ĩ morte sua magĩfice recepit: quapp magnus est
ĩ medio nrĩ & sctũs & excelsus ĩ maiori nũc glie q̃titate. Mirabilis, lau-
dabilis, gliosus in pdigiis ĩuisis, ĩauditis & ĩsuetis. Metuẽdus, colendus,
& uenerãdus ob sibi a dño traditã ptatẽ, honorẽ & gliã sempit9nam.
Magĩficem9 obsecro eũ, nec taceam9: qm̃ maior ẽ oĩ laude. notas faciam9
in pplis glie sue laudes. nõ miret9 hõ, si eũ quẽ ds magĩficauit & exalta-
uit, laudem9. nõ hoĩeꝫ pigeat uenerari & coli: quẽ deus coluit & uene-
ratus ẽ. nõ put& qspiã Ioãni & aplis ĩiuriã exercẽe: qm̃ ipsi illis pstã-
re & gliã & sctitatẽ si posset, optarẽt. Glia & btitudo ei9 eoꝝ ẽ btitudo,
& eoꝝ sua, honor & laus & reuerẽtia a nobis hieronymo exhibita,
eoꝝ singulis exhibet9. Si g° cupis Ioãnẽ baptistã & aplos uenerari, simul
uenerari illũ: qm̃ illis p oĩa sĩlis & eq̃lis ẽ. Secure g° oĩni depulsa for-
midĩe Ioãni baptiste hieronymũ eq̃lẽ & nõ maiorẽ, qm̃ si maiorẽ
facierñ9 Ioãnis glie derogam9 & magis ĩiurias exercem9 q̃ laudes. Hui9
mei ĩpiti smõis opus qd ĩsufficiẽter, tñ deuote & reuerẽter expletũ
ad te Venerabilis pr̃ puro cõrde & magna aĩi deuoti affectiõe dirigo
supplicãs ut ĩgenioli mei ũbula: q̃ de mee ĩpitie paupertie ĩ laudes exi-
mii hieronymi obtuli, nõ deridẽdo sꝫ caritate debita eq̃nimiter tolle-
rãdo, legas. Et q̃ min9 debite dixi ad tãti uiri laudes, & mee ĩputes ĩpitie,
& eple breuitati & ei9 laudũ ĩmẽse ĩmẽsitati: qm̃ certe si oĩuꝫ mõtaliũ
lĩgue solũ laudes ei9 pmererẽt, min9 debito satis eẽt. Mei pctoris venera-lis
pr̃ esto memor ut dũ illo steteris loco: q̃ illud sacrũ eximii hieronymi
cadauer qescat, ei9 me ĩtuẽtiõibꝫ recomẽdes, qm̃ nulli dubiũ ẽ, q ea q̃ optat
idẽ hieronym9 pot cõtinuo obtinẽ. nõ. n. sua aliq̃lr defraudat desiderio.

ENERABILI viro epoꝝ eximio Augustino ipomē-
si p̄suli Cyrillus hierosolimitanus pontifex, oīuꝫ sacerdotu
infimus. Illius seq uestigia: cui ītr̄is sanctitas radiare nō
cessat: illi⁹ s. hieronymi glīosissimi: cui⁹ memoria erit ī bn̄dictiōe in
seculū secli: q̄ q̄tus sit & tu similit̄ nosti, ei⁹ usus maxīe colloqs & do-
ctrinis: De quo me uelle differē cū sim totus rebus & īdignus, q̄i repu
to audaciā. Sꝫ tn̄ qꝛ tua me cogit dilectio: ut tibi aliq̄ scribere de pro-
digijs hoīb, īsuetis: q̄ p illū ī dieb, nr̄is fecit dn̄s: ut eū ī mūdo celebrē
facēt & cūctis hoīb, glīosuꝫ: tn̄ tuis cōfisus orōnib, opus aggrediar
& breuilogo pstringam de multis pauca. Glīosum hui⁹ uiri obitū ui-
sionēq3 meā, nec nō & mirifica tūc tp̄ris pacta te nosse nō ambigo.
Nam uir utiq3 reuerēdus & memorie obliuioni nō dādus Eusebius
nobilis cremonēsis ei⁹ discipulus ī quo magr̄i refulsit scītas & doct̄na:
cui⁹ sapiām pbitatē & excellētiā nō ignoras: q post bienniū a nr̄e mor-
talitatis misia ereptus, suū pdilectissimū hieronymū ī celi patriā
ē secutus: ut nobis indicāt crebra miracula: de qb, & inferi ptractabo,
reuerēdo pr̄i Damaso portuēsi epo & Theodonio Romanoꝝ senatōi,
eiq3 frī Seuero pbissimo uiro, Eustochio scīssime mulieri & tibi &
multis alijs, quos sigillatim noīare nō eget, tūc tp̄ris p suas lr̄as to-
tius obitus seriē intimauit. Vnde ampli⁹ ea q̄ nosti reiterare forꝫ
supfluū & dicēdoꝝ impedimētū. His ḡ obmissis ad eīdē que nō cessāt
quotidie & cōtinue clarere miracula nr̄ se stilus uertat, ut tua po-
scit deuotio. Et pmo ab eusebio uiro scīssimo, eīdē scīssimi hieronymi
discipulo sumā initiū.

POst obitū gloriosi hieronymi, q̄dā heresis int̄ grecos secta sur-
rexit: q̄ ad latinos usq3 deuenit. que suis nefandis nitebatur
probare roīb, q aīe btoꝝ usq3 ad diē uniūsalis iudicij ī quoꝝ cōpoīb,
erāt, uetꝝ cōiūgende, uisione & cogīone diuina ī qua tota cōsistit be-
atitudo scōꝝ puabūt, & dānatoꝝ silr aīe usq3 ad diē illū nullis cru-
ciarent penis. quoꝝ ratio talis erat. Sicut aīa cū corpore peccauit uel
meruit, ita cū corpore recipi& penas uł merita p̄mia. Asserebāt &
illi⁹ secte nequissimi nullū fore purgatorij locū ī quo aīe, q̄ nōdū de-
suꝫ peccatis ī mūdo egisēt penitētiā, purgarēt̄. Qua q̄d secta pestifera
tabescente tantus ī nos dolor irruit ut nos ampli⁹ pigerꝫ uiuē: quo
meis suffraganeis cunctis epis & alijs uiris catholicis cōuocatis eis ieiu-
nia & orōnes indixi ut suā sic agitari fidē diuina nō pmittēt bonitas.
Mira res & forte huic silis nūq̄ uisa trib, expletis dieb, ieiunioꝝ &
orōnū. seq̄nti nocte glīosissim⁹ hieronymus suo pdilecto filio Eusebio

orõnib) incũbenti manifeste apparẽs benigna qʒ eũ allocutiõe con-
fortãs ei dixit. In hac secta pestifera minime formidare. quom tibi
finis iã ponẽdus erit: quẽ Eusebius nimio fulgente splendore ita ut
i eũ oculos humanꝰ aspicẽ nõ ualẽt intuitus q̃ de graui sõno euigilãs
p̃ gaudio dulces poculos fũdẽs lacrimas ita ut pene uocẽ formare
posset, q̃tũ potuit clamare cepit. patˢ meus hieronymꝰ es q̃r meã
societatẽ spnis? Certe teneã te nec dimittã, nec sine tuo quẽ dilexi-
sti filio gradieris. Ad quẽ glo͛sus hieronymꝰ. nõ te filiũ dilecti me
deserã, cõfortare. vigesimo nãqʒ die me sequeris & simul ĩ gaudio
p̃manebimꝰ sine fine. Sʒ hec Cyrillo cũctisqʒ frib) nũtia: ut die-
crastina iux̃ p̃sepe dñi ubi meũ q̃escat corpus oẽs ĩ unũ cõueniãt
tã catholici q̃ illiꝰ secte uiri. Sʒ tu triũ hoĩꝫ q̃ ĩ hac urbe st̃ defũcti
cadauera ĩhumata ĩ locũ ĩ quo meũ ẽ humatũ cõpus facias depõtari
sup quib) saccũ quo utebar pones, statim uite p̃stine redditi hãc
radicitus heresim extirpabũt: cui uale dicẽs gliosus hieronymꝰ
disparuit. Mane aũt fc̃o ad me q̃ tũc bethelem erã venerabilis
Eusebiꝰ ueniẽs, cũcta q̃ uiderat enãrauit: quo ĩmẽsas creatori grãs
agẽs & glioso hieronymo. Et oĩb) ĩ p̃dicto loco ĩ quo p nobis de
intemerata uirgine ibidẽ saluator natus ẽ, & ubi & sacratissimi
hieronymi cadauer humatũ ẽ, cõgregatis, p̃dictoꝝ defunitoꝝ ca-
dauera deferri fecit. O mira erga hoĩes dei mi̾satio: quot modis in
se sperãtes scit iuuare, q̃tis qʒ & quot honorib) suos exaltat scõs. Fiebat
interea ab illiꝰ secte cultorib) derisio, credentib) q̃ fore exinanita manꝰ
dñi. Letet̃ itaqʒ oĩꝫ fideliũ cetus & deo ĩ uoce exultatiõis psallãt: qm̃ su-
scepimꝰ mĩaꝫ ĩ medio tẽpli sui. Accedens nanqʒ vir venerabilis Eusebius ad
singuloꝝ cadauera: flexis genib), manib) qʒ ĩ celũ extẽsis cunctis audiẽtib
sic orauit. Deus cui nihil ẽ impossibile, nihil graue, inuicte fortitudĩs
& uirtutis: q̃ facis mirabilia magna solus, & nullũ ĩ te sperãtiũ spernis
nũc p̃ces tuoꝝ exaudi fideliũ: et ut tua, quã dedisti fides ĩtemerata in-
uiolata qʒ p̃secula maneat, ac & ut hoꝝ error appareat p merita &
intcessionẽ glo͛si dilecti tui hieronymi, introduc ĩ hec cadauera aĩas
quas de ipis egredi uoluisti. Qua q̃d orõne finita, singulũ sacco quo
sup carnẽ gliosus hieronymꝰ utebat̃ tangẽs cadauer, p̃tinus in eum
uite spũꝫ introduxit: q̃ hoĩes aptis oculis, oĩb) qʒ uite signis oñsis sunt
pfecte resuscitati. Et ceperũt aĩaꝝ btaꝝ gliãꝫ & peccoꝝ penas tã pura-
torij q̃ inferni clara uoce oĩb) intimare. nã ut postmodũ mihi in-
terroganti dixerũt q̃ bt̃s hieronymus eos cõduxerat secũ ĩ paradisũ,
purgatoriũ & infernũ: ut q̃ ibi agebãt̃ patefaceret uniuersis sibiqʒ di-
xerat q̃ ad corpora rediret & de p̃petratis peccis ageret penitẽtiã: qʒ ea
die & hora qua uenerabilis Eusebius migraturus erat & ipi sitr̃ morituri

erāt, ac & si bn̄ ageret, cū eo gl'iaʒ adepturi: qd & factū ē: ut īferi' declarabo. His g° peractis multitudo maxīa pplo℞ tā fideliū q̄ illi' secte defenso℞ q ad tam grande cōcurrerat spectaculū tā certū erroris inditiū & ueritatis expimētū, nec nō & btī hieronymi merita egregia cernētes magnis uocib; laudes īmēsas retuliīt creatori: q suos in se sperātes nō deserit. Et sic Augustine clarissime: pius dn̄s nauiculā sue fidei sacratissime ī hui' mūdi mari eruptuantib; malo℞ hoīu fluctib; agitari pmittit s; minime naufragari: quo qd̄ q̄so forti esto aīo uirilr age, ne formides cōtra fidei persecutores magnanim' dimicare sb umbra ala℞ tanti pr̄is: q suo℞ fideliū pces inefficaces nō sīt, dūmō tota spe & duro tiat aīo. nō ne alr nequint nr̄e exaudiri pces, nisi cū in deo nr̄a nō pfecte spes cōsistit. ul' q₂ petim' nō petēda. Ad ipm̄ g° dn̄m nō tm̄ ore s; toto corde declamem', dum affligimur: & ipē q dn̄at ī uirtute sua & nos quotidie respicit oculo pietatis nō pmittit nos temptari sup' id qd̄ possum'. S; ne nimis a ppōito meo deuius gradiar ad incepta redeā: et uenerabilis Eusebij explēs obitum prius & uiro℞ simitr triū, quos resuscitatos nosti migrationem scribēs q₂ eadē sīt hora & die quo Eusebius de mūdi hui' ualle miserie exempti, aliq̄ hieronymi miracula de multis ītroducā.

Aduenīete aūt die quo venerabilis Eusebius a btō hieronymo ī uisione: quā sup' fatus sū se migrari sciuerat, die t'tio peunte lāgore cōcussus febris ualide, se sup t'raʒ, magr̄i nō īmemor nudū deferri fecit a frīb;, & singulū obsculans fratrū benigna eos cōsolatione cōfortauit, & ut ī scō maneret ppōito admonuit. Deīn saccū quo gl'iosus induebat' hieronym' deferri fecit & sup' se ipm̄ poni iussit. ordinauitq; se nudū instar gl'iosi magr̄i intra ecc̄laʒ in qua iacebat sc̄tī hieronymi cadauer, sepelliri. post hoc cōīone sacrati'mi corporis Iesu xp̄i se mu-nitē deo & btō hieronymo se comēdauit, et sic p triduū locutiōe corporaliq; uisione puatus circūastātib; alt'natiʒ frīb; & psalteriū, passiones dn̄i & sacra cōtinue legentib;, iacuit. Durū qppe & cunctis ī regiōe mūdi degentib; formidabile hoc narro. Die aūt quo moriturus erat, p duas horas an̄ beate aīe exitū venerabilis Eusebius tā terribiles cepit actus pagere q circūstantes monaci pauore pt'riti ueluti amētes ī t'ra iacebāt. nā q̄nq; transfixis oculis, manib; simul iūctis, facie terribili uoceq; dira q̄i sedens clamabat, nō faciā nō faciā, mētiris, mentiris. Post hec ad t'rā rediēs, faciē firmabat ī t'rā, q̄tū poterat clamās, Adiuuate me frēs ne pereā. qd̄ monaci uidentes lacrimātes, retinētes eū īt'rogaue', qd hēs pr̄: ad quos ille, nō uidetis h' demonū agmina q̄ me debellare cupiūt. Et illi qd te factu℞ uolebāt, quom dicebas nō faciā. Et ille conātur nāq; ut blasfemus inueniar, & iō hoc me nō facē acclamabā. Et illi, q̄r pr̄ faciem ascondebas intrā. Et ille ne eo℞ aspectū cernerē, qui tam

turpis & horribilis ē q̄ om̄es pene q̄ ī mūdo st̄, respectu ei⁹ nihil st̄. Inter
hec uerba actus pores reiterās sic ad extremā horā usq̧ deuenit. Tres aūt
q̄ astabāt pauore & dolore pt̄riti ueluti mortui stabāt: qd̄ face deberēt
nescientes. Gliosus deus in sc̄is suis mirabilis ī maiestate sua benignus & se
timētib⁹ misericors, sc̄os suos nō derelinqt tp̄re nec̄citatis sue sine adiu-
torio. Ad extremā nāq̧ horā venerabili eusebio pueniente. Gliosus hieronyꝫ⁹
apparuit eū benigne cōfortās: cui⁹ aduentu oīs illa demonū turba q̄ in-
finita, ei timore pt̄rita ab eo ueluti fumus euanuit: ut plene testāt̄ mo-
naci q̄ ꝓpriis oculis dispēsatiōe diuina se hoc uidisse dicūt. Sꝫ hoc magis
approbat̄. Nā om̄es circūastātes audierūt has ab eusebio uoces. Vnde
uenis pr̄, qr̄ tm̄ moratus es. queso filiū tuū ne derelinquas. Cui subito
cunctis audiētib⁹, alia uox r̄ndit. expecta fili ne formides q̄ te nō de-
seram quē tantū diligo. Qua audita uoce. breui inde mora venerabilis
eusebius expirauit: qua qd̄ hora & illi q̄ resuscitati st̄, migrauerunt.
et ut puto cū eusebio ad et̄na gaudia puenerūt. Nā p̄ illos om̄es .xx.
dies postq̄ ut nosti resuscitati st̄, se ī tanta penitētia tradiderūt q̄ sine
dubio et̄na beatitudīe potiūt̄. Scilētio p̄tereundū nequaq̄ puto: q̄ ab
iisdē p̄ illos dies q̄b⁹ uixerūt, didici cōtinuo toto hoc tp̄re cū aliq̄ eorum
secreta uite illi⁹ quā post hāc breuē & momētaneā expectam⁹ rimari cu-
piens, a tertia diē ducebā ad uespas. Sꝫ q̄uis multa ab eis didiceriꝫ, tam̄
ad pn̄s breuitatis cā q̄dā solū referā, cet̄a usq̄ alias ea dictur⁹ obmittam.
Quadā uice ad unū eoꝝ me iuisse cōtigit: quē dire lacrimātē nec meis
uerbis cōsolationē aliquā recipiētē, cōperiēs, tāti fletus cāꝫ ab eo cepi per-
quirē: q̄ pluries a me de hoc int̄rogat⁹, nec tn̄ ad int̄rogata r̄ndēs, tandeꝫ
meis cohactus īportunitatib⁹ sic r̄ndit. Si que p̄dic sum exptus nō igno-
rares tibi semp̄ inēēt fletus cā. Ad quē ego, queso ut que uidisti edixeras.
Tunc ille paulisp̄ tacēs dixit. Quales credis penas & tormēta nō solū dam-
natis sꝫ & ī purgatorio exn̄tib⁹ p̄parari. Ad quē ego, de incertis que uera
pōt pferri īnīa. Vt. n. puto nr̄is q̄b⁹ affligimur penis eqūri nō pn̄t. Ad qd̄
ille si om̄es que ī mūdo cogitari possēt pene, tormēta & afflictiōes, minori
q̄ hēt illic pene cōparēt, om̄es q̄ hic uident̄ pene & tormēta, solatia sūt.
Mallē. n. q̄libꝫ uiuētiū, si illas expientia noscerē penas, usq̧ ad finē mū-
di oīō his sine remedio cruciari penis, quas om̄es hōies ab adam usq̧ huc
sigillatiꝫ ptulerūt q̄ uno die ī inferno siue purgatorio cruciari minori
pena q̄ illic hētur. Et iō si cāꝫ mei fletus interogas, timor penaꝝ est: q̄
peccōrib⁹ iuste dant̄. Scio me nāq̧ erga deū meū peccasse, & ip̄m iustum
fore nō dubito. Qua de re nō mireris si plango, quom poti⁹ si nō plāgerē
admirari deberes. Sꝫ poti⁹ admirare qr̄ hōies q̄ se mori nō dubitāt, saltē
alioꝝ expimēto tāta hic securitate uiuūt, nec tātas cogitāt euadē penas. Ad
hoc dolore tactus int̄nsecō, ita ut uix uerba formare possēꝫ, dixi. Heu qd̄

audio. Sȝ q̄so in quo tormēta differūt īfernalia ab ijs q̄ sᷣt ī purgatorio, dicas. Et ille nihil int̄ se drūnt qꝛ eadē sᷣt magtudiē penę purgatorij & inferni. Sȝ unū ē qđ differre pn̄t qꝛ īfernales finē nō hn̄t, nec expectāt ſ ꝫ augumētū .s. ī iudicij uniūsalis die, qn̄ corpora ibi cruciabūt cū aīabus: et purgatorij sᷣt cū fine. nā post expletā penitētiā inde exempti gaudijs beatissimis pfruūt. Ad hec ego. sūt oīb ī purgatorio exn̄tib ęqualia tormēta uel diūsa. Ad hec ille, diūsa qdem ī aliqb maiora, aliqb ūe leuiora iuxta magtudinē pctoꝝ. nā ī pria & btē aīę oēs glosę diuinā cōtemplāt̄ ſpēm: in q̄ oīs cōsistit glia, que q̄uis singulę tāta hn̄t gaudia q̄ta uelle ul̄ cogitare pn̄t, tn̄ gaudijs nō sūt pares: qꝛ maiora hec possidet minora illa iux̄ opa: q̄ fecerūt. Sȝ si tibi ex hoc aliq̄ admiratio oriret̄ ut scis̄ possit ēē diūsitas gaudioꝝ quoꝝ cā ē ipē devs, in quo nulla potuit umq̄ fore diūsitas, Solutio satis patet. nā quom diuina cōtēplatio & cogtio siue intelligentia sit tota merces & glia, in aliquo pōt scoꝝ ēē minor, ī aliq̄ uō maior. Idcirco cū oēs simul aīę deum sicuti ē uideāt & cognoscāt, aliq̄ minus uidet & intelligit, et sic sibi minor ē glia, aliq̄ uō clarius uidet & intelligit sbtilius & sic maiorē possidet gliaȝ. Sic & de illoꝝ misoꝝ damnatoꝝ dici pōt. nā cū oēs aīę dānatoꝝ ī uno cōsistāt penaꝝ loco, tn̄ diūsis cruciāt̄ penis iuxta uitioꝝ q̄litates. Tantū siqđ infert int̄ xp̄ianoꝝ q ibi torq̄nt̄ penas & paganoꝝ ut paganoꝝ cruciamēta rūi eoꝝ q̄ falsi xp̄iani & pctores sbstinet, sint q̄i nulle, q̄q̄ oīa ineffabilia sᷣt nec a uiuētib cogitabilia. Et dignū ē, nā illi graȝ dei ī uacuū receperūt, nec uoluerūt a pccatis cōrigi dū uixerūt, sacris cōtinuo uociferātib scripturis: quas p nihilo reputarūt. Tunc ego tr̄ibile ē unq̄ hoc qđ dicis Et ut sedulo mōtaliū īsisteret mētib ut uel tantaꝝ terrore penaꝝ a prauis cessarēt opib si nollent amore glię. Sed queso qđ erga te pdie exeūte aīa pactū ē breuiter īnotesce. ad qđ ille. Adueniente inq̄t mortis mee hora, tanta in loco ī quo iacebā migraturus, nefandoꝝ spūu affuit multitudo ut p multitudine dinumerari nō posset. quoꝝ spēs talis erat q penosius nihil, horribilius ūe excogitari pōt. potius .n. qlibet hoīnū flāmis ardētib se exponēt q̄ eoꝝ formaꝝ ictu oculi uisione potiri. qui ad me uenientes omnia quecūq ppetrauj cōtra deū opa ad meā memoriā reuocabāt, suadētes mihi ut ampl' de diuina mīa, quā tā grauiter offenderā, nō sperarem, Et certe noueris q nisi me diuina miseratio adiuuasset eis resistē non ualebā. Nā dū omī uigore spūs destitutus, eoꝝ uerbis minime paulominꝰ assensissem, gliosus affuit hieronymus magno uallatus agmine angloꝝ, septies sole splēdidior me cōfortās, qui ubi illos nefandos spūs intuitus fuit me tam dure exacerbantes, ualde cōmotus cōtra eos uoce tr̄ibili dixit eis, qđ adhuc neq̄tię & omis maledictiōis spūs cōuenistis. nesciebatis

hūc meis fouēdū fore auxiliis, ptinus hūc relinquētes abite & uiras ab eo elongate neqtias q̄tū distat oriēs ab occasu. his illa maledcoꝝ spūuz sotietas pterrita diris ululatibꝫ & clamoribꝫ limen loci quo iacebam excessit. Tūc gl'osus hieronym⁹ aliqbꝫ impans angelis ne a me discederēt, sꝫ quousqꝫ reuīterēt, expectarēt, cū ceteris angelis festināter abscessit. Eo qꝫ abeunte angeli q ad custodiēdū me remāserāt me cōfortare cepe blanda & dulcia pmittētes si forti aīo pdurarē. Inter aūt hec cōsolatiōis colloqa hora q̄i decursa secūdo btūs hieronym⁹ ueniēs, stansqꝫ ī limite uelociter inqt uenite, tūc subito aīa cōpus relinquēs tā grauiter & acerbe q certe q̄te fuīt pssure & angustie ī intellectu nō capēt mens humana nisi ut ego expiētia didicisset. Si n. oīuz humanoꝝ ītelligētia quas uellet angustias & dolores extimaret respectu aīe dissolutiōis a corpore, illa p nihilo reputaret. Hec & alia nō miri formidāda & ardua ualde, q̄ p longitudiē pnti opi nō scribā, Eo loqnte īcipiebat claudi dies occasu solis, quom nēce fuit qd ei post mortē cōtingerit nō explēt. Sꝫ qꝛ illud pcetis affetabā scire, seqnti die duobꝫ aliis cū eo simul cōuocatis, narratiōis ille seriē redii cupiēs hoc & ab aliis duobꝫ pandi & paudire ut triū testimonio solidi⁹ edocerer. Itaqꝫ cū ii iā dictare īcipēt, sic rndi. q̄q̄ hec utilia sint, nec cederet ī uacuū sepius ipa fari, tn̄ his q iā audiui obmissis, queso ut que uobis post dissolutiōez corporis euenerit meo hianti aīo detegatis. Ad hec ille, q mihi que audiuisti narrauerat, die trāsacto qd cyrille inqt int̄rogas nō ē possibile fari plene qm̄ spūalia nr̄is minime sensibꝫ cōphendūt. Nāqꝫ tu scis nō exanimē fore sꝫ tam q aut q̄lis sit aīa nō cognoscis. Deū certe scis oīuz pncipiū & finē eē, a quo incipiūt oīa atqꝫ tēdūt, et tn̄ qd sit deus aut qualis dū carnis isti⁹ grauissime porta sonus, nō ītelligis nisi p speculū ī enigmate, sic & de angelis & ceteris incōporeis idem liquet. Quom .n. multa que st̄ nouissima in natura nr̄e parue ītelligentie defectu ītelligē nō possum⁹, supcelestia & spūalia oīo aliena a nature cogtione quō intelligem⁹? ut dicas inq̄, sꝫ uti potes q̄so dicas. At ille circūloquar inqt qd optas, & dicā paulomin⁹ qd possū. at ii q mecū ea que ego pdic st̄ expti si ita ē testificabūt. Mea pdic aīa a corpore, tot ut suspitus sum pressuris & doloribꝫ dissoluta, subito ictu ocli ieffabiliter fuit an̄ dei iudicātis pntiā deportata: Sꝫ a qbꝫ & quō nō cogsco nec certe mirū, nā nūc carnis mole aggrauor, tūc aūt aīa erat sin cāne. Fuerūt & ibidē aīe t'roribꝫ incogitabilibꝫ qd iudex ageret formidātes. Heu cur nesciūt mortales, qbꝫ hoc eueniet: qd tūc nobis. Certe si illis nō foret ignorantia toties nō peccarēt. nullūqꝫ qd toto tpr̄e gessim⁹ peccoꝝ iudicē latē potuit, īmo cūcta q fecimus tanq̄ si foret pntia cūctis abstātibꝫ clara erāt, ita ut minimū nr̄aꝝ cogitationū sicuti erat apparebat. Considera nanqꝫ qbꝫ & quot agitabamur t'roribꝫ, hic demonū multitudo

astabat mala testificantes: que fecimus modū locū & tpra declarātes. Hinc nosmet ipi que obiciebant^r cōtradicē nullaten^9 poteram^9: tū q2 iudicē cūcta scientē: tū q2 ipm qlib& nrūz iustissimū cognoscebat. Heu qd dicā: quā sñiaz ꝑstolabamur, ob ei^9 memoriā nūc formido. Hinc mala undiq3 uindictā iudici acclamabāt, nec ullū penè apparebat bonū, quo qd misicōdie sperarem^9. Hinc nos dignos supplicio omēs q aderāt, exclamabāt. Cūq3 iā nihil deesset nisi sñiaz publicari q pec-catorib9 digne dat^r. Ecce glosus hieronym^9 cūctis splēdidior astris a bt̄o Ioanne baptista, sūmoq3 aptoꝝ pncipe Petro, nec nō & angeloꝝ ingenti multitudine comitatus ad ꝑsidentis tronū iudicis ueniens nrāz sñiaz modico tpris suspēdi spatio, nosq3 sibi dari ob reuerētiaz & deuotionē quā sibi cōtuleram^9 & ꝑꝑ erroris destruēdi nc̄citatē, ut uoluit impetrauit. Deīn nos secū ducēs omī illa bt̄a uallatus soti-etate ubi fideliū aīe inextimabili glia fruūt^r, q ibi gerebant^r ut red-derem^9 testimoniū declarauit. post hec ad purgatoriū & infernū nos ducēs, nō solū que ibi erāt iudicauit: s3 uoluit ut penaꝝ expiē-tiā pbarem^9. his g^o oīb9 sic pactis hora qua nrā cadauera sacco, quo bt̄s usus fuit hieronym^9 tetigit venerabilis Eusebius. Idē glosus hierony-mus nobis imperauit ut ad corpora rediremi^9, mādans ut de his que uidim^9, testaremur, pmittēsq3 nobis uigesimo die si de ppetratis pcc̄is nos cōtiger& debitā penitētiā exercē cū bt̄o Eusebio q tum erat migraturus ex hoc seculo, gliaz finis nesciā adipisci. Sicq3 cor-porib9 nrīs aīe st̄ coiūcte. Multa siqdē Augustine carissime formidāda que si mortaliū impssa mētib9 eēnt, ab eisdē oīuz labentium ērenoꝝ amorē & curā puigilē: qua tot aberrāt hoīes ut puto funditus extirparēt, patenter didici; que si his cartis impmerē plus cogito opus ptendēt, nec eēm cōpos sbscribē iam pmissa. Hec oīa hoc fine claudam tangens venerabilis eusebij sepulturā: vt ad miracula redeā enarrāda iā incepta q supi^9 pollicitus sum enārare. Obitus nanq3 uenerabilis Eusebij & triū hoīuz pdc̄oꝝ seriē i pcedētib9, q breui^9 potuj, inserui: qdā tibi ut puto affectuosa intponēs. Sed nūc pdc̄oꝝ sepulture series ita patet. Mor-tuo naq3 uenerabili uiro eusebio hora tcia ptra st̄ miracula facta cūctis uisa que pcedētis uite scītatē testāt^r. Quoꝝ ad pn̄s duo solū dicā. Monac^9 qdā eidē cenobij p lacrimis & uigilijs puatus corporali lumine oculoꝝ statim ut eusebij corpus uenerādū facie tetigit pstine lucis graz ē ade-ptus. Demoniac^9 qdā dū sacrū corpus ad ecc̄az ducēmus, eidem obuiās ē ptinus liberatus. Iuxta ecc̄az i qua glosi hieronymi cadauer scīssimū ē humatū venerabilis Eusebij corpus honore debito nudū magistri in-star sepelliuim^9. In cui^9 & ecc̄e cimiterio hoīnū illoꝝ triū q eadē hora st̄ mortuj, fuerūt corpora tumulata. His g^o venerabilis Eusebij cuncta

sileāt: ut ꝑgrādia & ineffabilia locū teneāt ꝓdigia eximij hieronymi iā īcepta.

In ameno & iocūdissimo siqdē mirabiliū gestoꝝ sctissimi hieronymi prato positus, ubi sertū faciēs ꝑcipuos & decores miraculoꝝ flores ad hui' opusculi ïenustatē: & nr̄e posteroꝝ ue saluti utiles ꝓposse legā: quoꝝ oīuꝫ qd ꝑdict erga Sabinianū heresiarchā pestiferꝝ quē agnoscis pactum ēē dicam.

SAbinianus aūt hereticoꝝ fautor duas asserēs in christo uoluntates, qnqꝫ int̃ se discordes. Ad cui' tam īopinabilis falsitatis ꝓbationē intro-ducebat illud qd in euāglio christus dixit, pater si fieri pōt trāseat a me ca-lix iste. Eliciēs ex hoc rōnes grauissimas & pene inextricabiles. q passionē una uoluit fugē uolūtate, & altera sbire oportuit passionē. Ex his dicebat q xp̄s multa uoluit, que obtinē nō potuit. tm̄ in nos doloris exercuit q magnitu-dinē explicare nequimꝰ. Peruertebat nanqꝫ idē pestifer anguis & lupus rapax se uestimēto ouiū induēs, nobis comissum gregē, et ut seuitiā diri pectoris efficatiꝰ exercer&, opusculū qddā cōpilauerat falsis ꝓbans rōnibꝫ hoc sic ēē, qd qdem opusculū ut fidē ei darent glo͞so hieronymo toti' ueri-tatis speculo imputabat. Cui' falsitatis notitiā cōperiēs, sciēs tibi gl͞iosum hieronymū ep̄lam sup hui' erroris destructiōē nō multū an̄ sui obitum edidisse: ꝑdictū heresiarchā cū suis discipulis & eidē neqtię ministris inuitū quodā die dnīco ī ecclāꝫ hierosolimitanā cū suis discipulis ad dis-putādū, & suū errorē neqssimū cōprobādū. Quonācqꝫ die uniuersis meis ep̄is, suffraganeis & alijs q pluribꝫ orthodoxis, nec nō & ip̄o heresi-archa cū suis nefandis discipulis ī dicta eccl̄a cohadunatis disputatio a no-na incepta ad uesperas usqꝫ tetendit. Dum aūt idem heresiarcha cōtra nos opusculū ab ip̄o cōpositū: quod glo͞so intitulabat hieronymo allega-r&, has tantas iniurias bt̄o hieronymo illatas, ferre nō ualens bonę memorię Siluanus scę̄ Nazareth ecclę̄ ep̄us: q tanta affectione btm̄ hieronymū & aī deuotione colebat, ut siqd facer& diuinū nom̄ & bt̄i hieronymi ꝑmittebat. Vnde qī ab oībꝫ hieronimus dicebat, ꝑdc̄o heresiarchę protinꝰ assurexit direꝫ eū increpans q tot & tantas exercu-iss& neqtias. Dum aūt int̃ eos longa oriret̃ cōtentio, & uterqꝫ obꝓbria sibi inuicē ꝓposse dicerēt. In fine ambo sic statuerūt q si usqꝫ ī seqntis diei horā nonā bt̄s hieronymus hoc opus falsē cōpositū euidenter ondēr& ꝑdcūs heresiarcha capite puniret̃: sin aūt archiep̄us. Quibꝫ finitis singuli ad ꝓpria remearūt. Per totā aūt noctē qsqꝫ nr̄m orōibꝫ uacās ut nobis auxiliū qsqꝫ ī oportunitatibꝫ eueniret a dn̄o, qui ne-minē usqꝫ in se sperantiū spernit. Magnus dn̄s & laudabilis nimis cui' certe sapię nō est nūs. Statuto aūt die & hora letus heresiarcha ī ecclāꝫ cū suis neqtię filijs ueniēs huc illucqꝫ discurrēs qrebāt dei ser-uū & filiū tanq̄ leo rugiēs deuorare, ueluti si forꝫ deus nō intelligens,

nec suoꝝ seruoꝝ pces exaudies. Sʒ tñ quom solidius se fatuus stare cre-
deret miserabiliꝰ cecidit. Stabat aũt omis fideliũ cõtio in eccta qlibet sci
hieronymi clamãs nom. Clauserat siqdẽ hieronymus gliosus aures
fingẽs se dormire, orõnes supplicãtiũ nõ intẽdẽs ut miserabilior
appareret. At ego totus pfusus lacrimis qd deinceps accideret expe-
ctabã. Deniqʒ cũ nihil miraculi appareret, seuire cepit heresiar-
cha canina rabie ut siluanus qd pmiserat iã expleret. Ad locũ aũt
ubi decollandus erat Siluanꝰ scissimꝰ gaudẽs & itrepidus tanq̃ ad nu-
ptias ueniens, lacrimantes epõs & alios omes catholicos, q ad hũc cõcur-
rerãt, his cõfortabat uerbis, Exultate meũ carissimi, gaudete &
nolite cõtristari, qm nõ derelinqt deus sperãtes in se. Si nõ exaudiar
plus iam meis ppetratis neqtijs merui. post hec genua flectẽs. Sãcte
inqt hieronyme adesto mihi si placet, q̃q̃ hoc & maiori dignus sim sup-
plicio, tñ ne falsitas teneat locũ ueritatis succũre. qꝫ si fas nõ ẽ ut ad-
iuuer ppitius esto ĩ hora mortis ut glie finis nescię nõ sim exps. Hec
dicẽs spiculatori collũ pbuit, ut feriat ipm rogat. Eleuat aũt spiculator
ensẽ, antistis uenerãdi caput uno ictu cupiẽs amputari. Adest subito
hieronymꝰ gliosus cũctis cernẽtibꝫ manu extẽsa tenet ensem, Siluano
impans ut surgat. Deĩn heresiarchã increpãs scripturas falso cõpositas
ondit. Innuẽsqʒ ei minas abõivʒ euanuit oculis, qd huic & ei silibus
ut eueniret. Confestim ut gliosus hieronymus disparuit, heresiarche
caput iram petijt a corpore detruncatũ tanq̃ si ense spiculatoris ma-
nu eũ amputasset ictu uno. Quod tã mirabile cũcti uidentes q aderãt
illico stupefacti deo grãs egerũt & glioso hieronymo, & ad ueritatis
tramitẽ heresiarche discipuli rediere. Ecce q̃tũ uenerabilis antistis
fiducia ĩ dño & bto hieronymo fuit efficax: q pro ueritate mori mi-
nime formidauit. Exemplar hic certe factus ẽ uenerãdus antistes
cetis xp̄ianis. nõ. n. xp̄ianus ẽ ille q pro ueritate timet mori. Si eñ
xp̄s p nobis aĩaʒ suã posuit ut ab omi nos redimeret suitute. Et nos pro
ipo quom tps ẽ aĩas ponẽ minime timeamꝰ: qꝛ nemo nisi legitime
certans pot coronã glie obtinẽ.

VErũ qꝛ de Siluano aliqd dictũ nosti. Aliud qddã nõ minꝰ ut puto
mirabile erga eũ fctũ narro. Cuiꝰ tot forẽt testes quot & nazaret
urbs & bethelem tenet: qui ppriis oculis hoc uiderũt. Serpẽs ille antiquꝰ
diabolus ob suã deiectus supbiã ĩ inferni pfundũ venerãdi antistis Sil-
uani nimiũ inuidẽs scitati ĩ eũ dolis ut calidior cũctis aĩantibꝫ est
cõmotus: q ut uirũ dei ĩfamẽ redderet, q̃tinꝰ q sue scitatis leuabãtur
exemplo ad recte cõuersatiõis semitas suo casu deciderent ad peiora.
Nocte quadã formã sci uiri sumẽs cuidã mulieri nobilissime iã ĩ strato
qescẽti apparuit: & se ad eã illicite accedẽ fingẽs cõsensũ sui cõporis

ingrebat. Ad qd t͛rore pt͛rita mulier uiri ignorās ip̄m. dū se cū hoīe
solā in thalamo cernēt nec qd faceͤ sciret: diras cepit emitteͤ uoces: ita
ut clamorib; assiduis oēs excitaret dormiētes & nō solū de illa domo
s; & conuicini: q oēs ad p̄dc̄e mulieris thalamū accurrētes: qd hoc esset
pauidā mulierē īt͛rogāt. Int͛ea callidus serpens sub thoro se ponens
cepit lateͤ: q aūt accurrerāt hec audiētes qs hic hō fuīt ubiq; p̄quirere
ceperūt. Verū illi diu p̄scrutātes talē ad locū uenietes ubi pestifer late-
bat anguis aliena sp̄e occultatū hoīe; inuenerūt. q eūdē accēsis lāpadib;
intuētes Siluanū archiep̄m crediderūt. Ad qd omēs q aderāt stupe-
facti & ueluti amētes effecti, qi qd agerēt, qd ue dicerēt penit͛ ignora-
bāt sacētes eidē sc̄itatis nom̄. At q2 hoc tā detestabile ī oppinabile q;
cernebāt, eū int͛rogauerūt cur tātas neq̄tias p̄petrass&. At ille qd inqt
mali feci, si mulier hec ad huiꝰmōi hoc negotiū me inuitauit: quod
mulier audiens, eū fore mēdacē r̄ndit. Tunc ille ut hoīes illos erga
dei uirū ad maiꝰ odiū incitar&. qt̄s illū citius diffamarēt, talia cepit
& tam abhorrēda uerba faceͤ q̄ nullus p̄turbatione aurib; poterat sb
stinē: q eū cōtumeliis exacerbātes & obp̄briis coacte ex domiciliū expule-
rūt. Mane aūt f̄c̄o que gesta fuerāt enārantes Siluanū archiep̄m ipo-
critā & dignū incēdio acclamabāt, qua de re tota ci͠ Nazareth ē cōmota
uersus archiep̄m ita ut audiēdo eiꝰ nom̄ blasfemarēt. Mira huiꝰ uiri
patiētia & magne sc̄itatis inditiū, Volat ad innoxii antistis aures tāti
fama discriminis. os tn̄ nō mouet ad iniurias, int͛ tot adūsa cor man&
īmobile ad nullā se uertēs iniuriā & īpatientiā: grās semp agēs diuino
nōi. sua hec cōfitet͛ noxia meruisse. Heu qd dicā augustine nō solu;
iniurias & obp̄bria ferre nō possum, S; & q̄buscūq; uerbulis frangor,
p̄mia opto, nec de laborib; curo: q̄q̄ sciā ad celo͡ꝝ regna nō alr̄ quēpiā
nisi labo͡ꝝ & afflictionū tramite uenire. Quid n. aliud debeo iudicare
quom me a s̄cis uita & morib; discordē inuenio, nisi & discordē ī morte
ī p̄mio repiri. flebilia & grauia mihi assistūt si sc̄o͡ꝝ mea uitā reor.
Miror q̄p̄pe q2 auditu sc̄o͡ꝝ gesta reuoluūt hoīes uti ego & tn̄ nil ut
ipi uolūt p̄agere. porro hoc ad meā īsipientiā detegendū est qd dicā
pluries me ab eidē siluani audiuisse scio nūq̄ tn̄ se felicē fore q̄tum
ut se ab hoīb; despici cōculcariq; cernebat. Creuit aūt tn̄ eiꝰ infamia q
eiꝰ opinio usq; ad alexandriā cyprū & p̄ ciuitates affines ore oīu; ē delata
Atqui limen domus innoxii antistis calx tangere nō audebat. Manens
uō de supnis deus speculator omīū suos sinit labi s̄cōs ī t͛bulationū erūnas.
ut nūc fideles patientia eos reddat: s; eos exigente n̄c̄itate ī pressuris mi-
nime derelinquit. Reuoluto itaq; anno quo ciuitatē Nazareth ut illa͡ꝝ
gentiū aliqualr̄ scandelū mitigar& a diaboli astutia talia erga dei famu-
lum p̄petrauerat vir dei occulte deserēs, ad ecclā; in q̄ glo͛si hieronymi

[illegible] pariter uenies [illegible]
[illegible] p[illegible] hora [illegible] manēte uir q[illegible] neque spū
clamat ī [illegible] eccle intrās cūnq; uirū repiēs sup sepulchrū ī orōne
positū ad eū [illegible] & impperās q̄ mulierū mētes ad libidinosas
suas uoluptates cōtinue incitaret. Cui agnus inocēs Siluanus se despici
gaudēs humilr ut ista ei sepi dicēt blandis colloqis inuitabat. qd̄ pexim
ille latro audiēs gladiu exuagina suo pendēti latē impudice trahens
dextera ipm̄ ut Siluani guttur īmergeret & eleuauit. Cui quom hoc ūbū
succūre hieronyme gl̄iose uenerādus antistes opponeret & ī guttur ppūi
eleuatū gladiū īmersit uiri illi dextera retrouersa, & sic ut decebat
seipm̄ uir ille neqssim̄ interemit: ut ī laqueū cadēt quē effodit. Admi-
rabile hoc. Sz nō min̄ ē mirabile qd̄ seqt̄. Casu itaq; alius supueniēs uir
neqssim̄ hoc qd̄ ultione diuina ppetratū fuerat ut uidit, ptin̄ gladiū
arripiēs a dei uiro existimās hoīez illū interemptū Siluanū interficere
conabat: ne nimia loquar uerba. id qd̄ pmo acciderat, huic euenit: qn
imo nōdū uir iste scd̄s iterrā ceciderat, q̄ duo uiri alij ecclaz intrauere,
qd̄ tale uidētes diuini ignari iudicij hoc tm̄ fuisse fcm̄ scelus a dei hoīe
putauerūt: quoꝝ unus id pallio graue ferēs furia uesanie undiq; īflā-
matus latro cepit q̄tū poterat exclamare, usq; quo tua uiget malicia.
Tu mulieres ad tuas cogis uoluptates & hoīes interficis ī occulto. Certe tue
hodie neqtie finis erit, & subito post cucurrit uibrato & denudato ense
ut eū extingueret. At ut Siluanus more solito succūre gl̄iose hierony-
me exclamauit uir ille ut duo pmi se manu & ense pprio interficit. Vir
aūt alius q cū ipō uenerat, hac tremebūdus ob uisionē ad ecclie fore
accurrit, q̄ hoc maleficijs fcm̄ putās q̄tū poterat exclamare cepit. huc
oēs accūrite. Ecce maleficus Siluan̄ archieps nō solū mulieres uitupat
sz & suis incātatiōib; necat hoīes toto posse. fit his nimiū uiroꝝ &
mulieꝝ cōcursus. Verberabāt aera uoces cōbustione dignū Siluanū
archiepm̄ neqssimū acclamātes. Hec ad meas sonāt aures Et lacrimā
ad tantū pgo mōstrū. Stabat agnus int̄ lupos atrocissimos seuientes &
canes famelicos nō minus letus & mitissim̄ tanq̄ fungēs psperis, nil
dicēs aliud nisi hoc iuste patior: qz deū meū offendi grauiter. Verberat̄
uir inocēs. capit̄ ab hoīb; tanto letior q̄to pena grauior deducatur.
At dū ego manu silentiū ppto ei9 optās fauorē mitigare insinuo: eo
amplius iracūdia & furore ppl̄s inflāmat̄. Cumq; iam captus Siluan9
extra ecclaz ducēt: Subito gl̄iosus hieronym̄ ut iussū ē de loco ī quo
iacebat surgens tanto circūfulgens lumīe, q̄ radijs ī eū intuentium
oculi uibrarent̄ cunctis apparuit suo deuotissimo antisti auxilia d[illegible]-
naturus qui sui dextera Siluani uenerādi capiēs dexterā ijs q captū
tenebāt antistē uoce terribili ut eū dimitteret, imperauit. Tante siq[illegible]

fuit uirtutis hec uisio ut anq finiret uox talis oms repete tatus timor
inuasit q omi uigore corporis destituti iterra uelut mortui ceciderut.
Inter hec mulier queda a nefando spu obumbrata catenis iuncta copedib
manicisq ferreis alligata pluriu hoinu manib liberatiois ca ad eccliam
deportat. At ubi mulieris pes tangit limen. ululatus & uoces tribiles mi-
sere mei gliose hieronyme. na pre cruciorante spus diabolus emitte non
cessabat. Cui glosus hieronym nefande inqt spus ab hac dei famula exi
et tuas detege quas erga siluanu egisti fallacias. In Siluani forma oibus
te c mostra. Tuc diabolus: ut glosus hieronym iusserat: ita ut ab
oib Siluan archiepus crederet apparuit: et re qua fecerat ut infamem
redderet dei hoies enarrauit. His pactis diris clamorib & ululatib ne-
fandus spus dei teplo disparuit. Quod ubi ta mirabile e pactu glosus
hieronym sui antistis dextera no derelinques. quid optas inqt uoce leui Sil-
uane carissime tibi placitu me facturu. At ille mi dne inqt ut me am-
plius no derelinquas: ad que gliosus hieronym corridit. qd postulas id
fiat. post me inqt ueloctter ueni. hec dicens cuctor uisui se negauit. Inter-
uallo uni aut hore sco Siluan archiepus expirauit. Fit ob hoc cunctis
stupor & admiratio. Inaudita undiq uiror ac mulier necno & puerorum.
cofluit multitudo lacrimar effusione tra madet. uoces lamentatioes
ululatus gemitus & suspiria in aura sonat. qlibet se reu cofitedo. eo qd
i Siluanu comisisset uenia petes clamat. Per tota aut nocte gentium
multitudo ab ecclia no recedit. Itaq mane sco clero adunato funere
pparato corpus eide ad Nazareth eccliaz honore cogruo deportat. tataz &
isti ciuitatis q & illi bethlem ppli multitudine comitate. In qua qd eccla
nazareth corpus illud ueneradu Siluani psulis ueneradi humauimus
ut decebat. Ubi mo mira pmit. Sz quia dicedor pgrandis patet area.
eide ueneradi psulis actus finiam: queda no minus grandia breui
uerbor stegmate narraturus.

E Narradu puto qdda satis mirabile: qd ptim relatione ueridicor
testiu ptim occultor uisu didici. Duo uiri nobilissimi & trasito-
riis locupletes: Sed catholice fidei inscii ueritatis. tam ut gentiliu ritu
geniti satis boni. glosi hieronymi mirabilia audientes ex ciuitate alexadri-
na multis adunatis opib deuotione feruida ceperut iter ut eide gliosi
hieronymi reliqas uisitaret. Cumq ia incepto itine quoda a tramite deuii
intrasset nemus ubi nulla hoiu aut equor uestigia uidebat bti hierony-
mi inuocantes nom eide se custodie tradiderut. In eode siqde nemore qda
latronu habitabat pnceps hns sub se plures qngentis latronib hos & illos ad
aliqd destinas iter ut trascuntes iterficeret ad eude & ceteros spolia reporta-
ret. Is itaq pnceps hos trasfuntes intues trib couocatis latronib ut adinter-
ficiendu accederet imperauit: q sui pncipis iussa imple cupietes assuptis

armis illorsũ, qua gradiebant' alexandrini cõcato cõcursu tendũt. Ma-
gna siqdẽ gl'osi hieronymi merita, magna pdigia & forte ut puto a i-
mo dicis talia nũq̃ uisa, accelerãt latrones ut trãseũtes mactẽt. Sz dũ ppe-
riũt, quos p̃us solũ cernebãt duos paulo minus inũabiles ẽẽ uidẽt. Int' quos
uir qdã p̃ibat tanto lumĩe circũlustrãs ut ĩtuendi ĩeũ aliqualr fas nõ
ẽẽt. apphẽdit timor, stupor & admiratio hos latrones, q̃d aliud facere
possint nesciũt, nisi ad alios latrones remeare. At ubi fuerũt a longe re-
deuntes retrouersi solũ duos hoĩes ut p̃us uiderũt, mirãt' latrones nimis
& se illusos arbitrãtes ceperũt ad trãseuntes hoĩes retrogradi. At ubi ap-
ppiquauerũt, ut p̃us añ uiderãt, tũc uiderũt, magis ac magis stupefacti
latrones cernẽtes in uacuũ ẽẽ se redisse, terga uerterũt, & uelociter ad
suũ qd ii fecissẽt, p̃ncipẽ deuenerũt. increpat eos p̃nceps, qd tan diu p̃e-
gissent. Sz cũ rem gestam audit eos insapientes & fatuos existimãs duo-
decim aliis latronib; cõuocatis cũ eisdẽ uersus trãseũtes hoĩes meat cur-
sim. a longe duos cernũt sz propinq ut p̃mi uiderũt sic & isti, eorũdẽ
tremũt bases, trepidat cor ueluti amentes omĩ uigore aĩ destituti. Tan-
dẽ ĩ se redeũtes, eos latenter sequũt' cupiẽtes qd deinceps accidat edoceri.
Trepidãt uõ hui' nescii trãseuntes hos uidentes hoĩes & int' se quid ii
sint auide pcõtant'. Deĩn cũ occasu solis iã inclinata die, cũ qd iã ĩ nocte
faciãt, nesciũt. Illos duodecim latrones uiatores existimãtes ad eosdem
statuũt declinare. At ubi ad latrones ueniendi iter capiũt, eos latrones
solũmõ duos cernũt: quo uigore latrones adepti trãseũtib; & ipi ptin'
obiuarũt: q simul oẽs uicti se inuicẽ salutauerũt. Intim introgãt latrões
qui sint, & unde ueniãt, aut quo pgant. At illi inquiũt sumus de alex-
andria ueniẽtes, bethlẽ petimus ut gl'iosi hieronymi reliquias uisitez.
Ad hec latronũ p̃nceps: qui inqt illi fuerũt uiri q hucusq; nobiscum
tñmõ ueniebãt. Mirant' hos talia fari uiatores, & se postq̃ nemus intra-
uerũt, neminẽ nisi ipos & tres alios uidisse, nihil audiuisse dnt q̃ gesta
fuerãt. Tunc latronũ p̃nceps illos obsecrãs ut ipis ob quã cãz hoc accide-
rit, si noscũt, debeãt indicare: quib; illi ob aliã cãz nisi qz gl'osi hiero-
nymi custodie se tradiderãt hoc euenisse se dicũt nescire. Ad hoc la-
trones spũ scõ q ubi uult spirat, subito inspirãte, omĩ quã p̃us hẽbãt fe-
rocitate deposita ĩ t'rã eoz pedib; pvoluti p excogitatis flagitiis ueniã
postulãtes, illos ad latrones alios pduxerũt. Sz quid dicã nõ min' patet
ad cõtuendũ. hora p̃ma noctis ad latrones expectãtes deuenerũt. post hec
qd acciderat declarauerũt, eosdẽ suppliciter depcãtes ut iis flagitiis so-
litis iã expulsis ad gl'iosi uisitandũ cadauer hieronymi secũ irẽt. Fit his
uerbis cetus latronib; irrisio, pmittũt siqdẽ suo p̃ncipi & illis aliis necẽ
durissimã, si audẽt ampli' ista fari. nõ cessantib; aũt illis priora uerba
loqui itez latronũ q̃ plurimi canis rabie furibũdi mox in eos insurgũt

entib; denudatis potuerūt neq̄ rumpheas eleuare. Sʒ ipsi gl'osi hiero-
nymi auxilia postulātib; enses illos depone͂ donec illi ↄfuerāt occi-
dendi a b͞to hieronymo postularūt, nullatenꝰ ualuerūt. O ineffabilis
nr͞i clemētia saluatoris: quot modis quos uult facit ad agnitione͂ sui
nōis peruenire. Repente hec tā insueta om͞is latronū uide͂s cōtio alti-
co & gl'ose hieronym… uocib; debitas agūt laudes eidē se uouētes re-
liqas uisitare. Facto igr̄ mane tercētis hoīb; q tūc tp̄ris erāt talia ppe-
trātes cū eisdē alexandrinis ex illo exeūtes nemore ad gl'iosi hieronymi
tumulū deuenerūt, cūctis tā insueta pdigia enārātes. Baptiçant͂ itaq;
gentiles alexandrini & cūctis mūdi uanitatib; cōculcatis religiosam
ī quodā cenobio uitā duxerūt. Latrones autē illi simul tr ad lucē ueritatis
scēq; & laudabilis uite diuina gr͞a & gl'osi hieronimi meritis deuenerūt.

Icut cōstātinopolitanis lr͞is hac de re mihi spālr directis trāsacto
nō longo dierꝝ spatio factus sum ī urbe cōstātinopolitana duobus
accidit romanis iuuenib; a romana urbe bethelē uenientib; p gl'osi
hieronymi corpore uisitādo qđ tractabo sicut breuiꝰ potero. Cū igr̄
illi duo iuuenes cuidā appropinquarēt ruri ad cōstātinopolim p xij.
fere distāti miliariū spatiū anq̄ rus duob; miliarib; itrouissent, eadem
fere hora ī loco quoorsū iuuenes ueniebāt duos cōtigerat hoīes interiri:
quorꝝ mortis rumor pdicto resonās rure, loci eiusdem uiri īsimꝰ cōgre-
gati circūquaq; qs corꝝ fuīt interfector ceperūt inq̄rē ueheměter. Cūq;
diligenter pquirerēt adeē circū neminē nisi pdc͞os iuuenes q iam ppe
uenerāt repientes eosdē ptinus tenuerūt ab eisdē credentes fore hoīes
interfectos. Mirant͂ itaq; huiꝰ sceleris ignari iuuenes, horꝝ se nihil scire totis
nixib; cōiurabāt. At illi p nihilo cōputantes uerba captos eosdē ad rus co-
gerūt ire festinanter. post hec terrore qđ ad eosdē uiros iustitia nō spec-
tabat cū accūsationib; ad cōstātinopolitanū iudicē capti iuuenes destināt͂.
quin ne nimis longus fiam uerbis, qđ nō fecerāt, tormētorꝝ rigore iuue-
nib; iā cōfessis addicit͂ sn͞ia decolandi more solito. Heu quale cor audi-
endo tot lamēta inocentiū, quos iuuētutis & pulchritudīs maxīa uenustas
& ortus nobilissimꝰ decorabāt, possit se a lacrimis cōtine͂. Flētes itaq; iu-
uenes grauib; pallidas fauces lacrimis irrigantes, ululatus gemitusq; &
suspiria pmē nō cessantes, gl'iose dicebāt hieronyme hoc tale ē pmiū ne
qđ obsequētib; tibi pstas? est tale q labore tui meruimꝰ itineris? Heu Roma-
na urbs nr͞i pscia ortus, nō sic te credebamꝰ nesciam nr͞i finis. Ad locum
nāq; tanti supplicij ibidē genitiū maxīa multitudīe expectāte inoxij iu-
uenes cōducūt͂, o ineffabilis m͞ia dei nr͞i, qua celū redūdat & t͞ra nec ulli
ad se currēti obliuiscat͂ miseri. Flexis ī loco quo plectēdi erāt genib;, ī celū
utq; iuuenis manib; eleuatis, gl'ose magna inquīt uoce hieronyme nr͞e

salutis & auxilij portus, nr̃eq; spei anchora saluberrima & uitalis hac in
clina hora nr̃is ĩdignis supplicatiõibꝫ pias aures: ut si hoc quo punimur
scelus nõ gessim⁹ tuas liberatiões & opes pietate solita sentiam⁹: q̃d si fecim⁹
exigente iustitia cõdẽnemur. hęc ubi dixerũt colla extendũt carnifi-
cibꝫ ferienda, nil dicẽtes aliud q̃ succurre, succurre hieronyme gloriose.
Quid mirũ si tot lacrimis cunctoꝝ ad se cũrentiũ misericors opifex
hieronymus se a miserando nõ potuit cõtinẽ, et cũ circũstantiũ oĩuꝫ corda
& carnificũ & ad cõpaxionẽ undiqꝫ mouebant, eleuatis siquidẽ ensibꝫ iuuenũ
carnifices colla feriũt. At colla passionũ signa uti porfiretici lapides
forẽt excipiũt. Mirant̃ carnifices se ictus fefellisse. denuo eleuãt ut plus
pñt enses & feriũt: sed tñ ut prius insensibilia colla iuuenũ manẽt. at
illi iteꝝ atqꝫ iteꝝ feriũt sꝫ enses uti cẽnt palleꝝ iuuenes sentiũt. Oritur
ex hoc int̃ astantes admiratio & stupor uehemẽtissim⁹ oẽs capit. hĩc inde
gentiũ ad tã insuetã uisionẽ cõfluit multitudo. Audit hoc & ipsẽ sentẽtię
lator & currit, iubetqꝫ carnificibꝫ ut se uidente denuo feriãt & tamen
omĩmode illesa iuuenũ colla manent. Stupẽs magis ac magis iudex tãtiqꝫ
ignarus miraculi, nihil scit aliud cur hoc fiat, q̃ ueneficia cogitare. p̃-
cipit itaqꝫ ministris omĩ mora postpõita nudos tradi arsuros iuuenes
rogi flãmis. circa illos mox copiosus ignis accendit̃, infundit̃ lignis oleũ
& pix ut eoꝝdẽ uita citi⁹ destruat̃. q̃d mirandũ si flãmis cõpos ptegẽdi
ab ensibꝫ gl̃osus hieronym⁹ fuit suos inuocantes se sedulo uocibꝫ iuuenes
potuit liberare. Sursũ ignium flãme ĩmensũ scandũt. At iuuenes sub
illis cõsistentes hieronymi gl̃osi salubriter pmanẽt uelut ĩ ameno si qe-
scerẽt iocũdo. post hec iudex utrũ hoc ascribẽdũ miraculis an ueneficijs
certi⁹ cupiẽs expiri ut si diebꝫ octo suspẽsi uiuerẽt quo uellẽt abirent
soluti & liberi censuit. Suspensis itaqꝫ illis mox hieronymi gl̃osi pñtia
minime defuit, q̃ plãtas manibꝫ tenẽs pedũ illesos & uiuaces statutis
diebꝫ mirabilit̃ cõseruauit. Currũt g° octauo die toti⁹ ciuitatis & circũ
adiacentiũ uillaꝝ uiri, currit & iudex. Cernũt clare gl̃osũ & insuetũ
miraculũ patefaciẽtibꝫ q̃ uiderũt q ad custodiẽdos iuuenes fuerãt depu-
tati. Mirãt̃ omes, vocibꝫ ĩ excelsis laudes pagũt creatori & hieronymo
gl̃oso. Mox de aculeo ĩnoxij iuuenes deponũt & maximis honoꝝ exe-
quijs ab omĩ pp̃lo uenerãt̃. Veꝝ cũ ĩ cõstãtinopolitanã urbẽ capti & dolore
uehemẽtissimo ĩtrauerũt: liberi honorifice & cũ gaudio ĩeffabili exierũt.
Et tñ ãnuente deo a multis cõstãtinopolitani pp̃li comitati bethelẽ atti-
gentes ueneratione debita gl̃osi hieronymi reliq̃as uisitarũt. Statimqꝫ
depõita oĩuꝫ secularũ cura cenobiũ ĩ q° gl̃osus hieronym⁹ uixit, ĩtraue-
rũt, & uacãtes die noctuqꝫ penitentię & orõnibꝫ celebri uita sctissimi-
tis pspicue in p̃dicto cenobio adhuc manẽt.

Agne admirationis deuotionisque, cū pdens iuuenu miraculum extitit. Sz multe formulis constat frequentes sacris ordinibus ex-
cellitutis. Apud superiorē thebaidā qddā dnaꝝ fuisse añ duos anos dr eximiū & diuite monasteriū oī pulchritudie & excellētia decoratū: in quo pene ducēte dnę: uita honeste religionis reclusioe cōtinua, decorisque moribꝫ pmanebat. Ad hec q insuī infigat aures. nec q una hauserit auricula effundat alia. Nauis qtocūqz sana sit & integra, modicū imo qī nihil pdest si alta uolens sulcare maria paruū qđ fundo inest foramē relinquat, ut dira naufragia nō admittat. Cur hec sū fatus pntis narratiōis historia referabit. Multis itaqz pollēs pdcm monasterium uirtutibꝫ, unū pessimū quo ruit simonie uitiū retinebat. nā īstruēte diabolo ī eisdē dnabꝫ hec obsuabat abusio, ut siquā uellet ī monialem recipe, nō tm intuitu caritatis & misicordię, recipiēdeqz bonitatis recipiebat qtū pecunię. nulla .n. ī monasteriū intrare poterat māsura nisi certa qtitas pecunię secū ir&. In hoc siqdē monasterio scimonialis qdā dna etate grādeua: q ab infantia sua ī ieiunijs omi freno resoluta ceno deo uixerat, quę uitiū illud qplrimū abhorrebat: Cui nocte qdā ut erat solita ī orone posita glosus hieronym apparēs locū illū ī medio lustrans lumine eidē pcepit ut ad abbatissam cęterasqz illi cenobij moniales mane pgeret, nūtiāsqz q nisi a pecco iā inueterato manū extraheret, ultionē diuinā subito expectarēt. his dictis subito disparuit, pterita uisione īsueta scimonialis dna qs hic fuit iubens talia nūtiare ī se ipa auide ptractās totā illā noctē pegit īsomnē. Crepusculo dieiaduenietis oēs ī capitulo moniales ppulsato tintinabulo cōgregauit: qbꝫ admirātibꝫ ad qd foret tāta festinatiōe ī capitulo cōuocate, scimonialis dna ex eaꝝ insurgēs medio: q uiderat & audierat oībꝫ patefecit. fit illico monialibꝫ cunctis ex hoc irrisio. hāc exclamāt fatuā, multęqz garriūt hanc forte ebrietate nimia somniasse. Illa uō accepta cōtumelia patiētię se scuto muniēs de eaꝝdē ptinatia nimiū dolēs sꝫ de sua despectatiōe gaudēs ad solitas redit orones supplicās cōtinue ne suis monialibꝫ quod audierat, eueniret. Transactis igr decē diebꝫ nocte media pdcē scimoniali dnę hac pre deuotis oronibꝫ incūbenti glosus iteꝝ hieronym apparuit eisdē ut quę prius nūtiauerat monialibꝫ denuo ītrepide nūtiaret allocutione mādauit benigna. adquē illa: qs inqt es dnē talia mihi mādans. hieronymus inqt sum & ab eidē uanuit oculis. Illa uō sciēs eaꝝ duritiē qd ager& & qlie q dicēt nesciēs. tādē mallēs a monialibꝫ īsana & ebria reputari q diuinis cōtradicē pceptis. Congregatis iteꝝ monialibꝫ: q uiderat & audierat uoluit intimare. Ast ut eā assurgere moniales pestiferę cōspexerūt diuini nescię iudicij sibi de pximo īminentis, anteq uerba inciperet a capitulo cū magnis cachinationibus extiterunt:

qn transactis itaq diebus tribus dormienti p̄dc̄e scīmoniali dnē glo̕sus hiero-
nym̄ ineffabili decoratus uallatus societate angeloꝝ nocte apparēs media eam
excitauit: cui iussit p̄tinus ut de illo exiret monasterio nec subito diuinā
iram expectaret. et cū illa multis lacrimis supplicaret ne hoc fieret.
uolūs inqt hieronym̄ ad abbatissam & ceteras p̄gito om̄i mora postposita
sororibus eisdē nūtias q̄ nisi peniteāt hac nocte diuinā sentiēt ultionē.
Si aūt ī sua p̄manebūt duritie statim exiens ampli᷒ monasterio ne mo-
reris. his finitis abscessit. hoc igr̄ audiēs scīmonialis anxia plenaq; tristi
tijs capitulū adijt & cāpanā cepit uehemēter ut ad captm̄ scīmoniales
accederēt sonare. Quo abbatissam de somno euigilās cognoscēs q; ab
hac hore pulsatā cāpanā: iam iracūda ad captm̄ p̄perauit at ubi illā
uidit diris eā minis increpans nullū uoluit audire uerbū p̄mittens q̄
nisi cessaret hoc agē secū ī monasterio ampl᷒ nō maneret. Cui scīmonial'
dn̄a. Ne tardes inqt q̄lo agē que p̄mittis p̄fecto noscas me hoc ī loco nō
māsurā. Glo̕sus siqd̄ hieronym̄ in sompno mihi apparēs hoc statim mo-
nasterio futuꝝ iudiciū patefecit. hec audiēs abbatissa deridē cepit hāc
existimās uesano capite ista fari & hostiariā aduocās dixit atq; iussit ut
hāc de monasterio effugaret. mādās ut aliquali hora sic dimissā postmodū
faceret introire ut sic ab inceptis opib; iā cessaret. hac de re scīmonialis
dn̄a q̄ citius potuit monasterio ē egressa lacrimis tn̄ p̄fusa doloribusq;
repleta p̄his q̄ nouerat euenire. Terribilis siqd̄ deus fortisatq; potēs. Et
qs resistet ei? Heu aīr hoīes eū nō formidāt q̄ tm̄ irritāt irā ei᷒ scientes
nullactenus posse ab ei᷒ effugē manib; ut ei᷒ eos magnū nō cōp̄hendat
iudiciū saltē his mist trāint exemplis. Audiāt q̄ ī suis cōfidūt diuitijs
qq; irā cōcitāt excelsū dn̄m sue auaritie siccitate q̄le huic monasterio
a deo p̄p pecunias faciē auertēti de celo ē iudiciū iaculatū. pene limen
monasterij scīmonialis dn̄a excesserat q̄ totū corruit monasteriū om̄es
opp̄rimēs moniales. itaq; ex eis uiua aliq̄ nō remāsit. Scīmonialis uō illa
ī quodā uenerabili monasterio qd̄ apud inferiorē thebaidam situm est
hactenus sc̄itate p̄cipua uiua manet.

Ignū censui p̄missis miraculis aliq̄ alia diuini cōtra peccātes ma-
nifesti iudicij declaratiā iūgē. ut si forte p̄iuditioꝝ multitudine
p̄cc̄oꝝ corda tenacia & plusq̄ lapidea ī carne uerterēt qs cū se ob pecca
cernerēt belluas & om̄es cogitionē sui conarēt ut fierēt hoīes adipisci.
Abiecta & n. rōne qua sᷣt hoīes ī fra bruta aīalia redigūt. Grecoꝝ qdā
hereticus die quodā cū sacerdote quodā ī hierosolimitana ecclīa publi
ce disputauit. Cūq; sacerdos obsue p̄tis defēsionē auctoritatē quādā
glo̕si hieronymi allegaret ut greci destrueret rōnes. Temerario pestifer
grecus ore fuisse hieronymū toti᷒ ueritatis lum̄ mētitū nō erubuit fari
uoce. atq; uoce talē neqtiā p̄petrauit uocē deinceps nullactenus formauit.

Vidam insup aliu' hereticus p... rianoru ı̄quadā disputatione
...cuida hieronymi glosi cōtra eu ... ... mētu' sua ... me
ritate rn̄dit subito fuit diuina uitione pcussus. nā nōcti ı̄ uerbū uoce tinier
clamare p totū illū diē sine aliq̄ cessatiōe nō desijt Misere miserē hierony-
me ... ... te penis durissime torqor. & hoc p totū diē illū ... potera uocib;
clamās hora cōpletorij ... ... cunctis q̄ ad hoc cōcurrerāt cernentibus
expirauit.

Erat ... qdā pestifere heretis arrianę: cui an̄ obitū meū fine ı̄po-
nat pius dn̄s. ı̄ eccl̄a sion glōsi hieronymi imaginē cernēs ut ...
sic te cū uiuebas meis manib; tenuissem q̄z meo gladio te iugulassē.
hoc ue dc̄to gladiū euaginās tota ui ipm̄ imaginis ipi' gutturi ı̄fixit. q̄
magnus ... hieronym' tot faciens mirabilia ı̄audita: cui scd̄z sua opa
similis nō erat. Potuit q̄d imbecillis imaginis gutturi gladiū figē dextra.
s; de imagine gladiū & a gladio manū quousq; res ı̄notuit ex hē nullat
tenus cōpos fuit. Mox q̄z expcussionis loco tanq̄ ex hōis corpore uiui sā
guinis unda fluxit: q̄ usq; mō p miraculo declarādo fluē nō cessat. Eadē
insup hora, qua res sic acta ē iudici ı̄ atrio exn̄ti idē glōsus hieronymus
... gladio gutturi infixo apparēs p ostensione hui'modi uindictā fieri
postulabit, nārans siqdem sibi facta & hęc dicēs abijt. Stupefactus itaque
iudex cū cetis q̄ astabant ad eccl̄a; pperās hereticū manu gladiū fixum
tenēte repit: qui protin' ut ij uiderūt, manū nō fuit cōpos a gladio remo-
uere. Captus itaq; heretic' ı̄ sua pmanēs duritie ob aliud nō se dolere nisi q̄z
... nō tener& hieronymū garriēs a ppl̄i multitudīe lapidib;, lignis & en-
sib; atq; lanceis iugulatur.

Epos meus Ioannes quē agnoscis omī fulgens pulcritudīe: quē mihi
ı̄ locū filij adoptiui ut puto tibi pdie q̄d euenerit ei enarrauit. S; tam
ut pstantius memorię cōmdet silētio nō trāsibo. Captus itaq; idē Ioannes
ante duos annos a psis & psa; regis ministris uenditus pp eminētē suam
pulcritudinē ad regis exercēda obsequia deputat'. cūq; pannū ı̄ regis cura
nō paruo dolore & tedio pmāsisset, eodē reuolutiōis anni die prādēti regi
seruiēs pstina nō potuit se a lacrimis cōtinē. hoc rex intuēs lacrima; abeo
auide q̄rit cā;: qua cōperta ı̄ quodā eū castro qbz̄dā militib; pcepit custodiri.
Seq̄nti nāq; nocte eo ı̄ eodē castro existente diris lacrimis undiq; madefa-
cto ı̄ somnis eidē glōsus hieronym' ueniens manūq; ei' ut sibi uidebat' capiēs
ad ciuitate Ierusalē secū duxit. Expgefactus mane putās ı̄ castro a militib;
detineri ı̄ domo qua maneo se inuenit. qua admiratione uelut amens quasi
utrū ı̄ castro uel ı̄ domicilio meo star& nō discernebat. In se postremo redi-
ens emissa uoce dormientē familiā excitauit. Currūt ig' ad me famuli
adeē ioāne ineffabili gaudio nūtiantes. Quare dubius accurrēs quem a
psis uinctū putabā, pn̄tē cerno, quo qdē q̄d ei ... uiderit enārante, deo &

gl'i hieronymo laudes maxime ꝑsoluūt.

A[illegible] timonialis q̄dā [illegible] nā ōium pene pulcherrima mulierꝝ etate iuue-
[illegible] ʒ aīi [illegible] hieronymi deuotissima ī quodā cenobio d̄nāꝝ
[illegible] uita [illegible] ut opinor adhuc uiuit. cui q̄d audis d̄r ēe q̄lle. Sit mulier
hec aliis i exemplū que huc illucq; ꝑ plateas uicosq; discurrē nūq̄ cessant
[illegible] hoīm illaqueantes aīas nitone. nullo tot diabolus aīas rete ca-
pit [illegible] tot pessime mulierꝝ. Sanctimonialis hec ut oīū d̄naꝝ testimonio
cōprobat nūq̄ nisi eā maxīe cōpellebat nēcītas extra suā cellā pedē fige-
bat. Neq; n. aliud agit opus q̄n aut orōnib; uacat, aut lectionib; et
meditatiōib; ī[illegible]cat, aut corpus reficit dormiēdo, aut aliq̄ manib; exer-
cet opa sēp tn̄ diuinā scripturā ruminādo. Hīs dirus serpēs antiquus
diabolus inuidens ut eā a sc̄o ꝓposito reuocaret, cuiusdā nobilissimi iuuenis
aīum ī eiusdē scīmonialis ītm̄ incitauit cōcupiscētiā q̄ nō potat die noctuq;
aliud nisi quo eā posset attingē cogitare circa monasteriū ueri lumīs
obcecatus cōtinue ꝑgens nullū remediū aliud repire q̄bat. Tanta nāq;
insanie nube calligatus extitit ut multotiēs se suis ꝑnitiosis turbatum
affectib; cernēs uoluīt aquis tradē suffocādū. Stulti amoris stiltū catena
de die ī diē stringit: ut hec ad scīmonialis aures resonēt ob suā nō audet pu-
dicitiā. Qua de re omi ad hoc auxilio destitutus quēdā īueniēs magū ue-
neficia & demonū icātatiōes nephādis artib; exercētē, magnā ꝑmittit si
q̄d optat expertus fuīt pecunie q̄titatē. Tunc ueneficiorꝝ magus suis carmi-
nib; cōuocatū demonē decipiēdi eā nocte media ad sanctā destinat moni-
alem. Ad cellulā itaq; accedens demon trāsire ultra cellule imagīs glōsi
hieronymi ī cella picte timore nimio neq̄t limen. Mira res Augustine
ut multiplicib; patet exemplis tantus glōsi hieronymi diabolo timor
inest ut & sue picture nō audeat apparē. Nā si quini ab eodē obsesso cor-
pori ꝑtiosa demrāret imago ab eodē cōtinuo diabolus effugat. Igr̄ omissi
explē opus nequaq̄ spūs sperās admittērē reuītis, sibiq; negari ad monialem
introitū pandit ob glōsi imaginē hieronymi celle pictā, quē derides ma-
gus dimisit. Mox demonē aliū cōuocatū ocitius misit ad huiusmodi opera
finiēda. Fit secūdo id q̄d pmo Secūs ꝑ horā forte manēs cohactus excelsas cepit
emittē uoces. Si me hieronyme hic finis recedē huc ulteri nō reuītar. Ad
hec stupefacta mulier q̄ orōnib; ī cellula īherebat q̄s istas funderet uoces
nimio pauore ꝑcotat. Nō cessat diabolus sic clamare. Excitate illi' cenobii
moniales timore pauisse grādi tremule ad illā acc̄urrūt cellā cruce d̄ni ꝑmunit.
At ut illū forte neq̄ spūꝝ sciūt, eūdē cōiurāt: ut debeat qua de cā uenerit
ītimare. Narrās eq̄dē diabolus rei seriē sexq; mugitib; & ululatib; pādēs
catenis igneis uinctū a hieronymo retineri, rogat eas ut suis mereatur
ꝑcib; abeundi grāz inuenire. At ubi moniales hoc audiūt deo & glōso
hieronymo laudes reddiūt, supplicit' postulātes & demonē huc nulla ten

reuersurū de eodē cenobio effugaret. Vix oronū uerom finiuit … magnis stridorib) ex eodē loco recedēs ma… adijt eūq; … aspersiani … ribus & cruciatib) flagellauit ut p multa horarū spatia … aliud … paulominꝰ appareret diris clamās uocib) mei cru… a… ad illā me destinās monial… certe ite hisdē uerberib) … horrida magusq cū se pene pnitiei ppinquū cerneret … artes … ullū auxiliū adhibē … tori refugij portū hieronymū … iā naufragio se dirigēs gl'ose hieronyme inqt huc cū tua clemētia subueni … accurrens solita misericordie tue ei dona porrādia nō denegās. promitto nāq; si tuis hac hora adiuuatus auxilijs pnitiei tam horribili nō succubā. deinceps exutus cūctis flagitijs a tuis obsequijs nō recedā. His finitis uelut fumꝰ ab eodē neq; spūs euanuit. p annū uō idē iacuit uerberib) tangatꝰ magꝰ ītm sui corporis impos: q nisi alieno auxilio nō potuit se mouē. Mox idē accepta penitētia magus anteq; e lecto surgeret, cūctis cōbustis codicib) qb) artes neqssimas exercebat uenditisq; oīb) que hēbat & paupib) erogatis cōpleto ānno i illa se ob penitētiā pagendā spelūca claudēs ī heremo in qua p quatriennui gl'osꝰ stetit hieronymꝰ multa sctāte atq; penitētie aspitate poll&. Huc omēs iuuenes queso currāt & insani iuuenis ex discāt ne qd illi cōtigit sibi postmodū doleāt cōtigisse. Insanꝰ itaq; iuuenis tantis circūligatus luxurie laqis se uidēs oīo de sue miserrime uoluptatis desiderio nefandissimo defraudari quadā nocte se laqo suspēdit. Et sic se infelix tprali uita potius & ppetua puauit. Ecce quot maloꝝ cām turpissimū uitiū luxurie fore ubiq;. nil tā rubigine parit … & corporis pmptū q illud neqssimū ut arbitror. Ex ipō nāq; homicidia ebrietates … cōmessatiōes inuidie detractiōes, cōtēptiones, & pene uniuersa oriūt mala: Vt ueteris & noui testamēti īfinitis par& exēplis necnō & cōtinuis manifestisq; expimētis declarat. Adhuc aūt ut maior iuuenib) det astutia se tuēdi. nā status ullus piculosior nō ē īsipiētis iuuenis statu aliud … exēplū ī mei nepotis ruffi etatis forte decē & octo annoꝝ qq dolore nimio subrogare.

ON est ambiguū ista q incipio enarrare magnis tribulatiōib) mee memorie reuocari: s; tn ut pmissū ē ut oīb) maxīe iuuenib) puenit exemplū silētio illa neq pterire. Nepos meus qdā noīe ruffus utroq; puatus parēte anniculus ad meas deuenit manus, q ut ex mris uisceribꝰ nō exisset ne illi qd sīstri& cōtigisset: quē tāta diligentia suo īfortunio enutriuj ut a plerib) a me genitus putaret. Crescēs itaq; idē puer infelix etate s; nō sapia īgenti pulchritudie corporis si nō aug; decorisq; & pbis morib) honestate bonitate & multe sapie elegātia, qq uane decoratus a multis dilectiōe supflua colebat. Is nāq; ī decimo octauo ānno imbecillis & misrimꝰ expirauit. ppquē tantus ab oīb) ītonuit luctus

ut uix p̄mente līnē potuit inuenire. Sȝ certe . . ctus p̄ eo qđ euenit nō
satisfecit. Ast ego eī nimie incūbēs dulci hōi pluries glōsū rogaui hie-
ronimū: ut mihi qđ nepoti meo acciderat reuelar&. Igr̄ meis annuens
p̄cib; glōsus hieronym̄ obtinui qđ gliscebā. Orāti .n. mihi die quadā
hora nona tātus euenit fetor q̄ narib; nullacten̄ poterā tollerare. hec
iū meū tacitus reputās unde hic tantus adeēt fetor admirarer: sup̄ meū
uerticē eleuatis oculis īfelicē nepotē uidi t̄ribilis uisionis itaq; ī eū uisū
īp̄mēnō audebā. nā catenis igneus circūligatis fornacis instar flammas
fetidissimas erūpebat. Ad hāc itaq; uisionē subito me tam uehemēs arri-
puit timor, ut dū p̄ries loq uellē, formādi uocē nullacten̄ cōposerā. po-
stremo aliq̄tulū ī me rediēs, si meus erat nepos, uoce cepi p̄quirē tremebūda.
At hic ululatib; & suspirijs utī inqt nō fuissem, ne tam diris fuissēȝ cru-
ciatib; deputat̄. nā scias me tartareis māsionib; p̄petuis t̄p̄rib; p̄māsurū.
Heu qđ dicā: his dictis tantus mihi dolor affuit q̄ sim pluries admirat̄
quō uita p̄ri n̄ nō discessit. Longis aūt expletis colloqis ab eodē sciscitatus
fui: cur diuine misericordie sic fuisset exsors cū ī mūdo tot uirtutib; sic
polleret. P̄ nulla inqt cā me fore dānatū, nisi q̄ ī ludis maxīe delectabar.
At q̄ ī morte accepta penitētia q̄ stulta ignorātia ut debebā postposui
cōfiteri diuinā mīāȝ nō merui adipisci. Et hec dicēs a meis disparuit oclis.
Talis aūt eo abeunte remāsit fetor q̄ ī locū illū hacten̄ nullus aud& īroire.
Ecce q̄tū turpissimū ludi scelus diuine abhorret maiestatis oculi. Timeāȝ
ḡ ne nos rapiat īermes tā repētin̄ intitu. Penitē nos uitioꝝ cōtigat dū
t̄p̄s ē: q̄ post mortē penitētia for& frustra. Vt igr̄ a christianis tāte rui-
ne ludi procul effugiat nefas īmo ut omī memoria deleat̄ exēpla quedā
alia q̄ breuius potero subrogabo

N samaria. q̄ndecim nōdū expletis dieb; dū miser qdā ludēs q̄ oīa
q̄ hrē potat cōsūpsiss& q̄ cepit hieronymi nom̄ ausu temerario
blasfemare: quē nefanda blasfemie uix finientē uerba, uidētib; & stupē-
tib; cūctis mox de celo fulm̄ ueniēs interemit.

Rib; alijs ī tiro ludētib; hoc accidit qđ narro. Cū illi suū uellēt īcapē
ludū: ut ij qui se hoc ab eisdē audiuisse & totā rei seriā & se uidisse
fatent̄, referūt, sic dixerūt quācūqȝ uis exercē uim hieronyme q̄ te īuito
ludū istū alacriter finiem̄. his itaq; dc̄is suū īceperūt ludū: ḡ qđ p̄mordiato
q̄ uno lapsu instāti se terra apperiens illos solos absorbuit itaq; nihil aliud
ex eis fuit uisū.

Vod uisu noscit̄ uero testimonio cōprobat̄. Idcirco q̄ dico q̄q̄ multis pos-
sem cōp̄bare testib;, tm̄ me ip̄o teste q̄ ea uisione p̄p̄ria didici cōp̄babo.
Iuxta nr̄aȝ ī qua Ierusalē hito edē, nobilissim̄ qdā fuit miles trāsitorijs ni-
miū locuplex: q unicū hn̄s filiū eidē stultissimu amoris cecitate p̄cussus non
solū a prauis eū corrigē sȝ & eū ip̄emet praue instituē conabat̄. Parētes fatui

q̃ istis similes mētis q̃lo oculos huic inclinēt ut qs tinis eueniat nō ignoret. Multi n. hoīes magnas aīe & corporis inciderūt ruinas ob prauoꝝ parētū īsipiētiā. Crescēs n. iq; illi militis fili᷒ cū hī bonis moribꝫ destitutus de die ī diē peiora cio totū suū tps amittēs ī ludis & blasfemiis cūctisq; īmūditijs pre causātē annū attigit duodecimū. qui qd̄ aduespascētē die solitis cū pr̄e ludis insistēs ludū eundē nō hn̄tē ut gliscebat p̄mo prorupit ī hec uerba. Siqd̄ ille pōt hieronymus q ludos phib& iā exerceat. nā se īuito hic nō nisi uictor exurgā. Veꝝ hoc dūtaxat ipō p̄sequētē neq̃ spūs ī teterimi hoīs sp̄e cūctis uidētibꝫ locū ī quo ludebāt, ueloci gradu adiens eūdē puerū infelicē rapuit. S; quo eu detulit nulli᷒ hacten᷒ hoīnū ē cōptū. Verū ut puto eū detulit ī infernū. Eadē nāq; hora casu ī quādā dom᷒ mee fenestrā: q̃ loco ī quo ludentes pr̄ & filius degebāt ex oppōito sita ē, me posuerā: quo me uidē fuit necesse ueritatē p spicua seriē tā formidabilē rei gestę. Discāt ig̃ iuuenes ī iuuētutis tpr̄e qd̄ certis ē p̄stanti᷒ expetētibꝫ moribꝫ se fulcire, ne uilibꝫ caducisq; rebꝫ se fulcire iuuenilibꝫ annis informati statū ī canitie nequeāt p̄mutare: qd̄ n. noue cartę scribit᷑ nō facile delet᷑. Discāt & parētes fatui filios cōreptionibꝫ & uerberibꝫ erudire, nec uitioꝝ sināt uepres radices figē nō facil᷑ euellendas, ne flendi hic & in iudicio succedat euētus. Nam nisi fallor ad et̄noꝝ gaudioꝝ p̄riā deueniēdi artissima & sine ambiguitatē aliq̃ a paucissimis certe cognita extat uia. At uno hītu oppositoꝝ alteꝝ p se patet. Eundi ad pditionē iter latissimū & multis & pene infinitis limitibꝫ plenū fore cōstat. qd̄lib& n. mortaliū peccātoꝝ ad pditionē suū tramitē instruit: quo dū hoīuꝫ nō solū paganoꝝ s; & illoꝝ quos sacri baptismatis unda lauit. nā de paganis nulla orit᷑ q̃stio q nō dānent᷑ maiorē liquet nūꝫ multiplicibꝫ īsistentiuꝫ flagitijs quoꝝ ulla pene nūq̃ cognoscit᷑ emēdatio: qn īmo respectiue qd̄ dico pariter bonis hoībꝫ & malis cōsideratis, nō ē q faciat bonū nō ē usq; ad unū, s; omēs post suas īprobas & pessimas ambulāt uoluptates. Cōseq̄nter cōcludi deb& q ad et̄nę gaudia b̄titudīs rarissimi gradiant᷑. Infinitę qd̄ omēs pene scripturę auctoritates hoc testāt᷑. Infinita siqd̄ exempla possem p̄spicaciter ītueri ad hui᷒ ueritatē sufficienter declarādā. Hoc ī oībꝫ & ex oībꝫ unū cēseri debet & dec& nec ab hoc discrepari pōt, nullū siqd̄ ad et̄na mō aliq̄ puenire posse gaudia, nisi oībꝫ nō p̄ticulariter s; totalr̄ uitijs extirpatis, uirtutū studeat itinē pperare. His iā fine dato exēpla & pdigia modica iā ipi᷒ opis fini ppinquus breuiter īroducā et duo p̄cipue admirāda q̃ a uenerabili viro Nicolao cretēsis insulę archiepō referētē didici, p̄mo dicā.

Venerabilis idem archiepus p̄dic̄ glōsi hieronymi deuotiōe nimia bethelē ueniēs ut eidem cūctis honoribꝫ colēdas reliq̄as uisitaret & totus caritatē feruidus redire noluit donec me sua gratissima uisitatione eximijs letitijs adimplēt: qui utiq; donoꝝ p̄cipuus ut more solito

gratissima mihi donaria suphabūdātissime impartir& me uisitare mi-
nime cōtētus mecū dignatus ē iā pluribꝫ diebꝫ cōmorari & & adhuc ma-
net: qđ uīt longo tpre durar&. In xp̄o naq; augustine carissime idē uene-
rabilis pontifex te salutat: q̄ igr̄ pluries mihi suoꝝ uerboꝝ auide venera-
bilis ille pontifex enarrauit hoc tale ī ciuitate cādia cōtigisse. Sacerdos
quidā suus siue maioris ecclīe custos īpudicus luxurię & ebrietati deditus
nōdū cōpleto āno miserrime de hoc seculo emigrauit: cui⁹ corpore ī ceteroꝝ
sepulto baratro sacerdotū, vt ei⁹ punitio cādidis ī notesceret & ī exēplū, subse-
quēti nocte tātus ī ecclīa ei⁹q; cimiterio fuit strepit⁹ q; rumore illo ī urbe
illa cōmorātes excitati pauore ingenti uelut amētes ad ecclāꝫ cucurrerunt.
Stāt itaq; omēs circa ecclāꝫ, strepitus uehemētes cāpanaꝝ q; sonitus audiētes
s; minime qđ uidentes, diuinā qđ exorāt clemētiā quaten⁹ cur ista fiant
debeat reuelare s; nullū exauditiōis sentiūt iuuam̄. Diluculo hoc cessāte
cūcta que fuerūt ī ecclīa repiūt reuoluta & q̄si undiq; flāmis igniū uio-
lata. Ad hoc memoratus pontifex orōnes indicēs pplō qđ seqnti nocte eue-
niat p̄capit expectare, ne nimis succūbā uerbis seqnti nocte duplex strepit⁹
& pauoris tribulatio ē secuta. Qua de re repletus ppls amaritudīe & dolor̄
cernēs nullū sibi a dnō adiutoriū euenire, sicut uulnerati q ī monumētis
proiecti dormiūt existebāt. Die aūt illucescēte oībꝫ ī ecclīa orātibꝫ glōs
hieronym⁹ sole septies splendidior ī ecclāꝫ ueniēs ad altare q; gradiēs cun-
ctis uidentibꝫ & mirātibꝫ p horā fere sub silētio pmanēs obstupēti pplo, hec
pp sacerdotis illi⁹ miserrimi cadauer sacris indigne locis cōditū ad terrorē
peccātiū cōtigisse ītimauit, eidē q; mādās ut cadauer nisi tartareis
post resurrectiōeꝫ eiꝰ māsionibꝫ deputādū dissepultū flāmis traderent
protin⁹ cōcremādū, alioqn incepta pestilentia nō abir&. Et subito abin-
tuentiū oculis ē īuisus: qđ ut ordinauerat letabūdus ptin⁹ ppls adīpleuit.
Deo & btō hieronymo laudes p̄cipuas psoluēdo, et sic pestis illa cessauit: qui
deinceps btissimū hieronymū oēs unanimiter colē ceperūt.

N eadē insup ciuitate qdā pulcherrim⁹ extitit iuuenis Titus nōie
honestis moribꝫ luculētus, carnali nō ignobiliori natus pgenie, p̄di-
ues ualde totā pene deuotionē & fiduciā hn̄s ī btō hieronymo. hic
siqđ iuuenis uirgineo nitens candore ī eidē s̄cō uirginitatis proposito
usq; ad xx. annū probis uite moribꝫ pdurauit. Quo itaq; tpre cuiusdam
sui fratris nefando cōsilio incitatus spretis tā nobilissimis uirginitatis gē-
mis auri p̄tiosissimū metallū calcās ad carnis īpuricitias & lutū ac fetorē
uehemētē declinās, puellā quādā omi pulchritudīe corporis renitētem
sibi ī matrimonio copulauit. In cui⁹ amoris retibꝫ ita se capiēs q aliud pter
ipāꝫ nō poterat cogitare & de die ī diē cepit diuina obsequia obliuisci. At
q2 miser dereliqt & oblitus fuit deū alentē se, oblitus fuit dn̄s sibi miseri.
Completo naq; anno quo cū puella iuuenis insensatus steterat non ut in

matrimonio 13 causa expletae ibidis copulatus. Suggerente diabolica ai
tutia iuueni uni fr̃ puelle illi quĩ amore/ auidae diu q̃rens eiusde
frui amplexibus/ tñ de quo optauerat ẽ adeptus. Huc accurrat iuuenes
q eos iuuenis sunt astuti. Fuit nota iuueni puellę uiro iã pacta/ taceñs
idẽ uide cogitat/ quo ualeat mõ certitudinẽ repire. Expectat dieb
aliquot se simulas hoc nescire. Ast die quodã ordinat urbẽ deserẽs
egre pficisci & latẽs p diẽ ĩ ciuitate nocte media domũ ueniẽs reseratis
seris e puella seruitrice clã ut p̃us simul ordinauerãt ambo usq3 ad
thalamũ i q̃ ei fr̃ & uxor ĩ lecto stabãt/ procedẽs sibi postulat aperiri.
Mirãt̃ illi & timore p̃riti uehem̃ti negligũt hostiũ reserare. Tandem
cõfractis seris thalami iuuenis ira & furore nimio & fornacis instar
ardẽtis undiq3 ĩflamat' uxorẽ p̃mo euaginato ense interfecit. Deĩn ib tho
ro p̃um latitãtẽ fr̃e3 iuuenis interfecit. His itaq3 gestis ex ciuitate exiẽs
multo tp̃re p mũdũ huc illucq3 errãs cũ qbusdã aliis cepit quosdã trã-
seuntes ĩ itinẽ depredari ac & iugulare. Permanẽte itaq3 eidem Tito
p decẽ annos taliu3 negotiis implicato glosissim' hieronym' salubre re
fugiũ & u tute die quodã iã aduesperescente die ĩ modũ mercatoris se mõ
strauit ne ille solummõ hũ deuotiõis p̃missis p̃uaret̃. Nã ille q̃q̃ tot & tãta
uitia abhorrẽda cõtinuo exerceret & tñ ĩ btõ hieronymo deuotionẽ aliquã
retinebat ita ut eidẽ cõtinuo se cõmẽdãs boni aliqd dieb3 singulis ad hono
rẽ ei' facẽ nullaten' postponebat. Cernẽs igr̃ mercatorẽ idẽ Titus nefãdis
sociis ad solita neq̃tię opa cõuocatis. Conato cũ eisdẽ p gens cursu uibratis
lanceis hieronymo mercatoris instar obuiant uenienti. Moxq3 ĩ eum
surgẽs a sociis eũdẽ p̃cepit retineri/ donec ei' lateri gladius infigat̃. Deĩn
manũ eleuat interficiẽdi cã gladiũ retinẽtẽ ut scelus tñ ualeat iã explere.
Ad hęc hieronym' glosus/ amore inq̃t hieronymi glosi quẽ tu diligis lo-
quẽdi aliq̃ breuiter licẽtia mihi det̃. post modũ si uolũs facito id qd optas.
Ad hoc & Titus amore ei' inq̃t quẽ noĩasti & loquẽdi & uiuẽdi licẽtia tibi ut po-
stulas cõcedat̃. Tantũ mercimonia q̃ portas iam depone. At hieronymus
glosus. Ego ipẽ sum hieronym' glosus q huc pp tuã liberatiõ3 ueni ne m̃
a te impẽsa obseq̃a ĩ uacuũ p̃irẽt. Te tot que gesisti peccaminũ iã penitat:
ad te redeas ne formides hucusq3 me noĩs pp tuã salutẽ & aĩe & corporis
erga iratã diuinã iustitiã extitisse ne in te dignas seuitias exceret. ad p̃nię
g p ge q̃ati' callẽ & pc̃oꝝ onera iã depone/ alioq̃n tuũ custodẽ & supplicẽ
me nõ hẽbis. His dictis hieronym' ab illoꝝ oculis disparuit. ad hęc stupefẽs
Titus & q cũ eo erãt timore & admiratiõe tã ingẽti ad t̃rã pcidẽs p hora nõ
potuit eleuari tũc subito ĩ titũ & q cũ eo erãt sp̃us sc̃i g̃ra ẽ effusa & lux eos
cęlit' illustrauit: q p̃rim' in uiros alt'os iã mutati spretis oĩb3 ĩpuritiis uitioꝝ
ad penitẽtię tramite redire. deĩn ad heremoꝝ antra deuia & ignota p-
perãtes ĩ magnis se corpoꝝ asp̃itatib3 & uita sacratissima tradiderũt.

Iraculũ aliqd q̃ ueridicoꝝ testimonio scitulissime i superiorib3 egypti

ptib3 i quodã monasterio fuisse nõ multis dieb3 p̃teritis intelleximus quis

hctib3 & maxĩe iuuenib3 q̃icuq3 castis pueniat i exẽplũ ad euitãdũ p̃iculũ

mulieꝝ p̃cedẽti miraculo adiũgẽ cogito forte aptũ. Monacus q̃dã iuuenis &

decorus honestate p̃cipuus morũ matur & senex uirginalis pudicitie cu

stos. cũctisq3 monasterij illi speculũ s̃ctitatis gl̃osissimi hieronymi amator

deuotissim⁹ fuit. hic amore castitatis timens ne cor aliquat̃r uiolaret

mulieꝝ uisus ĩeffabilit̃r abhorrebat ita ut ei⁹ memoriã formidaret. huic

p̃posito diabolus antiquus s̃pẽs & oĩuz inimicus ĩuidẽs sue neq̃ie s̃uetu

cõtra eũ dolos & artes multiplices ĩstruxit & incitauit cõtinue stimula-

tiones cogitationũ iuuenẽ pessim⁹ tẽptator affligẽs die noctuq3 a tẽpta-

tiõib3 duob3 mẽsib3 nõ cessauit. Iuuenis u̾o puidus sese dñi & btĩ hiero-

nimi cui⁹ dilectiõis ardore feruebat cõmẽdãs custodie uictrici dextera tẽ-

ptamẽta diabolica ieiunijs & orõnib3 se muniẽs triũphauit. Confluant

huc q̃so iuuenes atq3 senes & q̃tũ sit casus mulieꝝ pulchritudo hic doceãt

maxĩe p exẽplũ. Cernẽs se aspis p̃fidus diabolus a iuuene supari tãq̃ leo

rugiẽs subtiliores nocẽdi artes cepit querẽ ut iuuenẽ deuoraret. Fit itaq3

int̾ eos pugna grauis hĩc astutijs cõsuetis castra aduũsus iuuenẽ struit p̃xi-

mus inimicus. hĩc iuuenis orõ & gl̃osi hieronymi p̃tectio castroꝝ sternit

munitiones & uires eoꝝ triũpho nobili uilipẽdũt. Interea genitoris egro-

tantis ad mortẽ uisitatiõis cã ingruente ex monasterio ciuitatẽ ad p̃rnaꝫ

edẽ iuuenis uenire ẽ cõpulsus. nã sepe p̃r dolore se nimio moritũꝝ ni

uisione frustaret filij crebris clamorib3 acclamabat. Ob hoc dolẽs monac

timẽs ne mulieꝝ uisu cor mũdũ & uirgineo cãdore nitidũ uiolaret. poti⁹

nisi frũm sui cenobij fuisset supplicatiõib3 inclinat⁹ erga p̃rẽ crudelitatẽ

uolebat exercẽ q̃ eidem infirmãti cõpati a monasterio recedẽdo. Sciebat.n.

nil monaco tã nociuũ detestabile & mortale q̃ uicos & ciuitates & gentiũ

multitudinẽ circuire. Nulla certe p̃manet i hoie q̃es mẽtis q multoꝝ uer

bositatib3 & uaniloquijs implicat̾. qd̾ aq̃ piscib3 monacis p̃cipue idẽ silẽ-

tiũ opat̾. In p̃rna itaq3 manẽs ede monac⁹ dieb3 t̾b3 tedio tã uehemẽti

affectus ẽ q sibi poti⁹ uidebat̾ tetris se carcerib3 mãcipatũ. Cõpleto die t̾tio

dũ eo cũ sorore sua quadã iaudite pulchritudĩs ĩfirmitãs cã p̃ris crura

simul cõtingẽt cõfricare casu sororis dextra eidẽ tãgenti dexterã tã dire

libidinis & ei⁹ sororis inepte & abhominabilis cõcupiscẽtia fuit subito iaculis

cor eidẽ monaci diabolo instigante uulneratũ q pene eã ad illicita & oĩo

ab hoib3 abhorrẽda nisi extitisset timor uerecũdie inuitabat. Heu qd dicã

que monacis illis inerit obs̾uantia castitatis q cõtinuo mulieꝝ uisib3 potiũt

colloquẽdo. Sic manet hõ faciẽ intuẽs mulieꝝ assidue sicut manet palea

stans in igne. fallax certe & ruine maxĩe p̃pinquus casus & ĩeuitabile p̃iculũ

ẽ femine pulchritudo. Timor certe monaco eueniat quẽ timebat & sibi

accedit q̄ tantope uerebat᷑ nec sine s̄ maxio suoꝝ · nō illud uitiū ē parentib· obeaire· ī quo aūē piculū formidat᷑. A monasterio monacus iuitꝫ egredit᷑ · s̄ ardor libidinis tā nefande cor īflāmās nil aliud q̄ sororis hoc nesciens solus facie impbis oculoꝝ in sibi uidē cogitās ꝑene nūq̄ fuisse monasterium recordat᷑. Sanat᷑ intꝫim pr̄. At monacus excusanōibꝫ adinuētis retardat de die ī diē ad monasteriū remeare · Manētꝫ eodē ī pr̄na domo tribꝫ diebꝫ hīc monacos hīc prēm & omēꝫ familiā maxia mouet admiratio cur istū tā uehemēs arripuerit admiratio & alteratio īaudita · Ignorāt sq̄d rei cāꝫ, idcirco effectū eos cōtingit ignorare · Ad monasteriū tandē cū duobꝫ adse ex monasterio destinatis monacus reūtit illud referēs tediū redeūdo quod prius detulerat exeundo · Cepit q̄ꝫ ī monasterio corpus degēr̄e monaci · Cor uo a sorore aliquatr nō recedebat · hoc sibi studiū scripturaꝝ ut attingat pessima q̄ affectat · hęc cōtēplatio diuinoꝝ ut pccoꝝ uiam inueniat explorandū explendoꝝ · ꝑcutit᷑ alienus sui & a ueritatis cogtione deuius cōtinue a diabolo cui iugo grauissimo imbecille collū submisit libidīs nouis telis sic̄ fumus deficit & deficiūt dies ei᷒ · Cōfrāgūt᷑ sicut ī frissorio ossa ei᷒ & infirmat᷑ doloribꝫ uita ei᷒ & rōnali fit sil᷒ aīa · Obliuiscat᷑ ī totū diuinam clemētiā exorare · tota die cogitās q̄s modus appareat habilis ut poculuꝫ mortis ualeat degustare · Heu q̄ sūt inopes & miseri & oībꝫ bonis egentes & exules q̄ a dn̄o se elongāt · Tanto fit peior brutis aīalibꝫ uir ī peccatis : q̄bꝫ ab aīā maiori spatio deus elongat᷑ q̄ q̄ cęlū a t̄ra distat & oriens ab occasu · q̄to eisdē pstat dū diuina grā ē fulcitus · Cogitanti denicꝫ monaco ueritatis luīe nescio & ignaro nefandissime & auditu horribilis uoluptatis adipiscēdę repire modū · mali cōsilij seminator diabolus hoc tale sibi insinuat cōsiliū occulto cogitamine uani cordis : ut · s · ī tēpestꝫ noctis tpre cunctis dormientibꝫ ueste deposita monacali sūpto habitu laicali ex monasterio exiens patnas clam adierit māsiones · Et domū crepusculo noctis ītrans latenter sub thoro sororis latet donec dormiētꝫ ipā ad eandem accedat suę uoluptatis libidinē expletur᷒ · placet īsano mētis imperitie cōsiliū erogatū · studet q̄ꝫ ipm̄ toto posse q̄ pōt breui effectui mācipare · Sequētꝫ igr̄ adueniētꝫ noctis medio subsilentio ad fores cenobij ꝑperat māibꝫ gerēs claues · Sꝫ ad hostia ueniēs ꝑ totā illā noctē huc illucq̄ꝫ discurrēs quo sūt ī loco pōitꝫ nō inuenit · stupore & admiratiōe ptrītus cur hęc sint nesciens intueri · Iam matutinali qua laudes debitas dominicas monaci excubant propīquātꝫ hora cōpellit᷑ ille ad cellulā retrogradi · manēs ī cellula idem admirās · ꝑ diē illū ꝑponit sequēti noctꝫ facē qd̄ nō fecerat · Audet ībecillus dextera q̄ nō pōt · Sperat stultū penitꝫ cōtra leonē pugnās triūphi glāꝫ adipisci · Quid insensate reris · putas agē uile pecus q̄ leo fortissimi᷒ hieronym᷒ cōtradicit · Cessa imagini glōsi hieronymi genua flectē ipm̄ ulteri᷒ nō salutes & tibi potestas ptin᷒ cōcedet ut cadas in fouea quā effodis ut dira naufragia iam

adenuitas. nec prestitit pœnia gloriosissimo hieronymo seruitia quocūq; nō
tiat a mor(?) edib, euari. Retinebat sicq̄ monacus ille deui⁹ & errās & du
i... dnio mācipatus in agmē bt̄i hieronymi glosi ... insignitā icculula
ria: cui diebus singulis an...iq̄ cōsuetudīe flectēs genua se eidē plurie cōm
dabat. Idcirco ut ei⁹ clemētia mira cūctis inotesceēt illo eū diu retinebat
ne maiū facēt qd̄ uolebat. Ignorās n̄o hec ille monacus sibi ēcepti nocte ad
cenobij fores iter pgit. Sȝ qd̄ i p̄nt pcedēti nocte fecerat id hac fecit. Ne
ig̃ nimis inhereāt uerbis p unū fere mēsem singulis noctibȝ hoc euenit.
Cōpleto nāq; ut puto mēsis circulo In somnis bt̄s hieronym⁹ sanctissimo
cuidā illi⁹ monasterij monaco apparuit ī stratu suo qescēti nocte eadē
reuelās qūo iste monacus faciebat. Mādansq; illi ut debeat illi monaco
sic errāti declarare qūo ipē eū ob sibi īpensaȝ reuerētiā custodiuit: ut
hostia nō uiderēt ad cogitādū & perpetrādū scelus & q nisi uelox sibi se-
quat⁹ emēdatio sese de ipi⁹ custodia remouebit, discessitq; ab eodē ptinus.
Mane aūt fc̄o que uiderat monacus alt̄i monaco enarrauit. At ille se qd
dicat nō itellige pluribȝ detestās sacramētis cepit dicē sibi pp cerebri ua-
cuitatē hec somnia euenisse. Tacet monacus & recedit. hic gaudēs ppōit
nocte seq̄nti nullā ampli⁹ exibens solitā bt̄o hieronymo reuerētiā hostia
monasterij adneq̄ nefas qd̄ tam diu affectauerat pagēdū ad suū libitū
reserare. Ut dicā breuiter qd̄ miser diu hianti aīo cogitauerat mala
opandi a hieronymo honore sibi debito puato sibi tradita potestate ut
uoluit sic fecit. Sȝ tn̄ ī fine glōsi hieronymi clemētia nō defecit. Recedēs
itaq; ille de monasterio nocturna hora alieno hītu occultatus prīs do-
mū ueniēs pdīe illū undiq; circuit. Cūq; domū noctis ...sculo itrasset
ad lectū ī quo uirgo soror qescē tūc solebat clā pcedēs tādiu sb eode latita-
uit q̄diu sororē dormire potuit extimare. Tūc inde exiēs spoliatus uestibȝ
sorori se dextero lat̄i applicauit. Ad hec soror leui somno excitat⁹ & uirū
iuxta se manu sentiēs admodū expauescēs diris emissis clamoribȝ ad se
oēs pariter euocauit. Concurrūt ad puelle thalamū cū lumine & tādē
ī lecto īueniūt hūc iacētē. Mirant⁹ parētes & stupēt. Cernūt hoc cūcti
q cōcurrerat & cōdolent. Int̄rogat⁹ filius a prē tanti discriminis cā, reatuȝ
suū filius silentio cōfitet⁹. Ut. n. dixi uoluit glōsus hieronym⁹ hūc suam
stultitiā expiri: ut ī posteꝝ humilior & astutior fieret ad cauēdū & bello
se tuēdū. Et ne ampli⁹ exemplo hui⁹ qs de sua scītate cōfideret & speraret.
Quāto maior inest hōi scītas dū ī mari hui⁹ mūdi pculoso & inimicoꝝ
agminibȝ pleno & imbecilli carnis nauicula nauigat, tāto maior īest
timor & astutia se tuendi. Infinitas pexim⁹ ille tēptator diabolus no-
cendi possidet artes. qui incautus pgit, leuissime capiet⁹: q incūctis timet
ab oībȝ hic diabolis timet⁹. Certe nil plus nocet q̄ spreto aliorū cōsilio
ut ppa uoluntas pcipit ambulare: qui sue tm̄ uolūtati credit in omībȝ

que facit sine .dibile adinuenit. Magnu exemplu ia finito cunctis
timor de fragilitate nra maxia & de diabolica caliditate & astutia nobis
oibꝫ demostrat. Magna & ipe uenie ꝑctoribꝫ declarat. Cernes naqꝫ se
monacus sic a diabolo deturpatu & delusu ac in tanta miseria captiu. tu
potius suffragijs gl'osi hieronymi. cui semꝑ deuotus extiterat sua miseria &
culpa recognoscens i se ipm rediit. Et de eade prima domo omi tarditate
reiecta luges & doles ad fonte penitetie ꝑperauit. Dein uo i suo monaste-
rio p annos duos i tante abstinetie aspitate se afflixit ut forte cor hoim
isufficiens eet cogitare. Sꝑ facto uo annoꝝ duoꝝ spatio ante dies morituris ex
hoc seculo feliciter expirauit.

Venerabilis Damasi portuensis ꝑdie receptis lris aliq ei scripta corde
auido intellexi que ob ei reuerentia no obmitta. Rome qd cardinalis
celestin' noie gl'osissimi hieronimi emulus & detractor, du die quoda in
couetu exns cadinaliu more solito ore audaci & temerario i ei iniuriosa uba
prupet dolore uiscꝝ ipellete ad occulta nre ꝑperas uiscera oia ptin' emana-
uit & anteq illic recederet expirauit.

Lius qꝫ presbiter cardinalis andreas noie isti no similis: sꝫ deuotissimi
hieronymi deuotissim' atqꝫ cultor. Pridie i romana urbe multis cir-
custantibꝫ expirauit: qui cu ia i eccla eet pactis exequijs q solet fideliu tumu
landis exhiberi corporibꝫ, assistete sumo potifice cu pene toto clero & pplo
romano: q ad eude andrea couenerat honoradu emissis ululatibꝫ & crebris
gemitibꝫ in feretro cunctis stupetibꝫ & ueluti amentibꝫ effectis tanq si a
somni dormitide excitaret mirabilr resurrexit. Cuqꝫ a romano potifice
remoto ab eccla ꝑ bti petri apostoli uniu'so pplo clausis qꝫ foribꝫ interrogaret
intulit ista uerba. Du stare diuino examini iudicadus & ia ꝑ ꝑ uestium
& ciboꝝ qbꝫ hactenus usus era nimiam supfluitate tartareis cruciatibꝫ
codenarer. subito adueniens qda sole splendidior, niueqꝫ candidior: que
fuisse gl'osu hieronymu ad sese inuice referetibꝫ q astabant, itellexi. ꝑside-
ti iudici flexis genibꝫ aiaꝫ mea corpori porrectis ꝑcibꝫ impetrauit: quibꝫ
finitis uerbis i ictu oculi inde recedes, aia uti cernitis corpori e couicta. ad-
mirat supꝑmus potifex & ceti audientes. Fuit hec nota pplo extra ecclaꝫ
expectati. Confractis qꝫ ecclie foribꝫ protin' ecclaꝫ intrat omes magnis uo-
cibꝫ deu & gl'osissimu hieronymu collaudantes. Multa nos mentis affli-
ctio comouet & cotristat intellecto q q plurimi epoꝝ deu & dnm nrm
Iesum xpm cui' uice gerut abnegantes ꝑ renoꝝ: quoꝝ deus uenter est
uestigijs de stipendijs paupeꝝ, de sanguie Iesu xpi delicatissimis ferculis
cu histrionibꝫ & ceteris diuitibꝫ sua uentris implet ingluuie ad feditatem
luxurie incitanda. Vestimetoꝝ de die i die supfluitatibꝫ abutut de pau-
peribꝫ quoꝝ mercede rapta manu latrocinij deuorat fame morietibꝫ
& frigore no curatei. Hi certe no epi sꝫ diaboli st, epus aut sctissim' aut

diabolicu magni certe meriti est status epalis: s periculi infiniti. Leuissimum
peccatu alijs imputadu grauissimu epo imputat. pontificis n. uitiu i subditos
diffundit p exemplu in uora recapi ro maior crescit. quot n. oiu xpi
uel neglig etia epi ul ex in pfectu deuiat de tot tenet deo reddere rone. Heu
qd augustine cariss dica. Graue inest nobis pondus grauis sarcina. Si debiles
ergo hos humeros qd portabo. Sut certe mi augustine undiq me torquetes. At
du graues mihi propos casus intueor timore maxio subcrescete cotinue affligor
& cotristor. Securius e epale statu fuge q appete. Laudo certe epatu tanq ui-
cariu xpi. s illis qui i eo uita agut multu trenoy q mudi popas & glia appe-
tut no collaudo imo eis cosulo ut fugiat qtu pnt. Melius certe fuisset eis cum
terenis uita agere trenoy q in pontificali culmine hec agentes ad infima &
pfundiora loca decide. Tanto peccatis cruciant: qto peccatis plura dona recepe
rut. Intelliges epoy plurimos nom gere q etia. potius lupos rapaces ouiu
christi q pastores destructores magis ee christi ecclie q rectores q xpianoy
ecclas depdantes mercedes pauperu lupinis faucib supfluitatib ciboy &
uestiu deuorant & cosumut: qd absurdu e & abhominabile & deflendu. hoc
idcirco dixerim ut talis abhominatio cuctis gentib inotescat quatin si deu
no timet hoies ueretes suis aliquatr abhominationib retardet. Audiat qso ij
tales epi q narranda pposuim & saltem alioy calamitatib treat.

N superiorib egypti ptib i deserto quoda ab hoib pp uite incomoda
inhabitabilis quida degebat monacus elias noie antiquissim magna uite
scitate radias q i uita btissimi hieronymi eide familiarissim ualde fuit:
que ide btissimus hieronim habuisse spum ppheticu pluries enarrauit. Hic die
quoda ut mihi plures testant monaci uita uenerabiles fideq digni q se hoc
dixerut ab eide sci uiri ore multoties audiuisse solitus incubes oronib so-
no repentino adueniete aliquatulu obdormiuit. Et ecce i uisione q qd mo
multoties deus omnipotes grandia & occulta suis fidelib referat secreta
In quoda pallio mire pulchritudis & ineffabilis & a mortalib nuq uiso
ut sibi uidebat erat. cuq p hora p palliu illud huc illucq gradies ei admi
raret pulchritudine ta ueheméte uidit qdda pparari tribunal a qbda
nimie pulchritudis iuuenib stratis tapetijs & uestib auro gemis & multa
artificij uarietate decoratis circuquaq pariete inoluto. In quo postmodum
rex qda maxim & decorus cui aspectus tante erat suauitatis ut nil uellet
aliud qs here magna uiroy sole lucidioy comitat societate uenies se posu
it ut iudicia exerceret. Int hec cuida aia que fuisse anconitanu epm ab
aliqb ibide cosistetib postmodu intellexit anteq spiritib catenis igneisq
uinculis uincta instar fornacis flamas erupes sulphureas deportata maiesta-
tiq regie psentat: que pusq de alio interrogaret cepit diris uocib se infernalib
masionib dignissima acclamare. hac int cetas maxie assignas ca pncipale
qm uanis intetus pompis & couiuijs & uestib & huiusmodi stulticiis delectabat

quibꝫ finitis lata p iudicē sententia ut penis infernalibꝫ traderet donec corpori iuncta duplices poenas ī ppetuū sustineret. Mox illā secū ferēs omīs illa neq̄ spūuz turba inde diris clamoribꝫ recesserūt. Deīn audiuī alteri aīa: quam fuisse Theodorii senatoris frīs pdicti uenerabilis damasi epī supdicti simitr intellexit ante maiestatē regiā circūstantibꝫ multis neq̄ spībꝫ eā grauissīe accusantibꝫ pn̄tat. Cūq3 a diabolis ī longū accusatio traheret & nullus ex aduerso rn̄deret aliq̄, vir qdā sole splēdidior ut sibi uidebat pene cętis eminentior ad regis sedentis dexterā se erexit. quo qd̄ surgente silentiū rex manu ppria cunctis imperauit. Tunc q steterat omībꝫ opponēs accusationibꝫ hunc suū fuisse fidelissimū & deuotū & ei cōtinue exhibuisse reuerētiā spūalem. Eisdē mox loquēdi audatiā abstulit & taciturnitatē pnotauit. postmodum uō idē flectēs genua ante regem huic suo fidelissimo ueniā & etn̄a requies solita pietate & misericordia infinita clemētissime elargiri. Ita tn̄ ut pcōmissis ī mūdo flagitijs ī purgatorio purgaret suis pcibꝫ ut uoluit ē adeptus. Tūc oīs illa nefandoꝝ spūuz multitudo gemēs & ululās de illo loco ptin̄ se remouit. Intuallo aūt uniꝰ horę facto iuuenis qdā pulcherrimꝰ cōcito gradu p palliū uenies adhuc q3 accedēs q tam eminēs & pclarus in anxo surrexerat, theodonij senatoris se fore dixit a petro patritio romanoꝝ eiꝰ deuotissimo missū, qt3 eiusdē pcēs exaudiēs sibi impetrare a dn̄o dignaret filiū. Ad hoc rex qd̄ inquit a meo filio hieronymo petrus postulat, certe fiat. His oībꝫ sic finitis a somno illo mox elias monacus excitat, laudes īmēsas deo reddēs & hieronymo glōsissimo, qui illū ī quo tā miracula uiderat pnotās. Eodē q3 postmodū intellexit die epūm anconitanū & theodoniū senatorē ex hoc seculo emigrasse: quo liq̄do patet hec uana sōnia nō fuisse.

Agnā putabis augustine carissīe aliqbꝫ admirationē īducē: ueluti si qd nouū & inauditū eis pponeres, dū in tuis pstinis lr̄is quas recepi Ioanni baptistę & cętis aptīs hieronymū scīssimū equalē ī rōne & glīa, rōnibꝫ sine dubio efficacibꝫ & uisionibꝫ mirificis cōprobabas. Certe nō ē aliqualis ambiguitas uerissima & oī fide digna & deuotione dignissima ita fore, nec puto aliqbus eiꝰ uitā scīssimā & ei tanta pdigia insueta nō ignorantibꝫ admirationis aliqd euenire. S3 qm̄ tuę tales fuerūt rōnes ad ueritatem huiꝰmodi declarādā q meas leuissimas & imperitas nūc illis apponere nō decere. Omissis oībꝫ uisionē mirabilē: quā uenerabilis uir Cyrillus epūs alexandrinus se uidisse suis ad me elapsis diebꝫ iam plurimis destinatis lr̄is affirmabat, breuiter introducā. Post btī hieronymi obitum glōsū anno cōpleto ī die natiuitatis glōsi Ioannis dn̄i pcursoris expletis laudibꝫ matutinis dū memoratus pontifex more soluto ī eccl̄ia solus ante altare eiꝰdē pcursoris dn̄i flexis genibꝫ gl̄iā & excellētiā multa spūs dulcedine cōtēplaret, repentino somno aliqtulū obdormiuit. Et ecce ī eccl̄ia ut sibi uidebat binatim quorūdā speciosissimoꝝ hoīnū ultra humanā existimatiōē

cantu alternatim suauissimos cōcinētiū turba uehementissima miro ordīe ueniebat. Deīn binatim omnes ad altare pcedētes & ibide genuflectētes ad sedendū se singuli ponebāt. Cūq3 illoꝝ hōīū iam eēt eccla ualde plena, post omnes duo uiri eminētiores cęteris ī toto similes atq3 pares īfinito sole lucidiores stola induti candidissima auro & gēmis undiq3 ineffabilr rutilāti uenientes ad ecclā3 pariter īrauerūt. ad quoꝝ introitū omnes ī ecclia residentes ptinus flexis genib3 summā reuerētiā psoluerūt. Tunc illi duo uiri ab eisdē reuerentia accepta ī duab3 cathedris aureis mira lapidū pciosoꝝ uarietate & pulchritudīe decoratis sibi a qbꝫdā iuuenib3 pulcherrimis repociatis ambo parit cōsederūt, et sic silentes aliquātr pmāserūt. Intm fcō int eos silentio cepit alts eoꝝ duoꝝ alteꝝ impellē ad loquendū. Cūq3 longa adinuicē altcatio orirer ut quis pmo icipet pdicare. Ceperūt singuli ut hieronym᷒ Ioannis cui erat die illa solēnitas, laudē & reuerētiā explicar& magnis uocib3 acclamare: qꝝ unus eoꝝ mox smonē incipiēs laudes btissimi pcursoris dnī tanta loqle dulcedīe, tantoq3 uerboꝝ ornatu necnō & sine gravitate cōtexuit q fas nō ē lingue hōīū declarare. Finito itaq3 smone illo alter, quē Ioānē baptistā cuncti qui aderant, nōiabāt, eidē grates referēs multiplices, hec circūstantib3 ē locutus ad eius laudē & honorē. Socius iste meus hieronym᷒ carissim᷒ & equalis mihi ī glia, equalis ī scītate, seruum meaꝝ laudū ē hactenus psecutus. Idcirco dignū ē ut ei laudib3 nūc insistā. Hic uere lux ē ecclię tenebras effugās erroꝝ & cunctos illumināsq hōīes ueritatis claritate cecos. hic fons ē aquę sapię Saluatoris ad quē sicientes, dū accedūt largissime satiant. hęc est arbor altissima cui cacumē ascendit cęlū: sb cui᷒ doctrinę frondib3 de suaui eidē odoris fructu aues celi .s. hōīes sbtiliores ingenio, & uniuersa .s. hōīes paꝝ intelligentes uberrime satiāt. hic mecū fuit ī seculo heremita & certe nō minus me carnē abstinētijs macerauit. hic mecū uirgo nitidus atq3 purus. hic mecū fuit pphetico spū illustratus. hic mecū extitit doctor ueritatis. Ego pp ueritatē & iustitiā uitā corporalē dereliq. hic & sic uitā nō amiserit tpalem pp iustitiā & doctrinę sue pspicacissimę ueritatē, tps tn suū totū gexit ī seculo martirio afflictionibus & dolore. Ego christianę fidei pcursor nūtius & gentiū inuitator. hic postmodū ueniēs eidē extitit sbstentator & & ab hereticis eandē lacerātib3 defensator. Ego solus ī baptismate manib3 ppriis Christū dnm tetigi ī iordane. Hic ipm nō solū manib3 multotiens huit ī altari: s3 & ore pprio māducauit. Hic mihi p oīa ī scītate fuit ęqlis. Huc .n. ambo ęqli etnę uitę pmio īsimul gaudem᷒. hęc & alia multa psequte bto Ioāne: quę idē eps cyrillus nō potuit memorię totalr cōmēdare. Iam hora pma diei adueniente ecclę custos intrās epū intuitus dormientem eūdē manib3 excitauit. Expgefactus itaq3 epus stupore, admiratiōe & gaudio admodū plen᷒ quę uiderat custodi cū lacrimis enārauit. Deīn illo die missā solēniter celebrās uisionē mirabilē oīni ppło declarauit.

Vnt infinita plura que dici possent miracula uerissima & utilia enar
randa, q̃ ea que in hoc opusculo breui sunt inserta. Sʒ ne plixitate opis
aliqd legentib; tedij oriat. Vno solo miraculo qd nõ diũ expleto mẽse i bethe
lem pactũ ẽ ꝑfecto huic opi finis erit. Die dominico transacto post octauas
pentecostes oĩb; meis suffraganeis epis & multitudiẽ maxima tam uiroꝝ
q̃ mulieꝝ. i ecctia inqua scissimũ quiescit corpus hieronymi insimul cõgre
gatis honore & reuerẽtia tam debita q̃ deuota. Primo egomet sacris ĩdut'
uestib; ad locũ fouee inqua corpus uenerãdũ iacet. accedens terrã cepi effodẽ
sepulture quaten' sacratissimũ corpus illud inde ablatũ ĩ tumulo marmoreo
mira pulchritudine undiq; decorato: qd hac de cã fuit fabricatũ postmodũ
poneret. Cũq; iam foret fouea uacuata cunctis cernẽtib; corpus sanctissimũ
i medio fouee tanq̃ in aere a nulla pte t̃rã tangens ꝑmanebat integrũ nec
corruptione aliqua uiolatũ: qd inde eleuantes oĩ odore tã uehemẽtissimo
& suaui q' talẽ olfatũ hoĩu; nunq̃ sensit, collocauim' ĩ altari quatinus a ꝑplo
reliquie scissime uiderent. Quot aut illo die me cunctisq; q aderãt asta-
tib; st̃ pacta miracula glosa explicandi ea nullaten' compos ẽẽm. Ceci sex-
decim illas reliquias tangentes fatie uisum ptinus receperũt. Tres precipue
demoniaci catenis uincti in illã ecctã; plurimoꝝ manib; hoĩnũ deportati
sunt ptinus liberati.

Vlieris cuiusdã uidue paupercule puerulus ei' unicus filius ĩ eccta
fuit ꝑgentiũ multitudiẽ suffocatus: quẽ mater inueniẽs dolens & lu-
gens mox ĩ ulnis pueruli cadauer ad foueã inqua sepultũ erat corpus hiero-
nymi glosissimi deferẽs eum ĩ foueã proiecit, dicẽs hec uerba. Scẽ hiero-
nyme glose hinc nõ recedã, donec restituas mihi unicũ meũ filiũ quem
amisi. Mirabilis certe deus ĩ scĩs suis faciens pdigia insueta, statim ut t̃rã
extincti pueruli corpus tetigit eidem aĩa est coniuncta.

Vidam uir corpus cuiusdã filij sui de sepultura inqua p triduũ stete-
rat extractũ mox ad foueã illã currẽs detulit & illud ĩ foueam
sic piecit: qui iuuenis fuit illico uite ꝑstine restitutus. Innũabilia mi
racula pene forent: que pacta sunt a mane usq; ad uesperas. quo qdẽm
tpre glosissimi hieronymi cadauer de fouea dissepultũ ĩ altari extitit
collocatum. Sʒ tamen ad hui' miracula ulteri' nõ pgrediar. Vnũ tñ
qd nocte sequenti accidit nõ silebo.

N hora siqd incipit nã corpus illud sacratissimũ ĩ monumento
posuimus qd preparaueramus. Sʒ mane monumẽtũ est uacuũ
inuentũ & corpus illud sacratissimũ fouee ꝑstine inuenim' restitutum:
qd dũ ego plurimũ admirarer, nocte sequenti & mihi dormienti btũs
hieronymus apparens plurima gaudia mihi patefecit. Sʒ int̃ cetera ũba
talia mihi dixit. corpus meũ de fouea ĩ qua iac& nullaten' extrahe quo-
usq; ciuitas Jerusalem ab infidelib; capiet': quo qdem tpre romam

delatum multo tempore ibi requiescet. Ad hec expergefactus que uideram cunctis epis & aliis catholicis viris enarravi. Quando aut quomodo hec euenient aliter non cognosco. Si quid utile et aut bonum in hac epla dixi non meis sed gloriosissimi hieronymi imputet meritis. Si quid uo superfluu inutile & non bonum solum mee insipientie & negligentie causa hoc accidisse ab omnibus iudicetur. Mei Augustine carissime in tuis oronibus memor esto.

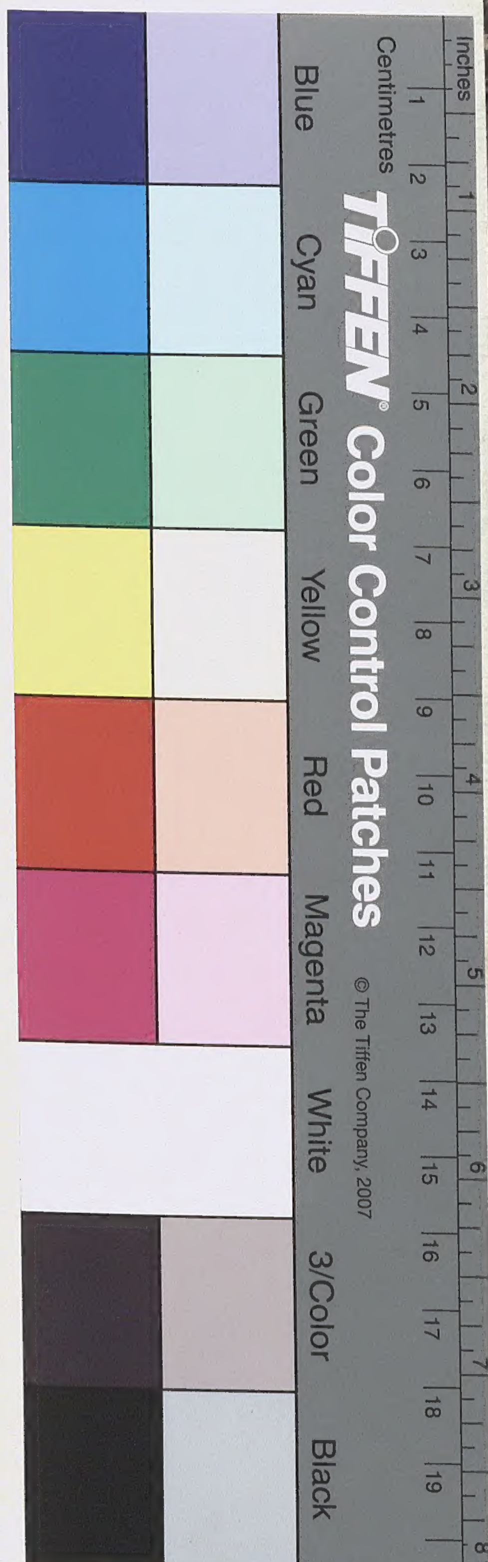
Finit MCCCCLXVII. septimo idus nouembris
.D. Summo & Gloriosiss. Virgini
Marie & Beatissimo Hiero-
nymo Laus honos &
gloria sempiter-
na sit.

Epistola Beatissimi Hieronymi de Trinitate ad Iouinianum.

Deus unus est. nam cum pater & filius & spus sanctus sit nemo Christianus tres deos potest dice: quia in nullo a se diuina distat natura. numerum siquidem ordo efficit, equalitas uo amittit. Alter. n. primum sequitur, alteri tertius applicatur. Iam cum gradus fieri non possit ex paribus quod subditum est quemadmodu numeratur, vnus ergo erit: quia non habet secundum. Secundus quippe minoris ordinem tenet: minor alterum facit: alter posteriorem indicat: posterior imparem signat: semouet distantia: quod numeres non hebis: & unus est deus.

Ó decus alme & catholice Rome
Inclito claro & diuin seniore
Hieronymo heremita almo doctore
Sacro de uita asai piu che de nome
Chi pori ma cu penna explicar come
Hebrea greca e latina dogni errore
La scriptura purgasti intanto albore
Chel gardin de la chiesa mostra el pome
To mirabel doctrina e uita sancta
Nel deserto de egypto alterço clima
Fe docto el fier Lion de human custume
Tu nostra thearchia de Luce tanta
Exornasti cu tua fecoda Lima
Chaltro a sa lume splende del to lume.

A Kyriaco anconitano
i laude beatiss. Hie
ronymi editum

TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Inches
Centimetres
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

DE
NOBI
LIT
POGGI
VS